

HANDELINGEN

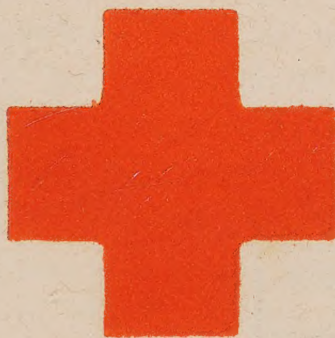
DER

NEDERLANDSCHE VEREENIGING

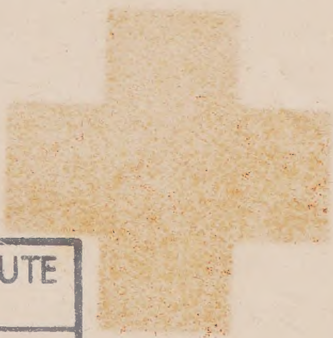
TOT HET

verleenen van hulp aan zieke en gewonde krijgslieden, in tijd van oorlog.

II.

DEN HAAG,
BIJ GEBR. J. & H. VAN LANGENHUYSEN.
1872.

VERSLAG

DER

VERRICHTINGEN VAN HET HOOFDCOMITÉ IN DEN FRANSCH-DUITSCHEN OORLOG.

1870—1871.

I.

VOORBEREIDENDE MAATREGELEN EN VERKREGEN MIDDELEN.

Toen in de maand Juli van 1870 de Vereeniging ingesteld bij 's Konings besluit van 19 Juli 1867 voor het eerst door oorlogsgevaar gewekt werd om werkdadig op te treden, was ieder lid van het Hoofdcomité in het bezit van een voorschrift waaruit hij vernemen kon wat ons in de eerste plaats te doen stond. Wij hadden in onze Vergadering van den 6den Maart 1869 eenige punten vastgesteld, die bij plotseling ontstaanden oorlog zonder nadere samenspreking elken dag konden in werking treden, doch daar dit Reglement voor oorlogstijd een eerste proeve was, waarin de vergadering die het had vastgesteld bij verdere overweging aanvulling en verbetering moest kunnen brengen, en aangezien daarin, als zijnde alleen een modus operandi voor het Hoofdcomité, geen handelingen van de Afdeelingen geregeld werden, zoo was dit Reglement niet verder bekend gemaakt.

Door deze voorzorg heeft ons Roode Kruis zijne vrijheid van handelen kunnen behouden bij het opkomen van den storm, waarin het Militair Gezag het hoogste woord moest gaan nemen.

Op den 15den Juli, den beslissenden dag toen in de wetgevende vergadering te Parijs tot het voeren van oorlog tegen Pruisen besloten werd, ontving de Voorzitter van wege onze Regeering een vertrouwelijke mededeeling, waarbij een specifieke opgaaf werd gevraagd van de hulp die van de Vereeniging het Roode Kruis te wachten zou zijn, in het geval dat ons leger werkdadig mocht optreden. Het antwoord op die vraag, onder verband van vertrouwelijkheid gedaan, lag nu voor de hand in het vastgestelde Reglement. De Afdeelingen onzer Vereeniging waren gehouden en hadden zich in hare Reglementen verbonden al de hulpmiddelen die zij zouden verzameld hebben ter beschikking van het Hoofdcomité te stellen *in tijd van oorlog.* Maar het ging niet aan, meenden wij, den internationalen hulpplicht zoover te drijven dat, wanneer een der Mogendheden tot de Conventie van Genève toegetreden het zwaard ontbloot, de Vereenigingen van het Roode Kruis zouden moeten verklaard worden als in tijd van oorlog te zijn, in dien zin dat, telkens wanneer ergens die Mogendheden oorlog voeren, het geheele vermogen der Nederlandsche Vereeniging ter beschikking zou moeten gesteld worden van het Hoofdcomité.

Er was dus bij het Reglement aangenomen tweeërlei tijd van oorlog waarin de Vereeniging zich bevinden kan, een tijd wanneer de Comités al hunne hulpmiddelen ter beschikking stellen van het Hoofdcomité, en een tijd waarin de Comités van hunne middelen kunnen aanbieden wat zij willen bestemmen tot hulp aan buitenlandsche legers.

Den eerstgemelden toestand te bepalen was de inhoud van Art. 1, aldus luidende:

„Zoodra het leger en de vloot, of een van beiden, op voet „van oorlog zijn gebracht, en de Ministers van Oorlog en „van Marine zich bereid hebben verklaard tot het overleg

„voorgeschreven bij Art. 7 van 's Konings Besluit van 19 Juli „1867 N°. 60, verklaart het Hoofdcomité, dat de Neder- „landsche Vereeniging ingesteld bij 's Konings aangehaald „besluit zich bevindt *in staat van oorlogstijd*."

Het was dus reeds vooruit beslist, dat de Comité's dezelfde bevoegdheid van handelen zouden behouden als hunne Reglementen hun gaven in vredestijd, en dat de Afdeelingskassen ter beschikking van de Comités-Besturen zouden worden gelaten, zoolang niet de Regeering onze Land- of Zeemacht in den toestand bracht die *voet van oorlog* genoemd wordt.

Wij hadden derhalve het tijdstip af te wachten waarop de Nederlandsche krijgsmacht of een deel daarvan op voet van oorlog zou zijn gebracht, en ons intusschen bij het uitbreken van een Fransch-Duitschen oorlog te beschouwen als te verkeeren in een tijd waarin elders oorlog wierd gevoerd, maar Nederland in vrede met alle Staten bleef.

Voor dezen toestand hadden wij bepaald, dat wanneer eenig aangrenzend land het tooneel blijkt te zullen worden van een oorlog, het Hoofdcomité tot de Comité's de volgende vragen zou richten:

a. Wie der personen die zich bij het Comité verbonden hebben tot eenigen dienst in oorlogstijd, zijn bereid om tot dien dienst naar de oorlogvoerende legers of vloten te vertrekken volgens de aanwijzing van het Hoofdcomité?

b. Welke geldelijke en materiëele hulpmiddelen bezit het Comité, voor welker beschikking het de aanwijzing verlangt van het Hoofdcomité?

Het was ons echter bekend, dat voor hulpzending naar het buitenland beduidende toezeggingen van slechts enkele der 21 Afdeelingen, waaruit toen nog de Vereeniging bestond, te wachten waren.

In de Algemeene kas ter onzer beschikking, wees de jongste rekening van den Penningmeester een beschikbaar bedrag aan van *f* 1352, waarvan *f* 1000 op rente was uitgezet.

De vertrouwelijke wenk door de Regeering gegeven, wijzend op de mogelijkheid van eenige verrassende gebeurtenis,

die ons eigen leger tot strijdvaardigheid zou moeten roepen, werd onmiddellijk gevolgd door bewegingen onzer troepen naar de frontieren, door de benoeming van den Prins van Oranje tot opperbevelhebber onzer geheele krijgsmacht, door het vestigen van een algemeen hoofdkwartier te Utrecht, en wij moesten vreezen als aan den vooravond van een oorlogstoestand ons te bevinden, waarin wij, met de vruchten onzer driejarige voorbereiding, door geldelijk onvermogen teleurstelling zouden te weeg brengen of te laat zouden komen.

Doch wij hadden in ons Reglement bepaald, dat wanneer ons leger werkelijk in een oorlog gewikkeld wierd, een proclamatie tot het Nederlandsche volk zou gericht worden, behelzende een uitnoodiging aan alle ingezetenen om geld en voorwerpen in te zenden en vrijwillige diensten aan te bieden, ten einde door het bestuur van het Hoofdcomité, in overleg met de Ministers van Oorlog en Marine, te worden aangewend tot leniging van het lijden van gekwetsten en zieke krijgslieden in den uitgebroken oorlog: en niets verhinderde deze bron van hulp reeds nu te openen.

Den 19den Juli, toen 's namiddags te Berlijn de schriftelijke oorlogsverklaring van den keizer der Franschen aan den koning van Pruisen overhandigd werd en aan de Duitsche legers het bevel werd gegeven zich in beweging te stellen, werden in een daartoe gehouden Vergadering van het Hoofdcomité twee besluiten genomen, die den weg gebaand hebben aan de financieele krachten, waarmede de Nederlandsche Vereeniging, onder de Roode-Kruis-Vereenigingen van andere volken, door hare eerste oorlogsproef van hare levensvatbaarheid zou doen blijken.

Er werd in die vergadering een aankondiging vastgesteld in den zin waarover wij bij het vaststellen van ons Reglement waren overeengekomen, en er werd besloten de afdrukken dier aankondiging voor de Comités bestemd te doen vergezeld gaan van de twee vragen in dat Reglement voorgeschreven. Zoodra dit besluit door den Koning vernomen werd, voordat het door de Staats-Courant ter algemeene kennis werd gebracht, zond Z. M. een gift van *f* 9000,

als om door een Koninklijke daad deze eerste roepstem van het Roode Kruis te bezegelen. Ofschoon het duidelijk stond uitgedrukt, dat de aan te bieden giften en diensten nog niet, gelijk te hopen was, ten bate zouden komen van de gewapende zonen van het eigen Vaderland, begonnen van nu aan geld en goed te stroomen deels naar het Hoofdcomité, deels naar de Afdeelingen of Comités der Vereeniging.

Door de giften die bij de Comités inkwamen van personen, die, zonder leden van eenig Comité te zijn, aan ons beroep op de algemeene liefdadigheid gehoor gaven, werden de Comités-Besturen in staat gesteld veel meer te doen dan op de hun gestelde vragen te antwoorden: in het bezit van het hoog bedrag dezer giften konden zij in de algemeene kas ter beschikking van het Hoofdcomité de aanzienlijke sommen storten die geklommen zijn tot een bedrag van *Honderd twee en twintig duizend, drie honderd en vier en dertig gulden, acht en vijftig en een halve cent* (*f* 122334.58^5.) Voegt men daarbij de giften en stortingen rechtstreeks bij het Hoofdcomité ingekomen, gestegen tot *f* 214873.50, dan verkrijgt men met bijvoeging van *f* 1755.61 aan renten van belegde gelden en het saldo van *f* 1352, waaruit ons geldelijk vermogen bestond op den dag der Fransch-Duitsche oorlogsverklaring, voor het geldelijk bedrag waarover wij in dezen oorlog te beschikken hebben gehad de som van *Drie honderd veertig duizend, drie honderd vijftien gulden, negen en zestig en een halve cent* (*f* 340315.69^5.)

Onder de directe ontvangsten van het Hoofdcomité, geopend met de reeds vermelde gift des Konings, en die voorts bestaan hebben deels uit persoonlijke giften, deels uit de opbrengst van collecten, muziekuitvoeringen, lezingen en andere ondernemingen die het vernuft der liefdadigheid weet uit te vinden, zijn er drie die een bijzondere opmerkzaamheid verdienen.

Hooger dan de geldswaarde te schatten is geweest, toen in de eerste dagen van den oorlog ons leger een marschvaardige organisatie gekregen had, de opbrengst eener inzameling gedaan bij de tweede Brigade der eerste Divisie, onder kommando

van den kolonel Jonkheer von Wrangel. Zonder de medewerking van de gewapende machten is de Conventie van Genève weinig meer dan het programma eener ijdele vertooning. De soldaat en de onder-officier moeten leeren, in het roode kruis een veldteeken te zien 't welk hij eerbiedigen moet wanneer hij vecht, en waar hij hulp zal vinden wanneer hij valt. Om die achting aan de troepen in te boezemen, moet het roode kruis een legerteeken blijven en moeten de hoogeren er hunne belangstelling voor toonen. Den Kolonel von Wrangel zijn wij dank schuldig voor het gegeven voorbeeld.

Nog een andere ontvangst had, behalve de belangrijke geldswaarde, een zedelijke waarde die geen schatting toelaat: — de opbrengst eener Algemeene Verloting van voorwerpen van kunst en smaak. Zeventien ingezetenen van de Residentie, hebbende aan hun hoofd den oud-minister van financiën Dr. A. Vrolik, gaven den 31sten Augustus hun prospectus, waarin zij met een terugblik op de afgeloopen maand die getuige was geweest van zooveel bloedvergieten, maar ook van zooveel hulp door de Nederlandsche liefdadigheid gebracht, een algemeene uitnoodiging deden tot het aanbieden van voorwerpen van kunst en smaak ter verloting, waardoor zij hoopten met een niet onbelangrijke som gelds „het „Hoofdcomité de hand te bieden om tot het einde toe den „naam van Nederland bij de strijdvoerende partijen met „eer en dankbaarheid te doen begroeten." Deze verwachting is niet teleurgesteld geworden. Ofschoon het oorlogsgevaar voor ons eigen land toen voor goed geweken was, werd de opgewekte volksgunst voor het Roode Kruis door het treffend woord dier uitnoodiging als op nieuw aangevuurd, en de Commissie voor de verloting had grond om in het verslag van hare verrichtingen als een sprekend bewijs van de nimmer uitgeputte weldadigheid onzer landgenooten te vermelden de omstandigheid, dat ofschoon reeds voor het zelfde doel in zoo vele gemeenten Comité's werden opgericht en verlotingen gehouden werden en uit alle oorden des lands bezendingen van benoodigdheden plaats hadden,

Sub-Commissiën voor deze algemeene verloting in niet minder dan 232 gemeenten tot stand kwamen. Als de vrucht van hare veelomvattende bemoeiingen mocht de Commissie ons een som aanbieden van *f* 50689.64[5]. Aan den wensch in haar prospectus uitgedrukt is in zooverre voldaan, dat gedurende al de volgende maanden van den langen en bloedigen oorlog het ons heeft mogen gebeuren onbekrompen hulp te verleenen aan de lijders der oorlogvoerende partijen, overal waar wij meenden dat zij die noodig hadden en zij onder ons bereik lagen, en de geldelijke steun dien de Commissie, bij het aanbieden van haar prospectus, verklaarde te willen voegen bij den steun van alle zijden ondervonden, heeft bij het einde van den oorlog ons nog levenskracht doen behouden voor de toekomst.

Een derde bijdrage tot de algemeene kas in 't bijzonder te vermelden, werd den 1sten November door de telegraaf tot onze kennis gebracht. Het bericht 't welk de Heer A. J. W. van Delden, President van de Kamer van Koophandel en Nijverheid te Batavia, uit Point de Galle had doen overseinen, hield in, dat met de vertrekkende mailboot een bedrag van 10.000 ropijen werd overgezonden van het Bataviaasch Comité van het Roode Kruis. De geestdrift die in Nederland werkte had dus weerklank gevonden in Indië: er was te Batavia een Comité opgericht. Weldra kwamen brieven het telegram aanvullen. Reeds in 't midden van September had de Heer Maurice Hageman, Directeur van de Maatschappij voor toonkunst Aurora te Batavia, een concert gegeven ten behoeve van de internationale vereeniging het Roode Kruis, en de Heer H. J. C. Hoogeveen, Resident te Batavia zond ons den 25sten September de opbrengst ten bedrage van *f* 1258.66. Naarmate de nieuwsbladen uit Europa de bijzonderheden van den oorlog deden kennen, steeg in Indië de begeerte om deel te nemen aan onze verrichtingen, en de Opper-landvoogd van Nederlandsch Indië noodigde den Heer J. F. R. S. van den Bossche, Lid in den Raad van Indië, uit om leiding te geven aan de menschlievende beweging die zich, te Buitenzorg in een

Commissie ter inzameling van liefdegiften onder het voorzitterschap van Mr. S. C. J. W. van Musschenbroek, te Batavia, te Soerabaija, te Samarang en elders openbaarde. In den avond van den 8sten October had er dien ten gevolge ten huize van Mevrouw W. L. C. Nieuwenhuijzen geboren Sijthoff van Kervel, een bijeenkomst plaats van dames, civiele en militaire autoriteiten en geestelijken, en zij werd de eerste vergadering van een Bataviaasch Comité van het Roode Kruis, in aansluiting, op de grondslagen van het Koninklijk Besluit van 19 Juli 1867 N°. 60, aan de Nederlandsche Vereeniging bestuurd door het Hoofdcomité zetelend te 's Gravenhage. Tot Voorzitter werd de Heer van den Bossche benoemd, tot Vice-Presidente Mevrouw Nieuwenhuijzen, tot Secretaris de Heer van Delden en tot Penningmeester de Heer F. J. P. Storm van 's Gravesande. Over de benaming en een overeenkomst tot regeling der verhouding van de Indische Afdeeling tot het Hoofdcomité zou later onderhandeld worden. Nu drong slechts een belang, uitgedrukt in het woord door den Voorzitter te Batavia te richten tot den Voorzitter in Nederland: „Verdubbel uwe uitgaven en reken op Indië." Dit treffend woord is gebleken geen grootspraak te zijn geweest. In snel achtereenvolgende remiezen is een bedrag van *f* 60.000 in onze kas gekomen. Een deel moest het Bataviaasch Bestuur terughouden voor de mogelijkheid, dat het Comité op Indisch gebied wellicht spoedig zelf werkzaam zou moeten zijn, en dit geval deed zich werkelijk voor, in het laatst van November. Een expeditionnaire afdeeling moest naar Banjermassing worden gezonden om een opstand te bedwingen, en den 9den December werd de eerste hulp van het Roode Kruis in Indië met het stoomschip *Koningin Sophia* van Java naar Borneo overgebracht. Het verdient opgeteekend te worden in de Jaarboeken van het Roode Kruis, dat de middelen die het Bestuur van het Bataviaasch Comité in staat stelden zoo krachtig op te treden, niet alleen afkomstig zijn van de Europeesche bevolking, mannen en vrouwen, benevens onze garnizoenen en scheepsbemanning der marine, maar dat daaraan aanzien-

lijk hebben bijgedragen de Javaansche en Chineesche bevolking, inlandsche hoofden en vorsten, de Sultan van Djokjokarta met Zijner Hoogheids gemalin, dochter en vier zonen en schoonzoon, de Soesoehoenan van Soerakarta en Zijner Hoogheids Rijksgrooten en bloedverwanten met Pangeran Adipatti Anom aan 't hoofd, terwijl niet op Java alleen, maar ook op Sumatra, Borneo, Celebes en andere gedeelten der buitenbezittingen, inlanders en Chineezen hebben gewedijverd met de Europeesche bevolking om hunne giften aan te brengen voor het Bataviaasch Comité. Te gelijkertijd werd een inzameling gedaan door een Commissie te Samarang onder het Voorzitterschap van den Heer F. A. H. van de Poel. Deze Commissie, bescheidenlijk verklarende hare krachten te gering te achten om een blijvende vereeniging te vormen waardig als Comité voor het Roode Kruis op te treden, had eenvoudig ten doel een geldelijken steun te geven aan het Hoofdcomité in Nederland. Zij heeft in twee remiezen ons *f* 13308.10, ingezameld in opene schalen, doen toekomen en zich toen ontbonden onder aanbeveling der belangen van den Indischen krijgsman, als zijnde zoo dikwijls te velde aan zware ontberingen onderworpen.

De ontvangsten van het Bataviaasch Comité en van de Samarangsche Commissie samentellende en daarbij voegende, als afzonderlijk aan het Hoofdcomité gezonden, de opbrengst eener lezing van den Eersten Luitenant der Cavallerie Anton Boelen te Soerabaija *f* 186.24, een gift van de Loge der Vrijmetselaren *een Ster in het Oosten* te Batavia *f* 500, en de opbrengst eener inzameling van dames te Amboina en Saparoea *f* 590, dan verkrijgt men voor de Indische bijdragen aan de algemeene kas onzer Vereeniging de som van *f* 74584.34. Daarenboven wanneer men in aanmerking neemt, dat er onder de Maleische bevolking onzer bezittingen in Indië stammen zijn, bij welke de barbaarschheid in het oorlogvoeren nog alle denkbare vormen van onmenschelijkheid aanneemt, dan zal men grond vinden voor de verwachting, dat de verschijning van het Roode Kruis in

den Indischen Archipel zal bevonden worden voor de beschaving dier volken een gezegende gebeurtenis te zijn.

Blijkt het alzoo dat de ontvangsten in geld als zeer aanzienlijk zijn te beschouwen, niet minder mild is de liefdadigheid onzer landgenooten geweest met aanbiedingen van voorwerpen in natura.

De toezendingen van dien aard tot het Hoofdcomité gekomen, deels van de Comités deels van particulieren, en waarvan de geldswaarde moeilijk te schatten maar op een cijfer een tonne gouds nabijkomende te stellen is, hebben bestaan in:

een belangrijke verzameling verbandmiddelen, als: draadgevensterd en Engelsch pluksel, katoenen en flanellen zwachtels, kompressen, oud linnen, gipszwachtels; een groot aantal gemaakte verbanden als: buik-, borst-, abces- en T-verbanden, zoomede verbandpakken, zeemleder, watten, sponsen, zwamgaren, bandspelden, witte en roode zijde, zilverdraad, kleefpleister, enz.

vele en kostbare verpleegmiddelen, waaronder uitmunten van Zijne Majesteit den Koning ten geschenke ontvangen luchtbedden; voorts luchtkussens, ijszakken, caoutchouc lakens, irrigateurs, draineerbuizen, gewast doek en gewast taf, draag- en raderbaren, zweef- en rektoestellen, beweegbare en andere spalken, houten steltbeenen, armkrukken, enz.

voorts een ruime hoeveelheid matrassen, peluws, kussens, bedlakens, kussensloopen, wollen en molton dekens en ijzeren veldbedden;

een groote verzameling kleedingstukken, als: hemden, kabaaien, linnen en wollen onderbroeken, borstrokken, sokken, buikgordels, slaapmutsen, nigthingales, bouffanten, wanten en pantoffels;

een menigte voedingsmiddelen en ververschingen van allerlei aard, als: gebraden en gerookt vleesch, vleeschextract, groote saucijzen en diverse bouillonsoorten van welke beide laatste artikelen groote hoeveelheden op last van Z. M. den

Koning zijn bereid geworden, en ter beschikking van het Centraal Magazijn gesteld;

voorts hammen, haring, boter, kaas, eieren, gedroogd brood, beschuit, gort, rijst, sago, meel, bruine boonen, grauwe en groene erwten, gedroogde groenten, koffie, thee, koffie-extract, verduurzaamde melk, chocolade, suiker, alsmede bij herhaling een groote hoeveelheid ananassen door Z. M. den Koning gegeven;

eindelijk verschillende soorten van wijn, cognac, rhum, limonaden, bessen en vruchtsappen, drooge en natte confituren en meer dergelijken;

sigaren en tabak;

vele keukengereedschappen ten gebruike op ziekenzalen, een kostbare hoeveelheid chirurgicale instrumenten, amputatie-toestellen, kettingzagen, bistories, troussen met zakinstrumenten, kopmachines, enz.

Bij het vooruitzicht van te zullen kunnen beschikken over belangrijke geldsommen en aanzienlijk materieël werd er tweeërlei voorziening vereischt. Bij het aangaan van geldelijke verbintenissen ontbrak nog altijd aan de Vereeniging de bevoegdheid om, als het noodig mocht zijn, in rechten op te treden, en voor het materieël een locaal met een inrichting van beheer om velerlei voorwerpen in ontvang te nemen, te registreeren, te schiften, te verpakken, en naar de plaats van bestemming te bezorgen.

In onze Algemeene Vergadering van 1869, waarin voor 't eerst onze Nederlandsche Vereeniging van het Roode Kruis zich vertegenwoordigd vond door de afgevaardigden der Afdeelingen met haar Hoofdbestuur, was het Hoofdcomité gemachtigd geworden om de noodige stappen te doen ten einde voor de Vereeniging de bevoegdheid te verkrijgen om zich als rechtspersoon te doen gelden.

Op grond van dit besluit der Algemeene Vergadering droeg het Hoofdcomité aan den Voorzitter, als vertegen-

woordigend het Hoofdcomité krachtens Art. 5 van zijn Reglement van Orde, de machtiging op om zich tot den Koning te wenden met het verzoek, dat het Zijne Majesteit behagen mocht een ontwerp van Wet aan de Staten Generaal te doen voordragen waarbij, onder goedkeuring der bij dat verzoekschrift te voegen Statuten, aan de Vereeniging zou worden toegekend de hoedanigheid van rechtspersoon.

Wij waren van oordeel, dat onze Vereeniging tot hare tegenwoordige organisatie geleidelijk ontwikkeld uit de kiem voor haar gelegd in het Koninklijk Besluit van 19 Juli 1867 N°. 60, en waarvan de eigenaardige taak van soms jaren-lange voorbereiding in vredestijd en eensklaps zelfstandig optreden in den oorlog zou kunnen belemmerd worden door een beperking van haar bestaan op het gebied van het burgerlijk recht tot minder dan 30 jaren, een Vereeniging is zoo als bedoeld wordt in de tweede alinea van Art. 5 der Wet van 22 April 1855 (Staatsblad n°. 32) en alzoo als van onbepaalden duur de erkenning vereischt van de Wetgevende Macht. Wel is waar was dit voorschrift der wet, volgens 't welk een onsterfelijke persona juridica door den Staat erkend zou kunnen optreden, nog nooit toegepast: doch nu onze Vereeniging verzocht, ten einde tot het doel van hare instelling te komen, zich een blijvend bestaan verzekerd te zien, was het de Wetgevende Macht die te beslissen had, of er gronden aanwezig waren om dit verzoek te weigeren.

Aan de machtiging op den Voorzitter verstrekt werd door het indienen van een verzoekschrift aan den Koning den 25sten October 1869 voldaan. De verwachting dat een wetsvoorstel volgen zou werd verlevendigd door de verschijning van een Besluit des Konings van 22 December 1869, voorzien van het contreseing der Ministers van Oorlog en van Marine, bevelende dat het organiek Besluit van 1867 in het Staatsblad zou worden geplaatst, gelijk geschiedde bij uitgifte van den Minister van Justitie van 8 Januari 1870 (Staatsblad n°. 210).

Doch op den 11den Maart (1870) ontving de Voorzitter,

door den Minister van Justitie tot een onderhoud uitgenoodigd, de mededeeling dat bij het Departement van Justitie wel een voorstel van wet in den door ons bedoelden zin ontworpen was , maar dat de Minister door de bedenkingen van den Raad van State tot andere gedachten was gekomen, voegende Z. Exc. daarbij de belofte van de erkenning der Vereeniging als rechtspersoon te willen bevorderen, zoo die gevraagd wierd voor minder dan 30 jaren, en bij gevolg door goedkeuring der Statuten bij een Koninklijk Besluit.

Op deze mededeeling volgde een mondelijke en schriftelijke gedachtewisseling en de zaak was nog onbeslist toen de oorlog uitbrak. Niet verantwoordelijk willende blijven voor de ongelegenheden die, bij de uitbreiding van ons geldelijk beheer, uit het burgerrechtelijk onvermogen der Vereeniging zouden kunnen ontstaan, besloten wij de belofte van den Minister van Justitie tot bespoediging der erkenning voor minder dan 30 jaren te baat te nemen, en het aan de toekomst over te laten wat dan oorbaar zal worden geacht. Den 16den Juli werd een nieuw verzoekschrift, als van gewone Vereenigingen, ingediend. Wederom werd de afdoening vertraagd door de wettelijk vereischte bijvoeging van twee nieuwe artikelen in de statuten, thans Art. 9 en Art. 10, en eindelijk werden bij Koninklijk Besluit van den 1sten September 1870 N°. 21 de statuten onzer Nederlandsche Vereeniging tot het verleenen van hulp aan zieke en gekwetste krijgslieden in tijd van oorlog, goedgekeurd en geplaatst in het Bijvoegsel van de Staatscourant van den 7den daaraanvolgende N°. 211.

Een andere zorg waarin voorzien moest worden betrof een gebouw, geschikt om ingericht te worden tot magazijn. In 's Konings organiek Besluit van 1867 komt een zinsnede voor, luidende: „Het Rijk voorziet zooveel mogelijk in de „localen voor de werkzaamheden van het Hoofd-Comité „benoodigd.''

Op grond van deze bepaling werd bij missive van den 22sten Juli aan den Minister van Binnenlandsche Zaken het ge-

bruik van eenig locaal in 's Rijks gebouwen gevraagd, en het gunstig antwoord volgde den 23sten, waarbij de Groote Zaal op het Binnenhof, bekend onder den naam van de Ridderzaal, ons ten gebruike verleend werd.

Voor de taak die hier te verrichten zou zijn waren niet alleen werkzame handen noodig, maar werd ook gevorderd kennis van grondstoffen en fabrikaten, en ervaring om wat niet dienen kan ter zijde te durven leggen, en te weten welke vorm van alles voor 't gebruik meest geschikt is. Wij besloten deze taak op te dragen aan een bijzondere Commissie, waarvan het voorzitterschap werd aanvaard door ons medelid den Luitenant-Generaal VAN MEURS, die in 't vorige jaar het voorzitterschap had bekleed van de Commissie voor de Tentoonstelling van voorwerpen tot hulp, verpleging, vervoer en verblijf van zieken en gewonden.

De keuze der leden droegen wij op aan de Besturen der twee Haagsche Comités, die zelve reeds een belangrijk Afdeelings-magazijn hebbende aangelegd, bij brieven van 22 Juli uitgenoodigd werden elk twee leden te benoemen voor het besturen der werkzaamheden in het algemeen magazijn der Vereeniging.

Zoo werd de *Commissie van Beheer van het Centraal Magazijn* aldus samengesteld: Generaal VAN MEURS, Voorzitter; de gepensioneerde Majoor voor den pharmaceutischen dienst bij de landmacht J. ALMA, Jhr. J. L. C. POMPE VAN MEERDERVOORT, vervangen toen deze kort daarna tot andere werkzaamheden is geroepen door den Officier van gezondheid bij de zeemacht L. P. VLAANDEREN; Mevrouw DE STUERS geboren DE KOCK, opgevolgd door Mevrouw de Gravin SCHIMMELPENNINCK VAN NYENHUIS en Jonkvrouwe L. GRAVIN VAN RANDWIJCK. Het oordeel over de behoefte aan medehulp van verder personeel en de keuze daarvan werden aan de Commissie en haren Voorzitter overgelaten.

Gedurende negen maanden heeft deze Commissie hare dikwijls zeer vermoeiende werkzaamheden met zorg volbracht, en de verklaring van geneeskundigen van ondervinding dat zij verrassende genezingen in onze ambulancen hebben gezien,

toe te schrijven aan de oordeelkundige keus, de reine behandeling en de ordelijke schikking der aangebrachte benoodigdheden, geeft aan den werkkring den Commissie van beheer van het Centraal Magazijn een zeer bijzondere waarde, terwijl ook daar, waar belangrijke bezendingen rechtstreeks van de Comités zijn uitgegaan, zij die ze bestuurd hebben met zelfvoldoening daaraan mogen gedenken.

De vrees dat ons eigen leger in den strijd zou betrokken worden week spoedig met elken dag meer en meer. Er waren echter omstandigheden denkbaar, waarin onze hulp reeds dadelijk zou kunnen worden ingeroepen.

Men vernam geruchten en zij werden geloofd, dat de Fransche zeemacht een aanval ging ondernemen tegen de noordkust van Duitschland op het grondgebied van het voormalig Koningrijk Hannover, en dan zouden in de nabijheid onzer oostelijke grenzen bloedige gevechten voorvallen, wellicht scheepsgevechten voor onze kusten. Aan de Gezanten van Frankrijk en van den Noord-Duitschen Bond te 's Hage werd daarom kennis gegeven, dat wanneer bij geval in de nabijheid van onze grenzen de geneeskundige diensten in den strijd der troepen hunner Regeeringen hulp behoefden, of eenige bodem der strijdende vloten op onze kusten geraakte, waar gekwetsten of zieken hulp en verpleging behoefden, het Nederlandsche Hoofdcomité bereid was die hulp op de eerste aanvraag te verleenen.

Wij konden daarbij geen gebruik maken van een wenk, ons gegeven door den geneesheer te Veenhuizen, J. van Dooremaal. De militaire voorbehoedmiddelen, die op ons noord-oostelijk frontier werden waargenomen, hadden dezen oud-officier van gezondheid op de gedachte gebracht ons opmerkzaam te maken op het aanwezen in 's Rijks gestichten te Veenhuizen en te Ommerschans van alles wat vereischt werd tot het vormen eener ambulance, geneesheeren, ziekenoppassers, dragers, paarden, wagens, instrumenten, verband-

stukken enz. alles gereed om op het eerste bevel te velde te trekken, zich zelven daarbij ter beschikking stellende. Het moest den Minister van Binnenlandsche Zaken wel ongeraden voorkomen, het voor den dienst in de Rijks gestichten bestemde personeel en materieel tot uitrusting eener ambulance van onze Vereeniging beschikbaar te stellen. Veel meer rekenden wij bij dit aanbod aan de Gezanten gedaan, op den steun dien wij vonden in de gezindheid van de twee Haagsche Comités, die een volledig materieel bezaten, hulpvaardige geneeskundigen aan zich verbonden hadden met een geoefend verplegingspersoneel, en zich bereid toonden waar zij hulp konden brengen onze aanwijzing te volgen.

Voor de hulp die in de oostelijke grensstreken van het land zou kunnen verlangd worden verdienen nog eenige aanbiedingen vermeld te worden, waarvan tengevolge van de spoedige verplaatsing van het tooneel der legerbewegingen naar Lotharingen en den Elzas geen gebruik heeft behoeven gemaakt te worden.

Het Comité Over-Betuwe, door zijne ligging aan de Duitsche grenzen, en tusschen forten die door onze troepen buitengewoon bezet werden, spoedig op oorlogsgevaar bedacht, besloot terstond zijne kas te versterken door vervroegde contributiën van de leden en door een inzameling bij alle ingezetenen met machtiging van Gedeputeerde Staten van Gelderland, en deed ons tegelijkertijd het voorstel te Elst een depôt aan te leggen van genees-, heel- en verpleegmiddelen. Daar het Comité-Bestuur ons tevens meldde, dat de Eerwaarde Heer Pastoor van Bemmel een tot hospitaal geschikt locaal ten gebruike bood, en de Baron VAN LIJNDEN VAN HEMMEN, het huis Klein-Hemmen, en het gemeentebestuur van Elst 2 linnen tenten, stelden wij voor aan het depôt een reserve-lazaret te verbinden.

Daarmede werd een aanvang gemaakt, doch de loop der krijgsgebeurtenissen gaf aan onze hulp een andere richting, en het lazaret-ontwerp heeft bij wijze van Tentoonstelling gediend om de bevolking van dit gedeelte van Gelderland

op de vereischten eener doelmatige zorg voor gekwetsten en zieken opmerkzaam te maken.

Een der eerste aanbiedingen ons gedaan was die van den Heer J. D. VAN HASSELT te Kampen, Lid van Gedeputeerde Staten van Overijsel, die zijn stoomvaartuig *de Nijverheid* van 12 paardekrachten, ten gebruike beschikbaar stelde tot het vervoeren van zieke en gekwetste krijgslieden. Het Bestuur van het Comité te Kampen bood zijne diensten en wat het aan geld in kas had aan, en deelde het plan mede tot inrichting van het vaartuig voor 48 bedden. De Voorzitter van het Comité Dr. D. LUBACH had, bij het ontwerpen van dit plan, het voorbeeld gevolgd van de trekschuit tot vervoer van zieken door de leden van het Haagsche Comité Dr. G. H. VAN DOMMELEN en Jhr. J. L. C. POMPE VAN MEERDERVOORT ingericht, waarvoor op onze tentoonstelling van 1869 de Haagsche Comités met de gouden medaille zijn bekroond. Deze boot zou op den IJsel belangrijke diensten hebben kunnen doen, en bij het Departement van Oorlog werd dat aanbod met bijzondere belangstelling vernomen voor het geval, dat voor onze troepen zonder in staat van oorlog te verkeeren, ziekenverstrooiing wenschelijk mocht worden. Daar echter deze taak de onze niet is geworden, hebben wij hier alleen de gedachtenis te bewaren van het edelmoedig aanbod.

Tot dezelfde erkenning van een menschlievende bedoeling moet zich ook de vermelding bepalen van het aanbod van den Heer F. A. J. RUSSEL, Griffier van het Kantongerecht te Horst en diens broeder Hoogleeraar te Roermond, wenschende ter beschikking der Vereeniging van het Roode Kruis te stellen een groot buitengoed met aanhoorige gebouwen, gelegen op ongeveer 500 meters van de halte Geleen op den spoorweg van Maastricht naar Roermond, ten einde daarvan voor een hospitaal of anderszins gebruik te maken. En hoogst belangrijke diensten hadden wij met onze vrijwillige hulp hier kunnen bewijzen: maar de verpleging van gekwetsten uit de oorlogvoerende legers op haar onzijdig grondgebied mocht de Nederlandsche Regeering niet toelaten.

Toen den 13den September het Comité te Eindhoven een twintigtal lijders uit het Pruisische en uit het Fransche leger in een eigen locaal op zijne kosten wenschte te verplegen, heeft de vergunning van de Regeering niet kunnen verkregen worden, en toen in 't laatst van September het Comité te Maastricht, vernemende dat de hospitalen te Aken met gekwetsten overgevuld waren, nadat zijn Voorzitter zich in persoon overtuigd had hoe gewenscht een ontruiming daar wezen zou, aanbood een vijftigtal tot verpleging over te nemen, heeft de Minister van Buitenlandsche Zaken op een daartoe andermaal gedane vraag geantwoord, dat met het oog op de neutraliteit die de Regeering had aangenomen en wenschte te behouden, de aanwezigheid van militairen der oorlogvoerende Staten op Nederlandsch grondgebied niet kon worden toegelaten.

II.

EERSTE VERRICHTINGEN.

Op het eerste congres tot bereiking van het doel der Conventie van Genève, in Augustus 1867 te Parijs gehouden, had de Generaal Renard, later Minister van Oorlog in België, zijn gevoelen uitgedrukt dat, bij het uitbreken van een oorlog, door het Internationaal Comité te Genève, dat zich daartoe in betrekking moest stellen met de hoofdkwartieren der oorlogvoerende legers, een Agentschap behoorde te worden gevestigd in de nabijheid van het oorlogstooneel, waar de Vereenigingen tot hulp aan de gekwetsten voor het aanbrengen hunner hulpmiddelen inlichtingen en medewerking zouden kunnen vinden. Het tweede congres in 1869 te Berlijn gehouden, had werkelijk die taak aan het Internationaal Comité opgedragen, en dit Comité had het mandaat aanvaard.

Ons eerste werk naar buiten was dus aan dit centraal collegie een schrijven te richten den 22sten Juli, waarbij gevraagd werd, welke voorzorgen er bij het Comité bekend waren tot verzekering van goederen-transporten op het oorlogstooneel en ter beveiliging van personen die den armband droegen tegen schending der Conventie van Genève. Wij vonden het antwoord in een circulaire, denzelfden dag uit Genève verzonden, houdende het bericht dat te Bazel het te Berlijn verlangde Agentschap gevestigd was, 't welk zich in betrekking zou stellen met de militaire autoriteiten der oorlogvoerende legers, ten einde de noodige hulp en inlichtingen te verkrijgen voor 't geen in acht was te nemen om de vrijwillige hulp in dezen oorlog onbelemmerd te doen werken.

Op deze verwijzing naar het Agentschap te Bazel werd nu daarheen den 31sten Juli de vraag gericht betrekkelijk het middel van controle bij de beide legers aangenomen, om het hulppersoneel uit neutrale landen te vrijwaren van als spionnen of baatzuchtige indringers te worden aangemerkt.

Onder dagteekening van den 2den Augustus werd uit Bazel geantwoord, dat van Fransche zijde nog niets daaromtrent bepaald was, maar van wege Pruisen een circulaire was ingekomen, houdende het verbod van armbanden met het roode kruis te dragen tenzij gestempeld door den Commissaris des Konings van Pruisen, den Prins von Pless, en de waarschuwing dat geen gedelegeerde op de slagvelden zou worden toegelaten dan als zoodanig bevestigd en van een bewijs van legitimatie voorzien door genoemden Koninklijken Commissaris. Voor deze waarmerken had men zich aan te melden bij het Centraal Comité te Berlijn of bij den Prins von Pless zelven. Dienovereenkomstig werd aan het Comité te Berlijn geschreven, en de Gezant van den Noord-Duitschen Bond, Graaf de Perponcher Sedlnitzky, voorkomend en dienstvaardig, met de telegraaf op de bespoediging van het antwoord aangedrongen hebbende, deelde ons een telegram mede van dezen inhoud:

„Zonder bewilliging van het Noord-Duitsche Ministerie „van Oorlog kan de deelneming van de neutrale machten

„aan de ziekenverpleging op het oorlogstooneel geen plaats „hebben, ik verzoek dat die worde teruggehouden, moet „echter opmerken dat bij ondernemingen met een eenigzins „groot verplegingspersoneel de beweging in de onmiddellijke „nabijheid van het oorlogstooneel reeds principieel verboden „is. Voor Vorst PLESS Graaf MALTZAN.„

Dit werd nog den 11den Augustus uit Berlijn gemeld. Spoedig is toen op die gestrengheid, door den voorspoed der Duitsche wapenen en het buitengewoon aantal gekwetsten bij de beide legers, de toelating met open armen gevolgd van allen die hulp kwamen bieden.

Het was noodig deze onderhandelingen en dag-aanwijzingen mede te deelen, omdat, ook in gedrukte stukken, de werkzaamheid van het Hoofdcomité in die eerste dagen is miskend geworden. In het vuur der hulpvaardigheid was de geestdrift ongeduldig, waar men voor de leiding niet verantwoordelijk was.

Intusschen werden de gelegenheden onderzocht om zoodra eenige bezending langs onze spoor- of waterwegen tot onder het bereik van de oorlogvoerende legers kon plaats hebben, daarvan gebruik te maken.

Op den 26sten Juli werd door ons aan de Directie van de Nederlandsche Stoombootreederij te Rotterdam, waar zich nog geen Comité gevestigd had waarvan wij de hulp konden inroepen, de vraag gedaan, of een van hare booten, gewoon den Rijn te bevaren, te verkrijgen zou zijn ten einde tot hospitaalschip ingericht den Rijn te worden opgezonden onder sauvegarde van de witte vlag met het roode kruis.

Het was een gelukkig denkbeeld bij het Comité te 's Gravenhage opgekomen, volgens het voorschrift van zijn Reglement zijnen werkkring in tijd van oorlog te openen met het zenden van zijn beschikbaar personeel en materieel naar het oorlogstooneel, altijd naar de aanwijzing van het Hoofdcomité, en dit te doen door een stoomboot uit te rusten tot een drijvend lazaret, waarin alle verpleegmiddelen zouden worden vereenigd, zoodat gedurende het transport de gekwetsten even goed zouden verzorgd worden

als in een ziekenzaal, en van het oorlogstooneel op een Rijnboot ingescheept van de allernadeeligste omstandigheden voor hun herstel in de allergunstigste zouden worden overgebracht.

Een bepaald voorstel in dien zin deed het Comité te 's Gravenhage bij een schrijven van den 29sten Juli. Een stoomboot, uitgerust als lazaret, op het dek voorzien van een zestigtal goed ingerichte ligplaatsen voor zwaar gewonden onder behoorlijke zeilbedekking, in de kajuit ruimte aanbiedende tot huisvesting van geneeskundigen en ziekenverplegers, toegerust met verband- verpleeg- en voedingsmiddelen, in de voorkajuit gelegenheid tot het vervoer van eenige minder zwaar gekwetsten, zulk een boot den Rijn opvarende tot de plaats waar hare hulp gevraagd wordt, gekwetste krijgslieden aan boord nemende om die met den meesten spoed over te brengen daar waar zij in vaste lazaretten, hospitalen of bij bijzondere personen voldoende verzorging en geregelde geneeskundige behandeling vinden — om dit doel te bereiken stelde het Comité voor, zijne rijke verzameling verband- en verpleegmiddelen aan te wenden, benevens zijne sedert lang geoefende verplegers en verpleegsters, terwijl onder de leden een genoegzaam aantal vrijwilligers zich bevond om elken dienst van een drijvend lazaret behoorlijk te vervullen. Indien in de ontbrekende geldmiddelen voorzien kon worden, dan verklaarde het Comité 's Gravenhage zich bereid de uitrusting, leiding en ten uitvoerlegging der expeditie onder zijne verantwoordelijkheid op zich te willen nemen.

Dit voorstel werd met ingenomenheid ontvangen, in de verwachting dat de legerhoofden der oorlogvoerende partijen niet zouden aarzelen toelating en bescherming aan deze hun aangeboden hulp te verleenen. Zonder de verzekerde sauvegarde toch van het roode kruis mochten enkelen zich onder de strijdende legers willen wagen, maar zou het van het Hoofdcomité een onverschoonbare roekeloosheid zijn deze eerste, uit zoo vele kostbare hulpkrachten bestaande expeditie, in gevaar te brengen van verloren te gaan. Aan het Centraal-Comité te

Berlijn werd gevraagd, of onze gedelegeerde die den tocht zou besturen, zoo hij zich in persoon naar Berlijn begaf, de bewijzen van legitimatie zou kunnen bekomen, vereischt om op oorlogsterreinen door Duitsche troepen bezet toegelaten te worden. De Noord-Duitsche en Fransche Gezanten te 's Hage werden verzocht, het verkrijgen van gewaarmerkte armbanden te bespoedigen, en het was dien ten gevolge, dat den 11den Augustus de telegraaf het antwoord bracht hiervoor gemeld. De beide Gezanten echter, na gezamentlijke conferencie, rieden ten sterkste de onderneming af, zoo die niet bij de beide legers tegen verdenking en misvatting gevrijwaard wierd.

Intusschen trok de vestiging van een Luxemburgsch Comité onze bijzondere aandacht. Het Groothertogdom Luxemburg bood door zijne ligging en de onzijdigheid van zijn grondgebied, bij het tractaat van 11 Mei 1867 erkend, een uitnemende gelegenheid aan om in oorlogstijden een internationaal vereenigingsterrein te zijn voor de vrijwillige hulpverleening, en 't was ons bekend dat het Comité te Genève pogingen had in 't werk gesteld, die nog niet geslaagd waren, om een Luxemburgsche Vereeniging tot stand te brengen. Bij het uitbreken van den oorlog trad daar nu met groote krachtdadigheid een zelfstandig Comité op. Van het Agentschap te Bazel door den loop der krijgsbewegingen gescheiden, en bekend geworden met de welwillende gezindheid van het Groot-Hertoglijk Bestuur en van het Comité's Bestuur te Luxemburg, hoopten wij met de levende en de zakelijke bestanddeelen eener ambulance aldaar een stelling te kunnen nemen, van waar terstond hulp zou kunnen worden aangebracht, hetzij die van Fransche of van Duitsche zijde gevraagd wierd. De Commissie van Dagelijksch Bestuur, die van nu af gedurende de volgende maanden elken dag zitting hield, besprak een voorstel in dien zin met een Commissie uit het Bestuur van het Comité te 's Gravenhage, en nog dienzelfden dag besloot dit Comité, ofschoon nog altijd aan de voorgenomen stoomboot-expeditie de voorkeur gevende, zich bereid te verklaren met loijale toewijding en al zijne beschikbare hulpmiddelen de uit-

voerende hand te willen zijn voor den tocht naar Luxemburg.

Dit besluit en de onbekrompen uitvoering hebben een gewichtig gevolg gehad. De waardeering van de uitkomsten dezer eerste uitzending heeft geleid tot het stelsel van hulpverschaffing, dat wij verder in den loop van dezen oorlog gevolgd hebben. In de nabijheid van werkelijke en vermoedelijke slagvelden, localen daartoe geschikt bevonden in gebruik te nemen of te doen oprichten, overvloedig met alle lazaretbenoodigdheden te voorzien, aldus op onderscheidene punten een gastvrij toevluchtsoord te openen voor lijders die de meeste zorg en de grootste oplettendheid behoefden, dezen het lijden van een verder transport te besparen en hen aan de genees- en heelkundige behandeling en verpleging toe te vertrouwen van ons bekende landgenooten, voor zooveel zich daartoe een genoegzaam aantal belangeloos aanbood, alles onder het bestuur van een onzer leden of eenig ander man van vertrouwen, onder den titel van Commissaris of Gedelegeerde: dit is de weg geweest, dien wij toen hebben ingeslagen, om in Nederlandsche ambulancen de giften en diensten der Nederlandsche liefdadigheid tot hulp te brengen aan de personen zelve der in den oorlog gekwetste en ziek geworden strijders zonder onderscheid van rang of landaard, van Staatsburgerschap of Kerkgenootschap.

Zoo zal dit Verslag de geschiedenis moeten behelzen van de Nederlandsche ambulancen te Saarbrücken, te Dusseldorp, te Mannheim, te Versailles, te Balan, te La Chapelle, te Havre, te Bordeaux en te Rijssel.

Behalve in deze vaste ambulancen, en door verzendingen langs andere wegen, heeft onze persoonlijke hulp eenmaal den vorm aangenomen eener mobiele- of veldambulance (*ambulance volante* of *de campagne*). Ofschoon deze niet door ons gevormd noch bestuurd is, vindt hare vermelding hier een eerste plaats, omdat haar oorsprong dagteekent uit onze vroegste verrichtingen en zij een afzonderlijk karakter heeft. In Frankrijk heeft men haar den naam gegeven van *Ambulance Neerlandaise.*

III.

DE NEDERLANDSCHE AMBULANCEN.

a. De Fransch-Nederlandsche ambulance.

Van de Centraal-Comités der Duitsche en Fransche Vereenigingen waren al vroeg brieven ingekomen, waarin met herinnering aan het beginsel onzer vereenigingen van hulp te bieden zonder onderscheid van vriend en vijand, het vertrouwen werd uitgedrukt op onzen bijstand in dezen oorlog. Het Comité te Parijs verzocht meer bepaald te weten, in welken mate men in Frankrijk op onze hulp zou mogen hopen. Naar aanleiding van het hierop gegeven antwoord volgde een tweede brief, meldende dat vrijwillige geneeskundigen door ons gezonden, en verplegers voor den dienst onzer hospitalen gevormd, met dankbaarheid zouden ontvangen worden: de Keizer had reeds beslist dat deze kostbare hulp uit neutrale landen moest worden aangenomen; het Nederlandsch personeel kon dus rechtstreeks naar Parijs gezonden worden.

Een bericht van het Comité te Leiden meldde te gelijkertijd de bereidvaardigheid van drie aanbevelenswaardige jonge geneesheeren om naar eenig oorlogsveld, ter keuze van het Hoofdcomité te vertrekken, en een vierde wenschte zich daarbij te voegen. In de omstandigheden van het toenmalig oogenblik, terwijl de hoofdstad van Frankrijk verklaard was als in staat van beleg te verkeeren, zich daarheen te begeven om onder vreemde chefs in niet te berekenen toestanden dienst te gaan doen, was niet de meest begeerlijke aanwijzing; zij gevoelden het, maar waren mannen van moed en van toewijding, en aarzelden niet. Het waren de Doctoren S. van der Horst, J. Lionell Veendam, J. T. van der Chijs en de Doctorandus J. Gallandat Huët. Uit ons midden gegaan met een woord van vaarwel en een handdruk ver-

trokken zij den 19den Augustus, voorzien ieder van een acte van commissie van het Hoofdcomité en een paspoort van den Franschen Gezant CH. BAUDIN, die vol belangstelling in onze bedoeling, er een open brief van aanbeveling had bijgevoegd.

In den avond van den 20sten te Parijs aangekomen vonden zij steun bij den Nederlandschen Gezant Mr. J. P. P. baron VAN ZUYLEN VAN NYEVELT die van het doel hunner komst was verwittigd. Vol vuur voor hunne roeping hadden zij eenige dagen geduld noodig. De Raad van Bestuur der Fransche Vereeniging, eensklaps in 't bezit gekomen van een schat van geld, overstelpt met allerlei aanbiedingen, en van uur tot uur verontrust door tijdingen, waarin reeds van de met gekwetsten bedekte slagvelden bij Weissenburg en Wörth en aan de Moezel om hulp geroepen werd, zond echter terstond na hunne aankomst bericht dat zij hoogst welkom waren: maar drie of vier dagen moesten er verloopen eer hunne bestemming bepaald en hunne uitrusting voltooid was. Intusschen werd in het groote middenschip van het Paleis voor Volksvlijt in de Champs Elysées een ijzeren ambulance-wagen bepakt met een tent, die opengeslagen een tachtig gekwetsten overdekken kon, en gevuld met kisten bevattende genees- en verbandmiddelen, chirurgische instrumenten, keukengereedschap en levensmiddelen. Het personeel werd aangewezen, in de uniform van de Fransche ambulancen gekleed en van gestempelde armbanden voorzien. De Medische Staf bestond uit Nederlanders, VAN DER HORST als Chirurgijn-en-chef en vier Chirurgijns VEENDAM, VAN DER CHIJS, HUËT, en Dr. SANDERS die zich te Parijs bevond, door het Amsterdamsche Comité uitgezonden om aan het Agentschap te Bazel zijn dienst aan te bieden. Het overig personeel was van verschillende natiën, 4 assistent-chirurgen, een Roomsch-Katholieke en een Protestantsche Geestelijke, een kashouder (*comptable*), een verpleger-majoor, 10 verplegers en 2 koetsiers voor het tweespan van den ambulance-wagen en een gezadeld rijpaard. Onder hen bevond zich een Hannoveraan, een Zwitser, een Rumeniër te

Parijs studeerende, een Belg, een Italiaan, de overige waren Franschen. Door den Baron VAN ZUYLEN, daartoe gemachtigd, werd aan de vier eerstgenoemden een voorschot van 4000 francs voor rekening onzer kas uitgereikt, en zoo verliet de ambulance n°. 13 onder de Fransche ambulancen en *Ambulance Neerlandaise* genoemd, na een krachtige toespraak van den energieken Dr. CHÉNU het Palais de l'Industrie des middags te 4 uur op den 27sten Augustus. De dagbladen hebben den indruk medegedeeld, dien de optocht langs de bouvelards naar het station van den Noorder-spoorweg op de woelige menigte heeft te weeg gebracht, uitgedrukt nu eens door ernstige blikken met ontbloote hoofden, dan eens luidruchtig met het geroep „Vive la Hollande."

Van het oogenblik af van hunnen uittocht uit Parijs vernamen wij van onze geneesheeren niets dan dat zij in de richting van Sedan waren vertrokken. Groote zorg gaven dus de tijdingen van het aldaar gebeurde in de drie eerste dagen van September. Wel gelukte het op den derden aan HUËT een met potlood geschreven briefje uit Pouilly sur Meuse tot ons af te zenden, meldende dat zij daar onder hun tent met de behandeling van 80 gekwetsten in volle werkzaamheid waren. Doch dit bericht kwam eerst in den avond van den 6den tot ons. Het Comité te Brussel werd toen verzocht onverwijld tot elken prijs eenige hulp naar Pouilly sur Meuse te zenden, vermits daar gezegd werd aan alles gebrek te zijn: het Comité toonde zich daartoe bereid, doch stelde ons gerust ten aanzien van angstverwekkende geruchten die tot ons kwamen. Toen verscheen op Zondag den 18den Dr. VAN DER CHIJS in onze dagelijksche vergadering, en gaf verslag, hoe de Nederlandsche ambulance in Franschen dienst te Pouilly en omliggende dorpen ongeveer 120 gekwetsten in boerenwoningen en schuren verpleegde, doch met gebrek aan voedsel, deksel en allerlei benoodigdheden te kampen had.

Oogenblikkelijk gingen de noodige bevelen naar het Centraal-Magazijn; VAN DER CHIJS, die het wenschelijke had

aangetoond van het bezit van een wagen tot het vervoeren der gekwetsten naar betere verblijfplaatsen en van het bouwen van een houten barak voor hunne huisvesting, ontving machtiging en crediet voor beide en vertrok, onverwijld weder naar zijne ambulance, en den volgenden dag een onzer koeriers, geleidende een bezending van 20 kisten met de meest verlangde zaken. Te gelijkertijd vertrok, ter tegemoetkoming in onvoldoenden dienst van de Fransche *infirmiers* der ambulance, als verpleger derwaarts W. L'AVOINE oud gediende en later ziekenvader van het Akademisch Nosocomium te Leiden en uitnemend daarvoor geschikt.

Nu bekend geworden met de verbintenissen door het personeel der Ambulance Neerlandaise in Franschen dienst voor den duur van dezen oorlog aangegaan, werden wij spoedig daarna geroepen om over haar lot, althans over haren naam te beslissen.

Bij een schrijven uit Brussel van den 26sten September werden wij verwittigd dat, aangezien de insluiting van Parijs door het Duitsche leger de gemeenschap der Fransche ambulancen met den zetel van haar bestuur had afgesneden, het beheer was overgegaan aan een te Brussel gevestigde Delegatie van den Centralen Raad der Franschen Vereeniging, onder het Voorzitterschap van den Kolonel HUBER-SALADIN. Deze kennisgeving werd gevolgd door een schrijven van den 5den October, waarbij wij verzocht werden een beslissing te nemen omtrent de ambulance waarvan Dr. VAN DER HORST de chef was, vermits deze ambulance met ontbinding werd bedreigd ten gevolge van de uitputting der fondsen waarover de Delegatie te beschikken had. Daar deze mededeeling gepaard ging met de erkenning van de diensten door Dr. VAN DER HORST en de zijnen bewezen, werd zij beantwoord met de verklaring dat zoo alleen een tijdelijk gemis van fondsen de ontbinding moest veroorzaken, wij die gaarne zouden helpen verhoeden en te dien einde een voorschot aanboden van 10,000 franks. Doch nu vernamen wij, dat reeds bij een besluit van den 4den October tot de ontbinding besloten was en daarvan

bij Proces-Verbaal kennis was gegeven aan den Chef der ambulance. Hierdoor was de grond van ons aanbod vervallen, doch nu deed Dr. VAN DER HORST een voorstel strekkende om de ambulance voor rekening van de Nederlandsche Vereeniging over te nemen en met minstens vier Nederlandsche Geneesheeren en, kon het zijn, Fransch sprekende verplegers te versterken; men zou dan met deze geheel Nederlandsche ambulance, die echter van den President van het Fransche Comité en van de militaire Intendance in Frankrijk hare *feuilles de route* zou ontvangen, het leger van de Loire zien te bereiken, hetzij langs de spoorwegen over Amiens en Rouen, hetzij te scheep over Ostende en Nantes. Hiervoor zouden 40,000 francs noodig zijn. Tegelijkertijd gaf de Brusselsche Delegatie een bijzonder blijk van hare prijsstelling op onze medewerking in deze zaak. Onder hare leden bevond zich de graaf de SARTIGES, ons allen bekend als voormalig Gezant van de Fransche Regeering bij de onze. Deze kwam in persoon in ons midden om opheldering te geven omtrent de liquidatie der Fransche ambulancen, die men wenschte dat tot een reorganisatie zou leiden, ook van de Ambulance Neerlandaise. Zijne Excellentie deelde ons mede, dat 5 van de fransche ambulancen voortaan werden onderhouden door de Engelsche Vereeniging tot hulp aan gekwetsten, hebbende de Delegatie tot dat einde ontvangen 4000 pond sterling over 2 maanden, terwijl in alle benoodigdheden kon voorzien worden uit de Engelsche magazijnen te Amiens, Rouen en Chalons. Hiertoe bepaalde zich het aandeel 't welk de Engelsche Vereeniging aan deze ambulancen nam, wier bestuur en leiding geheel aan den Raad van Bestuur der Fransche Vereeniging was overgelaten. Wij ontvingen tevens een schema van de gewijzigde formatie dier aldus gesubsidieerde ambulancen met een globale begrooting der uitgaven voor het geval dat wij voor rekening van het Nederlandsche Roode Kruis die van VAN DER HORST wilden aanhouden. Zij droeg toch reeds den Nederlandschen naam en men had haar reeds het nommer 9 aangewezen in de nieuwe rij der gereorganiseerde Fransche ambulancen.

Met deze schikking aan te nemen zouden wij willens en wetens het beginsel hebben prijs gegeven, waarvan wij van den beginne waren uitgegaan. Toen wij besloten in dezen oorlog, ofschoon Nederland daarin niet betrokken werd, hulp te verleenen, hadden wij ons van zorgen en moeite kunnen ontslaan, door geld en goed ons aangebracht in twee helften te verdeelen, en de eene aan het Duitsche Centraal Comité te Berlijn aan te bieden, de andere aan het Fransche te Parijs: dit rieden eenparig de beide Gezanten te 's Gravenhage vertegenwoordigende de oorlogvoerende Mogendheden. Doch wij oordeelden dat onze liefdadige landgenooten ons hun geld en goed daarom toevertrouwden, omdat zij onderstelden dat de hulp door hunne gaven te verkrijgen door ons bestuur en onze leiding zou gebracht worden tot de personen der lijdende krijgslieden, zonder eenzijdige voorliefde voor Duitschers of Franschen; en wij kozen den vorm van vaste ambulance, niet omdat wij daaraan onder alle omstandigheden de voorkeur gaven boven de groote magazijnen der Engelschen, met opgestapelde vrachtwagens naar alle kanten de verpleegplaatsen van gekwetsten rijkelijk voorziende, of boven de snel zich verplaatsende hulpvaardigheid der vliegende ambulancen: maar omdat wij daarin op vreemd grondgebied de meeste zekerheid vonden voor een doeltreffend gebruik onzer middelen.

Hier kwam bij, dat toen wij aldus werden aangezocht om door een geldelijk subsidie een Fransche ambulance in werking te brengen, onder voorwaarde alleen dat de medische staf uit Nederlanders zou bestaan, maar buiten ons bestuur en zonder onze leiding, wij ons juist bezig hielden met de samenstelling van twee nieuwe ambulancen die wij in de omstreken van Sedan wenschten te vestigen en wij hadden ook reeds het oog op Havre, en vonden ook daarom geen reden op dezen nieuwen weg onze krachten te wagen.

Ons besluit, den 15den October genomen, aan de geneesheeren der ontbondene ambulance mededeelende noodigden wij hen uit, wanneer de omstandigheden toelieten eerlang een Nederlandsch lazaret op eenig punt van Frankrijk in

te richten, de hun aan te bieden betrekking daarbij op den voet van onze overige geneesheeren te aanvaarden. Dr. VAN DER CHIJS heeft zich daartoe terstond bereid verklaard.

Afgescheiden van eenige chirurgische instrumenten, aan onze geneesheeren bij hun vertrek medegegeven, en het transport goederen en levensmiddelen uit het Centraal Magazijn naar de dorpen aan de Maas tusschen Sedan en Stenay gezonden, hebben de uitgaven uit de kas onzer Vereeniging voor de Fransche ambulance gedaan niet meer bedragen dan *f* 3205,22, waaronder begrepen is het voorschot van 4000 francs door den Gezant te Parijs verstrekt. De Delegatie te Brussel heeft onder dagteekening van den 1sten November kennis gegeven, dat Dr. VAN DER HORST en zijn comptable de Heer DE LAUNAY al de rekeningen van hun beheer hebben overgelegd, dat die in de meest voldoende orde zijn bevonden, dat de ambulance-wagen en paarden en al het materieel uit Parijs medegenomen in behoorlijken staat zijn overgeleverd, en dat Dr. VAN DER HORST en al zijne ambtgenooten, met dankzegging voor de door hen bewezene diensten, van al hunne verbintenissen jegens de Fransche Vereeniging ontslagen zijn, maar dat de Fransche Vereeniging zich daarmede jegens hen niet ontslagen rekent, maar hun het herdenken schuldig is van diensten die den Nederlandschen naam tot eer verstrekken.

De Doctorandus HUËT heeft de *ambulance Néerlandaise in den oorlog van* 1870 en de meest opmerkelijke gevallen van verwondingen onder ongeveer 200 gekwetsten daarin behandeld, tot het onderwerp gemaakt van het akademisch proefschrift waarmede hij den 2den Juni 1871 is bevorderd tot Doctor in de geneeskunde. De schrijver heeft de leering voor de bestuurders der vrijwillige hulp uit zijne ondervinding te trekken, saamgevat in de laatste der stellingen achter zijne dissertatie geplaatst. De thesis luidt aldus: „Het Roode Kruis moet de Ambulance Volante krachtig handhaven.” Welke uitkomsten de vaste ambulance in de omstandigheden van dezen oorlog heeft opgeleverd, zal het vervolg van dit verslag kunnen leeren.

b. Saarbrücken-Trier.

De leiding van den eersten tocht van het Roode Kruis uit Nederland naar het oorlogsveld hadden wij het voorrecht te mogen toevertrouwen aan ons medelid in het Hoofdcomité den Heer C. J. G. baron VAN HARDENBROEK VAN BERGAMBACHT.

Persoonlijke hoedanigheden bij gebleken ijver in 't behartigen der financieele belangen onzer Vereeniging brachten te gereeder tot deze keus, daar ook de onderscheiding van Eereridder der Johanniter orde van Pruisen voor den aanvoerder eener ambulance de toelating op terreinen door Duitsche legers bezet gemakkelijker maakt.

Van deze benoeming werd den 12den Augustus kennis gegeven aan de Gezanten van den Noord-Duitschen Bond en van Frankrijk, met verzoek hunne gouvernementen van het doel der expeditie te verwittigen. De beide Gezanten antwoordden dienzelfden dag, dat aan dit verzoek onmiddellijk voldaan was, en Z.Exc. CH. BAUDIN voegde daarbij een warm woord van dank aan de Nederlandsche natie en aan het Hoofdcomité.

In weerwil van de genomene voorzorgen was het niet zonder bezorgdheid dat wij den volgenden dag de personen voor den tocht bestemd in de wachtkamer van het Stationsgebouw op den Rijn-spoorweg verzamelden, om dit gezelschap van 22 personen een toekomst te gemoet te zenden vol onzekere toestanden, ontberingen en gevaren.

Het waren behalve den Commissaris van het Hoofdcomité HARDENBROEK, allen leden van het Comité 's Gravenhage en van het Haagsche Vrouwen-Comité. De geneesheeren waren: de gepensioneerde hoofd-officier van gezondheid en oud-chef van den geneeskundigen dienst in West-Indië

G. A. C. Dumontier, Dr. B. Carsten oud-officier van gezondheid bij de zeemacht en Adjunct-Inspecteur van het geneeskundig staatstoezicht in Zuid-Holland, en de reeds genoemde Jhr. Pompe van Meerdervoort oud-officier van gezondheid bij de zeemacht en oud-Gouvernements geneesheer in Japan; voorts namen deel aan den tocht de Kolonel H. N. C. baron van Tuyll van Serooskerken, die zich bijzonder had toegelegd op de zorg voor een doelmatige uitdeeling van voedsel en drank bij de legers te velde ter voorkoming van uitputting en vernietiging van levenskrachten; Mr. J. C. W. Merkus bereid tot administratieve hulp en verschillende diensten: Mevrouw Merkus geb. Schuurman als opper-verpleegster en bestuurderes van de vrouwelijke hulp; de jufvrouwen Groen uit Rotterdam, M. Boogmans, G. G. Mulders, W. C. en E. de Groot uit 's Hage als verpleegsters, 8 verplegers bij het Haagsche Comité onderwezen en geoefend P. J. Boogmans, J. F. Nieuwenhuizen, H. W. J. Hemmes, H. van Calsteren, A. C. Keil, C. Publichhuizen, L. van der Toorn en C. van Gastel, en 2 hospitaalbedienden, A. Baan en L. Flesch.

Op den 13den Augustus stond dit gezelschap eigenaardig uitgerust, tot vertrek gereed om ons vaarwel te ontvangen. Te midden van de menigte tot dit afscheid samengekomen, deels verwanten en bekenden der vertrekkenden, deels uit belangstelling in het doel van dezen uittocht, heeft de verschijning van Hare Majesteit de Koningin en het minzaam afscheidnemen der geëerbiedigde Vorstin de kroon gezet op de plechtigheid van dit oogenblik. Hare Majesteit mocht als Beschermvrouw van het Haagsche Vrouwen-comité, aan dit uitgeleide met voldoening deze eer bewijzen: de expeditie was geheel de vrucht van de krachtige samenwerking der beide Haagsche Comités, die hunne roeping begrepen hadden om gereed te staan op een oogenblik als thans gekomen was.

Ook het materieel dat werd medegevoerd was de uitkomst der voorbereiding in vredestijd van de Haagsche Comités.

Van het begin van zijn bestaan had het Comité te

's Gravenhage aan een bepaald getal zijner leden, vereenigd tot Commissie voor het materieel, opgedragen, een bijzondere studie te maken van de voorwerpen die tot een Afdeelings-magazijn zouden behooren aangekocht of aangemaakt te worden. Bij de Tentoonstelling van 1869 zijn dan ook de beide Haagsche Comités met goud bekroond, als hebbende de belangrijkste verzameling tentoongestelde voorwerpen geleverd. Toen het Hoofdcomité bij circulaire van 5 Februari 1869 de Comités opmerkzaam maakte op het voorschrift van het Departement van Oorlog betreffende het vervoer van troepen langs spoorwegen en daarbij wees op de gelegenheid voor de Comités bestaande, om door het aanschaffen van liggings-voorwerpen en andere middelen bij zulk vervoer wenschelijk, zich tot hulp en bijstand voor te bereiden, namen de Haagsche Comités dien wenk zeer ter harte, maar zij waren reeds op dien weg werkzaam, en zoo waren zij thans in het bezit van een rijke verzameling van matrassen, kussens en wat meer tot ligging van zieken en gekwetsten dienen kan. Die voorraad met kisten verbandstukken, pluksel, ver-plegingsvoorwerpen en wat verder te berekenen was van gebruik te kunnen zijn, maakte deze eerste bezending uit voor Luxemburg bestemd. Daaronder bevond zich ook de veldhospitaal-tent, op de Tentoonstelling van 1869 gezien, van linnen en een geraamte van bamboe, bevattende een operatievertrek en twee voor aanzienlijke vergrooting vatbare vleugels. Bij deze tent waren ijzeren veldbedden, samengesteld naar een opgaaf van Dr. Dumontier, wiens model van draagbaren, mede tot deze bezending behoorende, den lof hebben weggedragen van de lijders voor wie zij gebruikt zijn. In het algemeen is van dit Haagsche materieel getuigd, dat daarvan niets gebleken is onbruikbaar te zijn.

Het vertrouwen op de welwillende gezindheid van de Regeering en van het Comité te Luxemburg, had mede-gewerkt tot het besluit, waarvan het land als bij verrassing gewaagde op de tijding: „Het Roode Kruis gaat naar Luxem-burg.” De President van het Groot-hertoglijk Gouvernement Minister van Staat Servais, door de telegraaf verwittigd

van het vertrek van het convooi, had alle moeielijkheden van fiscalen aard en politie-toezicht voorgekomen, en verwelkomde met den Minister voor de binnenlandsche aangelegenheden en den Secretaris van het Luxemburgsche Centraal-Comité de Nederlandsche ambulance, toen de spoortrein haar op Zondag den 14den Augustus 's middags te half twee uur aan het station te Luxemburg aanbracht.

Het ontbrak nu onzen Commissaris niet aan raad voor de huisvesting van het personeel, noch aan inlichting omtrent hetgeen hem te doen stond. De ambulance was te rechter uur in Luxemburg gekomen. Het was de dag, waarop de Pruisische Generaal STEINMETZ het Fransche leger onder den Maarschalk BAZAINE, dat uit Metz naar de vlakte van Chalons poogde terug te trekken, aangreep op de oevers van de Moezel en naar Metz terugwierp.

Toen dus den volgenden dag, terwijl de Fransche Consul in Luxemburg verwittigd werd dat de Nederlandsche ambulance bereid was hulp te bieden waar die het eerst gevraagd wierd, de baron HARDENBROEK zich naar Trier begaf, vergezeld van Jhr. POMPE VAN MEERDERVOORT, om zich met het bestuur van het Pruisische Comité aldaar in betrekking te stellen, en in de eerste plaats zijne opwachting maakte bij den Regeerings-President VON ERNSTHAUSEN, ontving deze juist met het bericht van den slag van den vorigen dag, een dringend aanzoek om hulp voor de menigte gekwetsten. Te Trier had men de handen vol met de daar reeds aanwezige lijders, en de Nederlandsche ambulance werd verzocht zich naar Saarbrücken te begeven, waar groote transporten van gekwetsten te wachten waren: armbanden, van wege den Prins VON PLESS gestempeld en de noodige vrijbrieven voor vervoer van personen en materieel werden daarvoor aangeboden.

Deze uitnoodiging werd door onzen Commissaris zonder aarzelen aangenomen. Onverwijld riep de telegraaf de ambulance naar Trier, waar door de voortvarendheid van hare leden zij in den avond van denzelfden dag met gewone wagens van Wasserbillich aankwam. Haar materieel werd

terstond ingeladen op de spoortrein voor hare verdere bestemming, en het personeel had zich ter ruste begeven, toen geneesheeren en verplegers plotseling uit den slaap gewekt werden en binnen een half uur dienstvaardig stonden. Hun chef had te middernacht een bezoek gehad van den Regeerings-president; een transport van 800 gekwetsten werd verwacht; de lijders zouden dadelijk hulp noodig hebben; 400 zouden naar een kazerne moeten gedragen worden, waar zij aan de zelfstandige behandeling van de Nederlandsche geneesheeren zouden worden toevertrouwd, en deze vrijheid van dienst werd hun door een schriftelijke verklaring verzekerd. Toen echter het transport aankwam, telde het slechts 103 lijders; daarvoor kon de hulp ontbeerd worden, die te Saarbrücken meer noodig zou zijn: en Saarbrücken bleef dus de plaats van bestemming voor den volgenden dag. Doch voordat die plaats bereikt werd, moesten de verbandkisten voor 't eerst geopend worden.

Toen den volgenden dag — 16 Augustus — de spoortrein van Trier de ambulance naar Saarbrücken bracht, ontmoette zij aan het station te Saarlouis een groot transport gekwetsten van het slagveld aan de Moezel, en de militaire overheid de aanwezigheid eener ambulance van het Roode Kruis vernemende, verzocht om hulp: het was de derde dag na den slag; de eerste verbanden waren nog niet nagezien, en door de zomerhitte en de vermoeiende reis waren de wonden brandend en pijnlijk geworden. In weinige minuten was het geheele personeel aan 't verbinden of daarbij de hand te leenen, of lafenis te brengen waar uitputting van krachten zichtbaar was.

De tocht naar Luxemburg had aan het doel beantwoord: er was een weg gevonden om de lijders van de beide oorlogvoerende legers onder het bereik onzer hulp te brengen.

De eerste rapporten van ons medelid Hardenbroek deze uitkomst vermeldende en in druk uitgegeven, wekten groote belangstelling. Wij hebben toen besloten, in uittreksels uit de bij ons inkomende stukken en korte berichten, van de handelingen onzer Vereeniging bulletins uit te geven, met bijvoeging eener opgave van de bij ons inkomende

giften en gelden. De uitgave op onbepaalde tijden is tot 20 Mei 1871 voortgezet. Ons medelid Jhr. Mr. H. J. VAN DER HEIM heeft zich met de redactie daarvan belast.

In den avond van den 16den kwam de ambulance te Saarbrücken aan. De eerstvolgende dag, ofschoon de dienst nog niet geregeld was, ging voor het personeel niet verloren. De aanvoer van gekwetsten uit de omstreken van Metz hield aan; er kwamen lange treinen met lijders smachtende naar hulp aan het station te Saarbrücken halt houden, en uit de lazaretten in de stad moesten zwaar gewonden in spoorwagens worden overgebracht die hen naar den Rijn zouden voeren, om in Duitsche stoombooten, daarvoor uitgerust, van het oorlogstooneel verwijderd te worden. Wat voor een Nederlandsche stoomboot was bestemd geweest, werd hier in een anderen vorm niet minder weldadig, nader bij de plaatsen der verwondingen: de brancards, de verbandmiddelen, de vlugge bereiding van ververschingen door de zorg van den Baron VAN TUIJLL, en de bekwame handen en de menschlievende ijver waarmede Dr. CARSTEN de door hem zelven geoefende verplegers voorging, hebben daar menig Duitsch en Fransch woord in een dank-accoord doen samenstemmen.

De omstandigheid dat het geneeskundig personeel der ambulance uit ervaren chirurgen bestond, verzekerde haar bij de geneeskundige autoriteiten van de Duitsche legers, een gewenschten werkkring. De zwaarst gewonden werden aan de zelfstandige behandeling der Nederlandsche geneesheeren toevertrouwd, en te dien einde werd hun een uhlanenkazerne, tot herberging van gekwetsten gebruikt, voor lazaret afgestaan. Dit gebouw, dat door gemis van alle hospitaalbenoodigdheden voor ziekenverpleging allerminst geschikt scheen, had, toen het twee dagen onder het bestuur onzer artsen geweest en van het medegevoerde materieel voorzien was, een geheele herschepping ondergaan, en toen de Haagsche hospitaaltent op een plein daarachter was opgeslagen, waarin de lijders die de meeste zorg behoefden verpleegd, en ook de voedingsmiddelen en ververschingen in een daarvoor geimproviseerde keuken werden gereed gemaakt

door het vrouwelijk personeel onder het bestuur van Mevrouw MERKUS, bijgestaan door de jeugdige gezusters KRÜTHOFFER, is het geheel dezer inrichting geroemd geworden als een navolgenswaardig model.

Toen is ook een groote manege met een aantal zwaar gewonden aan de Nederlandsche geneesheeren toevertrouwd en op gelijke wijze in een zindelijk en net geordend hospitaal herschapen.

Aldus is onze ambulance te Saarbrücken, waarin geregeld 200 tot 300 lijders, Duitschers en Franschen, behandeld zijn, gedurende ruim zes weken werkzaam geweest. Belangrijke operatiën voorspoedig afgeloopen hebben er plaats gehad, verrassende genezingen zijn er waargenomen, en opmerkelijk is het gering getal overledenen geweest in verhouding tot het sterftecijfer in de overige lazaretten. Behalve de verpleegden hebben ook verscheiden officieren zich den dienst onzer geneesheeren ten nutte gemaakt, en bij alle ernstige gevallen in naburige hospitalen werd Dr. DUMONTIER in consult geroepen.

Van het personeel, het eerst uit 's Hage vertrokken, waarbij zich vervolgens gevoegd heeft de Heelmeester KRAMER uit Leeuwarden, hebben twee leden gedurende dit tijdverloop moeten vervangen worden: ambtsbetrekking en dienstplichten laten den geneesheer zelden een lange afwezigheid toe. De heeren CARSTEN en POMPE vonden zich verplicht in de eerste dagen van September terug te keeren: zij zijn vervangen door vijf Amsterdamsche geneeskundigen, Dr. J. W. R. TILANUS, hoogleeraar en operateur ook buiten ons vaderland bekend, de doctoren in de genees- en heelkunde GRIOT LA CAVE en C. L. WURFBAIN, en de candidaten W. L. LEHMANN en A. SLEESWIJK.

De dienst der verpleegsters werd in de eerste helft van September aanmerkelijk verzwaard, toen het noodzakelijk werd de gekwetsten uit de tent in de kazerne over te brengen. Bij die gelegenheid werd de geheele verplegingsdienst daar, tot hiertoe door geestelijke liefdezusters waargenomen, opgedragen aan de Nederlandsche verpleegsters, die daarenboven dagelijks voor ongeveer 200 gekwetsten de spijzen moesten koken. Uit aanmerking van de beperkte gelegenheid tot huisves-

ting, kon slechts een klein getal tot versterking worden aangevraagd: ook was reeds dadelijk de Amsterdamsche jufvrouw CARSTEN te hulp gekomen, een krachtige natuur met een geoefend verplegingstalent. Het Comité te Groningen, niet alleen mild in geld, maar ook met andere middelen hulpvaardig, had reeds herhaaldelijk aangedrongen op een zending van personen, van wie het aanbieding van verpleegdienst had aangenomen. Vier van dezen de wed. DE HAAN-CALAMINUS, de wed. RUSSER-MEIJER, de jufvrouwen VAN KOLKOW en VAN ZWEEDEN zijn toen met de Haagsche ziekenverpleegster J. G. STOCK, het gezelschap te Saarbrücken gaan versterken.

De dienst der Amsterdamsche geneesheeren hing te zamen met een uitbreiding die onze eerste onderneming spoedig gekregen had. Zoodra het besluit daartoe genomen was, verklaarde het Amsterdamsche Comité zich bereid het Hoofdcomité daarbij te steunen op gelijke wijze als de twee Haagsche Afdeelingen gedaan hadden. Toen dus reeds op den 17den de berichten van baron VAN HARDENBROEK het uitzicht gaven dat nog meer hulp, op gelijke wijze aangebracht, welkom en een weldaad zijn zou, werd de Amsterdamsche Afdeeling verzocht aan haar voornemen gevolg te geven, en reeds op den derden dag daarna (20 Augustus) vertrok de Amsterdamsche expeditie naar Luxemburg. Het personeel werd aangevoerd door den dirigeerenden Officier van Gezondheid bij de zeemacht J. VAN HATTEM, en bestond verder uit den heelmeester DE LANG en den Candidaat LIERNUR, 3 verpleegsters onder de leiding van Mejufvrouw G. BOEKE, HERMANS, CORSTENS en JOB en 4 verplegers, CUYPERS, JACOBS, AKKERMANS en VAN DER LINDE THOMAS. Zij voerden mede kisten linnen, verband- voedings- en verkwikkingsmiddelen, bouillon-extract, desinfecteermiddelen, geneesmiddelen, balen beddegoed, vaten gips, een raderbaar, en 6 handbaren. Te Rotterdam hebben zich bij het Amsterdamsche gezelschap aangesloten de 3 verpleegsters bij de Haagsche Comités opgeleid, en even als de vroeger vertrokkene door het VrouwenComité uitgerust, weduwe

HEYMANS, A. DE LEEUW en A. E. GÖBEL, benevens de gezusters KRÜTHOFFER.

Den 31sten Augustus te Luxemburg aangekomen, werd de expeditie ontvangen door onzen Commissaris HARDENBROEK en den heer MERKUS, en door dezen, daar de overheid te Trier, overstelpt met gewonden, dringend om hulp verzocht had, onverwijld daarheen gericht. De Nederlandsche geneesheeren, verplegers en verpleegsters, door den Regeerings-President VON ERNSTHAUSEN en den Generaal-Kommandant VON STOLZ met ingenomenheid begroet, vonden terstond, in de wachtkamer van het spoorwegstation, gelegenheid met brancards en verbandmiddelen goede diensten te doen; zij zijn den 23sten door Baron VAN HARDENBROEK in de Maximinen kazerne in dienst gesteld, waar 250 gekwetsten in een afzonderlijk hem afgestane afdeeling van dit ruime gebouw, waar eerst de Hollandsche zindelijkheid de afzichtelijkste onreinheid moest vervangen, aan hunne zorg zijn toevertrouwd, onder het bestuur van den bekwamen chirurg DE LANGE.

Van dat tijdstip is onze hulpdienst te Trier en te Saarbrücken als een geheel te beschouwen, onder het bestunr van onzen Commissaris HARDENDBROEK.

De heer VAN HATTEM moest terstond terugkeeren, doch de Vice-President van het Amsterdamsche Comité, Professor J. W. R. TILANUS, zijne bereidvaardigheid hebbende doen blijken om zelf in onze ambulance dienst te gaan doen, vertrok op onze uitnoodiging den 26sten Augustus naar Trier met Dr. LA CAVE en de candidaten LEHMANN, SLEESWIJK en H. DE VRIES, medevoerend een transport van 18 kisten verband-, genees-, voeding- en ververschingsmiddelen 2 balen bedfournituren en 6 handbaren. Eenige dagen later volgde Dr. WURFBAIN, Assistent van den Professor, met kisten en pakken verbandstukken, sigaren en tabak, en wederom bracht de heer VAN HATTEM den 5den September een bezending van 26 kisten en balen met allerlei voedings- en verpleegmiddelen, 6 balen beddegoed en een vat gips van Amsterdam naar Trier.

Wat uit het Centraal-Magazijn naar Saarbrücken en naar Trier verzonden is, en daaronder kostbare geschenken van Z. M. den Koning en van Z. K. H. Prins Hendrik, zal uit de staten van verzendingen uit dat magazijn kunnen blijken.

De Comités te Nijmegen, 's Hertogenbosch en Maastricht hebben mede door rijke bezendingen gezorgd, dat op beide plaatsen de magazijnen onzer ambulance, hoeveel er ook dagelijks verbruikt en uitgedeeld werd, steeds keurige verbanden, lakens, kleedingstukken, liggingbenoodigdheden en versnaperingen in voorraad hadden.

Een bezending van kostbaren inhoud in den avond van den 7den September van Trier te Saarbrücken aangebracht, verdient een bijzondere vermelding.

De inhoud was afkomstig van een omgang langs alle huizen van 's Gravenhage, gehouden door Mr. W. F. Baron d'Ablaing van Giesenburg, waarbij een groote hoeveelheid van allerlei zaken en ruim *f* 9000 aan geld zijn ingezameld. Deze liefdegaven van ingezetenen der residentie werden door den inzamelaar eigenaardig aangeboden aan het Comité te 's Gravenhage. Dit Comité, de veelsoortige massa hebbende doen sorteeren en inpakken ter verzending, vroeg toen, getrouw aan de statuten onzer vereeniging, de aanwijzing van het Hoofdcomité. Den Johanniter Ridder waren wij het aanbod schuldig eener gelegenheid, om de vruchten zijner inzameling in persoon te brengen naar de lazaretten van het oorlogsveld, en onze uitnoodiging om daarvan een transport te begeleiden naar onze ambulance te Saarbrücken, heeft ten gevolge gehad, dat de bedoelde bezending van aanzienlijke waarde behouden in het Nederlandsch lazaret aldaar is aangekomen. Dit was te meer van beteekenis — de Baron d'Ablaing vertrok uit den Haag den 2den September — omdat het toen juist de dagen waren, waarin het Fransche leger met Keizer Napoleon van Sedan in krijgsgevangenschap naar Duitschland werd vervoerd en op het tusschenliggend terrein alle wegen en transportmiddelen door het militair gezag van het overwinnend leger in beslag waren ge-

nomen. De ridderlijke waardigheid van den baron D'ABLAING, bijgestaan door den apotheker KOOLEMANS BEIJNEN, die zich daartoe vrijwillig had aangeboden, werkte mede om alle moeielijkheden te boven te komen en de gevaren voor het transport van verloren te gaan te ontwijken. Het verslag van baron D'ABLAING omtrent dien tocht, heeft ons op nieuw een onpartijdige getuigenis geleverd van de groote diensten door de Nederlandsche ambulance te Saarbrücken en Trier bewezen, en geeft ons de vrijheid aan de ingezetenen van 's Gravenhage de verzekering te geven dat hunne gaven overeenkomstig hunne menschlievende bedoelingen zijn aangewend.

Met de laatstvermelde bezending uit Amsterdam machtigden wij gaarne den Heer A. K. W. ARNTZENIUS, Officier van gezondheid bij het Oost-Indische leger, om den heer VAN HATTEM naar Trier te vergezellen, waar onze Commissaris hem het opperloezicht over de Nederlandsche afdeeling in de Maximine-Kazerne heeft opgedragen, ter vervanging van den kundigen en cordaten arts DË LANG, die verplicht was huiswaarts te keeren.

Prof. TILANUS heeft intusschen zijn tiendaagsch verblijf te midden van hospitalen met gekwetsten, door belangrijke operatiën en consulten, aangewend ten nutte der lijders en ter bevordering der wetenschap.

In de tweede helft van September begon de aanvoer van gekwetsten ter vervanging van de herstelden, allengs te verminderen; de gezondheids-raad Dr. KÜPPER te Saarbrücken verklaarde toen over genoegzame medische hulp te kunnen beschikken; van wege de Pruisische Regeering werd bekend gemaakt, dat aan de hulp van particuliere lazaretten geen behoefte meer bestond, en de uitgifte van gestempelde armbanden en vrijkaarten aan vrijwillige verplegers werd gestaakt. Dezelfde omstandigheden waren ook te Trier aanwezig. De tijd was dus gekomen, om aan onze eerste vestiging van het Nederlandsche Roode Kruis in het buitenland een einde te maken. Het Amsterdamsche verplegingspersoneel verliet Trier den 28sten September, onder geleide van den Candi-

daat de Vries. Onze Commissaris werd met de overige leden der ambulance, allen in welstand, in den avond van den 6den October op dezelfde plaats, waaruit zij den 13den Augustus vertrokken waren, met lof en dank begroet namens het Hoofdcomité door den Voorzitter, namens de burgerij van 's Gravenhage door het geëerd Hoofd van het Gemeentebestuur.

Het Hoofdcomité vereenigt zich met de woorden van zijn medelid Hardenbroek in zijn laatste rapport: „Met gerust„heid laat ik de waardering der diensten welke onze mis„siën te Saarbrücken en te Trier bewezen hebben, aan „het oordeel der Nederlandsche natie over".

Het voegt ons niet in dit Verslag van onze eigene medeleden meer te zeggen, dan hunne verrichtingen te vermelden. Een onpartijdig getuigenis mogen wij niet verzwijgen. Het *Central-Comité der Deutschen Vereine* gedurende den oorlog permanent resideerend te Berlijn, vertegenwoordigd door den President von Sydow, ontvangen hebbende een rapport uit Trier, waarin verklaard werd, dat men niet genoeg zijn dankbaarheid kon uitdrukken voor alles wat de activiteit van onzen Commissaris te Saarbrücken verricht had, ons onder dagteekening van 30 September een brief van dankzegging voor den baron van Hardenbroek toezendende, nam daaruit aanleiding den dank van het Duitsche Centraal-Comité uit te spreken „voor den onvermoeiden, verstandigen „en vooruitzienden ijver" — dus was de zin der fransche bewoordingen — „waarmede het Nederlandsche Roode Kruis „verzachting brengt aan het onnoemelijk lijden van den „tegenwoordigen oorlog."

Veel zijn wij verschuldigd aan de onuitputtelijke welwillendheid, waarmede de Heer von Scherff, President van het Centraal-Comité in Luxemburg, bij velerlei bemoeiingen met den doorvoer onzer transporten en personen door het Groot-hertogdom, onze belangen heeft behartigd.

Toen aan onzen Penningmeester Hardenbroek de zending naar Luxemburg werd opgedragen, heeft ons medelid Mr. D. Polak Daniels de waarneming der werkzaamheden van

Penningmeester op zich genomen, en in het dagelijksch beheer onzer kas en voor onze geldelijke behoeften in het buitenland, belangrijke diensten bewezen. Met dit zeer uitgebreid en veel omvattend beheer zich blijvende belasten, heeft onze waarnemende Penningmeester zijne rekening van ontvangst en uitgaven over het dienstjaar van 1 Juli 1870 tot 30 Juni 1871 met een menigte bescheiden in behoorlijke orde overgelegd. De uitgaven voor de ambulance Saarbrücken-Trier komen, afgescheiden van de aankoopen door het Centraal-Magazijn gedaan, daarin voor tot een bedrag van *f* 12,883.58 (*).

c. Dusseldorp.

De naam „ambulance”, in dit Verslag gegeven aan elke tot verpleging van gekwetsten uitgeruste zending, welke onder de leiding van een gedelegeerde van het Hoofd-Comité werkzaam was, zou, op onze hulpverleening te Dusseldorp toegepast, zonder uitdrukkelijke opheldering van hare beteekenis tot onjuist begrip kunnen aanleiding geven. Hetgeen te Dusseldorp en van daaruit te Wesel en te Neuwied werd verricht, heeft een eigen karakter gehad, verschillend van den werkkring eener door vaste organisatie tot zelfstandigen arbeid ingerichte ambulance. Een korte schets van hetgeen aanleiding gegeven heeft tot onze bemoeiingen aldaar, haar aanvankelijk doel, hare latere uitbreiding, zal een bijdrage kunnen zijn tot de kennis van de zeer onderscheidene wijzen waarop in groote oorlogen het internationaal hulpbetoon, tot leniging van menschenlijden kan bijdragen.

Den 15den Augustus ontving het Hoofddcomité een brief van een te Dusseldorp wonende Nederlandsche vrouw, Mevr. M. E. DE LEEUW geb. EMANS DE MICAULT, waarin

---

(*) Bij de opgaaf in dit Verslag van de som der uitgaven voor elke ambulance zijn verschillende posten uit de rekening van den penningmeester samengevat, als van reiskosten en andere, ten behoeve van de missie gedaan.

met aandrang de hulp der Nederlandsche Vereeniging werd ingeroepen voor de talrijke gewonden, die dag aan dag met de Rijn-stoombooten van het oorlogstooneel te Dusseldorp werden aangebracht. Het kon vreemd schijnen, dat in een aanzienlijke en bloeiende stad, die door den loop der krijgsgebeurtenissen het haar in den beginne dreigend gevaar van oorlogsgeweld meer en meer zag aftrekken, de gezamenlijke krachten van de militaire legerverzorging en de liefdadigheid der burgers te kort schoten; er kon twijfel rijzen, of de destijds nog niet aanzienlijke hulpmiddelen der Nederlandsche Vereeniging, op andere plaatsen in meer dringende behoeften voorziende, niet van meer afdoend nut zouden kunnen zijn.

De Vice-president van het Haagsche Comité, Dr. J Bosscha Jr., van de ontvangen berichten en deze onzekerheid onderricht, bood aan te Dusseldorp omtrent den omvang en den aard der behoeften onderzoek te doen. Hij vertrok den 18den Augustus en deed den 20sten aan het Hoofdcomité verslag van zijne bevindingen, 't welk deed besluiten met het zenden van hulp naar Dusseldorp niet te dralen. Met hoeveel inspanning de militaire overheid, het locale Comité van Dusseldorp, de besturen der beide groote ziekenhuizen van de Evangelische en Katholieke gemeenten, de liefdadigheid van geestelijke orden en van particulieren, bij het uitbreken van den oorlog, waren aan 't werk gegaan, hetgeen te doen viel om in de meest dringende eischen der verpleging te voorzien overtrof alle berekening.

Reeds na de eerste veldslagen was Dusseldorp — wegens hare gezonde opene ligging en hare gemeenschapsmiddelen bijzonder daartoe geschikt, — bestemd geworden voor de Noordduitsche armée een der hoofdstations te zijn van de gekwetsten. De talrijke lijders, die daar na een lange en moeielijke reis aankwamen, om zoo mogelijk na een eerste verzorging, volgens de onverbiddelijke regelen van het streng toegepaste verstrooiingstelsel, in de lazaretten der omliggende plaatsen verdeeld te worden, of in de stad zelve tot verdere verpleging te blijven, hadden alle krachten in beslag genomen; het

werd moeielijk de aanvulling der verpleegmiddelen, in den beginne voor een groot deel naar het oorlogstooneel verzonden, gelijken tred te doen houden met de daaglijks wederkeerende en steeds aangroeiende behoefte. Maar vooral deed zich een gemis gevoelen, waarin ook de ruimste milddadigheid niet kon voorzien, dat van de geneeskundige hulp van artsen en assistenten. De vestiging van een reserve-lazaret in de groote kazerne, de uitbreiding der beide groote ziekenhuizen, waaraan met alle krachten werd gearbeid, maakte versterking van geneeskundig personeel dringend noodig, en niet zonder bezorgdheid zag de dirigeerende arts van het reserve-lazaret Dr. Graf uit Elberfeld, die den 19den Augustus zijne veel omvattende taak te Dusseldorp aanvaardde, den aanzienlijken toevloed van hulpbehoevenden te gemoet, dien de weldra te wachten groote veldslagen zouden te weeg brengen.

In deze behoefte te voorzien was de eerste zorg van het Hoofdcomité, hetwelk zich daartoe door de vrijwillige dienstaanbieding van Nederlandsche geneeskundigen in staat gesteld zag.

Den 22sten Augustus vertrok Dr. J. Bosscha Jr. op nieuw naar Dusseldorp, thans door het Hoofdcomité belast met de taak de Heeren Dr. W. F. Büchner van Deventer Dr. J. Th. Wartmann van Arnhem, Dr. H. de Zwaan en Dr. S. S. van der Ley van 's Gravenhage, Dr. J. de Vrij van Dordrecht en de medicinae-candidaten J. A. M. T. Sannes en H. J. Offerhaus Hz. van Groningen, — de beide laatsten door het Comité te Groningen uitgerust en van een voorraad materieel voorzien, — aan den dirigeerenden arts van het reserve-lazaret Dr. Graf voor te stellen, en eenige kisten verpleegmiddelen uit het magazijn van het Hoofdcomité ten dienste van het reserve-lazaret en de ziekenhuizen aan te bieden. Onze geneeskundigen, voorzien van de vereischte heelkundige instrumenten, waaronder een aanzienlijke verzameling hun door Dr. T. H. Blom Coster te 's Hage geschonken, vonden terstond een werkkring onder de leiding of op aanwijzing van den voortvarenden directeur van het reserve-lazaret.

Weinige dagen later kwamen zich bij hen voegen de med. cand. M. DENEKAMP uit Schoonhoven, en de heer V. VAN DER PLAATS, geneesheer te Langweer. De eerste werd toegevoegd aan den besturenden geneesheer van het Evangelische ziekenhuis Dr. ECKART. onder wiens leiding hij in deze instelling en in het lazaret der schildersvereeniging werkzaam bleef, de tweede trachtte zich nuttig te maken op de stoombooten met gekwetsten, welke onophoudelijk den Rijn op- en afvoeren.

De dienst onzer geneesheeren deed reeds spoedig den wensch ontstaan naar nieuwen en meer uitgebreiden voorraad van hospitaalbenoodigdheden en naar de hulp van een vertrouwd ziekenverpleger. Aan het eerste werd door een aanzienlijke bezending uit het Centraal Magazijn voldaan; de voorraad werd opgeslagen in een locaal door den heer C. SCHIFFER te Dusseldorp daartoe welwillend afgestaan, en strekte ook tot uitdeelingen aan de beide groote ziekenhuizen, aan het lazaret der Dominicanen, en aan dat der geestelijke zusters onder het Heilige Kruis. De ziekenverpleger THOMAS DUIJS, door de zorg van het Comité te Deventer opgeleid, kwam onze geneeskundigen in het reserve-lazaret werkzaam in de verzorging der gekwetsten bijstaan.

Intusschen leerden wij voor een viertal in ziekenzorg en toewijding beproefde verpleegsters een gelegenheid te Dusseldorp kennen om verlangde hulp te bieden. De dames R. KARSTEN en M. SCHRÖDER VAN DER KOLK, en de diakonessen M. VAN VEEN en L. DE FIEVEZ DE MALINES uit Utrecht werden door ons uitgenoodigd derwaarts te gaan: door onzen Gedelegeerde ontvangen vonden zij in het Evangelische ziekenhuis den door haar gezochten werkkring.

Toen de heer BOSSCHA, die met het begin van September zijne ambtsbezigheden weder had op te vatten, moest terugkeeren, was het reeds te voorzien dat onze hulpverleening te Dusseldorp zich op de gelegde grondslagen meer en meer zou uitbreiden. Het Hoofdcomité droeg te dien einde aan ons medelid L. MULDER op, als Commissarisal daar

werkzaam te zijn. Deze vertrok den 1en September vergezeld van zijne echtgenoote mevrouw Mulder geboren de Villeneuve, uit Utrecht en den Haag een nieuwen voorraad verpleegmiddelen en kleedingstukken medenemende. Meer en meer werd nu de hulp onzer geneeskundigen gesteund door de verlichting en vertroosting van zorgvuldige verpleging en deelnemende toespraak, waaraan de heer en mevrouw Mulder met gestadigen ijver zich gewijd hebben.

Reeds voor dat onze hulp zich naar den Rijn gericht had, werd de naam van twee Nederlanders door de bewoners der Rijnoevers genoemd en door menigen lijder gezegend als dien van menschenvrienden, onvermoeid en geen offers te zwaar achtende waar hulp en lafenis te bieden waren. De heer Dr. A. W. C. Berns en Mevr. Berns geb. van Rees uit Utrecht hadden zich op een der Duitsche Rijnbooten, voor het vervoer der gewonden bestemd, gevestigd en waren daar onder ontberingen van allerlei aard, dag en nacht werkzaam geweest, om door geneeskundigen bijstand en verpleging het lijden der gekwetsten op hunne smartelijke reis te verzachten. Na aldus verscheidene malen den tocht tusschen Mainz en Dusseldorp volbracht te hebben, kwamen zij zich in het begin van September bij onze geneeskundigen te Dusseldorp voegen. Toen het eerste gevaar van hospitaalbesmetting begon te dreigen, deed Dr. Berns op zijne kosten een houten barak op het exercitie-terrein achter de kazerne oprichten, waar de zwaar gekwetsten in afzondering, betere ligging en luchtverversching, de voorwaarden voor hun herstel verwezenlijkt vonden en aan het gevaar voor de zoo zeer te vreezen ziekte ontkwamen.

De uitstekende invloed, welken deze barak alras bleek uitteoefenen, deed den wensch ontstaan, een tweede barak in te richten. Het verzoek van den heer Mulder om hiertoe gemachtigd te worden werd terstond (14 September) door het Hoofdcomité ingewilligd. De barak kwam den 23sten September in werking.

De bouw van een derde barak werd nog onder de leiding van den heer L. Mulder aangevangen en voor een groot

deel bekostigd uit de opbrengst eener voordracht van de Rederijkerskamer „NICOLAAS BEETS„ te Utrecht. Zij werd voltooid en kwam in werking, toen de heer L. MULDER, wien in den aanvang van October ambtsbezigheden huiswaarts riepen, vervangen was door het lid van het Hoofdcomité W. C. A. STARING.

De thans in de barakken geheel onontbeerlijke zorg eener bestuurster en verpleegster door Mevrouw BERNS en Mevrouw MULDER liefderijk verleend, werd, na het vertrek van deze laatste, waargenomen door Mejufvrouw R. KARSTEN en later, toen ook de heer en Mevrouw BERNS vertrokken waren, door een Russische dame Mevrouw VON BIENERT door Mevrouw C. SPRENGER geb. BIJLEVELD, door Mejufvrouw I. K. A. KOENTZ uit Arnhem en door Mejufvrouw SCHAEFER van Dusseldorp. Op verzoek van Dr. GRAF werd de derde barak voor thyphuslijders ingericht, en onder toezicht van den heer STARING voorzien van badtoestellen, welke bij de behandeling dezer zieken van uitnemend nut zijn geweest.

Toen Dr LEISRINK geneesheer in het Mariahospitaal naar het leger moest vertrekken en de besturende geneesheer van dit ziekenhuis der katholieke gemeente den noodigen bijstand miste, vroeg de heer STARING ons om de zending van een geneesheer.

Het Hoofdcomité had toen een belangrijke versterking van genees- en heelkundige krachten tot zijne beschikking gekregen door de vergunning verleend aan de officieren van 's Rijks geneeskundige diensten, die dit mochten verlangen, om, na van Z. M. den Koning een buitenlandsch verlof te hebben bekomen, ons hunne diensten aan te bieden. Van toen af hebben achtervolgens 21 officieren van gezondheid bij de landmacht en 4 bij de zeemacht, in onze ambulancen hunne bekwaamheden aan lijders uit vreemde legers gewijd. Bij de lezing hunner rapporten, die ons door het Departement van oorlog ter kennisneming zijn medegedeeld, treft men op de eene plaats blijken aan van groote belangstelling in het waarnemen en behandelen van zeldzaam voorkomende gevallen van verwonding, op een andere plaats vindt men

de voldoening uitgedrukt van, zij het ook in gewonen hospitaaldienst, een aangename en leerzame praktijk te hebben gevonden, overal straalt het streelend gevoel door van uit den mond van Duitschers en Franschen dagelijks den dank te vernemen voor heeling en genezing. Het Hoofdcomité voegt daarbij de betuiging van zijne erkentelijkheid voor deze uitmuntende hulp van het corps Nederlandsche Militair-artsen.

Zoo waren wij in staat op aanvraag van den Heer Staring den Officier van gezondheid der 2de klasse C. van Wicheren naar Dusseldorp af te vaardigen. Hij aanvaardde zijne taak den 4den October en bleef tot den 4den December werkzaam. De heer Staring zag zich in de tweede helft van October op zijne beurt genoopt tot zijne ambtsbetrekking terug te keeren. Onze gecommiteerden en geneeskundigen hadden van een Nederlander, die sinds 15 jaren te Dusseldorp gevestigd was, den heer Jacob Louran, van het begin af onzer vestiging aldaar, de hartelijkste welwillendheid en krachtdadige hulp ondervonden. Het Hoofdcomité, noodig achtende het bestuur der Nederlandsche zending op nieuw aan een gedelegeerde op te dragen, deed thans een beroep op de gebleken gezindheid van den heer Louran, die deze taak bereidwillig aanvaardde. Het personeel onzer geneeskundigen onderging mede verandering. De heeren Buchner, de Zwaan, van der Ley, Sannes, Offerhaus, van der Plaats, Denekamp en de Vrij waren na korter of langer verblijf in het midden van November allen vertrokken. De Officieren van Gezondheid B. C. L. A. de Ruyter 1ste klasse, J. H. Bijstra 2de klasse, W. T. Philipsen 2de klasse, J. M. W. van Dusesldorp 3de klasse, en H. G. C. Heringa 3de klasse, kwamen nu hunne diensten verleenen, te meer noodig geworden daar twee der barakken met zwaar gekwetsten bezet waren, en nu ook de Uhlanenkazerne in de Neustad tot lazaret moest dienen voor talrijke zieke krijgsgevangenen uit Metz en daarvoor nog geheel moest worden ingericht, en een vierde barak van wege het Hoofdcomité was gebouwd en mede voor de verpleging van typhuslijders ingericht.

Gedurende een afwezigheid van den heer Louran, werd

het bestuur der Dusseldorpsche ambulance opgedragen aan den Voorzitter van het Comité te Arnhem, Dr. P. Kerkhoven. De administratie onzer gecommitteerden strekte zich nu ook uit tot de bemoeiingen der Nederlandsche Vereeniging te Neuwied en te Wezel.

Hare Hoogheid Mevrouw Marie Vorstin zu Wied geboren Prinses van Nassau, Voorzitster van het Neuwieder Zweigverein van het Vaterländische Frauenverein, dat zijne vertakkingen door geheel Duitschland heeft en zijn zetel te Berlijn, bestuurde een uitgebreide inrichting tot verzorging van gekwetsten en zieken uit de oorlogvoerende legers, de officieren in het vorstelijk slot, de overige militairen in barakken en tenten doelmatig ingericht en geplaatst in de Schlossgarten, het park van het kasteel te Neuwied.

Als dirigeerend geneesheer had zich aan deze inrichting verbonden Dr. Oscar de Heyfelder, Hofraad en Kolonel bij den geneeskundigen legerdienst van Z. M. den keizer van Rusland. Deze dienst van het Neuwieder Zweigverein, zich ook over lazaretten in den omtrek uitstrekkende, vorderde de hulp van wakkere en bekwame artsen aan wie de Opperarts zijn vertrouwen konde schenken. Dr. Heyfelder had zich in de heelkundige wereld door vele geschriften een naam gemaakt als voorstander van de methode om in vele gevallen, waarin gewoonlijk de amputatie wordt aangewend, het afzetten van ledematen te voorkomen door resectie en rescisie. De tegenwoordige oorlog gaf hem ruime stof voor de gelegenheid om de uitkomsten dezer methode te doen kennen, en door zijn ijver gedreven om ongelukkigen te helpen heeft hij in 't begin van November in persoon 60 zwaar gekwetste Franschen, door hunne geneesheeren verlaten, uit Metz naar Neuwied overgebracht en daar de weldaad zijner behandeling doen ondervinden. Onder de leiding van zulk een man zouden intelligente artsen, de jongeren inzonderheid, door de ware beginselen hunner roeping bezield, een werkkring kunnen vinden van groot nut niet alleen voor slachtoffers in dezen oorlog, maar ook in de gevolgen. Toen derhalve Dr. Heyfelder het verlangen

te kennen gaf, bij voorkeur Hollandsche geneeskundigen als assistenten te mogen ontvangen, besloten wij aan dien wensch gehoor te geven, en tevens door toezending van benoodigdheden voor zoo vele lijders, onze bijdrage aan te bieden tot hunne verzorging en de verzachting van hun ot. Wij brachten deze hulpverschaffing onder het ressort van onze vestiging te Dusseldorp, en onze gecommiteerden aldaar, STARING en KERKHOVEN, hebben zich in persoon gaan overtuigen dat onze hulp daar aangenaam en wel besteed was, waaraan trouwens de schriftelijke betuigingen van de Neuwiedsche-Vrouwenvereeniging, en van hare Doorluchtige Voorzitster, ons geen den minsten twijfel lieten bestaan.

Op onze uitnoodiging is Dr. W. SCHILLEMANS, praktizeerend geneesheer te Nijmegen, die reeds vroeger zijn dienst had aangeboden, naar Neuwied vertrokken en heeft daar, behalve zijn geneeskundigen werkkring, ook de briefwisseling met Dusseldorp en het Hoofdcomité op zich genomen. Hem vergezelde de Candidaat in de medicijnen aan de Hooge School te Groningen J. L. E. J. LUHRS uit Westerbork, en toen zij den 18den September te Neuwied aankwamen vonden zij daar reeds den Candidaat aan de Hooge School te Utrecht A. C. H. MOLL uit Zwolle, uit ons lazaret van Mannheim op verzoek van Dr. HEYFELDER overgeplaatst. Bij hen voegde zich Dr. T. K. A. ROMBACH, aan het groot ziekenhuis te Rotterdam werkzaam. Dr. ROMBACH en de genoemde Candidaten, ten einde ook des 's nachts tot hulp gereed te zijn, hadden hun verblijf in een der 8 Engelsche achtmanstenten, die nevens twee groote Russische lazaret-tenten het park versierden.

Later, toen Dr. SCHILLEMANS zich verplicht vond terug te keeren en ook Dr. ROMBACH, dien HEYFELDER zijn rechter hand noemde, voor zijne betrekking te Rotterdam werd teruggeroepen, is Dr. J. L. VEENDAM, dien wij reeds in de Fransch-Nederlandsche ambulance hadden leeren kennen, den Opperarts te Neuwied gaan ter zijde staan. Onze ondersteuning van de inrichting voor gekwetsten te Neuwied heeft er toe bijgedragen dat Dr. HEYFELDER

in staat is gesteld tot aan de maand Februari, toen de inrichting is opgeheven, zijn gewichtigen werkkring aldaar voort te zetten. VEENDAM, MOLL en LUHRS hebben hem daarin tot het eind toe bijgestaan, en de wederzijdsche gehechtheid, uit de waardeering van elkanders verdiensten ontstaan, heeft later aanleiding gegeven tot de samenstelling van het geneeskundig personeel in onze ambulance te Rijssel, gelijk hierna blijken zal.

In het begin van November ontving het Hoofdcomité van den Evangelischen leeraar SARDEMAN te Wezel een bede om hulp voor de Fransche krijgsgevangenen, die in den jammerlijksten staat uit Metz waren aangekomen en thans ten getale van 18,000, waaronder een groot aantal zieken en gewonden, te Wezel waren geinterneerd. Wij maakten gebruik van de dienstaanbieding van den Heer Mr. W. A. J. Baron SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE en noodigden hem uit te Wezel den stand van zaken te gaan opnemen. Op een van dezen gecommitteerde den 18den November ontvangen telegram, werd aanstonds een bezending van 19 kisten met hemden, wollen onderkleederen, dekens, tabak en sigaren in ons magazijn gereed gemaakt, die den 23sten te Wezel werden afgegeven aan Dr. VON POCHHAMMER, Medicinalrath door de Pruisische Regeering belast met het oppertoezicht over de lazaretten aldaar. Maar inzonderheid bleek hier groote behoefte te zijn aan de hulp van geneesheeren. Ook dit maal werd niet te vergeefs een beroep gedaan op de menschlievende bereidwilligheid onzer geneeskundigen.

De heeren H. E. KORNDÖRFFER en G. H. DE KRUYFF, Officieren van gezondheid der 3de klasse bij de landmacht, vertrokken den 24sten en 26sten November daarheen. Zij waren nog slechts weinige dagen daar werkzaam, toen onze Gedelegeerde te Dusseldorp Dr. P. KERKHOVEN, aan wien ook de administratie der zending te Wezel was opgedragen, uit deze plaats per telegraaf, op aandrang van Dr. VON POCHHAMMER de hulp van nog een of twee geneesheeren verzocht. Den 2den December kwam de heer L. T. VAN KLEEF, Officier van gezondheid der 3de klasse aan dit verzoek voldoen.

De heeren VAN KLEEF en DE KRUYFF bleven werkzaam tot den 6den en 7den, de heer KORNDÖRFFER tot den 24sten Januari, toen de hun verleende tijd van verlof uit den militair-geneeskundigen dienst in Nederland verstreken was.

Bij het naderen van het einde van hun verloftijd voegde de militaire kommandant van Wezel, de overste VON HEINEMANN, zijn dringend verzoek bij dat van den Medicinaal Raad VON POCHHAMMER om het Hoofdcomité te bewegen bij de Regeering de voortzetting van hunnen dienst te Wezel te bewerken, betoogend, bij een schrijven van den 29sten December, de onmogelijkheid om zonder die hulp in de verzorging der zieken onder de krijgsgevangene Franschen te voorzien. En inderdaad, toen de laatste onzer artsen Wezel verliet, bleef Dr. VON POCHHAMMER met een enkelen Duitschen geneesheer over voor de behandeling van 750 zieken.

Doch wij moesten de beoordeeling van hetgeen de genees kundige dienst onzer eigene troepen vorderde, aan den Minister van Oorlog overlaten, en het gelukte ons, in den nood waarin de geneeskundige dienst te Wezel door het vertrek onzer Officieren van gezondheid kwam te verkeeren, te voorzien, door de bereidwilligheid van de heeren Dr. J. C. MULLER uit Velsen, Oud-Officier van gezondheid en Dr. T. LIJCKLAMA à NYEHOLT, die reeds drie maanden in onze ambulance te Mannheim zijne diensten had bewezen. Laatstgemelde kon ons den 6den Februari uit Wezel het verblijdend bericht zenden dat er, door de herhaalde bezendingen uit Nederland en thans ook uit Frankrijk, op voldoende wijze voor de zieken kon worden gezorgd, dat de sterfte verminderde en de toestand in het algemeen merkelijk beter werd.

De heer MULLER bleef te Wezel tot den 1sten Maart. Toen ook de heer Dr. LIJCKLAMA den 14den Maart was teruggekeerd, nam de tusschenkomst der Nederlandsche Vereeniging te Wezel een einde. Deze hulp heeft tot verzachting van het lijden der kranke krijgsgevangenen gunstig gewerkt, niet alleen door de persoonlijke zorg onzer geneeskundigen, maar ook door de gelegenheid waarin dezen gesteld werden,

door toezendingen van hier, hunne lijders van betere kleeding en ligging te voorzien. Voor al wat in voedsel en dranken voor de zieken heilzaam kon zijn werd door de Pruisische Intendance op onbekrompene wijze gezorgd, maar al het noodige voor ligging en dekking van onze 500 zieken in den barren winter te verkrijgen, zou voor onze geneeskundigen ondoenlijk zijn geweest zonder de ondersteuning uit Nederland.

Aan onze artsen mag hunne dienst te Wezel hoog worden aangerekend. Zij hebben daar een aantal, afwisselend dagelijks tusschen 400 en 535, typhus- en buiklooplijders te behandelen gehad, alle uitgeput en uitgehongerd uit Metz naar Wezel vervoerd, en zij hebben er, in weerwil van de zorgvuldigste behandeling, dagelijks van 1 tot 5 zien bezwijken. Deze ongelukkigen lagen in barakken op het Buderich-eiland, waarheen onze artsen uit de stad bij allerlei winterweer den overtocht, die bij ijsgang in een bootje soms een uur duurde, moesten verrichten om hunne patienten te bezoeken. En evenwel hebben zij, onze Officieren van gezondheid na een diensttijd van één en twee maanden, verklaard niet dan met leedwezen dit tooneel van lijden door den oorlog veroorzaakt te verlaten. Daarvoor waren hun ten deel gevallen de gulhartige waardeering hunner hulp van Dr. von Pochhammer, de achting door hunne onvergolden diensten voor hen ingeboezemd bij de Officieren der Pruisische bezetting, en de gewaarwordingen eener inderdaad weldoende werkzaamheid.

Intusschen was ook in het hoofdstation Dusseldorp de taak onzer geneeskundigen ten einde gebracht. Het afnemend aantal der gekwetsten deed, bij de steeds toenemende moeielijkheid onze geneesheeren langen tijd van hunnen werkkring in Nederland af te trekken, de ontbinding der ambulance raadzaam achten. Aan den dirigeerenden arts Dr. Graf werd het gebruik geschonken van de barakken en van ons materieel, ook ten behoeve van de lijders in het reserve-lazaret, tot den 1sten Maart. De heer Louran, inmiddels te Dusseldorp teruggekeerd, belastte zich met de verevening van de administratie, nadat het materieel, door Dr. P.

Kerkhoven deels naar Nederland teruggezonden deels aan de onderscheidene lazaretten te Dusseldorp geschonken was.

Aldus eindigde onze ondersteuning van de te Dusseldorp aanwezige verplegings-inrichtingen. Zij heeft bestaan in aanvulling van ontbrekend geneeskundig personeel, in aanvoeren van benoodigdheden en verkwikkingen, en in het verstrekken van de velerlei zaken, die noodig zijn om de behandeling van zieke en gewonde krijgslieden in een kazerne te doen naderen tot de verpleging in een met zorg beheerd en ruim voorzien ziekenhuis. Tot het een en ander hebben onderscheidene Comités door afzonderlijke bezendingen bijgedragen, gelijk uit het Verslag hunner verrichtingen blijken zal. Onze geneeskundigen te Dusseldorp hebben, in de meer ondergeschikte stelling waarin zij zich geplaatst zagen, hun ijver en toewijding aangemoedigd gezien door de herhaalde betuigingen van tevredenheid van hunne chefs, door de voorkomende en vriendschappelijke behandeling die zij van dezen ondervonden hebben, en beloond door de gunstige gevolgen welke zij dagelijks voor oogen zagen. De samenwerking van mannen van verschillende natiën, gemakkelijk gemaakt door de humane beginselen der heeren Dr. Graf, Dr. Eckart, Dr. Wundscheid, Dr. von Pochhammer en Dr. Heyfelder, bestond ook tusschen onze gecommitteerden en geneeskundigen en de burgers van Dusseldorp. Met dank hebben wij de namen te vermelden van de heeren L. Scheuer, Geisler en Hohmann, die geruimen tijd aan onze geneeskundigen de meest voorkomende gastvrijheid verleend hebben.

Een hulpverleening als die te Dusseldorp, van uit een vaste standplaats zich uitstrekkende over onderscheidene lazaretten, zich regelende naar de behoefte en schikkende naar de eischen van een gevestigden dienst, en wat slechts mogelijk is bijdragende tot verbetering van verpleging en verzachting van lijders, mag gewis geacht worden aan het doel onzer Vereeniging uitnemend te beantwoorden.

Dat deze hulp te Dusseldorp ook van wege de Pruisische Regeering erkend is, bewijst de door den heer Louran ons medegedeelde getuigenis van den Regierungs Bezirks-Dele-

girter von Leipziger, die in een officieel rapport met dank gewaagd heeft van onze rijke toezendingen van allerlei gaven, van den bouw en de uitrusting der zoo noodige barakken, en van de zending van een groot aantal vrijwillige artsen, zonder wier persoonlijke offervaardigheid niet licht zulke betrekkelijk gunstige resultaten zouden verkregen zijn, als thans door hem ambtshalve geconstateerd konden worden.

De uitgaven uit de algemeene kas onzer Vereeniging voor dezen dienst hebben bedragen *f* 21273.83.

d. Mannheim.

Het kan schijnen niet vrij van aanmatiging te zijn geweest, Nederlandsche artsen en personen tot verpleegdienst bereid met lazaret-benoodigdheden tot hulp te zenden naar een aanzienlijke stad van het Groothertogdom Baden, een land waar sedert 12 jaren groote en kleine hospitalen geopend zijn, waar de genees- en heelkundige cliniek onder alle standen belangstelling vindt en wanneer het noodig is uit de geheele bevolking verpleegkrachten te voorschijn treden, gelijk reeds sedert de oorlogsverklaring het Badische Frauen-Verein met zijne volledige organisatie voor de behoeften van gekwetsten krachtig werkzaam was. Daarenboven waren op de berichten van de eerste veldslagen vele Duitsche geneesheeren toegesneld, inzonderheid naar Mannheim.

Ofschoon deze omstandigheden bekend waren en na die overwogen te hebben, besloten wij den 29sten Augustus tot een hulp-expeditie naar Mannheim. Wat van de slagvelden in de eerste weken van den oorlog vernomen werd, en de toen reeds te berekenen waarschijnlijkheid dat de strijd niet spoedig eindigen zou, gaven grond om aan te nemen, dat hoe ook de bevolkingen der oorlogvoerende landen haar geld en haar goed en haar persoonlijke krachten ten beste gaven, de tijd spoedig komen zou, dat die uit de neutrale landen, broederlijk aangeboden, nergens versmaad zouden worden.

Dat de Nederlandsche hulp te Mannheim, waar men anders

niet gezind was de hulp der verpleging in dezen oorlog zich door vreemden uit de handen te laten nemen, bij uitzondering welkom zou zijn, verzekerde ons de Nederlandsche Consul-Generaal aldaar Mr. R. Bake, en ons voornemen terstond bekend gemaakt aan den Minister-Resident van den Groot-Hertog van Baden te 's Gravenhage, G. Bohlen-Halbach, werd met ingenomenheid vernomen en aan de Groot-hertoglijke Regeering zijnde medegedeeld met een goedkeurend antwoord vereerd.

Voor de spoedige uitrusting eener aanzienlijke expeditie was het oogenblik gunstig. Kisten met verbanden, instrumenten en voorraad van allerlei aard met volledige lijsten daarin, stonden gereed in het Centraal Magazijn. Zijne Majesteit de Koning, ons voornemen vernomen hebbende, bood ten gebruike aan, acht linnen tenten met dubbele kappen en toebehooren, voorzien van hangmatten en luchtbedden en vloerkleeden en volledig ameublement en kachels benevens een geheel stel keukengereedschap.

Het Utrechtsche Comité bood ter beschikking aan een veldhospitaal met 2 tenten, 16 bedden met toebehooren, zes raderbaren, een groote hoeveelheid kleeding- en verbandstukken, genees-, levens- en verkwikkingsmiddelen.

De Voorzitter van het Utrechtsche Comité J. W. Schubart, oud-Officier van gezondheid en practizeerend geneesheer, had zich aangeboden aan het verpleegmateriëel, 't welk onder zijn bestuur tot een doelmatig geheel verzameld was, zijn persoonlijken dienst te verbinden, en had gaarne gezien dat aan zijne zending Saarbrücken in de eerste plaats als punt van bestemming wierd aangewezen. Doch tot ondersteuning onzer ambulance te Saarbrücken was juist de bezending van Baron d'Ablaing bestemd, en naast onzen dubbelen dienst te Saarbrücken-Trier een nieuwe ambulance te vestigen was niet te verkiezen boven het reeds verkregen uitzicht dat onze hulp te Mannheim wel geplaatst zou zijn. De Heer Schubart voegde zich naar deze zienswijze. Ons medelid Mr. H. J. Baron van Zuylen van Nyevelt belastte zich met de leiding dezer expeditie, en het Bestuur

van het Utrechtsche Comité droeg het beheer der Utrechtsche bezending aan zijnen Voorzitter op, met last om zich aan te sluiten bij de Nederlandsche missie van het Roode Kruis, onder den gedelegeerde van het Hoofdcomité, den Baron VAN ZUYLEN.

Het gezelschap waarmede de Baron VAN ZUYLEN, op Dinsdag den 30sten Augustus uit 's Hage vertrokken, na te Keulen van den Pruisischen Regeerings-president *legitimations-karte* te hebben ontvangen, in den nacht tusschen den laatsten dier maand en den 1sten September met een militaire spoortrein te Mannheim aankwam, medevoerende kisten met verbanden, instrumenten en voorraad van allerlei aard, bestond uit de Heeren Mr. A. J. Graaf VAN RANDWIJCK Secretaris van onzen gecommitteerde, den oud-officier van gezondheid bij het Indische leger en Ridder van de Militaire Willems-orde J. M. C. E. LE RÜTTE en diens ouderen broeder J. L. G. LE RÜTTE mede hebbende gediend in Indië als militair-arts, den Med. Doctor T. LYCKLAMA à NYEHOLT uit Rotterdam, J. W. HOFMAN JR., heelmeester te Groningen en de Candidaten in de medicijnen A. C. H. MOLL uit Zwolle, C. MEIHUIZEN, M. E. MULDER en W. H. VASTER uit Groningen. Dr. VAN HENGEL uit Epe, mede in het reisgezelschap opgenomen, is na een kort verblijf te Mannheim naar het Vaderland teruggekeerd.

Te Mannheim was al de vrijwillige hulp gesteld onder een plaatselijk bestuur genaamd *Das Vereins-Reserve-Lazareth Comité*, waarin, opdat er eenheid van werking en uitvoering zou zijn, de chef van den militair-geneeskundigen dienst, de Johanniter Ridder Graaf WARSCHOWITZ en civiele autoriteiten zitting hadden en dagelijks vergaderden onder het voorzitterschap van een ingezetene van Mannheim den heer SCIPIO. Als dirigeerend geneesheer van al de lazaretten door dit Comité bestuurd, was de beroemde Weener Hoogleeraar Dr. TH. BILLROTH werkzaam.

Door de zorg van dit Comité waren buiten de stad op een hoog terrein houten loodsen gebouwd, tot opneming van 175 zwaar gekwetsten, en met de daarbij behoorende

gebouwen omsloten in een omheining van ijzerdraad, en dit geheel werd gewoonlijk genoemd het barakken-lazaret. Er waren nog negen andere lazaretten te Mannheim, waaronder de Infanterie-kazerne met 326, het Zeughaus met 250 en het militair-lazaret met 130 bedden. In de 10 lazaretten was ligging voor 1337 lijders. In alle trof men vrouwen uit de eerste standen aan, die zich met de meest alledaagsche bemoeiingen, tot huishouding, wasch en keuken behoorende, onafgebroken bezig hielden.

Daags na de nachtelijke aankomst mocht Baron VAN ZUYLEN, door den Nederlandschen Consul-Generaal begeleid, zijne opwachting hebbende gemaakt bij het lazaret-comité, waarin onze Commissaris voortaan zitting kreeg, ons geneeskundig personeel aan Prof. BILLROTH voorstellen, die den volgenden dag (2 September) aan het meerendeel hunner een werkkring aanwees in de drie genoemde lazaretten.

Reeds in de zitting van den 3den September, bleek het dat het Mannheimsche lazaret-comité gaarne een volledig Nederlandsch lazaret zou zien tot stand gebracht. De Utrechtsche expeditie, twee dagen later vertrokken, kwam dien avond aan; 's Konings tenten volgden een dag later; de heeren SCIPIO en BILLROTH wezen in persoon een goed gelegen gedeelte van het terrein aan, waarop het barakken-lazaret zich bevond; de heeren VAN ZUYLEN en SCHUBART ontwierpen het plan van een tenten-lazaret; op Maandag den 5den September ving het werk aan; den 7den was van het Utrechtsche materieel de groote hospitaal-tent met de geheel toebereide 16 kribben en twee andere tenten, en vier van 's Konings tenten opgeslagen, toen een storm van zeldzame hevigheid, aan een hoos gelijkende, vergezeld van onweder en stortregens, die in Mannheim en den omtrek aan huizen en boomen groote schade aanrichtte, alles omverwierp en verstrooide, alleen een van 's Konings tenten ongedeerd latende.

Door dit ongeval werd het vertrouwen op de veiligheid tegen de onguurheden van het weder voor zieken en gewonden in een tenten-lazaret eenigermate geschokt. Maar

de ontwerpers VAN ZUYLEN en SCHUBART, door dezen tegenspoed niet ontmoedigd, deden onverwijld een houten barak voor 24 bedden bouwen, het tentmateriaal herstellen, weder oprichten en buitengewoon bevestigen, en in den avond van den 13den werden de eerste gekwetsten in de Utrechtsche hospitaaltent opgenomen; nevens de 10 Badensche lazaretten, trad het Nederlandsche lazaret in werking.

Het kampement was samengesteld uit een houten barak voor zwaargekwetsten, een houten gebouw voor keuken en wasch-inrichting, de Utrechtsche hospitaaltent, 9 tenten van Z. M. den Koning waarin het personeel was gehuisvest, een tent oorspronkelijk bestemd voor magazijn-tent, thans ingericht voor huiskamer.

Het personeel onder geleide van den Heer SCHUBART uit Utrecht gekomen, bestond uit Dr. P. Q. BRONDGEEST Lector in de geneeskunde aan de Hooge School te Utrecht, den Candidaat in de medicijnen J. COERT, Mevrouw BOSCH geb. SCHALY, Mejufvrouwen CL. VAN DE POLL en M. KARSTEN, de verplegers M. VAN DER VELDEN en L. A. BOUMAN, den Heer W. J. BETH vervaardiger van het Utrechtsch tentmateriaal uit Amsterdam, met zijn bediende P. TEN BROEK en den timmerman SWANINK. 's Konings tenten waren begeleid door den timmerman van het Loo P. KROON, die verder, even als TEN BROEK, ook als verpleger dienst is blijven doen.

Later aangekomenen, van Utrecht uitgegaan, waren de heer COCK BLOMHOFF, die zich belast heeft met het toezicht over het personeel der verplegers, Mevrouw COCK BLOMHOFF geb. VAN DE POLL, die de zorg der huishouding heeft op zich genomen, en Mejufvrouw S. DE MOREL, die het kleeding- en verband-magazijn onder haar bestuur heeft gehad. Stelt men zich nu voor, Dr. BRONDGEEST de lijders behandelend in de hospitaaltent bijgestaan door de verpleegzorg van Mevrouw BOSCH, de oud-Officieren van gezondheid SCHUBART en den jongste der gebroeders LE RÜTTE belast met de behandeling der zwaargekwetsten in de barak, waar de dames VAN DE POLL en KARSTEN

zich uitsluitend aan de taak der verpleging in haren geheelen omvang konden wijden, voorts den Candidaat COERT werkzaam in de zindelijke en welvoorziene apotheek, geplaatst in een afzonderlijk vertrek van de barak, van welke een andere afgeschoten ruimte was ingericht tot wachtkamer van drie man van het Badensche garnizoen; voegt men daarbij nog eenig Mannheimsch personeel voor diensten waarbij kennis van plaatselijke gebruiken en personen vereischt wordt: dan zal men zich een denkbeeld kunnen vormen van de inrichting van het Nederlandsche kampement, waarvan het bestuur en de regeling van den dienst door onzen Commissaris werd opgedragen aan den Voorzitter van het Utrechtsch Comité, als die met hem het plan ontworpen en de uitvoering bestuurd had en het Comité vertegenwoordigde dat daarin een zoo belangrijk aandeel had.

De lijdende bevolking, waarvan het maximum 34 heeft bedragen, was voor het meerendeel afkomstig van een transport van 37 zwaargekwetsten, door Baron VAN ZUYLEN met zijn Secretaris, bijgestaan door de geneeskundigen J. M. C. E. LE RÜTTE, MULDER en MEIHUIZEN, Mejufvrouw VAN DE POLL en den ziekenverpleger BOUMAN, in den nacht van den 13den op den 14den September naar Mannheim overgebracht van het spoorweg-station te Soulz-sous-forêts, in de nabijheid van het slagveld van Wörth, van waar zij wegens de belangrijkheid hunner wonden nog niet hadden kunnen vervoerd worden. Van deze ongelukkigen werden 18 op de Utrechtsche brancards naar het Nederlandsche lazaret gedragen en aan de behandeling onzer geneeskundigen in de barak toevertrouwd.

Hiermede wenschte ons medelid VAN ZUYLEN zijne taak beschouwd te hebben als afgedaan. Een ander der leden van het Hoofdcomité mochten wij terstond bereid vinden ons te Mannheim te gaan vertegenwoordigen, Jonkheer G. A. C. VON GOEDECKE. De Predikant J. BRUMMELKAMP te Tiel kon nu ook zijn verlangen voldoen om aan het Roode Kruis dienst te bewijzen, en volgde in betrekking van Secretaris.

Ons geacht medelid Goedecke aanvaardde den 18den September zijne functiën te Mannheim en opende zijne mededeelingen aan het Hoofdcomité met hulde te brengen aan de buitengewone wilskracht en het beleid der oprichters van het tenten-lazaret zijnde noodig geweest om, in weerwil van velerlei moeielijkheden, een zoo algemeen geprezen établissement in werking te brengen.

Hadden er intusschen 14 dagen moeten verloopen om die moeielijkheden te boven te komen, onze eerstaangekomene geneeskundigen, reeds den 2den September voor den dienst ingedeeld, waren onverpoosd werkzaam gebleven. De jongste der gebroeders le Rütte had zijne afdeeling in het militair lazaret of hospitaal, in afwachting van het in werking treden van het tenten-lazaret, waar hij vervolgens met den Heer Schubart den dienst in de houten barak gedeeld heeft.

De oudere broeder J. L. G. le Rütte vond zijn werkkring in de Infanterie kazerne, ingericht voor de Duitsche soldaten die bij den doormarsch naar Frankrijk door gewone ziekten werden aangetast en voor wie in de militaire lazaretten geen plaats werd gevonden. Van 646 daar behandelde zieken is een derde gedeelte aan onzen oud-Officier van het Nederlandsch-Indische leger toevertrouwd geweest, en zijne doeltreffende behandeling is hoog gewaardeerd geworden.

Het Zeughaus-lazaret, voor lijders aan dyssenterie ingericht, was den 2den September geopend en de behandeling der zieken opgedragen aan Dr. Lijcklama die aldaar behandeld heeft 206 patienten, waaronder een twintigtal typhuslijders. Het waren 165 man uit de Staten die tot den Noord-Duitschen Bond behoorden, 19 uit Beieren, 1 uit Baden, 1 uit Wurtemberg, allen afkomstig van het leger dat Metz hield ingesloten, en 20 Franschen uit Sedan aangebracht.

Van Dr. Lijcklama getuigde onze Commissaris, dat zijne trouw voor zijne patienten proverbiaal was geworden. Toen hij dan ook op den dag der opheffing der Nederlandsche ambulance nog 53 patienten in behandeling had, was het dringend verzoek van het lazaret-comité om te

blijven voortwerken, hem dubbel welkom. Hij is niet heengegaan dan toen de 38 lijders die hij nog in behandeling had genoegzaam allen herstellende waren. Slechts 15 zijner 206 patienten heeft hij door den dood verloren. Dat wij met de trouwe zorg van dezen verdienstelijken medewerker later nog weder de Fransche krijgsgevangenen te Wezel hebben mogen helpen, is vroeger in dit Verslag vermeld.

Naast het spoorwegstation was een goederen-loods tot lazaret ingericht — het Bahnhof-lazaret — waarin van de doortrekkende treinen met zieken en gewonden de lijders die bevonden werden niet verder vervoerd te kunnen worden, voorloopig werden opgenomen. Prof. BILLROTH had den Groninger genees- en heelkundige HOFMAN de behandeling opgedragen der aldaar verblijvenden, waarvan, ten getale van 324 de nominatieve staat met de gebruikelijke aanwijzingen, door onzen Commissaris overgelegd, in ons archief aanwezig is. Van deze verpleegden waren 82 gekwetste Franschen.

Nog een andere taak was aan HOFMAN opgedragen. Bij het aankomen van militaire treinen moest hij met den Duitschen Stafarts, aldaar dienstdoende, onderzoeken welke lijders de reis niet konden voortzetten en dezen voorloopig in het Bahnhof-lazaret of in de andere lazaretten bezorgen; voorts de wonden nazien — en in de eerste dagen kwamen er alleen gewonden aan — en zoo noodig verbinden, waarbij hem de Groninger Candidaten MULDER en MEIHUIZEN ter zijde stonden. Op zijn verzoek was in het Bahnhof-lazaret een kamertje voor hem ingericht waar hij zich behielp, ten einde nacht en dag bij de hand te wezen, wanneer de telegraaf het bericht bracht, dat er een trein met gekwetsten in aantocht was. Van de zestig door HOFMAN op de voorschreven wijze behandelde treinen, waarvan de eerste den 3den September 's morgens te half drie aan het station stilhield, berust mede in ons archief de summiere opgaaf der dagelijks opgemaakte staten vermeldende het tijdstip der aankomst, het aantal der lijders en de plaatsen waarvan zij gekomen en waarheen zij bestemd waren. De omstreken

van Sedan gaven de bloedige slachtoffers van den daar gevoerden strijd zoo spoedig, dat HOFMAN te Mannheim gekwetsten van daar, twee dagen na den slag verbonden heeft. Uit de daglijsten blijkt, dat den 13den September de meest werkzame dag geweest is, toen behalve 3 ziekentreinen met eenige gewonden, op het middaguur een trein met 1100 gekwetsten van Pont-à-Mousson aan het station te Mannheim aankwam. De laatste treinen door HOFMAN nagezien — want ook hij is op dringend verzoek van het lazaret-comité, toen het overig personeel vertrokken is, blijven voortwerken totdat het vervoer blijkbaar verminderde — waren op den 29sten October 2 treinen uit Metz; en daarmede klom het cijfer der lijders waaronder de klagenden gedurende acht weken aan het station te Mannheim de hulp onzer heelkundigen hebben gevonden, tot 17586.

Intusschen werd het beleid van ons medelid VON GOEDECKE gevorderd voor tweeërlei zorg.

Er was in het kampement, een ruim half-uur gaans buiten de stad gelegen, een afgescheiden beheer van geld en materieel ontstaan, en uit verschillende oorden van het land werden toezendingen gedaan niet aan het adres van het Hoofd der ambulance. Het gelukte ons medelid door de welwillende medewerking van den Heer SCHUBART eenheid te brengen in bestuur en administratie.

Een andere zorg betrof de vraag, wanneer het tijdstip zou gekomen zijn, dat de Nederlandsche hulp te Mannheim een einde zou moeten nemen. Zoo lang die gewenscht werd en inderdaad nut deed, moest die voortduren; maar bleek zij overbodig te zijn, dan mocht van ons vrijwillig personeel de verwijdering uit het vaderland niet langer gevergd worden. De bepaling van dat tijdstip hing af van omstandigheden, die alleen op de plaats zelve te beoordeelen waren, en moest dus aan onzen Commissaris worden overgelaten. Reeds den 25sten September vernam deze van den President van het Mannheimer lazaret-comité dat bij het toenemen van de nachtkoude als een algemeene maatregel was aangenomen, uit alle localen die niet behoorlijk te

verwarmen waren de gekwetsten te evacueeren, terwijl tengevolge van dien maatregel in en om Mannheim het getal der verpleegden reeds beneden 700 gedaald was.

Ons tenten-lazaret waarin dagelijks voor het geheel onderhoud van zoo veel personen — tot 50 toe — moest gezorgd worden, door het aanbouwen van barakken tot een winterkamp in te richten, kon niet in aanmerking komen. Elders in die streken werd geen hulp verlangd. Nadat een verkenningstocht van de heeren VAN RANDWIJCK en LE RÜTTE senior, naar de zijde van Straatsburg, vóór de overgaaf dier stad, de onmogelijkheid had doen kennen van dicht genoeg tot de belegeringstroepen te naderen om hulp aan gekwetsten te kunnen brengen, was, toen de stad den 28sten werd overgegeven, voor een hulp-aanbieding van Jhr. VON GOEDECKE met de telegraaf naar Straatsburg overgeseind, door den overwinnaar bedankt. Zich in persoon naar Straatsburg te begeven, en een geldelijke ondersteuning aan het Bestuur van het comité aldaar ter hand te stellen, is de eenige hulp geweest die daar heeft kunnen verleend worden.

Toen het dus duidelijk gebleken was, dat, met uitzondering van den dienst onzer geneeskundigen LIJCKLAMA en HOFMAN, onze vestiging te Mannheim kon worden opgeheven zonder eenig nadeel voor de gewonde en zieke krijgslieden der oorlogvoerende legers, zijn den 15den October uit het Nederlandsche lazaret de twee zwaarst lijdenden naar het nabij gelegen Mannheimer barakken-lazaret overgedragen, en de 16 overigen, voorzien van kleeding- en liggingstukken, met de grootst mogelijke zorg door onze geneeskundigen, verpleegsters en verder noodig personeel vervoerd naar Schwetzingen en daar, in het lustslot van den Groot-Hertog, aan de vorstelijke verzorging overgegeven.

Toen verklaarde ons medelid GOEDECKE den 20sten October onze vestiging te Mannheim voor opgeheven. Van den nog aanwezigen voorraad bracht de Heer SCHUBART, vergezeld van den Candidaat COERT, een aanzienlijk transport levens-

en ververschingsmiddelen naar een schraal voorziene ambulance te Coligny nabij Metz, en de Heer Brummelkamp een bezending wollen goederen naar Neuwied, waar daaraan voor 't oogenblik gebrek was. Naar het Centraal-Magazijn en naar Utrecht werd teruggezonden wat van duurzaam gebruik was; het overige wat in de Mannheimsche lazaretten nog ten nutte van de slachtoffers van dezen oorlog kon gebruikt worden, werd ten geschenke gegeven; het personeel keerde, allen behouden, naar het Vaderland terug.

Het afscheidsfeest aan de leden onzer zending door de burgerlijke autoriteiten te Mannheim den 16den October gegeven, zou hier onvermeld mogen blijven, maar wat zonder hen te verongelijken niet zou kunnen verzwegen worden, is het oordeel uitgedrukt uit naam van het Centraal Comité der Badensche Vrouwen-Vereeniging in een schrijven uit Carlsruhe van den 30sten October, onderteekend de Bijraad C. Vierordt, waarin hun werk van zelfopoffering een bemoedigend voorbeeld wordt genoemd, en de Nederlandsche inrichting te Mannheim voorgesteld als leerrijk ook voor zeer ontwikkelde hulpvereenigingen. Het is weder de Heer Minister Resident van Baden te 's Gravenhage geweest, door wien wij dat schrijven ontvangen hebben, met een overeenstemmende getuigenis van de Groothertoglijke Regeering.

De uitgaven voor dezen dienst waartoe het Utrechtsch Comité *f* 1000 heeft bijgedragen, hebben beloopen *f* 12687.33.

e. Versailles.

Onze ambulancen te Saarbrücken-Trier, te Dusseldorp en te Mannheim vonden door hare vestiging in den rug van het overwinnend leger, gewenschte gelegenheden om lijders op te nemen van de beide oorlogvoerende machten. Zij gaven echter den schijn van bovenal ten bate te komen van de geneeskundige legerdiensten van den overwinnaar. Daarin vonden wij reden, toen de Raad van Bestuur van het Centraal Comité der Fransche Société de Secours de 4 geneeskundigen door ons naar Parijs gezonden aan het hoofd van een

zijner ambulancen plaatste en te gelijkertijd nog meer geneesheeren vroeg, ons zelven af te vragen of wij niet achter de linie van het terugtrekkend leger nog meer behoorden te doen. Er was daaromtrent twijfel, omdat het toen bekend was, dat die Raad van Bestuur overstelpt werd met aanbiedingen van geld, materiëel en persoonlijke diensten, en ambulance op ambulance rijk uitgerust naar het Fransche leger zond. Tot het onderzoek, voor de beantwoording dier vraag noodig, maakten wij gebruik van de dienstaanbieding van den Heer C. W. M. van de Velde, oud-Officier bij de zeemacht, een der vier eereleden van onze Nederlandsche Vereeniging, te gelijk met haar hoofdbestuur door den Koning benoemd bij Besluit van 31 Juli 1867. Ons Eerelid, toen te Brussel woonachtig, begaf zich naar Parijs, waar hij den 31sten Augustus met den Nederlandschen Gezant en met den Raad van Bestuur van het Fransche Roode Kruis, beide door ons met de telegraaf van zijne komst verwittigd, in overleg trad en den 2den September ons seinde, dat hij verlangde onze brigade (personeel en materiëel) te Brussel te ontmoeten om die van daar naar Sedan te brengen. Doch eerst na de afzending van dit telegram werd de nederlaag van het Fransche leger te Sedan in haren geheelen omvang te Parijs bekend: de toestand was veranderd, een volgend telegram meldde dat mondelijke opheldering vereischt werd, en op den 6den September verscheen de Heer van de Velde in ons midden. Te Brussel was hem ons verlangen bekend geworden om ergens in Frankrijk een lazaret te vestigen, met het aanbod van daarover het bestuur te voeren.

Intusschen was de samenstelling der bestanddeelen eener ambulance voorbereid. De Heer van de Velde werd verzocht in het Centraal-Magazijn daarbij te doen voegen wat hem nuttig voorkwam, en ontving den 8sten onze instructie voor zijn vertrek op den volgenden dag om zich te begeven naar Frankrijk, naar de streken van het oorlogstooneel van waar hij hulp zou kunnen brengen aan gekwetste en zieke krijgslieden zonder eenig onderscheid hoegenaamd, en aldaar de plaats aan te wijzen waar onze ambulance zich vestigen

zou. Ten aanzien van dit laatste punt vooral had onze Gedelegeerde aangedrongen op een onbepaalde volmacht: en daarvoor was grond, aangezien de post- en telegraafgemeenschap elken dag kon worden verbroken, en reeds allerlei vertragingen ondervond. Over Brussel bereikte ons reisgezelschap Parijs met de laatste trein die den 10den September over den Noorder-spoorweg doorkwam; den volgenden dag hadden de Duitsche troepen de gemeenschap langs dien weg afgesneden.

Voor den geneeskundigen dienst bij deze onderneming waren aangewezen Dr. A. H. KUYPER Dirigeerend Geneesheer van het stedelijk ziekenhuis te 's Hertogenbosch, Dr. H. G. TER HAAR te Wageningen, Dr. S. R. HERMANIDES te Tricht, Dr. W. SNELTJES te Zutfen, de heelmeester J. PLET Jr. te Leeuwarden en de Candidaat in de medicijnen W. W. SMITT. Wij zouden dit hoofdbestanddeel onzer ambulance nog versterkt hebben, indien toen reeds aan de Officieren van gezondheid onzer beide oorlogsdepartementen verlof wierd gegeven om zich buiten 's lands te begeven: militair-artsen hebben, ook bij gelijke bekwaamheid, dit aanbevelenswaardig voor den dienst van het Roode Kruis dat zij gewoon aan de discipline van een militair-hospitaal, toezicht en terechtwijzing van hooger geplaatsten, zich gaarne laten welgevallen. Twee van de aangewezen geneeskundigen, KUYPER en PLET, werden door den heer VAN DE VELDE te Brussel op hun verzoek ontslagen van den verderen tocht naar Parijs. Dr. KUYPER had zich met tien kisten materieel van het Comité 's Hertogenbosch rechtstreeks van daar naar Brussel begeven, maar als gemeente-arts slechts 14 dagen verlof erlangd om zich uit zijne woonplaats te verwijderen. Het oponthoud te wachten voor het in werking treden eener eigene ambulance in de omstreken van Parijs, gevoegd bij de onzekerheid van op den bepaalden tijd terug te kunnen keeren, was een aannemelijke reden voor den raad dat hij zich liever met het medegebrachte materieel naar de omstreken van Sedan zou begeven. De Heer VAN DE VELDE schreef ons dat hoewel hij daardoor „een flink en duchtig

„chirurg zou moeten missen” hij gemeend had hem zonder bedenking „naar de franco belgische grenzen te mogen detacheeren” en hem tot medehulp den chirurg PLET te moeten afstaan. Zoo werd het geneeskundig personeel, waaronder Dr. KUYPER als van zelf tot dirigeerend geneesheer was aangewezen, tot vier teruggebracht.

Wij meenden onzen gedelegeerden, hoofden van ambulancen, die het verlangden, een Secretaris naar hunne keuze te moeten toevoegen: de Heer A. J. VROLIK, Candidaat bij de faculteit der wis- en natuurkunde aan de Hooge School te Leiden, reeds bij de Commissie voor het Magazijn werkzaam, had zich daartoe aangeboden en stond nu den Heer VAN DE VELDE op diens verlangen met administratieve diensten ter zijde. De magazijnknecht P. J. HELDER ging mede om in het lazaret-magazijn dienst te doen en voor het transport van de 33 kisten materieel die medegevoerd werden te zorgen.

Het eerste bericht van de plaats waar men zich vestigen zou, deed de hoop ontstaan dat aan deze onderneming een onbelemmerde uitbreiding zou kunnen gegeven worden en een gewichtige werkkring te wachten stond. Daags nadat het reisgezelschap den avond te voren te Parijs was aangekomen schreef de President van het Fransche Centraal Comité Graaf DE FLAVIGNY, met een warm woord van dank voor deze zending: „l'ambulance de M. VAN DE VELDE „va s'installer à St. Germain: ce qui nous a guidés dans „ce choix, c'est de ne pas trop exposer d'aussi précieux „auxiliaires.” De ligging der plaats was gelukkig gekozen. St. Germain zou vermoedelijk niet binnen de insluitingslijn der belegeraars van Parijs vallen, maar kort achter de linie en uit het noorden en westen van Frankrijk te bereiken. Doch toen denzelfden dag, het was Zondag 11 September, onze Gedelegeerde zich naar St. Germain begeven had om schikking te maken voor de inrichting van een lazaret aldaar, kwam hij des avonds terug met het bericht, dat St. Germain en zijn kloosterinstellingen en kasteel reeds 300 bedden voor gekwetsten had opgeslagen en geen lo-

calen bezat voor onze ambulance. Hij gaf toen de voorkeur aan Versailles, begaf zich den volgenden dag daarheen en vermits reeds in het groote kasteel zalen voor gekwetsten waren ingericht, werden terstond met den Intendant van het Paleis de noodige schikkingen getroffen en op Dinsdag den 13den September trok de Nederlandsche ambulance het kasteel van Versailles binnen.

Wat voor de keuze van Versailles pleitte was de omstandigheid dat daar een Roode-Kruis Comiié bestond, gepresideerd door den Heer Horace Delaroche, en reeds met een ambulance voor 105 lijders in een vleugel van het kasteel gevestigd. Deze geheele inrichting werd met allerlei ondersteuning in persoonlijke diensten, materieel en geld, aan den chef der Nederlandsche ambulance aangeboden: Versailles werd toen reeds aangewezen als het waarschijnlijke hoofdkwartier van het Duitsche leger en men vleide zich daar, dat elke neutrale ambulançe een schild zou zijn tegen de eischen van den overwinnaar.

Het aanbod is aangenomen, het Fransche en Nederlandsche materieel vereenigd tot een administratief geheel dat den naam van Nederlandsche ambulance kon dragen, en de vertegenwoordiger van het Londensche Comité Mr. John Furley heeft het ontbrekende of wat te karig aanwezig was aangevuld door aanzienlijke bijdragen van liggingsvoorwerpen uit een ook daar gevestigd Engelsch depôt.

Van deze rijk- voorziene inrichting hebben gedurende de eerste week na het openen van den dienst slechts 6 gekwetsten en 19 typhuslijders genoten, allen Franschen. Voor het verzorgen van 200 lijders was alles gereed, en bij een bezoek van den Bisschop van Versailles bleek het dat ook de schikkingen door onzen Gedelegeerde getroffen voor de godsdienstige belangen der patienten, vertrouwen inboezemden in de Nederlandsche ambulance. Doch den 19den hadden er gebeurtenissen plaats die een andere orde van zaken in het kasteel brachten. In den vroegen morgen, op het hooren van kanon- en geweervuur in en bij het bosch van Meudon, trokken de hulp- ambulance-wagens uit Versailles daarheen

om gekwetsten op te nemen. De Heer VAN DE VELDE die zich aangeboden had in geval er in de nabijheid gevochten werd, met een volante afdeeling daarheen te gaan, sloot zich nu met Dr. HERMANIDES en den Candidaat SMITT daarbij aan. Na het middag-uur begon de wagentrein met gekwetsten op het slotplein aan te komen; doch toen ten drie uur onze Gedelegeerde met de zijnen terugkwam na een moeielijken tocht dien zij gedeeltelijk onder escorte als verdachte personen hadden moeten afleggen, vonden zij het kasteel door Pruisische autoriteiten in bezit genomen ten gevolge van de capitulatie van Versailles met den Maire der stad dienzelfden morgen gesloten, en den Opper-staf-arts Dr. KIRCHNER bezig zijne bevelen te geven voor de inrichting van een Pruisisch lazaret in het kasteel. In deze inrichting waren begrepen de zalen der Nederlandsche ambulance. De bedden werden verplaatst, de verpleegden naar elders vervoerd, het personeel verzocht aan den nieuwen chef te gehoorzamen. Vruchteloos beweerde onze Gedelegeerde dat hiermede de Conventie van Genéve geschonden werd; tegenover zijn verzet stond het uitdrukkelijk voorschrift der Instructie voor den geneeskundigen dienst van de Pruisische legers te velde, volgens 't welk de vrijwillige krankenverpleging geen zelfstandige factor zijn mag naast die van het leger, maar aangezien zij in het raderwerk van den officieelen dienst belemmerend zou kunnen ingrijpen moet worden ingelijfd in het van Staatswege bestaande organismus en door de Staatsambtenaren moet worden geleid. De wijze van gewelddadige inbezitneming heeft een hoog geplaatst persoon van het Pruisische hoofdkwartier verontschuldigd met de verzekering, dat die jegens een bevriend volk zou vermeden zijn, indien de roode-kruisvlag niet alleen, gelijk overal in de straten der stad, maar de Hollandsche vlag daaraan verbonden, ware te zien geweest. De Nederlandsche ambulance bleef wel uit aanmerking van de Conventie van Genève, een afzonderlijke afdeeling, doch hare leden hadden zich te beschouwen als onderworpen aan het militair oppergezag van het Pruisische leger, be-

houdens hunne vrijheid van zich uit het oorlogsveld te verwijderen. Ten gevolge hiervan is de dienst dezer ambulance inzonderheid ten bate gekomen van het overwinnende leger. De Fransche gekwetsten en zieken werden gebracht in de openbare en particuliere verplegingsinrichtingen in de stad, en van de 170 lijders die, nadat Versailles door de Pruisen is bezet geworden, behandeld zijn door de Nederlanders in het kasteel, zijn niet meer dan 8 Fransche, de overige Duitsche soldaten geweest.

Van welken aard deze hulp geweest is, zal het duidelijkst blijken uit het overzicht daarvan door den Heer VAN DE VELDE gegeven in een brief door hem den 26sten October geschreven in de Hoogduitsche taal aan den Opper-stafarts Dr. KIRCHNER dirigeerend geneesheer in het kasteel, waarvan de vertaling van de hand des schrijvers zelven aldus luidt: „Gij hebt „den 3 October aan ons personeel den stabsarts Pollack „met 4 „gehülfen” en 4 ziekenoppassers toegevoegd, een „maatregel waarvan wij het weldadige in onze ziekenzalen „zeer merkbaar hebben ondervonden; want indien wij door „onze 8 zusters van St. Vincent de Paul ('s nachts bij de „waak-dienst nog door twee andere liefdadigheids zusters „bijgestaan) een onverbeterlijke verpleging hebben kunnen „bijdragen, zoo was het ons steeds leed in dit vreemde land „geen andere infirmiers te kunnen bekomen dan een 16 à „20 tal oppassers van het kasteel, mannen die misschien „een zekeren graad van goeden wil bezaten, doch met den „dienst van infirmier geheel onbekend waren, en daarenboven in gedrukte stemming verkeerden door den oorlog „en de daaruitgevolgde schorsing van betaling hunner tractementen. De gebrekkige dienst dezer kasteel-oppassers is „verholpen geworden door de genoemde „Lazareth-Gehülfen” „en onze Hollandsche Afdeeling zoodoende ingerigt op den „volkomen voet der Pruisische lazaretten. Een ieder die bekend is met de groote eischen en noodwendige zorgen van „een goed lazaret, en die daarbij in aanmerking neemt, „met welke elementen wij te worstelen hadden om tot ons „tegenwoordig resultaat te geraken, zal begrijpen kunnen

„van hoeveel nut de toevoeging van Dr. POLLACK en zijne „„gehülfen" is geweest."

„Een onzer grootste bezwaren bij het organiseren onzer „zelfstandige dienst was het inrigten van een keuken en „latrinen. Gedrongen door den nood, is de keuken in 48 „uren (nacht en dag werd doorgewerkt) gebouwd. Wij kochten „al het keukenmaterieel, borden, eetservies, enz. voor 80 „à 90 gewonden, en leverden voortdurend de steen- en „houtskolen voor de fournuizen. Overtuigd van het belang „eener goede voeding, heb ik aan deze bijzonderheid eene „bijzondere aandacht gewijd. De fondsen van het Neder- „landsch Comité stelden mij in staat, om niet alleen in het „noodige voor uwe gewonden te voorzien, maar ook om „hunne wenschen en begeerten in al wat tot voeding en „ververschìng behoort, te voldoen. Behalve het gewone „dagelijksche ration van ½ flesch wijn (voor zieken en het „geheele personeel zieken-verzorgers,) soms voor niet minder „dan 100 man per dag, werd aan de ernstig gewonden „die het noodig hadden portwijn, madera, of oude Bor- „deaux uitgedeeld. Ik heb meestal persoonlijk de uitdeeling „van extra wijn, sigaren, vruchten, enz. gesurveilleerd om „te waken dat geen misbruik voorkwam, en toch tevredenheid „werd bevorderd.

„De reinheid, in iedere verzameling van gewonden zoo „hoogst gewigtig, was steeds een punt onzer ernstigste „oplettendheid. Door onzen rijken voorraad van lakens, „hemden en verband van allerlei aard hebben wij steeds in „al de behoeften onzer gewonden kunnen voorzien. Nooit „was er gebrek. Iederen dag werd het linnen gewasschen „en gedesinfecteerd; wat voor epidemie gevaarlijk scheen, „werd verbrand. De kosten dezer wasch hebben veelal 20 „francs per dag bedragen, zonder nog het gebruik te rekenen „van het gewaschte linnen, waardoor veel beddegoed voor „bederf wordt bewaard. Niet minder acht hebben wij ge- „slagen op de verdeeling van wollen dekens, wier getal bij „het toenemen der najaarskoude werd verdubbeld, terwijl „tevens aan allen flanelle onderkleederen werden uitgedeeld.

„Geen gewonden zijn uit onze zalen geëvacueerd zonder „vooraf van onderkleederen ruim te zijn voorzien. Het was „ons eene groote teleurstelling geene mogelijkheid te vinden „om een nieuw supplement-materieel uit Havre naar Ver„sailles te brengen; doch wij hebben uit het depôt der „Engelsche Roode-Kruis-sectie alhier in de bestaande behoeften „kunnen voorzien.

„Bij onze komst te Versailles 13 September, heeft het „Internationaal Comité van die stad in het kasteel 105 „bedden met toebehooren ter onzer beschikking gesteld, „wij hebben uit ons materieel daarbij gevoegd het noodige „beddegoed voor nog 30 bedden, en eindelijk, nog 24 „ijzeren bedden met compleet beddegoed, die eene edele Dame „van Versailles (Mevrouw de Douarière ANDRÉ-WALTHER) „ons wel heeft willen afstaan. De verandering, die gij „Mijnheer in onze zalen-inrigting hebt gemaakt, was oor„zaak dat wij niets meer van dit bed-materieel konden terug „vinden in de voor 80 à 85 gewonden gearrangeerde zalen, „welke aan de Hollandsche Ambulance door U werden „toegewezen. Het is mij echter genoeg te weten dat „het bewuste bed-materieel ten dienste van gewonden wordt „gebruikt; het doel der vrijwillige gevers is bereikt, al is „het ook niet op de wijze waarop men het zich had voorgesteld.

„Niet minder dan wij de stoffelijke belangen onzer ge„wonden ter harte namen, zorgden wij ook voor hun „morelen toestand. Wij hebben ons uiterste gedaan om „langs dien weg mede tot hun herstel bij te dragen, of het „smartelijke stervensuur te verlichten. Onze aalmoezenier „Professor ROSSEEUW St. HILAIRE verdient in dit opzigt „onzen hoogsten lof; hij, Franschman, betoonde zich de „hartelijke vriend der Duitschers, zijne vijanden. In het „uitdeelen van Bijbels, Testamenten, stichtelijke of andere „lectuur was ik hem persoonlijk behulpzaam. Wij hebben „evenwel ons onthouden van onze geloofsbegrippen aan „andersdenkenden op te dringen; integendeel vertrouwen „wij, door in dit opzigt met christelijke discretie gehandeld „te hebbben, de Roomschgezinden, hetzij gewonden of

„hunne verzorgers, evenzeer als de Protestanten tot onze „hoogachtende vrienden te mogen tellen.

„Zoo hebben wij getracht eene zorgzame geneeskundige „behandeling, aan eene gezonde voeding, eene groote zinde- „lijkheid, en eene liefdevolle verpleging te verbinden, waardoor „menig gewonde zijne ouderlijke verzorging in de „Heimath," „ja soms meer dan dat heeft teruggevonden, en waardoor „wij vertrouwen dat de herstelling waar die mogelijk was, „grootelijks is bevorderd. — Ook andere bijzonderheden, „zooals de verlichting, de ventilatie, de nachtdienst, enz. „waren punten, die wij zorgzaam hebben behartigd. Ik mag „het daarom als eene bijzonderheid opmerken dat onze „zalen tot hiertoe van hospitaal-gangreen of andere epidemiën „zijn verschoond gebleven en dat zoovele ernstige gevallen „op goeden weg zijn van beterschap."

In de volijverige behartiging van dezen dienst is de Candidaat Wolter Wagner Smitt ons op den 10den October ontvallen tengevolge van noodlottige complicatiën van pyaemie door een eenvoudigen vingerprik veroorzaakt. De vereenigde raadgevingen der Pruisische generaal-artsen, chef-arts en staf-artsen, hebben den veel belovenden jongman niet in het leven kunnen behouden. Onze Gedelegeerde van de Velde heeft volkomen in onzen geest gehandeld met voor zijn jongen vriend op het krankbed als een vader te zorgen, zijne uitvaart op waardige wijze te doen plaats hebben, en zijne nagedachtenis te gelijk met die der Hollandsche ambulance voor de bezoekers van het kerkhof Notre Dame te Versailles te bewaren.

Weinige dagen voor dit verlies was de vergunning in werking getreden aan de Officieren onzer zee- en landmacht gegeven om met verlof voor het buitenland hunne diensten aan het Roode Kruis aan te bieden. Een telegram bracht hiervan het bericht naar Versailles den 18den October met de vraag, hoe velen daar nuttig zouden kunnen zijn. Daags daarna schreef de heer van de Velde in een brief gedagteekend 19/21 October, dat hij dien morgen een telegram had afgezonden, houdende het verzoek om 2 Officieren

van gezondheid via Keulen, als den veiligsten weg, te zenden, dat het aanbod om zijn geneeskundig personeel te versterken zeer welkom was, aangezien Dr. TER HAAR hem reeds verlaten had, Dr. SNELTJES verlangde naar huis te keeren, en zoo Dr. HERMANIDES door nog een paar „flinke „en hart voor de zaak hebbende doctoren ondersteund wierd, „de Hollandsche ambulance nog veel zou kunnen doen.”

Het telegram, waarvan deze brief de commentaar was, is als in die dagen vele door particulieren afgezonden, niet tot zijne bestemming gekomen, en de brief zelf in den avond van den 26sten. Het eerste bericht van de zienswijze van den Heer VAN DE VELDE omtrent de vraag, hoevele Officieren van gezondheid te Versailles nuttigen dienst zouden kunnen doen is geweest het volgend telegram in den nacht voor den 26sten aangebracht: „President Central „Comité rothes kreuzes BOSSCHA. VAN DE VELDE sagt, „aerztliches personal hier unnöthig. Daher nicht nach zu- „senden. Fuerst Pless.” Op grond van deze kennisgeving werd in een brief dien dag aan onzen ambulance-chef te Versailles geschreven en betrekking hebbende tot het door hem gevraagde materieel over Havre te zenden, ook dit gemeld, dat personeel nu niet zou gezonden worden. Toen echter na afzending van dit schrijven in den avond de brief uit Versailles van 19/21 October inkwam, hadden wij een andere gedragslijn te volgen. Op aannemelijke gronden had onze Gedelegeerde aangedrongen op de zending van 2 geneesheeren; op welken grond zijn tegenovergesteld verlangen steunde was onbekend; maar de feitelijke toestand bleek duidelijk deze te zijn, dat de Nederlandsche ambulance te Versailles thans bestond uit haar Chef met zijn Secretaris en een enkelen werkzamen geneesheer. Toen ontvingen de Officieren van gezondheid H. A. ZEGERS en H. F. A GIESBERS, die reisvaardig waren, last om onverwijld te vertrekken, en vervolgens Prins PLESS met den officieelen telegraafdienst het verzoek om aan VAN DE VELDE te doen weten, dat de door hem gevraagde artsen vertrokken waren.

De genoemde Officieren hebben niet dan na 10 dagen

reizens over Keulen, Heidelberg, Straatsburg, Nancy, Chateau Thierry en Nogent de plaats hunner bestemming kunnen bereiken. Zij hebben getuigd overal bij de Duitsche officieren beleefde dienstvaardigheid te hebben gevonden, en te Versailles door de Generaal-artsen Dr. STROHMEIJER, Dr. CHALONS, Dr. BEUGNER en Dr. WAGNER en den Opper-stafarts van het kasteel Dr. KIRCHNER met groote voorkomendheid in de gelegenheid te zijn gesteld van al wat voor hen belangrijk kon zijn van nabij te bezichtigen en waar het noodig was de behulpzame hand te bieden. Een even welwillend onthaal hebben zij gevonden van de Fransche militair-artsen in een hospitaal te Versailles waarin uitsluitend gewonde en zieke Franschen verpleegd werden, ten getale van 700. Dat zij als wetenschappelijke waarnemers gereisd, en als opmerkzame toeschouwers en toehoorders in de praktische school van hospitaaldienst te Versailles bijna 3 weken hebben doorgebracht, daarvan hebben zij blijk gegeven in een rapport, waarvan zij ons door tusschenkomst van den Heer Inspecteur van den geneeskundigen dienst bij de landmacht een afschrift hebben aangeboden.

Deze bijzondere vrucht onzer zending van de twee genoemde Officieren hebben zij te danken gehad aan onzen Gedelegeerde, die hen aan de hoogste geneeskundige autoriteiten van het Duitsche hoofdkwartier en aan alle dienstdoende militair-artsen had voorgesteld en verzocht had dat zij niet bij den werkelijken dienst der ambulance zouden worden ingedeeld. Dit verzoek had zijn grond in de overtuiging van onzen Gedelegeerde, dat het onraadzaam was onze hulp te Versailles langer voort te zetten, dan tot het intreden van den winter. Wel is waar zou de strijd voor het bezit der forten rondom Parijs nog bloedig kunnen zijn, doch daarvoor waren de Duitsche ambulancen voldoende, en de Generaal-arts Dr. CHALONS had zeer stellig den wensch uitgedrukt, dat geen geneeskundige hulp meer zou worden aangebracht.

Onze Gedelegeerde had intusschen om een bezending proviand en wollen kleederen verzocht aan een bepaald adres

te Havre; in 15 kisten was het verlangde aldaar te zijner beschikking, toen hij ten einde deze goederen door de Fransche en de Duitsche voorposten-liniën naar Versailles te vervoeren, zich verplicht vond zelf daarheen te gaan. Na een moeielijke reis van 11 dagen is hij onverrichter zake teruggekomen, en toen heeft het opbreken der ambulance een aanvang genomen.

De bedden en bedfournituren, gemengd en verward geraakt met het Pruisische bedmaterieel, is even als het aangekochte keuken en tafelgereedschap aan de Pruisische administratie gelaten. Al wat den stempel droeg van aan het Fransche militair-hospitaal te behooren ging aan zijn wettigen eigenaar terug. De overgebleven voorraad van kleedingstukken, linnengoed, proviand en verbandmiddelen werd uitgedeeld aan 4 Beiersche lazaretten en aan particuliere ambulancen.

Op den 3den December nam ons Eerelid VAN DE VELDE afscheid in Versailles en hiermede was de ambulance opgeheven. Toen het overig personeel 5 dagen te voren vertrok waren er noch slechts 10 patienten over, en in het geheele paleis-lazaret 120. De getuigenissen der Pruisiche legerartsen in het kasteel ten opzichte van de zelfopoffering en de humane gezindheid der leden van de Nederlandsche afdeeling, van hunne maatregelen tot inachtneming van de stiptste reinheid en alle andere hygienische voorzorgen, en van de aanwending van hun materieel, met groote zaakkennis bijeengebracht, geven grond tot de onderstelling, dat onze hulp daar niet alleen heeling en genezing heeft aangebracht waarvan uit de vergelijkende statistiek der hospitalen blijken kan, maar ook leniging en voorkoming van lijden, waarvan de waarde niet te schatten is.

De uitgaven uit de algemeene kas voor deze ambulance hebben bedragen f 6597.92.

f. La Chapelle.

Op den dag toen ons Eerelid VAN DE VELDE zich naar Parijs begaf om het onderzoek in te stellen waarvan, ge-

lijk hiervoor in dit Verslag verhaald is, de vestiging eener ambulance te Versailles het gevolg is geweest, trokken de Duitsche legers te zamen ter omsingeling van Sedan. De insluiting van den maarschalk BAZAINE binnen Metz en de bewegingen van den maarschalk MAC-MAHON naar het Noorden, hadden bloedige gevechten in die streken doen vooruitzien.

Ons medelid Jhr. F. DE CASEMBROOT bereid den loop der gebeurtenissen en de gelegenheden om hulp aan te brengen van nabij te gaan waarnemen, werd afgevaardigd naar Brussel, om bij den Nederlandschen Gezant en bij de gezanten der oorlogvoerende mogendheden eenige wegwijzing te zoeken voor het doel zijner reis. Doch de krijgsbewegingen gingen snel en toen hij van den Voorzitter zijne schriftelijke Commissie voor deze zending ontving was het de dag der capitulatie van Sedan.

De richting waarin de plaats tot vestiging eener ambulance zou moeten gezocht worden was nu van zelf aangewezen doch die plaats te vinden en zich daar in te richten vond allerlei belemmeringen — in de Belgische grensplaatsen door de concentratie van het Belgische leger en door vluchtelingen alle bewoonbare localiteiten overgevuld, op het Fransche grondgebied alle wegen van verkeer opgebroken of versperd, overal gebrek aan voedingsmiddelen. Het is echter onzen afgevaardigde gelukt in zijne zending te slagen. Te La Chapelle, een paar uur gaans van Sedan aan den straatweg naar Bouillon, lagen honderden Fransche gekwetsten in schuren en stallen op stroo, zoo veel doenlijk verpleegd door de overgeblevene inwoners van het dorp, en tot wier behandeling de weg van Bouillon, anderhalf uur gaans, dagelijks werd afgelegd door den civielen geneesheer DR. LAMBERT. Door de medewerking van dezen menschlievenden arts kon Jhr. CASEMBROOT den 1sten September het telegraafbericht afzenden, dat de plaats gevonden was, waarheen de bedoelde ambulance zou moeten gezonden worden en zich gemachtigd rekenen als het hoofd daarvan te handelen.

Voor deze ambulance kwam ons uitnemend te stade de aanbieding, door het Rotterdamsche vrouwen- en mannen-

comité gedaan, van een expeditie geneeskundigen, ziekenverplegers, verpleegsters en helpers, voorzien van het materieel eener ambulance voor 100 zieken. Deze rijkdom van hulpmiddelen werd aangeboden met het oog op een uitzending naar Duitschland, doch het Rotterdamsche bestuur schikte zich naar ons bepaald voornemen met de zending van ons medelid CASEMBROOT bedoeld.

De geestdrift welke de zaak van het Roode Kruis na het uitbreken van den oorlog vond, had zich te Rotterdam lucht gegeven in een overvloed van geld en giften in natura. Aan den wensch, ofschoon in beginsel niet te billijken, dat aan deze expeditie, onder de leiding gesteld van het Hoofdcomité maar een vrucht van de liefdadigheid der ingezetenen van Rotterdam, een locale kleur wierd gegeven, is, om het belang van het oogenblik, toegegeven. De keus van de leden der ambulance werd aan het Comité-Bestuur overgelaten, doch daar dit er niet in slaagde het noodige geneeskundige personeel te bekomen, bleef de benoeming daarvan aan het Hoofdcomité.

In den vroegen morgen van den 9den September stond de ambulance te Rotterdam gereed tot vertrek. De geneeskundige afdeeling bestond uit den Officier van gezondheid bij het Oost-Indische leger TH. H. EISINGER, de genees- en heelkundigen Dr. H. J. VINKHUYZEN, G. HIOOLEN, Dr. K. SNELLEN, Dr. L. H. W. STRIJBOS, en de assistenten J. A. VAN DER EELAART, A. E. VAN NUCHTEREN, J. P. M. TROUSSELOT en A. FYAN. Door het Rotterdamsche Comité uitgenoodigd waren tot de reis gereed de Heeren E. VAN RIJCKEVORSEL adviserend bestuurslid van het Mannen-Comité en W. A. NIJGH als administrateur, en voor de verpleegdienst de dames S. HUDIG en L. SCHARTEN en de eerwaarde zusters van de orde der Dominicanen ANNA en HYACINTHE benevens drie helpers. Het uitgeleide werd vereerd met de tegenwoordigheid van het Edel Achtbaar Hoofd van het Gemeentebestuur, en de Voorzitter van het Rotterdamsche Comité, 'twelk goederen en personeel wenschte beschouwd te zien als één geheel, plaatste zich aan 't hoofd van het reisgezelschap en geleidde het naar Namen om het aldaar aan onzen Com-

missaris voor te stellen. Een zoo talrijk gezelschap was door onzen Commissaris niet gewenscht. De hoofden onzer ambulancen hadden in last aan al de personen onder hun bestuur op onbekrompene wijze voeding en levensonderhoud te bezorgen: dit zou te La Chapelle ondoenlijk zijn, en daarom hield een telegram, den 7den ontvangen, het verzoek in om slechts 3 geneesheeren en 4 verplegers te zenden, aangezien er niet een enkel meer kon geborgen worden. Doch, wanneer wij aan de personen die zich voor onzen ambulance-dienst aanboden de toezegging gaven van een onbezorgd leven, opdat zij zich geheel zouden kunnen toewijden aan het werk der menschlievendheid, dan vertrouwden wij dat zij wel overwogen hadden wat hen op het oorlogsveld zou kunnen wachten: aan het ijverig streven van het Rotterdamsch Afdeelingsbestuur moest nu de vrije loop worden gelaten. Een telegram gaf van dit besluit bericht. Ook is door het vertrek van een Pruisisch bezettingsdetachement uit La Chapelle en door het besef bij alle leden der ambulance van hetgeen voor ieder de hoofdzaak moest zijn, deze moeielijkheid te boven gekomen, en het behoort tot hunne verdiensten dat zij voor de hulp daar aangebracht, ongemakken en ontberingen hebben te verduren gehad, als in geen andere onzer ambulancen.

Den 14den September, toen den vorigen dag na een moeielijken tocht de ambulance te La Chapelle was aangekomen, begon men in de kerk en in het schoolgebouw, vervolgens ook in een herberg, in het kantoor van de nu verdwenen douanen en in een particuliere woning alles tot een doelmatige verpleging van gekwetsten gereed te maken. De Nederlandsche vlag en de roode-kruis-vaan op alle in gebruik genomen localen wezen aan, dat het geheele dorpje tot een ambulance geworden was. Met te veel drift om gereed te zijn, daar spoedig zwaar gekwetsten verwacht werden, was, terwijl ons medelid Casembroot zich naar Sedan had begeven, de kerk in bezit genomen: door een schikking met den eerwaarden Heer Pastoor en tot diens volkomen genoegen, werd het gebouw in gebruik gehouden.

Den 16den September werden de eerste gekwetsten ten getale van 49 uit Sedan op brancards overgedragen naar de Nederlandsche verplegings-inrichtingen te La Chapelle. Den 17den volgden er 20, den 26sten 5, den 28sten 7 en den 29sten 2, zoodat er in 't geheel 83 lijders behandeld zijn, waarvan 80 Franschen 2 Duitschers en 1 Afrikaan van een der regimenten Turco's.

Toen het bepaald was, dat de Rotterdamsche expeditie in haar geheel naar een dorp tusschen Sedan en Bouillon zou vertrekken, hebben wij tot den Koning het verzoek gericht gebruik te mogen maken van een goed gedekte en gevloerde tent, het eigendom van Zijne Majesteit op het Loo. Het toestemmend antwoord heeft zich geen oogenblik doen wachten. Het tentmaterieel van grooten omvang is door den timmerman bij de Intendance van het Loo, B. Heethaar, met spoed en met zorg, onder geleide van een onzer couriers vervoerd en opgericht, en op den 18den September prijkte het Vorstelijk paviljoen op de esplanade voor het kasteel van Bouillon. Het is daar bij voorraad opgeslagen, en de talrijke gekwetsten die dagelijks van Sedan over Bouillon naar den Luxemburgschen spoorweg werden vervoerd, hebben daar verademing gevonden door vernieuwing van verbanden en het ontvangen van ververschingen. Toen deze doortocht heeft opgehouden is de tent overgebracht naar La Chapelle.

De doorgestane vermoeienissen en ontberingen hadden ons medelid Casembroot een ongesteldheid aangebracht, die hem noopte het bestuur aan den oudste der geneesheeren, den Officier van gezondheid Eisinger, over te dragen in afwachting dat het Hoofdcomité mocht goedvinden een opvolger af te vaardigen. Dr. Vinkhuyzen, die zich verdienstelijk had gemaakt, niet alleen bij het vervoeren van het Rotterdamsche materieel van het punt waar de spoorgemeenschap ophield en bij het inrichten der nieuwe ambulance, maar ook intusschen aan vele gewonden te Neufchateau hoog gewaardeerde hulp had verleend, vond zich verplicht naar zijne betrekkingen terug te keeren. Onze aftredende

Commissaris droeg den 25sten September het bestuur aan zijnen opvolger over en keerde terug naar het Vaderland. Het geneeskundig personeel was intusschen versterkt door de aanneming van het aanbod om in onze ambulance werkzaam te zijn van den jongen Gentschen Dr. VAN OYEN, die ofschoon gepromoveerd geneesheer, geruimen tijd den dienst van assistent met voorbeeldige toewijding verricht heeft.

Ons medelid Dr. L. J. EGELING heeft toen op zich genomen, zoolang ambtsbetrekking zijne verwijdering gedoogde, de ambulance te gaan besturen, en is den 22sten September derwaarts vertrokken. Tot zijn eerste verrichtingen heeft behoord, in overleg met de geneeskundigen onder zijn bestuur, aan de Koningstent, uit Bouillon overgebracht, een geschikte plaatsing te geven. Op een uitgestrekt veld, door den Maire der gemeente daarvoor afgestaan, was de plaats waar zij werd opgericht niet verder van de kerk verwijderd dan noodig was om het indringen van de bedorven lucht van het eene ziekenverblijf in het andere te verhoeden. Tegen den overlast van het water op het hellend terrein bij de eerste herfstregens te wachten en voor afvoer van onreinheden werden doelmatige ingravingen gemaakt. Van de tent, die den vorm had van een parallelogram van 30 meters op 5, werd de middelruimte ingericht voor de ligging der lijders, en van de twee zij-vertrekken, het eene tot operatie-kamer, het andere tot apotheek en voor berging van verband en andere zaken die steeds voorhanden moeten zijn. Onmiddellijk werden daarin die gekwetsten gelegerd, wier typheuse toestand deed vreezen voor schadelijken invloed op hunne omgeving, en eenige andere voor wier wonden meer bijzonder sterke doorstrooming van lucht heilzaam kon zijn. Tevens werd, ter vervanging van een weggezonden verpleger, de Heer GRUBER uit Rotterdam, die elders in den omtrek in een vreemde ambulance was werkzaam geweest, aan den dienst van de Nederlandsche verbonden. De inwendige dienst werd voor het geheele personeel geregeld. Aan iederen geneeskundige werd zijn assistent,

aan iederen verpleger volgens een vasten rooster zijn bepaald dagwerk elken ochtend aangewezen.

De goede gevolgen dezer maatregelen zijn niet uitgebleven. Doch de lof die onze inrichting te La Chapelle vond bij allen die haar bezochten, ook Duitsche Lazareth-Inspectoren, hebben het scherpziend oog van onzen Inspecteur voor het geneeskundig Staatstoezicht in Zuidholland niet doen voorbijzien onvolkomenheden van het geheel, die niet meer te herstellen waren, en het voortbestaan der ambulance tot in den winter of zelfs tot in de November-maand niet veroorloofden. Op zijn advies, met redenen omkleed, werd besloten de ambulance tegen het begin van November op te heffen. Begunstigd door schoon weder tot in de helft van October is zij gedurende 6 weken in werking geweest.

De Rotterdamsche Chirurg G. Hioolen heeft het archief van het Hoofdcomité verrijkt met een verslag van de wijzen, waarop hij en zijne mede-artsen de onderscheidene ziektegevallen behandeld hebben, van hunne operatiën en waarnemingen, waarbij gevoegd is een nominatieve staat der 83 behandelde lijders. Uit dit verslag verneemt men dat genoegzaam allen — een bataljons-kommandant en verder officieren, onderofficieren en soldaten van alle wapenen — in de driedaagsche gevechten rondom Sedan zwaar gewond waren geworden door geweerkogels en granaatsplinters, en velen op het slagveld geamputeerd door vermoeienis, bloedverlies en onvoldoende verpleging, uitgeput aangekomen. Het blijkt daaruit, dat voor de leden der ambulance te La Chapelle de dienst bijzonder aangrijpend is geweest door menigen vruchteloozen strijd tegen de doodelijke uitwerkselen der ernstige verwondingen. Te hooger is het te waardeeren dat de verpleegden daar, met zorg door ons artsenpersoneel behandeld, tevens ondervonden hebben wat menschlievendheid van vrouwen vermag, tot verzachting van smarten en bemoediging in het lijden. Van dezen haren werkkring heeft eene der verpleegsters Mejufvrouw S. Hudig, een tafereel geschetst in haar aandoenlijk geschrift, in druk uitgegeven „In de ambulance van het Roode Kruis" en hare trouwe

zorg heeft niet tegelijk met onze hulp te La Chapelle een einde genomen. Diegenen onzer verpleegden die ter verdere herstelling onder behandeling van een Franschen geneesheer zijn overgebracht naar het kasteel Holly, op een half uur afstands gelegen, zijn daar verrast geworden door de wederverschijning van hunne moederlijke vriendin.

Ten gevolge van de capitulatie van Sedan, waren al onze verpleegden, met uitzondering van de twee Duitschers, krijgsgevangenen. De herstelden die de ambulance verlieten, werden dus naar de Pruisische autoriteiten gezonden, maar ontvingen terstond verlof naar hun eigen huis te keeren. Bij de opheffing bleven er nog 37 over, waarvan er 22 aan de zorg van den edelmoedigen eigenaar van het kasteel Holly werden aanbevolen; de overige 15 lijders zijn naar het militair-hospitaal te Sedan overgebracht. Den 25sten October zijn de laatst overgeblevenen vertrokken, met uitzondering van één die in een toestand verkeerde waarin hij niet vervoerd kon worden. Van het afscheid getuigde onze Commissaris, dat er zwaar gebaarde mannen onder waren wien de tranen over de wangen liepen, en dat er niet een was die niet zijn onwil om te vertrekken te kennen gaf: „waar we ook komen, hoorde men hen zeggen, we krijgen het niet weder zoo goed als hier.”

De eenige lijder die niet kon vervoerd worden is toen onder toezicht en behandeling van Dr. Egeling en Dr. van Oyen gebleven, en tot in zijn laatste levensuur het voorwerp geweest der teederste zorg. Hij was de Berlijner dragonder van 22 jaren, van wiens sterven het verhaal van Jufvrouw Hudig door het fijnste gevoel van een vrouwenhart is in de pen gegeven. De liefderijke schrijfster, na hare blijdschap te hebben uitgedrukt wegens de vertroosting van haren verpleegde, dat hem de genademiddelen zijner kerk waren ten deel gevallen, voegt er, gelijk een moeder zou doen, als met welgevallen de mededeeling bij, hoe hem bij uitzondering de begrafenis met militaire eer is ten deel gevallen. Toen het lijk naar het kerkhof werd gedragen kwam een Pruisisch detachement door het dorp,

en de officier, vernemende dat daar een kameraad uit het Duitsche leger naar het graf werd gedragen, steeg af en deed zijne manschappen den lijkstoet volgen tot aan de groeve en door twaalf schoten de laatste eer aan hunnen wapenbroeder bewijzen. Uit den staat bij het rapport van den Heer HIOOLEN overgelegd blijkt, dat zijn naam was HERMAN FREIGANG en dat hij diende in het derde escadron van het Pruisische Dragonder-regiment n°. 14.

Voor deze missie is door den Penningmeester van het Hoofdcomité uitgegeven de som van *f* 8212,57.

g. Balan.

Toen Dr. KUYPER, behoorende tot de ambulance die bestemd voor de omstreken van Parijs zich te Versailles heeft gevestigd, daarvan te Brussel gescheiden werd, gelijk vroeger in dit Verslag verhaald is, ontving hij geen andere instructie dan zich naar de omstreken van Bouillon en Sedan te begeven, en te trachten aldaar met den chirurg PLET en het materieel van het Comité 's Hertogenbosch nuttig werkzaam te zijn. Er was te Sedan in de helft van September, volgens geloofwaardige berichten van ooggetuigen, de afgrijselijkste opeenhooping van zieken en gekwetsten die men zich verbeelden kan. Een groot aantal van de zwaarst gekwetsten lagen, na door geneesheeren van Fransche ambulancen behandeld te zijn, nu, door de ontbinding dier ambulancen ten gevolge der insluiting van Parijs, van geneeskundige zorg, en te midden der aangerichte verwoestingen van de noodigste verplegingsmiddelen verstoken. Hopende te handelen in overeenstemming met de bedoelingen van het Hoofdcomité deed Dr. KUYPER aan de Delegatie van de Fransche Vereeniging, resideerende te Brussel, het aanbod, om voor de verlatene gekwetsten te Sedan nog een Nederlandsch lazaret in te richten — dat te La Chapelle trad toen juist in werking.

Ten einde daaromtrent ons bepaald goedvinden te vernemen, kwam Dr. KUYPER den 29sten September in ons

midden. De vraag of hier hulp noodig was en de middelen voorhanden waren, was spoedig beantwoord: voor den Directeur van het Stadsziekenhuis te 's Hertogenbosch werd een vernieuwd verlof van het Hoofd van het Gemeentebestuur verkregen en hij vertrok om zich van een geschikt locaal te verzekeren, zoo gelegen dat het transport ook van de zwaarst gekwetsten daarheen gemakkelijk zou zijn. Doch die gekwetsten waren krijgsgevangenen in de macht van den overwinnaar, en het was noodig ook onderzoek te doen naar aangelegenheden buiten het gebied van den geneesheer. Voor dit onderzoek werd de Heer L. E. Graaf VAN BIJLANDT, die den wensch had te kennen gegeven ons eenigen dienst te kunnen bewijzen, afgevaardigd naar Brussel ten einde inlichtingen in te winnen bij de Fransche Delegatie aldaar, en zich vervolgens te begeven naar de omstreken van Sedan en Mézières, en met Dr. KUYPER de plaats te bepalen waar gelegenheid zou zijn om de ongelukkigen die daar hulpeloos lagen zoo mogelijk te redden. Reeds drie dagen later waren wij in staat dezen lastbrief te vervangen door een meer bepaalde commissie, waarbij aan den Graaf VAN BIJLANDT het bestuur werd opgedragen van een Nederlandsch lazaret te Balan.

De wakkere Dr. KUYPER was er in geslaagd te Balan, ruim 20 minuten van de poort van Sedan, vier aan elkander liggende villa's te vinden, hoog gelegen, in wier vertrekken, voor goede ventilatie vatbaar en ruim van stookplaatsen voorzien, 70 lijders zouden kunnen verpleegd worden. De eigenaars de Heeren BERTICH, SUCHETET, PHILIPPOTEAUX en BERNUTZ boden daarvan het kosteloos gebruik aan. De Graaf VAN BIJLANDT heeft toen met groote voortvarendheid de organisatie dezer viervoudige lazaret-huishouding tot stand gebracht. Voor de bewoning van vier villa's werd terstond een talrijk dienstpersoneel vereischt: het is spoedig onder de Fransche bevolking gevonden, en ingedeeld en tot een ordelijk geheel gebracht door Mevrouw de Gravin VAN BIJLANDT geboren Baronesse VAN LIJNDEN VAN HEMMEN, aan wier zorg wij ook de inrichting der magazijnen te danken

hadden. Eene der villa's echter waarin vroeger gekwetsten hadden gelegen, is ontruimd toen men, in weerwil van de aangewende middelen van desinfectie, schadelijken invloed van besmetting begon waar te nemen.

Met de ontpakking van het materieel van het Comité 's Hertogenbosch kon dadelijk een begin gemaakt worden: en den 8sten October zijn uit ons Centraal-Magazijn 87 kisten en pakken en balen en den 12den weder 31 collis de nieuwe ambulance van al het noodige gaan voorzien. Door herhaalde aanvoeren en rechtstreeksche toezendingen van Comités heeft het daar zelden aan iets ontbroken.

Voor den geneeskundigen dienst te Balan hebben wij gebruik gemaakt van de aanbiedingen van de Heeren J. J. B. VERMIJNE, oud-officier van gezondheid bij de zeemacht, J. BINNENDIJK en K. J. VAN DUIJL, Officieren van gezondheid bij de landmacht, J. VAN WEST Med. Doctor, en de Candidaten F. H. KREBS, J. HOOGKAMER, L. J. B. VAN HEYST en J. S. SNELLEN VAN VOLLENHOVEN. Aan deze geneeskundigen zijn als verplegers toegevoegd A. C. KEIL uit 's Hage, twee dagen te voren uit de ambulance van Saarbrücken terug gekeerd, en twee van het Comité Delft, J. J. BONDTJE en H. BOULTE.

De eerste gekwetsten, 15 Franschen, werden reeds den 9den October aangebracht uit de kazerne d'Asfeld te Sedan. Deze kazerne was door de Anglo-Americaansche ambulance onder het bestuur van 2 Surgeons-in-chief, MARION SIMS en WILLIAM MAC CORMAC, in een voortreffelijk hospitaal herschapen, maar door hare organisatie afhankelijk van het Fransche Centraal-Comité moest die ambulance naar Parijs oprukken en de Engelsche Dr. PHILIP FRANK, die daartoe behoorde, wenschte deze 15 Franschen door hem behandeld, aan de zorg onzer nieuwe ambulance toe te vertrouwen. In zijn Verslag voegt hij bij dit bericht: „I am sure theij will be well cared for.„ Dit vertrouwen van den Engelschen arts, die in de gevechten van Balan en Bazeilles zijne gekwetsten met levensgevaar van het slagveld had gehaald, gaf 4 dagen later aanleiding tot een schikking, volgens

welke alle de Fransche gekwetsten die hij in behandeling had naar de Nederlandsche ambulance zouden overgebracht worden, met een hoeveelheid dadelijk benoodigde goederen, waarvan de waarde op *f* 1000 werd geschat, doch waarvoor dezertijds niets zou worden betaald dan een uitkeering van 150 franken ten voordeele der armen.

De gekwetsten van het Duitsche leger werden nog teruggehouden: in onze ambulance was verplegings- en dienstpersoneel Fransch; ook de trouwe liefdezusters HIPPOLYTE en St. MARCEL spraken en verstonden alleen Fransch. Een telegram van Graaf VAN BIJLANDT meldde het. Wij hebben toen, wetende door een schrijven van het Bestuur der diaconessen-inrichting te 's Gravenhage, dat uit de Stichting dezer inrichting een zeker aantal diaconessen tot dezen verpleegdienst was uitgerust, de Directrice van het Gesticht, Mevrouw S. K. DE BRONOVO, uitgenoodigd ons te helpen voorzien in hetgeen in onze ambulance te Balan wenschelijk werd bevonden. Drie diaconessen C. TER LINDEN, J. HÖRKEL en L. L. C. NELCK, met hare waardige Directrice den 15den October naar Balan vertrokken, hebben daar volkomen aan het doel harer zending beantwoord. Na dien tijd zijn ook gekwetste Duitschers, meest Beieren, aan de zorg der Nederlandsche ambulance toevertrouwd.

Mevrouw VAN BIJLANDT kon het huishoudelijk bestuur in de villa's gerust aan de bestuurderes van het 's Gravenhaagsche diaconessen-gesticht overdragen, voor zich behoudende de controle van 't geheel en het toezicht over de magazijnen, totdat Haar Hoog Geborene, door vermoeiing en overspanning ongesteld geworden den 28sten October ook deze taak moest opgeven. De dienst van het Haagsche diaconessengesticht riep de daaraan verbonden personen den 15den November terug. Een Fransche dame, Mevrouw DE GIRARDIN en de zusters HIPPOLYTE en St. MARCEL hebben verder het huiselijk bestier gevoerd, ieder in een villa, met een nauwgezetheid waaraan wij gaarne onze hulde hebben gebracht. Van de Haagsche diaconessen en hare Directrice geven allen die haar hebben zien werken, eenparig getuigenis van dienst-

willigheid, ijver en bekwaamheid, en de gekwetsten als zij van haar afscheid namen, hebben op treffende wijze getoond hoe erkentelijk zij voor hare zorgen geweest zijn.

Dr. KUYPER heeft kort nadat hij de eerste gekwetsten van Dr. Frank had overgenomen, aan zijn verdienstelijken ijver voor het Roode Kruis een einde moeten maken, om dien verder te wijden aan zijn werkkring te 's Hertogenbosch. Bij de aankomst van het uit 's Gravenhage vertrokken personeel, boven vermeld, is de geneeskundige dienst aldus verdeeld geworden, dat in den regel voor elke van de villa's een geneesheer en een assistent werden aangewezen. Toen na eenige dagen van de 58 gekwetsten velen herstellende waren, kon de geneeskundige dienst voldoende worden waargenomen, ook na het vertrek van Dr. KUYPER en bij de ongesteldheid van Dr. VAN WEST en van den Officier van gezondheid BINNENDIJK, waardoor dezen genoodzaakt zijn spoedig naar het vaderland terug te keeren. Doch er waren vele lijders met hoogst ernstige verwondingen, die nog een kunstbewerking moesten ondergaan, of die kort na den veldslag op onvoldoende wijze waren geamputeerd. De eerste geneesheer VERMIJNE, aan groote bekwaamheid een nauwgezet geweten parende, verlangde de hulp en den raad van een chirurg op wiens ondervinding hij zich verlaten kon. Dr. DUMONTIER, (F. A. C.) (*) 14 dagen geleden uit Saarbrücken tot de zijnen teruggekeerd, is op onze uitnoodiging terstond tot hulp van zijnen door hem lang gekenden en gewaardeerden kunstbroeder naar Balan vertrokken, en heeft daar, ziende dat de geneeskundige leiding aan geen betere handen kon worden toevertrouwd, gedurende een verblijf van weinige dagen door belangrijke operatiën veler genezing mogelijk gemaakt. Van toen af geleek de geneeskundige dienst in de villa's te Balan eenigzins naar het werk van intelligente verplegers, waarin de wetenschappelijke zin van den Officier van gezondheid eenige teleurstelling vond.

De graaf VAN BIJLANDT, tot zijn en ons leedwezen, wegens

(*) Niet G. A. C. als bl. 32 gedrukt staat.

bezigheden verplicht naar 's Gravenhage terug te keeren, had intusschen het bestuur overgedragen aan den eersten geneesheer VERMIJNE.

Mr. D. C. A. Graaf VAN HOGENDORP, zich verplicht rekenend, als Lid van het Hoofdcomité tot elken dienst steeds bereid te zijn, heeft den 2den November het bestuur, ter vervanging van den Graaf VAN BIJLANDT op zich genomen, vergezeld door den Heer W. F. K. DE VOGEL, assistent-Resident met verlof uit Indië.

Onze nieuwe Commissaris vereenigde zich met het gevoelen van den eersten geneesheer, oordeelende dat de ambulance binnen drie weken zou kunnen opgeheven worden. De lijders waren of herstellende of hunne wonden waren van dien aard, dat de herstelling, ver genoeg gevorderd om hunne overbrenging naar elders toe te laten, nog een verpleging van 4, 5 of 6 maanden zou vereischen. Wel verzocht Graaf HOGENDORP, op verlangen van den geneesheer VERMIJNE gemachtigd te worden om in de onmiddellijke nabijheid van Méziéres een nieuw arbeidsveld te gaan opzoeken; Dr. VAN DER CHIJS, gelijk vroeger in dit Verslag vermeld is, uit de Fransche ambulance Neerlandaise ontslagen, en tot versterking van het personeel naar Balan gezonden, zou door zijne reeds opgedane ondervinding daarbij nuttige diensten kunnen bewijzen. Doch de Chef van de Johanniter-ridders te Sedan, Graaf DONA, voorspelde dat deze poging vruchteloos zou wezen; hij zelf met de zijnen begaf zich naar de zijde van Parijs; naar Parijs of Versailles moesten wij, in geval van verplaatsing, onze hulp richten. Daar echter te Versailles zich reeds een Nederlandsche ambulance bevond, en daar, bij de toenmalige bewegingen der legers, de uitzending van personen en materieel naar de omstreken van Parijs gemakkelijker uit Nederland zou kunnen geschieden dan uit Sedan zoo werd besloten onze hulp te Balan te eindigen.

In onze ambulance aldaar hebben behalve een Franschen kapitein, wien de rechter schouder door een kogel verbrijzeld was, 67 onder-officieren en soldaten geneeskundigen bijstand

en verpleging gevonden, en daaronder 7 den dood. Meest allen waren Franschen: en de 8 Beieren en 1 Pruis hebben inzonderheid van hunne ingenomenheid doen blijken over hunne overbrenging in luchtige vertrekken, waar zij bij zorgvuldige behandeling der artsen, uitmuntende voeding en verkwikking en een verpleging vonden die van een warmer gevoel getuigde dan dat van ambtelijke plichtsbetrachting in een militair hospitaal.

De voorname zorg van onzen Commissaris was nu, voor de lijders, die nog niet genoeg hersteld waren om naar hunne haardsteden terug te keeren, gelegenheid te vinden, waar hun een gelijke verzorging zou ten deel vallen. Het mocht hem gelukken door bemiddeling van den Heer Philippoteaux, Maire van Sedan, te verkrijgen, dat ten behoeve onzer lijders twee luchtige zalen in het burgerlijk gasthuis ter beschikking werden gesteld, waar nog geen militairen waren toegelaten, en de verpleegdienst door liefdezusters werd waargenomen, terwijl de eerst-aanwezende Fransche militair-arts Dr. Duplessis op zich nam voor een oplettende behandeling zorg te zullen dragen.

Aldus werden den 21sten November de villa's uitmakende de Nederlandsche ambulance te Balan ontruimd. De genoemde Heer Maire van Sedan schreef den volgenden dag aan onzen Commissaris: „uit den mond van onze ongelukkige gekwetsten, „die gij met uwe uitnemende zorgen hebt omringd, hebt „gij hunne dankzegging gehoord, en ik hoop dat gij deze „betuiging van erkentelijkheid aan de harten uwer landge-„nooten zult overbrengen.„

De lijders verlieten onze ambulance niet dan na van warme kleeding, schoeisel en hoofddekking voorzien te zijn. Ons medelid Hogendorp heeft ons deelgenooten gemaakt van het genoegen door hem gevoeld, toen bij het wegrijden van de nog overgebleven gekwetste Duitschers hun wagen voor het hôtel waar hij zich bevond stil hield, de gekwetsten met tranen in de oogen hunnen dank betuigden, en de Officier van gezondheid die hen zou geleiden, hem de hand vattende betuigde reeds vele dergelijke transporten volbracht

te hebben, maar nimmer een waarbij zoo goed in alles voor de gekwetsten was zorg gedragen.

Toen 2 maanden later ons bericht werd dat van de gekwetsten uit de ambulance te Balan bij hare opheffing naar Sedan overgebracht, zich aldaar 16 geamputeerden bevonden, genoegzaam hersteld, maar wegens gemis van kunstbeenen buiten staat naar hunne haardsteden terug te keeren, is de opgaaf der vereischte afmetingen gevraagd, de instrumentmaker Pohl te 's Gravenhage heeft de gewenschte kunstledematen voor rekening onzer algemeene kas vervaardigd, en de Heer Vogel, die onzen Commissaris te Balan als secretaris vergezeld had, heeft in persoon ook deze blijken van meewarigheid met het lot der slachtoffers van den oorlog, naar Sedan gebracht.

De zorg door ons medelid van Hogendorp ten slotte zijner missie gedragen voor ons materieel, ijzeren kribben, matrassen en andere liggingstukken, benevens een aanzienlijke hoeveelheid verbandstukken en linnengoed — te Sedan onder goede bewaring geborgen — heeft medegewerkt tot de vestiging eener ambulance te Rijssel, gelijk later in dit Verslag blijken zal.

De uitgaven voor onze ambulance te Balan, waarin gedurende meer dan 6 weken tot 100 personen daags, het werkend personeel daaronder begrepen, gevoed en verzorgd zijn, hebben voor de algemeene kas bedragen ƒ 9717.34.

h. Metz.

Toen het Fransche Rijnleger onder den Maarschalk Bazaine, 140,000 man sterk, na de gevechten tusschen Metz en Verdun van den 14den, 16den en 18den Augustus, door de vereenigde sterkte van acht Duitsche legercorpsen onder Prins Carl van Pruisen op den 19den in Metz was opgesloten en daar geblokkeerd werd, trokken uit verschillende oorden ambulancen van het Roode Kruis daarheen, om deze geduchte strijdkrachten, wier botsing bloedig scheen te zullen zijn, met de hulp der menschlievendheid te omgeven. Nie-

mand kon voorzien, wat op den 29sten October gebeurd is, dat een groot leger met een volledig vestinggarnizoen binnen het onwinbaar gewaande bolwerk van Frankrijk, zonder worsteling de wapens zoude nederleggen. Maar toen dat leger, nadat het de hoop op ontzet door de capitulatie van Sedan verloren had, geen poging deed om zich een weg te banen naar het binnenste van Frankrijk, en de overwinnaar besloten had het niet door geschut en bloedstorting maar door uithongering machteloos te maken, was het plicht zich gereed te houden voor het oogenblik van toegang tot de slachtoffers van dit oorlogsbedrijf, met al de hulp die men zou kunnen aanbrengen.

Het Luxemburgsche Comité spande zich in met zijne uiterste krachten. Door het geheele Groot-Hertogdom werden leveringen van levensbehoeften besteld en voertuigen gereed gehouden. De hulpvaardigheid van den Voorzitter den Heer von Scherff kwam ons hier weder te stade. Met aanbieding van alle mogelijke diensten werd de kennisgeving beantwoord van ons voornemen, een voorraad benoodigdheden van allerlei aard naar Luxemburg te zenden met het bepaalde doel, te worden aangewend waar de insluiting van Metz den meesten nood voor de strijders zou doen ontstaan.

De gepensioneerde Luitenant-Kolonel der Cavallerie J. J. Mascheck, die zich tot alle diensten bereid had verklaard, aanvaardde gaarne, na bekend te zijn gemaakt met het doel dezer zending, den 16den onzen lastbrief, waarbij hem het bestuur werd opgedragen over een transport goederen, te brengen door de zorg van een vrijwilligen geleider J. J. A. J. Zuur naar Luxemburg, zich van daar in betrekking te stellen met onzen Commissaris van Hardenbroek te Saarbrücken, met dezen in overleg te treden omtrent de plaats der vestiging van het goederen-depôt en de maatregelen om zoo spoedig mogelijk hulp binnen Metz te brengen, en het einde zijner zending te bepalen.

Den 20sten September kwam de Heer Mascheck met zijn transport eetwaren, kleedingstukken en medicamenten te Luxemburg aan, liet daar het transport onder goede bewaring

en begaf zich naar Saarbrücken. Doch met de spoedig daarop gevolgde opheffing van onze ambulance aldaar is het verband tusschen de zending naar Metz en het bestuur van ons medelid HARDENBROEK vervallen.

Het Luxemburgsche Centraal Comité zoo vele blijken gevend van veerkracht en beleid, is toen door ons verzocht, te gelijk met zijn eigen transporten ook de Nederlandsche gaven tot de slachtoffers der blokkade van Metz te brengen, en den Kolonel MASCHECK in het begeleidingspersoneel op te nemen. Met de meeste heuschheid is hieraan voldaan en de Kolonel heeft zich met geheele toewijding gevoegd naar hetgeen geoordeeld werd het spoedigst en het krachtigst doel te zullen treffen.

Toen in den nacht tusschen den 27sten en Vrijdag den 28sten October het Luxemburgsche Comité de tijding der capitulatie ontving, behoefden de orders tot vertrek slechts gegeven te worden. In den morgen vertrokken 3 leden van het Comité, de Heeren Staatsraad MONCHIEN A. DE PESCATORE en DUTREUX en de Kolonel MASCHECK, om de eerste hulp te brengen en te onderzoeken waaraan de meest dringende behoefte was. Doch een algemeen verbod sloot voor een ieder den toegang tot de vesting. De ontwapening van een leger van 137,670 officieren en soldaten behalve nog een talrijk garnizoen, hun wanhoop en de verontwaardiging der burgerij, deden pogingen tot oproer en verzet ontstaan, die den overwinnaar noopten in de eerste plaats de orde te verzekeren. Zoo bleven ook nog den 29sten de poorten gesloten. Intusschen brachten onderscheidene wagentreinen den gereed zijnden voorraad uit Luxemburg naar een dorp in den omtrek van Metz, waar de vier afgevaardigden zich ophielden om het oogenblik waar te nemen waarop de poorten zouden geopend worden. Op het middaguur van Zondag den 30sten October bracht een lange kolonne van volgeladen voertuigen aan het hoofd hebbende den Kolonel MASCHECK en de Luxemburgsche afgevaardigden het eerste hulptransport van het Roode Kruis binnen Metz; het waren de vereenigde gaven van de Luxemburgsche en Nederland-

sche Comité's. De uitdeeling heeft in gemeen overleg en met volmaakte overeenstemming plaats gehad waar de nood bleek het meest dringend te zijn.

Tegelijk met de tijding van de capitulatie van Metz heeft de Voorzitter van het Luxemburgsche Comité een schrijven van ons Hoofdcomité ontvangen, de vraag behelzende, of er te Metz ook aan geneeskundige hulp behoefte was. Het antwoord was ontkennend. Doch ofschoon het geneeskundig personeel van het Rijnleger en van het garnizoen van Metz nog genoegzaam voltallig moest zijn, er kwamen geloofwaardige berichten van de ellende die er heerschte onder 20,000 lijders door gebrek aan geneeskundige zorg. Zij werden weldra bevestigd, toen een telegram van den 1sten November, waarin wij den Voorzitter van het Centraal Comité te Luxemburg kennis gaven dat op nieuw transporten in aantocht waren uit het Centraal Magazijn en van onderscheidene Comité's, beantwoord werd met een opwekking tot hervatting van ons voornemen eener zending van geneesheeren.

Tegelijker tijd werden wij verrast door een schrijven van den Officier van gezondheid Arntzenius, die onzen geneeskundigen dienst bestuurd had in de Triersche afdeeling van de ambulance te Saarbrücken, en bij de opheffing van deze met den assistent Liernur en Mejufvrouw Boeke een groot aantal nog niet ontpakte kisten van den uit Amsterdam gezonden voorraad naar Straatsburg had willen brengen, maar op het vernemen van de overgaaf van Metz zich daarheen had begeven en er een geschikt gebouw had gevonden en in gebruik genomen om er een lazaret te vestigen. De Heer Arntzenius had den tocht naar Straatsburg ondernomen in overleg met onzen Commissaris Hardenbroek, en na eenige dagen in die richting beproefd te hebben om met zijn gezelschap en zijn materieel nuttig te zijn, had hij van het Hoofdcomité machtiging en een voorloopig crediet gevraagd en verkregen, tot het oprichten eener ambulance in de Vogesen, waar toen hevig gevochten werd. Hij kon zich bij de overgaaf van Metz tot deze verandering van het

doel van zijn tocht gerechtigd achten. Ons kon dit kloek besluit niet anders dan gewenscht zijn.

Het locaal te Metz was voor de ambulance gekozen op aanwijzing van den Franschen opperarts Dr. Grellois, die het had leeren kennen toen gedurende de blokkade tot 150 gekwetsten aldaar verpleegd waren in een vrijwillige Fransche anbulance, thans vertrokken uit gebrek aan fondsen. In een wandelpark bekend onder den naam van Jardin Fabert en aan twee zijden door den Moezel bespoeld was, frisch en luchtig gelegen, een gebouw van hout opgetrokken, vroeger hebbende gediend tot tentoonstelling van bloemen en vruchten, vervolgens tot gymnastiekschool, eindelijk tot ziekenzaal waarvoor tenten en houten loodsen daarnevens geplaatst waren. De Maire van Metz Felix Maréchal, algemeen geacht en sedert overleden, had met groote ingenomenheid voor deze hulp terstond het gebruik van 't gebouw toegestaan; de Prefect van Duitsch Lotharingen Graaf von Henckel-Donnermarck gaf bevel tot erkenning der Hollandsche ambulance, waardoor haar het recht op vivres gegeven werd op den voet van de Pruisische leger-lazaretten; en de Duitsche opperarts Dr. d' Arrest beloofde zijne ondersteuning. Doch het sterfte-cijfer in de vorige ambulance was buitengewoon hoog geweest en gebouw en terrein waren, na het vertrek der Fransche ambulance, in een toestand van de walgelijkste onreinheid. Arntzenius heeft zich hier door niet laten afschrikken: in vier dagen is, door inspanning van eigene en gehuurde werkkrachten alles tot een zindelijk lazaret herschapen en gezuiverd van smetstof, het hoofdgebouw voor luchtverversching en wering van schadelijke invloeden vertimmerd, door kachels verwarmd, van drie rijen ijzeren kribben voorzien en reeds op den vijfden dag (10 November) had het ondernemende drietal, Arntzenius, Liernur en Jufvrouw Boeke alles gereed wat noodig was om 50 gekwetsten te ontvangen, waarvan er 25 dien dag werden aangebracht opgetogen over de lotwisseling die hun was te beurt gevallen.

Ten spoedigste moest nu deze kern van persoonlijke en

7

rechtstreeksche hulp gesteund worden. Twee officieren van gezondheid van de eerste klasse, ieder in zijnen kring hoog aangeschreven, L. F. PRAEGER bij de zeemacht en J. BAUM bij de landmacht, namen de zending naar Metz aan en bereikten den 14den en 15den November hunne bestemming, voorzien van een voorraad chirurgicale instrumenten en van 't geen de zenuw is, zoowel van de heelkracht als van de vernielkracht van den oorlog. Mejufvrouw ARNTZENIUS, op verzoek van haren broeder door ons daartoe uitgenoodigd, kwam mede om in deze nieuwe huishouding voor de voeding, het toezicht op de keuken en de inkoopen van zoo vele benoodigdheden te zorgen, terwijl Jufvrouw BOEKE meer bepaald den linnenvoorraad, en de zindelijke ligging der gekwetsten zou behartigen.

De Heer Luit^t-Kolonel MASCHECK, wiens instructie, alleen betrekking hebbende tot de uitdeeling van het Nederlandsche aandeel in het convooi den 30sten October binnen Metz gebracht, na het volbrengen dezer zending verviel, was de aangewezen persoon om de zorg op zich te nemen voor de hulp te Metz in ambulancen te verleenen, voor het verblijf en het onderhoud van het daartoe betrekkelijk personeel te zorgen en, in overleg met de dirigeerende geneesheeren, in alle materieele benoodigdheden te voorzien. Te dien einde werd hem den 7den November een nieuwe instructie in dien zin toegezonden.

Door deze opdracht een ruimer veld van werkzaamheid hebbende gekregen, heeft onze Gedelegeerde, toen de Officieren van gezondheid PRAEGER en J. BAUM waren aangekomen, met dezen de localen bezocht waar de zieken en gekwetsten samengedrongen lagen, velen in den beklaaglijksten toestand, sedert 2 en 3 maanden op stroo met weinig of geen bedekking, in houten loodsen of linnen tenten en spoorwegwaggons, en toen begrepen gebruik te moeten van een aanbod hem gedaan door een Fransch edelman, Baron DE GARGAN, eigenaar van een groot hotel in de Rue Nexiru. Van deze prachtige woning was een vleugel nog niet bewoond en gedeeltelijk nog in aanbouw, en deze vleugel

wilde de eigenaar afstaan ten gebruike van een Nederlandsch lazaret. Het was een rij schoone vertrekken rondom een ruime plaats met smaak en weelde gebouwd, met een tweede en een derde verdieping, alles nog niet voltooid, maar reeds uitnemend geschikt voor den dienst waartoe zij werden aangeboden, met calorifère in den kelder het geheele gebouw verwarmend, en voor de convalescenten een oranjerie in den tuin. Dit prachtig woonhuis is alzoo het tweede Nederlandsche lazaret te Metz geworden.

De Officieren van gezondheid Praeger en Baum hadden krachtig medegewerkt om de dringende behoefte te doen beseffen aan deze uitbreiding van de geneeskundige hulp te midden van zoo vele slachtoffers van den oorlog. Eerstgenoemde, die den 15den den dienst aanvaard had over een afdeeling der lijders in het Jardin Fabert, ging nu over naar het hotel Gargan; Baum bleef Arntzenius ondersteunen, maar was mede bestemd voor de nieuwe inrichting, waartoe hij, zooveel zijn dienst het toeliet, behulpzaam was. Den 19den verzocht de Kolonel Mascheck met de telegraaf versterking van personeel. De Offlcieren van gezondheid 2de kl. G. A. J. Baum de jongere broeder en J. K. Stakman Bosse, N. van Rijnberk van de 3de kl. benevens Mevrouw Praeger en de Heer A. Titsingh van Geertruidenberg, die ons zijn dienst had aangeboden, vertrokken naar Metz en den 21sten was het lazaret in het hotel Gargan gereed om 40 lijders te ontvangen, die van den volgenden dag af de doelmatig ingerichte zieken-zalen zijn begonnen te bevolken.

Intusschen waren van alle zijden transporten in aantocht met groote hoeveelheden verband- genees- en voedingmiddelen, kleedingstukken, benoodigdheden voor ligging en bedekking deels uit het Centraal Magazijn, deels van de Comités die in tijds waren bedacht geweest op het lijdenstooneel dat zich te Metz zou voordoen — uit Amsterdam, ’s Hertogenbosch Eindhoven, Breda, Groningen, Utrecht.

Aan Praeger werd het bestuur van den geneeskundigen dienst in het hotel Gargan opgedragen en tevens de bepaling van de noodige aankoopen en de controle op de betalingen,

waarmede een daartoe in dienst gestelde Fransche comptable belast werd. Gelijke vereeniging van geneeskundig en administratief bestuur, waarbij een comptable de uitvoerder was der bevelen van den eersten geneesheer, was aan ARNTZENIUS gelaten in het Jardin Fabert. De beperking van een begrootings-cijfer behoefde hier niet in 't oog gehouden te worden: de besturende geneesheer moest onbekrompen voor zijne lijders kunnen zorgen.

Door onzen Gedelegeerde is verder de dienst aldus verdeeld, dat in het lazaret no. 1 (Jardin Fabert) werkzaam waren de Officieren van Gezondheid ARNTZENIUS als dirigeerend geneeesheer, STAKMAN BOSSE en RIJNBERK, benevens de dames BOEKE en ARNTZENIUS; in no. 2 (hotel Gargan) PRAEGER, de broeders J. en G. A. J. BAUM benevens de Candidaat LIERNUR, terwijl Mevrouw PRAEGER het toezicht hield over linnenkast en keuken.

De kolonel MASCHECK heeft zelf onder zijn bestuur gehouden het algemeen magazijn voor de beide inrichtingen, gevestigd in een afzonderlijken vleugel van het hotel Gargan, waarbij de actieve heer TITSINGH als Magazijnmeester hem heeft ten dienste gestaan, tevens het toezicht hebbende op het dienend personeel. In de beide inrichtingen hebben liefdezusters uit het klooster te Peltre, dat tot den grond toe was afgebrand, hare zorgen aan den dienst onzer lijders gewijd.

Op dezen voet van inrichting zijn gedurende den geheelen winter in elke der twee afdeelingen van de Nederlandsche ambulance te Metz dagelijks van 55 tot 58 gekwetsten verzorgd. Het waren door den aard der omstandigheden bijna alle Franschen. Werd er een hersteld ontslagen dan was gewoonlijk reeds de opengevallen plaats door de burgers of de dames van Metz als een voorrecht gevraagd voor een begunstigden lijder. Bij de Duitsche leger-administratie bestond er zelden reden tot het vragen van plaatsing voor een Duitscher. Aan Duitsche lazaretten zijn echter uitdeelingen uit het magazijn gedaan, en doortrekkende gekwetsten van de Duitsche legers zijn verbonden en verkwikt.

Al de gekwetsten waren uit de gevechten van de maand Augustus, enkele nog uit die van den 14den, 16den en 18den dier maand; met den 1sten September is de insluiting van Metz een lijdelijke blokkade geworden. Onder de gekwetsten, wier wonden derhalve voor 't minst 2 maanden oud waren, zijn er geweest die amputatiën hebben ondergaan ten gevolge van verkeerde behandeling en anderen aan wie eerst in onze ambulance de vereischte operatiën verricht zijn, na door goede verpleging genoeg versterkt te zijn om ze door te staan. De brieven der beide dirigeerende geneesheeren en de rapporten der Officieren van gezondheid behelzen daaromtrent bijzonderheden.

Praeger en Arntzenius hebben steeds getracht bij het Hoofdcomité de overtuiging te vestigen van de weldadige werking onzer hulp te Metz, en ons aan te moedigen ook wanneer zij zouden genoodzaakt worden hunnen vermoeienden arbeid te staken, anderen te bewegen voort te gaan op denzelfden weg. Praeger, in zijn brief tot dat einde geschreven den 9den December, voegde ten slotte daarbij: „Wij zijn allen wel, ofschoon eenige kleine wondjes aan „de handen, in aanraking gekomen met de afscheiding „van zeer verwaarloosde wonden, mij eene zwelling der arm- „vaten hebben bezorgd, wat echter van niet den minsten „algemeenen invloed is." Vervuld met de gedachte dat het niet zijn persoon gold maar de voortduring der hulp van het Nederlandsche Roode Kruis, die hij te Metz zoo bij uitstek goed geplaatst vond, wilde hij ons de geruststellende verzekering geven, dat wat hij aan zich zelven waarnam geen epidemisch karakter had. De diagnostische blik echter, voor anderen scherp, heeft hier niet kunnen falen. Hij bleef wel zijn dienst waarnemen, maar reeds twee dagen nadat hij dit schreef, volgde koorts die in weerwil van alle aangewende middelen bleef aanhouden, den 17den zich verhief, de ademhalings-organen aandeed, longontsteking te weeg bracht en hem te 3 uur in den morgen van den 19den December aan zijne gade, aan zijne moeder, aan zijne talrijke vrienden, en men mag wel zeggen aan het vaderland ontrukt heeft. Den volgenden dag heeft Dr.

d'Arrest, Oberstabs-und Gouvernements-Arzt, wiens hulp door Baum was ingeroepen bij het behandelen van den zieke, openlijk aan zijne landgenooten bericht gegeven van het overlijden van den Koninklijk-Nederlandsche-Marine-arts der 1ste klasse Lodewijk Ferdinand Praeger, gestorven ten gevolge eener aan het ziekbed ontstane besmetting, het offer van trouwe plichtsbetrachting als de Chef eener ambulance internationale. De rechtschapen leger-arts heeft in zijne aankondiging voor de Duitsche dagbladen daarbij deze uitboezeming gevoegd: „Terwijl thans een aantal zwaar ge- „wonde krijgsgevangenen in Metz, het heengaan van een „uitstekenden en voortreffelijken arts met recht diep be- „treurt, rust ook op den ondergeteekende de plicht, aan „het werken van een talentvollen en hartelijken, in een „zwaren tijd beproefden, vriend, woorden van vereerende „erkentenis te wijden." — Ook op ons rust die plicht van vereering zijner nagedachtenis. Hij had zijne taak te Metz ernstig opgevat. Een even waardig dienstman van het Roode Kruis te zijn, als zijne landgenooten er milde gevers voor waren, dat was voor hem zijne roeping en in de volbrenging daarvan heeft hij zijne trouw met zijn dood bezegeld.

De diep getroffen weduwe heeft toen ook hare zorgvolle taak moeten eindigen. Wij hebben aan de waardige vrouw de verzekering aangeboden van den dank onzer Vereeniging voor hare persoonlijke toewijding, en van onze erkentelijkheid jegens den echtgenoot, die in onvergolden dienst voor anderen het leven heeft verloren.

Het lijk van Praeger was, na een toespraak van een der Fransche predikanten der Hervormde gemeente te Metz en een toepasselijk woord van onzen Gedelegeerde ter aarde besteld in een gedeelte van het Ooster-kerkhof, voor gemeen gebruik bestemd, waar het door een gedenknaald werd aangewezen. Wij hebben dit graf aan de bescherming van de municipaliteit van Metz aanbevolen, en die aanbeveling is met onbekrompen heuschheid beantwoord. Op de voordracht van den Maire van Metz, den Heer Bezanson, is door den Municipalen Raad, bij besluit van 6 October 1871, aan

Mevrouw de weduwe PRAEGER als een „concession honorifique" toegewezen een gedeelte van den gereserveerden grond der afdeeling van het Ooster-kerkhof voor Protestanten, tot een graf waarin het overschot van PRAEGER zal worden overgebracht, „pour honorer la mémoire de ce médecin Hollandais mort victime de son dévouement."

Als opvolger van PRAEGER was van zelf aangewezen de man, die met hem aan de oprichting van een tweede lazaret den stoot had gegeven en tot opname der eerste lijders in de Chambière-kazerne, een in alle opzichten afschuwelijk hospitaal geworden, een twintigtal zwaar gekwetsten was gaan uitzoeken, J. BAUM. Deze had nu zijn jongeren broeder G. A. J. BAUM en P. H. THIJS, beide officieren van gezondheid 2de klasse, als geneesheeren onder zich. Den ouderen broeder is een vereerend blijk van vertrouwen ten deel gevallen, toen in het begin van Januari (1871) de Chef van den Franschen geneeskundigen dienst Dr. GRELLOIS naar de slagvelden van die dagen werd geroepen. Er lagen 40 gekwetste officieren in het gebouw der applicatieschool voor genie en artillerie, over wier lot de Fransche opperarts bezorgd was. J. BAUM werd door hem uitgenoodigd met een Chirurgijn-Majoor de behandeling dezer lijders, in wier behoud groot belang werd gesteld, te deelen. BAUM nam op zich deze taak met zijn dienst in het hotel Gargan te vereenigen, in de hoop dat zijn verloftijd ten einde spoedend, een aanvraag om verlenging zou worden toegestaan. Het heeft echter van korten duur moeten zijn: de dienst der beide broeders werd in hunne garnizoenen gevorderd. Toen zijn de Officier van gezondheid THIJS en de Candidaat LIERNUR alleen met den geneeskundigen dienst belast gebleven: maar de opgewekte geest van den eerste en de onvermoeide zorg van LIERNUR, gevoegd bij de uitmuntende inrichting van het locaal, hebben den dienst met gelijke zorg voor de lijders doen voortduren.

In het lazaret Jardin Fabert hadden tegen het einde van het jaar (1870) de Heer ARNTZENIUS en de Dames BOEKE en ARNTZENIUS, na een verblijf van twee maanden in een

gestadige omgeving van zwaar gewonden en een vermoeienden dienst eenige rust noodig. De heer H. L. VERSPIJCK, Adjunct-Inspecteur voor het Geneeskundig Staatstoezicht in Noordbrabant en Limburg tevens Secretaris van de Maastrichtsche Afdeeling onzer Vereeniging, is bereid bevonden den eersten geneesheer te vervangen, en de Haagsche Jonkvrouw M. J. HOVY, gewoon zich aan liefdewerken te wijden, en de verpleegster van het Haagsche Vrouwen-Comité J. C. STOCK, die van hare goede zorgen reeds in onze ambulance te Saarbrücken proeven had gegeven, zijn de vrouwentaak aldaar gaan overnemen. Te gelijkertijd is het geneeskundig personeel, vermits de Officier van gezondheid 2de klasse H. P. SCHRÖDER alleen in de plaats was gekomen van de Officieren STAKMAN BOSSE en RIJNBERK, in 't laatst van December vertrokken, versterkt geworden door den Rotterdamschen geneesheer S. J. HALBERTSMA. De heer VERSPIJCK, wiens onbevangen oordeel ons gaarne deed vertrouwen op de gunstige getuigenis die hij gaf van de werking onzer hulp te METZ, heeft wegens ambtsplichten, na een kort verblijf moeten terugkeeren.

Tot den gunstigen invloed van de zorg onzer Geneesheeren te Metz mag ook gerekend worden de ruime toediening en uitdeeling van vaccine-stof uit de vaccinogène-parken van Amsterdam en Rotterdam daarheen gezonden op de daartoe tot ons gerichte aanvragen van PRAEGER en J. BAUM. Daar de Nederlandsche ambulancen van de pokken-epidemie zijn vrijgebleven, heeft de toegezonden stof tot hare voorbehoedende werking elders gediend, ook onder de burgerij en zelfs buiten Metz waar aan een verzoek van een geneesheer eener ambulance tot het bekomen van vaccine-stof door onzen Gedelegeerde voldaan is.

Na het vertrek van den Heer VERSPIJCK is de Officier van gezondheid SCHRÖDER als besturend geneesheer opgetreden en heeft, na zich een zorgend arts en een nauwlettend administrateur betoond te hebben, bij het einde van zijn verloftijd, in 't laatst van Januari naar het Vaderland teruggekeerd, zijn dienst overgedragen aan den Heer H. G. CAUDRI, Oud-

Officier van gezondheid als genees- en heelkundige practizeerend te Doesburgh.

Doch de lange duur van den oorlog had tengevolge, dat de hulp onzer geneeskundige landgenooten, genegen tot den dienst in onze buitenlandsche ambulancen, begon te ontbreken. Uit dienhoofde is bij aanschrijving van 21 Januari onze Gedelegeerde te Metz uitgenoodigd, het lazaret No. 1 op te heffen, geen nieuwe patiënten meer op te nemen, zoovelen raadzaam samen te brengen in het hôtel Gargan, en met de Medische Autoriteiten in overleg te treden over de wijze waarop de ten laatste nog overblijvende lijders zonder hun nadeel naar elders zouden kunnen worden overgebracht. Voor dit uiterste tijdstip en de opheffing der geheele missie te Metz is vervolgens de 1ste Maart bepaald, en daar de Heer HALBERTSMA voor dien tijd moest terugkeeren, hebben nog, door aanbeveling van de Medische Faculteit te Leiden, — een alma mater van geneeskundigen voor het Roode Kruis — twee jonge Doctoren, C. HARTOG en Th. BROES VAN DORT, den eenig overblijvenden geneesheer CAUDRI, ter zijde gestaan.

De Kolonel MASCHECK heeft zijn verblijf te Metz nog eenigen tijd moeten verlengen voor de verevening van alle zaken, het sorteeren van het materieel en de verzending van de ongebruikte of later nog bruikbare goederen, met wier overbrenging naar het Centraal-Magazijn de Heer TITSINGH zich belast heeft. De laatste gekwetsten uit onze ambulancen hebben daardoor in het hospitaal waarin zij waren overgebracht nog menig bezoek gehad en menig blijk van voortdurende belangstelling in hun lot.

Onze Gedelegeerde heeft van zijne zending de meest vereerende getuigschriften medegebracht van den Prefect van Duitsch Lotharingen, van den Hoofdgedelegeerde voor de Duitsche ziekenverpleging, van den Bisschop van Metz, van den Duitsch-Katholieken Garnizoens-Geestelijke en van een der Predikanten der Hervormde Gemeente.

Herhaaldelijk is in dit gedeelte van ons Verslag Dr. GRELLOIS genoemd, de opperarts der Fransche hospitalen en

ambulancen. Niemand heeft meer van nabij het lijden der Fransche gekwetsten daar gezien en de hun verleende hulp beter kunnen waardeeren. Van bijzondere beteekenis is daarom een adres tot onzen Koning gericht en door tusschenkomst van het Fransche gezantschap te 's Hage aan Zijne Majesteit toegezonden, waarin de Fransche legerarts, aan den Koning en het volk van Nederland de dankbetuiging overbrengt van de gekwetste Franschen in de vesting Metz, voor de onwaardeerbare hulp van allerlei aard door Holland bewezen, waardoor veel lijden verlicht, veel hartzeer verzacht en ook door vrouwenhanden wonden zijn verbonden die anders ongeneeslijk zouden geweest zijn. Dit is geschreven den 3den December en nadat tijdstip is nog gedurende drie strenge wintermaanden dagelijks een honderdtal lijders verbonden, verpleegd, verwarmd en verkwikt geworden in de Nederlandsche ambulance te Metz.

De uitgaven voor hare beide afdeelingen bedragen in de rekening van den Penningmeester een som van *f* 34008.45.

i. Havre.

Er bestond te Havre voor het uitbreken van den oorlog een plaatselijk Comité tot hulp aan gekwetsten bij de land- en zeemacht, maar het was als een afdeeling van de Fransche Vereeniging door den Raad van het Centraal Comité te Parijs eerst den 16den September 1870 erkend. De Duitsche legers voltooiden toen juist de insluiting van de hoofdstad, en het Comité te Havre bleef verstoken van het gebruik der rijke hulpmiddelen door het Centraal Comité te Parijs verkregen. Het organiseerde zich op nieuw, verkoos tot Voorzitter den Heer A. Collard, benoemde een Commissie voor de Ambulancen, waaraan zich aansloten de consulaire vertegenwoordigers van Engeland, België, Spanje, Nederland, Rusland en Zwitserland en de consuls werden verzocht een beroep te doen op de Roode-Kruis-vereenigingen hunner landen, ten einde het Comité te Havre te steunen bij het oorlogsgevaar waarmede het arrondissement bedreigd werd. Onze Nederlandsche Consul H. A. Bunge voldeed aan deze op-

dracht bij een schrijven aan het Hoofdcomité van den 30sten September en verzekerde daarbij, dat ook de geringste gift welkom zou zijn.

Tot de voldoening aan deze bescheiden bede te besluiten, behoefde nauwlijks eenig beraad. Doch de berichten van het oorlogstooneel wekten het vermoeden, dat ons in het Noord-oosten van Frankrijk een zeer ernstige taak te wachten stond. Uit de volkswapening voor de Nationale Defensie begon zich een Noorderleger te vormen, en de bewegingen der Duitsche legers na de capitulatie van Metz schenen te zullen uitloopen op een veldtocht van den generaal MANTEUFFEL in Normandië en — gelijk reeds spoedig verkondigd werd — naar de boorden van den Oceaan. Bij het vooruitzicht van dien strijd wenschten wij onderzocht te hebben, welke uitbreiding zou kunnen gegeven worden aan de uit Havre gevraagde hulp. Dit onderzoek werd opgedragen aan den Secretaris van het Maastrichtsche Comité, den oud-Officier van gezondheid H. L. VERSPIJCK, Adjunct-Inspecteur voor het Geneeskundig Staatstoezicht in Noordbrabant en Limburg. De Heer VERSPIJCK had aan het Comité te Havre van wege onze Vereeniging aan te bieden een bezending kisten en balen bevattende alle soorten van voorwerpen, opgegeven als het meest welkom te zullen zijn, en te onderzoeken of geneeskundige hulp aldaar verlangd werd.

Met den tact en de kennis, waaraan de keuze van zijn persoon voor deze missie was toe te schrijven, en geholpen door de voorkomende medewerking van den heer BUNGE heeft de heer VERSPIJCK aan zijn last voldaan en, op den 20sten October, verslag komen geven van zijne bevinding. Geneeskundige hulp werd noch te Havre noch te Rouen verlangd, en te Rouen lagen in vele ambulancen die men daar had ingericht, de bedden ledig. De gekwetste Franschen die in die streken vielen, gewapenden uit den omtrek, mobielen van het arrondissement, kregen verlof naar hunne haardsteden terug te keeren. De Pruisische troepen die zich in de richting van Rouen vertoond hadden trokken af naar Parijs, zoodat het aanbrengen van gekwetsten vooreerst niet

te wachten was, en veld-ambulancen werden door de Duitschers niet toegelaten in de nabijheid hunner liniën dicht genoeg om de gekwetsten in den omtrek van Parijs te kunnen gaan opnemen.

Het denkbeeld van de vestiging eener ambulance aan de Neder-Seine moest dus thans worden opgegeven. Men hield zich echter te Havre overtuigd dat de Generaal Manteuffel zijn tocht naar Normandië zou hernemen, zoodra hij zijne gemeenschap met de Duitsche legers rondom Parijs zou hebben verzekerd. Voor dit mogelijk beloop van den oorlog had de heer Verspijck zijn aandacht gevestigd op het zeebadhuis in het dorp St. Adresse een kwartier-uur gaans van Havre, waarin een honderdtal gekwetsten zou kunnen worden verzorgd, en het gelukte den Heer Bunge te verkrijgen, dat het gebruik van dit gebouw ons wierd voorbehouden om daarvan de huur te aanvaarden wanneer de ambulance zou moeten in werking treden.

In afwachting van gebeurtenissen die behoefte zouden doen gevoelen aan geneeskundige hulp, voldeden wij aan billijke verzoeken uit dat gedeelte van Frankrijk tot het zenden van verpleegmiddelen voor de dagelijks vermeerderende zieken onder de manschap waaruit nieuwe troepen-afdeelingen werden gevormd, en voor de gekwetsten die nader bij Parijs noord-oostwaarts langs de spoorwegen werden vervoerd.

Mevrouw de Witt geb. Guizot in den aanvang van den oorlog door het centraalcomité te Parijs gemachtigd om in het departement Calvados hulpcomités te vormen, was aan 't hoofd van 't bestuur van twee comités te Lisieux, hoofdplaats van het departement. Er werd daar hulp verlangd voor de verpleging van een aantal gekwetsten van onderscheiden slagvelden daarheen gekomen, en voor de uitrusting van veld-ambulancen. Een bezending van hetgeen het meest begeerd werd, te verdeelen tusschen de ambulancen te Lisieux en Pont-l'Evêque, werd uit het centraal magazijn verzonden, en door tusschenkomst van onzen gedienstigen Consul te Havre ter beschikking van Mevrouw de Witt gesteld. Een gelijke taak als Mevrouw de Witt in Calvados, ver-

vulde een vrouwen-comité te Alençon in het departement van de Orne. De Voorzitster Mevrouw PAULINE DE MALHERBE riep den 20sten November onze hulp in. De pas in 't veld geroepen mobielen waren toen in het departement reeds slaags met gedeelten van de Duitsche legers, en de dames van Alençon waren dag en nacht bij beurtwisseling aan het spoorweg-station, waar lange treinen met gekwetsten aankwamen, die gevoed en gelaafd en van dekkingvoorzien moesten worden of naar de ambulancen in de stad overgebracht. De behoeften waren groot, en de verzending over Rotterdam en Havre aan veel oponthoud blootgesteld. Maar onze Consul te Havre had ons volkomen vertrouwen en een schrijven van Mevrouw DE MALHERBE van den 21sten December, dank zeggende voor de ontvangst van al de door haar opgegeven artikelen, allen volkomen gepast voor het bedoelde gebruik, heeft ons het bewijs gegeven hoe de heer BUNGE zich gekweten heeft van den hem opgedragen last, om door aankoopen te Havre en verzending naar Alençon, aldaar de uitvoerende hand van het Nederlandsche Roode Kruis te zijn. Toen daarvoor de dankbetuiging te Alençon geschreven werd, woei de Nederlandsche vlag reeds aan het zeestrand bij Havre op het badhuis genaamd hotel Frascati.

Den 6den December was een telegram van den heer BUNGE ons het bericht komen brengen dat de President van het Comité te Havre het oogenblik gekomen achtte om ons te verzoeken, onverwijld een ambulance te zenden; dat het hotel Frascati gehuurd was en daarin ruimte voor 100 bedden.

Wat tot deze oproeping gedreven had was licht te verklaren. De Generaal MANTEUFFEL had den 27sten November het Fransche leger bij Amiens teruggeworpen en den volgenden dag bezit genomen van de oude hoofdstad van Picardië; de overwinnaar richtte nu zijn marsch naar Rouen; dan zou het gemunt zijn op Havre en Cherbourg. Te Havre maakte men zich gereed tot tegenweer; daar zouden bij een botsing heelkundige handen en verpleegkrachten te kort komen. De telegraaf antwoordde van hier nog dienzelfden

dag, dat de ambulance met de eerstvertrekkende stoomboot van Rotterdam zou scheep gaan. De expeditie kwam werkelijk na drie dagen vertraging in den dienst der boot en bij zeer ongunstig weer, den 16den December, in de haven van Havre aan. Hare spoedige uitrusting, waartoe besloten werd terwijl een andere, niet minder aanzienlijk, gereed was naar Bordeaux te vertrekken hadden wij te danken aan de krachtdadige hulp van 5 comités. Rotterdam bood 100 bedfournituren aan en meer andere goederen, Amsterdam een kostbare verscheidenheid van benoodigdheden, de Haagsche comités wat zij nog voorhanden hadden en hun reeds te Saarbrücken beproefd personeel, Delft kribben en verplegers, en dit gevoegd bij de dienstaanbieding van verdienstelijke militair-artsen der Koninklijk-Nederlandsche Marine, stelde ons in staat een uitgelezene ambulance te samen te stellen.

Den Kolonel H. N. C. Baron van Tuijll van Serooskerken waren wij erkentelijk voor de aanvaarding van het bestuur dezer onderneming; zijne geheele toewijding aan het lot van den lijdenden soldaat, waardoor hij te Saarbrücken in een engeren werkkring, uit zoo vele monden woorden van dank heeft mogen hooren, zou van een hooger standpunt een bezielend voorbeeld kunnen geven. Als secretaris was onzen Gedelegeerde toegevoegd de Luitenant ter zee der 2de klasse A. Vinkhuijzen. Dr. B. Carsten verbond zich voor de tweede maal tot onzen ambulance-dienst in het buitenland, en met dezen voormaligen militair-arts der Marine was de medische staf samengesteld uit 3 Officieren van gezondheid der 1ste klasse bij de zeemacht Dr. F. J. van Leent, H. C. Steenbergen en J. Lamie. Twee candidaten in de medicijnen stonden hun ter zijde, P. W. Onnen en G. van Brakel. Bij de verplegers die reeds te Saarbrücken dienst hadden gedaan, Publichhuizen, Keil, van Gastel, Baan en Flesch werden gevoegd J. van der Leeuw en Bondtje, aanbevolen door het Delftsche Comité. Er was te Havre een zeer werkzaam vrouwen-Comité: wij werden verzocht de vrouwelijke hulp, die aldaar dienstvaardig zou

worden gevonden, te beschouwen als voldoend: aan dit verzoek werd gehoor gegeven.

Aan den Gedelegeerde Baron van Tuijll was opgedragen met de ambulance overeenkomstig de beginselen van het Roode Kruis nuttig te zijn in het noorden van Frankrijk, in de eerste plaats te Havre het hotel Frascati tot een lazaret in te richten, en in geval niet al de geneesheeren daar met vrucht dienst zouden kunnen doen, voor de afvaardiging naar elders of bij eenige onvoorziene gebeurtenis, in overleg te treden met zijn medischen staf.

Doch veertien dagen verliepen er na de aankomst te Havre, en het Nederlandsche lazaret ontving talrijke bezoeken en werd bewonderd, maar de bedden bleven ledig. Men wilde wel zieken uit de stad zenden, doch lijders aan aanstekelijke ziekten lagen daar met andere vermengd, en men mocht de zalen voor gekwetsten bestemd niet aldus aan besmetting bloot stellen. Toen echter den 24sten December door den Maire van Havre in het journaal der stad een oproeping was geplaatst ten behoeve der zieke soldaten in de gemeente Graville-Sainte-Honorine, gaf dit den Kolonel van Tuijll aanleiding den Officier van gezondheid van Leent met een zending daarheen te belasten tot onderzoek. Het bleek dat de hulpkreet niet overdreven was: een honderdtal zieken, lijdend aan pokken, typhus en roodvonk, lagen daar ellendig op den grond, en er werden gedurig nieuwe lijders aangebracht. De Maire van Graville verzekerde dat hij door geldelijke hulp zich voor 't oogenblik uit de verlegenheid zou kunnen redden en nam met de meeste erkentelijkheid een gift van 1000 franken aan, door onzen Gedelegeerde hem aangeboden.

Aan de geneesheeren Carsten en Steenbergen was door den Kolonel van Tuijll opgedragen een verkenningstocht te doen over Honfleur naar Pont-Audemer en Lisieux, van waar zij een bezoek brachten te Val-Richer aan Mevrouw de Witt-Guizot en haren vader, den grijzen staatsman, die den loop der gebeurtenissen met belangstelling volgde: zij waren den 26sten teruggekeerd met de overtuiging dat aan

die zijde van de Neder-Seine nergens behoefte aan onze hulp bestond. Aan de rechter-zijde van de Seine-monding daarentegen waren de dorpen in de onmiddellijke nabijheid van St. Andresse met troepen uit Havre opgevuld; er waren veldverschansingen opgeworpen, elken dag verwachtte men bloedige gevechten, en de militaire kommandant van Havre, de Kapitein ter zee MOUCHEZ, toonde groote verwachting te hebben van de diensten die de Nederlandsche hulp juist daar zou kunnen bewijzen. Doch op het bericht van den slag van den 23sten December bij Pont-Noyelles was de Kolonel VAN TUIJLL er op bedacht geworden de ambulance te verplaatsen naar de zijde van Amiens, en de heeren CARSTEN en STEENBERGEN te Lisieux van den Maire de tijding van dien veldslag door het Noorder-leger geleverd vernomen hebbende, waren terstond teruggekeerd met de gedachte dat naar die zijde onze geneeskundige hulp beter geplaatst zou zijn. Zoo echter de uitvoering van zulk een voornemen al mogelijk was geweest, die verplaatsing zou toen te Havre voorzeker grooten tegenstand gevonden hebben. Den 30sten December steeg daar de opgewondenheid ten top. Te Honfleur kwam dien dag met de stoomboot uit Bordeaux aan de Generaal PELTINGEAS, door het Gouvernement van de Nationale Defensie gezonden om het opperbevel te voeren over het Havre-leger, met den bepaalden last, Havre tot het uiterste te verdedigen; en dienzelfden dag werden de eerste zieken uit het leger buiten Havre in het lazaret Frascati aangebracht.

Van toen af is de verpleegdienst daar gedurende negen weken in werking gebleven. Maar de verwachting dat heelkundige bekwaamheid hier een belangrijke taak zou vinden, is niet verwezenlijkt. Er hadden wel schermutselingen in de nabijheid plaats, maar de strijdende partijen lieten het niet tot een ernstig gevecht komen. Toen dus in de helft van Januari de verloftijd der Heeren VAN LEENT, STEENBERGEN en LAMIE verstreken was, hebben zij begrepen geen verlenging van verlof te mogen aanvragen voor een gelijken dienst als hunne betrekking bij de Marine hun oplegde in het

Vaderland. Dr. CARSTEN moest reeds den 4den dier maand wegens ambtsbezigheden terugkeeren. Van zijne ondervinding te Saarbrücken opgedaan gebruik makende, had hij aanspraak op een goed deel van den lof die aan de inrichting van het hotel *Frascati* tot lazaret te beurt viel.

De lijders die ter genezing daarheen gebracht zijn waren, behalve weinige licht gekwetsten, bij voortduring gevallen van inwendige ziekten: bronchitis, rheumatismus, keelontsteking, tusschenpoozende koortsen en andere gewone ongesteldheden. Het waren, met uitzondering van een Pruisischen dragonder, allen Franschen die de buitenwerken van Havre te verdedigen hadden. Een was een onderofficier van de Fransche oorlogskorvet Le Diamant. De daarop bevelvoerende Officier had de opname van dezen lijder verzocht, omdat allen uit eenen mond hem verzekerden, dat de Hollandsche ambulance het meest uitmuntte door oordeelkundige zorg aan alle eischen der wetenschap verbonden. De lijder bezweek, maar de kommandeerende Officier, de Luitenant H. CARREY schreef na dezen ongelukkigen afloop, den 3den Februari een warmen brief van dankbetuiging voor de doelmatige behandeling waarvan hij zelf getuige was geweest en voor dit nieuw bewijs van de verplichting die zijne landgenooten hadden aan de edelmoedigheid van de Hollandsche natie. Het getal der behandelde zieken heeft 166 bedragen. Daarvan hebben 153 hersteld ons lazaret verlaten; 6 poklijders zijn vervoerd naar een daarvoor bestemde inrichting; 2 zijn, als onherstelbaar, bij het opbreken der ambulance naar een hospitaal in de stad overgebracht, en 5 zijn overleden.

Voor de behandeling dezer zieken was de zorg van de kundige Candidaten ONNEN en VAN BRAKEL, gesteund door het toezicht van den Zwitserschen Dr. KUNZLI voldoende, en onze Candidaten hebben tot het einde toe volhard met een nauwgezetheid en een ijver, waaraan de Consul BUNGE hulde heeft gebracht in de verklaring: „Menig dankbaar „hart zal hier voor hen blijven kloppen.”

De meening bleef echter te Havre bestaan dat onze ambulance te St. Adresse nog hulp zou te verleenen hebben

8

aan de slachtoffers van bloedige gevechten om het bezit van Normandië. Er werden ook steeds bedden voor zwaar gekwetsten opengehouden en toen wij, op grond van den wapenstilstand van den 28sten Januari en de verwachting van het einde van den oorlog, ons voornemen hadden te kennen gegeven, met het einde van Februari de Nederlandsche ambulance te doen opbreken, richtte de President van het Afdeelings-Comité der Fransche Vereeniging te Havre, de Heer A. Collard den 15den Februari een schrijven tot ons waarin wij dringend verzocht werden het vertrek onzer ambulance ondergeschikt te stellen aan de oplossing van het vraagstuk van oorlog en vrede, aangezien, bijaldien de oorlog moest voortduren, Havre onmiddellijk zou worden aangevallen, en de stad voornemens was hardnekkig tegenstand te bieden, wanneer er onvermijdelijk aan beide zijden een groot aantal gekwetsten zou vallen en in die oogenblikken het niet meer aanwezig zijn onzer ambulance zich levendig zou doen gevoelen.

Deze voortdurende verwachting van ernstige gebeurtenissen aan de Neder-Seine had ook aanleiding gegeven tot onze keuze ter plaatsvervanging voor het viertal ervaren militair-artsen, gelijk boven vermeld is, in Januari naar het Vaderland teruggekeerd. Wij verzochten den Groninger Chirurg J. W. Hofman, die in het Bahnhof te Mannheim getoond had dat hij voor velen gelden kon, op nieuw zijn dienst te leenen, en hij heeft aan deze uitnoodiging bereidwillig voldaan; een ons aanbevolen jong geneeskundige H. Visser Jr. heeft hem naar Havre vergezeld. Toen ook de Heer Hofman, zonder ernstige verwondingen te hebben gezien, tot zijn eigen werkkring moest terugkeeren, heeft Dr. J. T. F. Huyvenaar, door zijn verblijf in Azië met velerlei toestanden bekend waarin een geneesheer geroepen wordt raad te schaffen, den dienst onzer ambulance ten einde gebracht. De twee laatste patiënten zijn uit het hotel Frascati naar elders overgebracht in den avond voor den dag waarop de vredespreliminairen van Versailles zijn aangenomen door de Nationale Vergadering van Frankrijk te Bordeaux.

De Kolonel van Tuyll is door ambtsplichten belet geworden zijn verblijf in het buitenland tot in Februari te verlengen. Hadden de eerste weken van zijn bestuur alleen het overleg gevorderd van den man van beleid, bij het afscheid volgden onzen Gedelegeerde de dankbetuigingen van een aantal lijders, die vervolgens hunne gevoelens hebben uitgedrukt in een dankadres door 53 hunner onderteekend en tot al de leden der Hollandsche ambulance gericht.

De heer Consul Bunge die de vaderlandsche zending naar Havre met warme belangstelling bevorderd en wiens gezin en broeder Ernst Bunge haar door velerlei diensten met de meeste heuschheid aan zich verplicht hadden, was door ons uitgenoodigd in de plaats van den Kolonel van Tuyll op te treden, en had zich daartoe bereid verklaard. Op den 23sten Januari had de overdracht van het bestuur plaats, en met de werkzaamheden van den Heer Vinkhuijzen, voor zijn dienst bij de Marine teruggeroepen, heeft zich de Heer Fritz Bunge belast, broeder van den Consul, en die de gids van de Heeren Carsten en Steenbergen op hun tocht naar Lisieux geweest was. Wij waren hierdoor verzekerd dat onze belangen te Havre in goede handen bleven.

Het was geheel in overeenstemming met het oordeel van onzen nieuwen Gedelegeerde dat wij in 't midden van Februari toen het zich liet aanzien dat een verlenging van den wapenstilstand op het sluiten van den vrede zou uitloopen, besloten onzen hulpdienst met het einde der maand te doen ophouden. Hoe vereerend ook het schrijven was van het Comité te Havre, wij vonden geen reden de bepaling van dat tijdstip te veranderen. Dr. Huyvenaar nam op zich de verplegers naar het vaderland terug te geleiden. Tot ons groot leedwezen ontbrak aan dit gezelschap een, die niet tot de zijnen zou terugkeeren. Het was een man die zich bij de eerste oproeping van het Haagsche Comité als vrijwilliger van het Roode Kruis had verbonden, getrouw de lessen van verpleging der Heeren Carsten en Vlaanderen zich ten nutte gemaakt had, een sieraad van de Haagsche verplegers was geworden en, eerst te Saarbrücken en nu te Havre, een voorbeeld van

getrouwe dienstvervulling — JOHANNES CONRADUS PUBLICHHUIZEN. Een keelontsteking veroorzaakte zijn dood den 13den Januari. Ofschoon de verlamming der longen die hem deed bezwijken zich onverwacht voordeed, heeft echter onze trouwhartige Gedelegeerde VAN TUYLL gezorgd, dat den lijder die tot de Catholieke Kerk behoorde, èn in zijn sterven èn bij zijne ter aarde bestelling de genade-middelen van zijn godsdienst en de meest mogelijke eerbewijzen ten deel zijn gevallen. Een der laatste verrichtingen van het personeel der ambulance is geweest een plechtig bezoek van den Consul BUNGE, de Candidaten ONNEN en VAN BRAKEL en al de Hollandsche verplegers op het kerkhof waar PUBLICHHUIZEN begraven ligt en de plaatsing van een kruis op zijn graf met een hek omsloten.

Het materieel der uitrusting voor een lazaret in het noorden van Frankrijk was berekend op een veel ruimer gebruik dan daarvan heeft kunnen gemaakt worden. Het was nog vermeerderd door den voorraad in kisten gepakt voor Versailles bestemd, en ter bewaring te Havre gebleven, na de mislukte poging om ze de plaats van bestemming te doen bereiken vroeger in dit verslag vermeld. Toen dus in de eerste dagen van Januari een verzoek om ondersteuning tot ons kwam van den heer A. MONOD, bestuurder van een der Fransche veld-ambulancen, die op zijne tochten in het oorlogsveld gedurende 5 maanden zijne middelen had uitgeput, vonden wij vrijheid den kolonel VAN TUYLL te machtigen deze ambulance bij te staan voor zoo veel de behoeften van zijn eigen dienst het toelieten. De ambulance MONOD bevond zich toen te Mézidon in het departement Calvados gelegen op een kruispunt van spoorwegen, waar men bij ernstige gebeurtenissen in die streken grooten aanvoer van gekwetsten te wachten had: een brief van dankbetuiging van daar berichtte ons de ontvangst van 28 collis bruikbare voorwerpen uit Havre en overtuigde ons van de onbekrompen wijze waarop onze Gedelegeerde te Havre aan onze begeerte voldaan had, en van de waarde die aan deze

ondersteuning gehecht werd. In weerwil van deze bezending en ofschoon, tengevolge van de langdurige stremming van de vaart door de wintervorst en van de gemeenschap te land door de oorlogsbewegingen, het doen van nieuwe aanvoeren uit het vaderland verhinderd werd, bleef er bij het opbreken der ambulance nog een belangrijk overschot. De nauwgezetheid waarmede het overgebleven materieel, overeenkomstig ons verlangen deels naar ons Centraal Magazijn is teruggebracht deels andere bestemmingen verkregen heeft en onze geldelijke aangelegenheden verevend zijn, heeft op nieuw getuigd van de trouw, waarmede de Heeren Bunge de belangen der Nederlandsche ambulance te Havre hebben ter harte genomen.

Uit de kas der Vereeniging is voor dezen dienst uitgegeven de som van *f* 16558.36.

k. Bordeaux.

Het was te verwachten dat in het zuiden van Frankrijk, na de insluiting van Parijs, de vrijwillige hulp van de Roode Kruis-Vereenigingen met klimmenden aandrang zou worden ingeroepen. De nieuwe strijdkrachten door het Fransche gouvernement van de Nationale Defensie tot een Loire-leger samengetrokken kwamen zonder geneeskundigen dienst te velde, en hadden in last den oorlog tegen de Duitschers tot het uiterste door te zetten.

Toen het bekend werd hoe weinig de Intendance van het Loire-leger bij machte zou zijn voor de slachtoffers der bloedige gevechten die dagelijks voorvielen eenige zorg te dragen, zonden wij den 3den November een telegram naar Bordeaux met de vraag tot den Nederlandschen Consul J. O. Beyerman gericht, of aldaar een Nederlandsche ambulance welgeplaatst en welkom zou zijn. Het antwoord luidde, dat Bordeaux zeer goed gekozen was, zoowel tot uitgangspunt van een compleete veld-ambulance als tot vestiging van een lazaret, en dat het Comité aldaar met alle mogelijke raadgevingen behulpzaam wilde zijn en elken bijstand met dankbaarheid

zou aannemen. Na nog eenige opheldering, vertraagd door den ongeregelden loop van brieven en telegrammen, werd de uitrusting voor een lazaret gereed gemaakt. De personen waren reeds reisvaardig en het materieel te Rotterdam in de stoomboot La Gironde geladen, toen een roepstem tot ons kwam die alleen genoeg zou zijn geweest om ons besluit tot een zending naar het zuiden van Frankrijk te bepalen, doch waaraan nu niet anders kon voldaan worden dan door haar in verband te brengen met de gereed zijnde expeditie naar Bordeaux.

Door den Hoofdraad der Vereeniging van den H. VINCENTIUS VAN PAULO in Nederland werd ons medegedeeld een schrijven, gedagteekend 26 November, van den President-Generaal der genoemde Vereeniging den Heer A. BAUDON te Noyant-Sauvigny in het departement Allier, waarin de toestand werd geschetst van zieken en gewonden en stervenden in die streken, door het ontzettend cijfer verstoken van den bijstand van artsen, liefdezusters en geneesmiddelen, met de bijvoeging: „En wat zal het dan zijn over eenige dagen?„

De instructie voor den bestuurder der Nederlandsche ambulance die in de eerste plaats naar Bordeaux stond te vertrekken wees hem in 't algemeen het land ten zuiden van de Loire aan, als zijn arbeidsveld, en hem werd nu in 't bijzonder aanbevolen zich in betrekking te stellen met den Heer BAUDON.

Voor de keuze van dien bestuurder vonden wij weder den Baron VAN HARDENBROEK dienstvaardig, en eenige leden van het Haagsche-Comité die zijne leiding te Saarbrücken hadden leeren waardeeren, verklaarden zich genegen hem naar Bordeaux te volgen. Doch ons geacht medelid werd toen juist met een vertrouwelijke missie naar het buitenland elders belast, en wij oordeelden het nu wenschelijk die naar Bordeaux op te dragen aan den heer Mr. J. C. W. MERKUS, die te Saarbrücken onzen Commissaris had ter zijde gestaan. Van het Haagsche-Comité voegden zich daarbij die mede hadden deel genomen aan onze eerste ambulance Dr. DUMONTIER, Mevrouw MERKUS en Mejufvrouw KRÜTHOFFER, de verplegers

Boogmans, Hemmes en van Calsteren en de verpleegsters M. Boogmans, Göbel en de Leeuw. Het overig personeel bestond uit den heer Vermyne, die zich te Balan als dirigeerend geneesheer reeds verdienstelijk had gemaakt, thans vergezeld van zijne echtgenoote, de Candidaten in de medicijnen J. Hoogkamer, J. S. Snellen van Vollenhoven A. Sleeswyk en W. L. Lehmann. Hierbij voegde zich Dr. S. van der Horst die chef geweest was van de Fransch-Nederlandsche ambulance en met Dr. Dumontier de reis naar Bordeaux over land heeft afgelegd, terwijl het overige gezelschap van 15 personen met het stoomschip waarin het materieel geladen was, den 7en December van Rotterdam afgevaren, na eene zeereis van acht dagen, aangevangen met een sneeuwstorm van 12 uren, den 15en te Bordeaux is aangekomen.

De zetel van het Gouvernement van Frankrijk was toen juist van Tours naar Bordeaux overgebracht, en de gelegenheden voor vreemdelingen om verblijf te bekomen waren schaarsch. De telegrafische gemeenschap tusschen het zuiden van Frankrijk en Nederland was afgebroken, en het telegram, waarmede de Nederlandsche Consul van het vertrek der expeditie had moeten verwittigd zijn, was niet tot hem gekomen. In deze verlegenheid heeft de heer Beyerman door onbekrompene gastvrijheid en onuitputtelijke dienstvaardigheid uitkomst gegeven. Bij de verschillende overheidspersonen door den kanselier van het Consulaat ingeleid, zijn de Heeren Merkus en Vermyne overal met beleefdheid en tegemoetkoming ontvangen. Bij de achting die onze Consul geniet voegde zich de grootste ingenomenheid met het aanbod om een getal van 150 tot 200 gewonde en zieke krijgslieden voor Nederlandsche rekening te verzorgen.

De Raad van bestuur der Fransche Vereeniging, sedert het begin van den oorlog permanent gezeteld in het Palais de l'Industrie te Parijs, had, toen het zich liet aanzien dat de hoofdstad zou worden geïsoleerd, het overige Frankrijk in delegatiën verdeeld, waar een der leden van den Raad het bestuur der Vereeniging vertegenwoordigde. Zoo was te Bor-

deaux de zetel der zuid-wester delegatie, en haar bestuur, waarvan de Graaf LEMERCIER Voorzitter was, heeft terstond als zijn gevoelen te kennen gegeven dat Bordeaux zelve als de aangewezen plaats was, waar de Nederlandsche ambulance zou moeten ageeren: van het Loire-leger hadden voortdurend groote evacuatiën van zieken en gewonden naar de zuidelijke departementen plaats en daarvoor was de aangeboden hulp ten hoogste welkom. Hoe erkentelijk men hiervoor was, ondervonden de Heeren MERKUS en VERMYNE toen zij gedurende twee dagen zochten naar een geschikt locaal, en de autoriteiten overal de meeste medewerking verleenden. Toen eindelijk hunne keuze gevallen was op een restauratie aan den Boulevard-de Cauderan, bekend onder den naam van *Petit Fresquet*, welk gebouw zij berekenden dat in zijne zalen 150 patienten kon bevatten, werd dit gebouw op publiek gezag gerequireerd en aan onzen Gedelegeerde ten gebruike gegeven, terwijl een nevenstaande restauratie ook tot zijne beschikking zou worden gesteld. Gedurende de werkzaamheden noodig om de zalen, die nog kort geleden tot kazerne voor een bataljon mobielen hadden gediend, te reinigen en te bemeubelen tot opneming van zieken, en magazijnen in te richten, zijn den 15den December de doctoren DUMONTIER en VAN DER HORST van hunne reis over Engeland, St. Malo, Rennes, Nantes en Poitiers het geneeskundig personeel van het Nederlandsch lazaret te Bordeaux komen voltallig maken. Den 22sten December zijn de eerste zieken ten getale van 42 ter behandeling opgenomen, en door gedurige aanvoeren is langzamerhand het maximum bereikt.

Onze gedelegeerde had ook nog in last gekregen onderzoek te doen naar den toestand der gekwetsten-verpleging te Pau, waar gewoonlijk velen onzer landgenooten den winter doorbrengen; het was bekend dat in de Hollandsche kolonie daar, de belangstelling in het lot der slachtoffers van den oorlog mede zeer levendig was.

Dr. DUMONTIER werd tot dit onderzoek afgevaardigd. Dr. J. E. DE VOOGT aldaar practizeerend geneesheer had ondersteuning gevraagd voor de oprichting eener Hollandsche

ambulance. Bij de komst van Dr. Dumontier te Pau, ontbrak er in de Ambulance Evangélique door Engelsch geld gesticht, waar Dr. de Voogt dienst deed, niets, maar de middelen waren uitgeput. Met een bijdrage van 1000 franken en de toezegging van meer wanneer het Bestuur mocht oordeelen daarvoor aanvraag te moeten doen, was voor 't oogenblik in de behoefte daar voorzien. Nog langs een anderen weg is aan deze inrichting eenig subsidie uit onze kas toegekomen. De Voorzitter van het Comité Overbetuwe, Mr. F. W. N. Suringar met een bezending verband-materieel en kleedingstukken uit den voorraad van zijn Comité zich naar Wiesbaden begevend, had zich aangeboden ons daar van dienst te zijn. Van wege de beide administratiën der te Wiesbaden bestaande lazaret-inrichtingen, de eene vertegenwoordigd door de Koninklijke Reserve-lazaret-Commissie, de andere door de Presidente der afdeeling van het Vaterländische Frauen-Verein, was een verzoek om ondersteuning tot het Hoofdcomité gekomen. De ijverige Voorzitter van het Overbetuwsche Comité was verzocht onderzoek naar de behoeften te Wiesbaden te doen, en had een voorschot erlangd van 1200 thaler om door aankoopen te Frankfort en elders te voorzien in 'tgeen hij bevinden zou in de lazaretten te Wiesbaden te ontbreken. Zich van daar naar Pau zullende begeven, had hij onze machtiging erlangd om van het overschot in het zuiden van Frankrijk een nuttig gebruik te maken. Te Pau heeft hij daarvan 1000 franken gebruikt voor het onderhoud van de inrichting van Dr. de Voogt, die toen nog 46 gekwetsten in behandeling had, Beieren, Franschen en een Pruis. Ons ambulance-magazijn te Bordeaux heeft zich ook voor de behoeften van Duitsche krijgsgevangenen en voor de ambulance te Pau niet onbetuigd gelaten, en toen met den 1sten Mei ook daar de vrijwillige dienst is opgeheven, heeft Mr. Suringar, ook na het verlaten van ons vaderland de trouwe vriend onzer Vereeniging gebleven, bij een schrijven uit Biarritz, nog een saldo teruggezonden, tevens uit naam van het Comités-bestuur te Pau met dank erkennend, dat de Ambulance Evangélique door onzen onderstand in staat

is geweest hare taak tot het einde toe te volbrengen.

De Fransche Delegatie had op zich genomen door hare agenten wegen te zoeken om den Heer Baudon te Nogent-Sauvigny met eenige hulp te gemoet te komen; doch van onzen gedelegeerde is verder geen andere dienst gevraagd dan zijne tusschenkomst tot het zenden van fondsen naar die streken voor rekening van den Heer Baudon.

De Heer Merkus was tot zijn besluit van te Bordeaux te blijven overgehaald, meer door den raad van de Fransche Delegatie en het verlangen van het Comité en de autoriteiten aldaar, dan door zijn eigene overtuiging; aan een stad nader bij de Loire, Poitiers of Bourges zou hij de voorkeur gegeven hebben. Doch toen eenmaal niet alleen de inhoud van 100 kisten, balen en pakken uit ons Centraal Magazijn medegevoerd, maar nog een groote hoeveelheid kribben, matrassen en ander beddegoed en benoodigdheden door bestelling en aankoop met moeite verkregen een zalen-lazaret bemeubelden, waarin de dienst in vollen gang was, viel er aan een verplaatsing naar elders nauwlijks te denken. De vraag of elders ten zuiden van de Loire onze hulp nog verlangd werd of aangeboden moest worden, bleek ook ontkennend te moeten beantwoord worden. De heer Merkus had, na de terugkomst van Dr. Dumontier den 6den Januari uit Pau een uitstap gedaan naar Tours en van het Hoofd der Fransche Delegatie in het Westen, Vicomte E. de Flavigny, vernomen, dat te Angoulème, Poitiers en Tours door een voldoend aantal ambulancen in den dienst voorzien werd; doch de Heer de Flavigny meende dat in Le Mans of nog dichter bij het toenmalig oorlogsveld een lazaret veel nut zou kunnen stichten. Onze gedelegeerde begreep te recht de verantwoordelijkheid van dezen wenk te volgen niet op zich te mogen nemen.

Het was dus beslist, dat ook te Bordeaux door een vaste ambulance onze zienswijze omtrent de meest doelmatige hulp uit neutrale landen in de oorlogen van andere Mogendheden aan te brengen, op de proef zou worden gesteld.

Van het personeel echter voor dezen dienst bestemd zou

slechts een klein gedeelte tot het einde toe volharden. Bij een schrijven van den 9den Januari betuigde onze Gedelegeerde zijn leedwezen dat de Candidaten SLEESWIJK en LEHMANN na een zoo kort verblijf huiswaarts vertrokken waren, en een brief van den 19den meldde, dat hij waarschijnlijk met zijn overig gezelschap tegen het laatste der maand naar het Vaderland zou terugkeeren. De aangevoerde beweegredenen van dit onverwacht besluit waren, dat volgens het oordeel der geneesheeren, indien er geen onvoorziene verandering in den toestand kwam, hunne aanwezigheid niet meer noodzakelijk geworden was, en de meesten van het gezelschap meer of min ongesteld waren ten gevolge van het afwisselend gure en vochtige weêr, van de gebrekkige huisvesting en van het langdurig verblijf in een ongezonde atmosfeer.

Deze brief kwam, door de omwegen waarover de postgemeenschap plaats had, in den avond van den 29sten tot ons, en toen was reeds den vorigen dag onze Gedelegeerde met zijn gezelschap over Zwitserland en Duitschland huiswaarts vertrokken. Toen wij weder eenige dagen daarna bekend zijn geworden met de maatregelen bij het vertrek van het Nederlandsche personeel genomen, ten aanzien van het lot der patienten der ambulance, is het ons voorgekomen dat de Heer MERKUS in VERMIJNE den man had leeren kennen dien wij te Balan reeds hoog gewaardeerd hadden. Onze aftredende Gedelegeerde berichtte, bij schrijven van den 26sten Januari, zijn bepaald voornemen tot vertrek, 't welk op den volgenden dag bepaald was en deelde ons mede dat hij met het Comité te Bordeaux, afdeeling van het Roode Kruis, schikkingen had gemaakt om den dienst geregeld te doen voortduren, en uit naam van het Nederlandsche Hoofdcomité het belangrijk materieel, ter beschikking der zieken en gekwetsten gesteld en het eigendom daarvan overgedragen had aan de te Bordeaux gevestigde internationale Vereeniging tot verstrekking van hulp aan zieke en gewonde krijgslieden; in welke gift echter niet begrepen waren de prachtige matrassen, welke Z. M. onze Koning aan de Vereeniging geschonken had.

Bij een bezoek van dankbetuiging voor dit geschenk, met ingenomenheid aanvaard, hadden de Voorzitters van het Comité op een uitstel van het aangekondigd vertrek aangedrongen, en toen was aan den Heer Vermijne opgedragen nog gedurende een of twee weken het bestuur over de Nederlandsche ambulance voor rekening van de Nederlandsche Vereeniging te voeren. Op het ontvangen van dat bericht hebben wij door de telegraaf aan den Heer Vermijne te kennen gegeven, dat hij gemachtigd werd zonder bepaling van tijd in den dienst der ambulance te blijven voorzien.

Aldus zijn de geneesheer Vermijne en zijne echtgenoote Mw. Vermijne geb. Bixby belast gebleven met den geneeskundigen dienst in onze ambulance, waarin zich toen 71 lijders bevonden, meest gekwetsten, met het huishoudelijk bestier der geheele inrichting, met de zorg van magazijn en linnenkamer en met het geldelijk beheer. Gedurende eenige dagen was Vermijne alleen met een Franschen verpleger. Toen is de plaats van het vertrokken personeel ingenomen door twee Fransche studenten die als internen dienst hebben gedaan, en door twee infirmiers bij de twee die van het begin af voor huishoudelijke werkzaamheden waren aangenomen. De echtgenooten brachten hunne woonplaats over in de ambulance; tot hiertoe was het geneeskundig personeel gehuisvest geweest in een afzonderlijk nieuw-gebouwd huis. Mevrouw Vermijne kreeg de hulp van drie geestelijke zusters van de orde van St. Joseph, en de dienst heeft een vereenvoudigden gang genomen voor een tweede tijdperk onzer zending te Bordeaux.

Toen kort daarop nieuwe zieken inkwamen, heeft Vermijne het aanbod aangenomen van twee Fransche Professoren Dr. P. Dupuy voor de inwendige en Dr. E. Azam voor de uitwendige praktijk. Beide geneesheeren hadden, behalve een belangrijke hospitaal-dienst, een uitgebreide burger-praktijk, en konden slechts weinige oogenblikken ten beste geven: Vermijne bleef dirigeerend geneesheer.

Aan zijn verblijf in de ambulance gedurende een of twee weken was door den heer Merkus de voorwaarde verbonden,

dat alle kosten door het Hoofdcomité zouden gedragen worden, en de machtiging tot verlenging van den dienst door ons gegeven maakte de tijdsbepaling afhankelijk van de omstandigheden. Met het aannemen van het te Versailles gesloten vredesverdrag door de Nationale Vergadering te Bordeaux begreep VERMIJNE, dat onze hulpdienst aldaar een einde moest nemen. Op zondag den 5en Maart heeft hij derhalve het bestuur der ambulance overgegeven aan het Comité te Bordeaux vertegenwoordigd door den heer ED. BETHMAN daartoe gecommitteerd. Doch toen hij dientengevolge de Hollandsche vlag liet neêrhalen werd die, op het verzoek van het Comité, terstond weder voorgeheschen.

Het Comité's-bestuur had besloten dat de ambulance den naam van Ambulance Neerlandaise zou behouden en de Hollandsche vlag zou blijven voeren. Door onzen Gedelegeerde MERKUS was van het materieel volkomen afstand gedaan ten behoeve van het Comité te Bordeaux; evenwel vroeg het Bestuur nu aan onzen vertegenwoordiger VERMIJNE de vergunning dit later tot een ander doel te mogen gebruiken. Wanneer de ambulancen gaande weg zouden worden opgeheven en ook de Nederlandsche zou ophouden te bestaan, wilde het Comité een eersten stap doen tot oprichting van een gesticht voor weezen, wier vaders in den krijg het leven hadden verloren. Twee of meer zalen van dit gesticht zouden dan met het geschenk van de Nederlandsche Vereeniging gestoffeerd worden en den naam dragen van *Salles Neerlandaises.* De overdracht van het materieel, 't welk te Bordeaux geschat werd op een waarde van meer dan 15000 franken, een voldongen zaak zijnde, heeft VERMIJNE aan dit voornemen te recht zijne volledige adhaesie geschonken.

Gedurende den tijd dat onze ambulance te Bordeaux in werking is geweest, van den 22sten December 1870 tot den 4den Maart 1871, zijn daarin 360 lijders behandeld. Zij behoorden voor het grootst gedeelte tot het leger van de Loire. Onder degenen die in den laatsten tijd in behandeling zijn gekomen, waren er ook van het Noorder-leger, uit Duinkerken naar Bordeaux gezonden, ook eenigen van de

garnizoenen van Parijs en Bordeaux en van het kamp van St. Medard. Daarvan waren 12 officieren, voor wier ligging de helft van een der zalen was afgeschoten. Van de 360 lijders zijn er 233 hersteld, 12 door besmettelijke ziekten aangetast naar daarvoor bestemde inrichtingen overgebracht, 10 overleden, en onder behandeling gebleven op den 5den Maart 105. Vermijne heeft bij zijn uitvoerig Verslag een volledig *Régistre des Entrées et Sorties* gevoegd bevattende den nominatieven staat, met de daarbij behoorende bijzonderheden, van de 360 patiënten in de Ambulance Neerlandaise te Bordeaux behandeld. Bij de 142 chirurgische gevallen zijn door de Doctoren Dumontier, van der Horst, Azam en Vermijne enkele amputatiën en resectiën verricht: te Biarritz heeft Dumontier een lijder voor een noodelooze amputatie van het been behoed. De ziekte-gevallen waren met enkele uitzonderingen veroorzaakt door den toestand van het oogenblik. Slecht gevoed, slecht gekleed en geschoeid, sommigen in de hoogste mate onrein, blootgesteld aan al de ellende van een gestrengen winter, tot eenige beschutting hebbend de kleine lage veldtent, tot ligplaats een bos stroo op den blooten grond uitgespreid, met één velddeken tot bedekking, waren velen dezer plotseling onder de wapens geroepen burgers moreel ter nedergedrukt door de gedachte aan ouders en vrienden, aan vrouw en kinderen, die men gedwongen had moeten verlaten, en door nederlaag op nederlaag getroffen; zoo moest het ziektecijfer onder de troepen van het Loire-leger wel buitengewoon groot zijn.

Ten gevolge van deze omstandigheden heeft de Nederlandsche ambulance te Bordeaux wellicht niet die zeldzaam voorkomende gevallen opgeleverd wier waarneming de chirurgische of de medische wetenschap bevordert: het is voor ons genoeg te weten, dat aldaar het gebruik der liefdegaven van ons volk het oorlogslijden van een bevriend volk verzacht heeft, door het behoud der levenskrachten van een zoo groot aantal jongelingen en mannen van zestien tot dertigjarigen leeftijd. Door de praktijk der verpleging zal zij ongetwijfeld nog verder vruchten dragen. De Fransche assistenten en infir-

miers hebben onder het bestuur van onze artsen een betere verpleegmethode leeren kennen, en daar de ambulance in werking is getreden in de dagen der volkswapening, toen op alle plaatsen de behoefte gevoeld werd aan inrichtingen voor den geneeskundigen dienst, is de Nederlandsche ambulance te Bordeaux aangewezen als een model ter navolging. De bovengenoemde Doctor en Professor E. Azam, toen hij haar proefondervindelijk had leeren kennen, heeft met al de warmte eener vaderlandlievende overtuiging in een uitgebreid artikel van het Dagblad La Gironde, de eigenaardigheid eener Nederlandsche ambulance in 't licht gesteld, om door de vergelijking van 't geen daar wordt in acht genomen met hetgeen men dagelijks onder de oogen krijgt, gelijk hij schrijft, niet in Parijs, maar in de provinciën, zijne landgenooten op het hart te drukken ten aanzien van dit volksbelang deze vreemdelingen na te volgen. Met eenigen ophef vermeldt hij de belangstelling waarmede de Maire der stad, de Kardinaal-Aartsbisschop, de kommandeerende Generaal en particulieren uit alle standen der bevolking de Hollandsche inrichting bezocht hebben, waarvan hij het karakter meent in twee woorden te kunnen samenvatten: „*Simplicité, bon-sens*„. Hij deelt een officieelen brief mede waarin de Maire der stad, de Heer Emile Fourcaud, uit naam van de geheele bevolking van Bordeaux aan den geneesheer Vermijne, als vertegenwoordigend in deze betrekking de Hollandsche Natie, dank zegt voor de opofferingen ten behoeve hunner gekwetsten gedaan.

Dr. Azam heeft den wensch uitgedrukt in een bijzonder schrijven aan onzen Consul Beyerman, dat men in Nederland weten mocht, hoe hooge waarde men aan deze tusschenkomst gehecht heeft. Aan dezen wensch was reeds gedeeltelijk voldaan door ons Bulletin van 10 Maart, waarin een brief is opgenomen van den Gedelegeerde van den Raad van Bestuur der Roode-Kruis-Vereeniging in het zuid-westen van Frankrijk, Graaf Anat. Lemercier. Daarin wordt niet alleen dank gezegd voor de zorgen aan gekwetsten en zieke krijgslieden verleend, maar ook erkend dat door haar

organisatie en bestuur de Nederlandsche ambulance een model en een type geworden is voor de ambulancen in het zuiden van Frankrijk. De Delegatie had een commissie uit Bayonne gekomen om over de oprichting van ambulancen voorlichting te bekomen, verwezen naar de ambulance in het Petit Fresquet.

Van het Departementaal Comité der Fransche Vereeniging (Comité de la Gironde) bestaat een schriftelijke verklaring, geteekend door al de leden van het bestuur, met den Maire den Heer FOURCAUD als Voorzitter en P. MESTREZAT als Vice-president aan het hoofd, waarin onder de inrichtingen die in het Departement het gunstigste resultaat van herstellingen hebben opgeleverd aan de Nederlandsche de eerste rang wordt toegekend, en tevens aan de grondige kennis en de trouwhartige behandeling van VERMIJNE hulde wordt gebracht, en van Mevrouw VERMIJNE getuigd wordt dat hare zieken haar aanmerkten als een echte « Soeur de Charité. »

Aan deze laatste betuiging sluit zich een andere aan, tot kenschetsing van den indruk dien het eigenaardige van onzen verplegingsdienst te Bordeaux heeft te weeg gebracht. De drie geestelijke zusters waren, toen zij in de ambulance onder de leiding der echtgenooten VERMIJNE kwamen, nog onbekend met ziekenverpleging. Maar zij hebben door volkomen toewijding en een spoedig begrip van alles waarvan de inachtneming haar werd voorgeschreven, uitnemende diensten bewezen, en VERMIJNE heeft daarvoor aan het Noviciaat der zusters van ST. JOSEPH den dank der Nederlandsche Vereeniging gebracht. Toen heeft de Supérieure-Générale dezer stichting in antwoord op zijn daartoe strekkend schrijven hem de verzekering gegeven, dat zijn vaderlijk bestuur in de model-ambulance van het Petit Fresquet en de zorgen zijner voortreffelijke echtgenoote een onvergankelijke herinnering zouden nalaten, en hij er op rekenen kon, dat de zusters van ST. JOSEPH haar best zouden doen om op hetzelfde voetspoor voort te gaan en beider voorbeeld van goedheid en affectie voor de zieken na te volgen.

De mededeeling dezer bijzonderheden in dit Verslag dient om verder te voldoen aan den wensch van Dr. AZAM.

Deze resultaten onzer zending naar Bordeaux zijn niet verkregen zonder vele moeielijkheden veroorzaakt door het gelijktijdig samenzijn van het Gouvernement der Nationale Defensie en van de Nationale Vergadering, door de opgewondenheid der bevolking en hare achterdochtige gezindheid jegens vreemdelingen, en door schaarschheid van werkkrachten waarop door het publiek gezag geen beslag was gelegd. Het Nederlandsche Consulaat is ons daarbij een vaste steun en een vraagbaak geweest: onzen Consul J. O. BEYERMAN, altijd met raad en met hulp gereed, is ieder dank schuldig die eenige waarde hecht aan onze hulpverleening te Bordeaux.

Door den Penningmeester is voor dezen dienst uitgegeven *f* 23631.92.

l. Rijssel.

Er was bij het opbreken der ambulance te Balan, gelijk hiervoor gemeld is, een beduidende hoeveelheid verbandmiddelen en ander materieel in goede bewaring te Sedan achter gebleven. De mogelijkheid dat daarvan het gebruik in het Noorden van Frankrijk nog zou kunnen verlangd worden, had ons doen besluiten, dien voorraad niet naar het Centraal Magazijn te doen terugkeeren. De oorlog dreigde nog met bloedige slagvelden in 't hart van Frankrijk; de strijdvaardigheid van het Fransche Noorderleger nam toe; voor de ambulancen van de Fransche Vereeniging, afgesneden van den zetel harer hulpbronnen, werd onze hulp ingeroepen ter voorziening in het gemis van geneesmiddelen, instrumenten en andere noodige zaken, en Rijssel werd aangewezen als de plaats waar die dankbaar zouden ontvangen worden.

Ons geacht medelid VAN HOGENDORP verklaarde zich bereid den toestand te Rijssel te gaan onderzoeken, en het verslag zijner zending heeft ons doen besluiten het te Balan bewaarde materieel naar Rijssel te doen overbrengen. Graaf OLIVIER

DE HOGENDORP, broeder van ons medelid, aldaar woonachtig, betuigde zich gelukkig de bedoelingen van het Nederlandsche Roode Kruis te kunnen bevorderen, en zou het transport in ontvang nemen om daarmede te handelen overeenkomstig de bestemming die het Hoofdcomité daaraan zou wenschen te geven.

Tegelijker tijd was de Heer H. ENGELER, een Nederlander van afkomst maar sedert lang te Parijs gevestigd en thans verblijf houdend te Rijssel, tot ons gekomen met een bewijs van volmacht van het Rijsselsche Comité en van aanbevelingen van het Belgische te Brussel. Hij had in last, ondersteuning te vragen voor de pogingen die in het Departement du Nord werden aangewend om door vrijwillige hulp in den nood te voorzien der gekwetste en zieke krijgslieden, waarmede het Departement meer en meer bovenmate vervuld werd. De Heer ENGELER was gemachtigd voor dat doel geld en goederen te ontvangen en verklaarde zich bereid, alle mogelijke diensten te doen daarmede in verband staande. Aan een zoo gewenschten geleider werd het transport opgedragen: den 9den Januari te Sedan aangekomen heeft hij ons achter gebleven materieel van den Heer Graaf DE MONTAGNAC overgenomen en, na met 4 wagens en 15 paarden bijna 3 dagen en 3 nachten te hebben geworsteld om den weg van Sedan naar Libramont door sneeuw en ijs af te leggen, heeft hij zijn konvooi in goede orde te Rijssel gebracht, waar hij den 17den is aangekomen.

De inhoud werd zoo aanzienlijk bevonden, dat Graaf DE HOGENDORP, bij een schrijven van den 21sten, den raad gaf den voorraad, waarbij zich, met velerlei andere bruikbare voorwerpen, 35 ijzeren kribben bevonden met daarbij behoorend beddegoed, te gebruiken tot inrichting eener nieuwe ambulance. Dit gevoelen, waarbij een verdeeling onder verschillende Fransche ambulancen werd ter zijde gezet, verkreeg een bijzondere beteekenis door de omstandigheden van het oogenblik. Het werd neergeschreven onder den indruk van de tijding der rampspoeden door het Fransche Noorderleger geleden in de gevechten rondom St. Quentin den 18den en 19den

Januari. De Comités van Valenciennes en Rijssel putten zich uit in pogingen om in de allereerste behoeften der talrijke gewonden te voorzien; maar vele zwaar gekwetsten lagen zonder hulp, omdat voor hunne wonden chirurgische bekwaamheid en met verstand bestuurde verpleging te kort schoten: van een Nederlandsche ambulance verwachtte men, althans voor sommigen hunner, uitkomst. Wij konden geen oogenblik aarzelen, en verzochten Graaf DE HOGENDORP als onze Gedelegeerde op te treden. Wij mochten het met vrijmoedigheid doen. De Kolonel Dr. C. DE HEYFELDER, van zijne ingenomenheid met onze inrichting wenschende te doen blijken, had ons een bezoek gebracht en bij die gelegenheid het voorstel gedaan, wanneer zijne taak te Neuwied zou zijn afgeloopen, met onze drie geneeskundigen, nog onder zijne leiding werkzaam, een veld-ambulance samen te stellen en daarmede naar het binnenste van Frankrijk te trekken.

Onze daarop gevolgde uitnoodiging om zich nogmaals tot een vaste ambulancen-dienst te verbinden stemde niet geheel met hun verlangen overeen; desniettemin hebben zoowel de Russische Hofraad als onze artsen VEENDAM, MOLL en LUHRS, deze zending naar Rijssel aangenomen met de verklaring van te berusten in het oordeel van het Hoofdcomité dat zij daar een nuttigen werkkring zouden vinden.

De dienst in de lazaretten te Neuwied werd met den 1sten Februari opgeheven, doch een ziekte van eenige dagen heeft Dr. HEYFELDER verhinderd vroeger dan den 15den Februari het geneeskundig bestuur der nieuwe ambulance te aanvaarden. Zij was toen reeds eenige dagen in werking. Het was den Graaf DE HOGENDORP spoedig gelukt de plaats tot vestiging van een Nederlandsch lazaret te vinden, en den 7den Februari, terwijl reeds uit het Centraal Magazijn door een onzer koeriers een transport goederen geleid werd naar Valenciennes en Rijssel, vertrok Dr. VEENDAM uit ons midden van de noodige instructiën voorzien. Reeds daags na zijne aankomst den 8sten kon hij ons melden, dat voorloopig 30 bedden geplaatst waren en hij gereed was gekwetsten te ontvangen. Onze Gedelegeerde, bijgestaan door den Heer

ENGELER, had begonnen het materieel uit Sedan gekomen te plaatsen, en gebruik te maken van onze machtiging tot het doen van aankoopen, zoodra het gebouw waar onze dienst zou gevestigd worden tot zijne beschikking zou zijn gesteld.

Het was een aanzienlijk heerenhuis aan het uiterst eind van het zuiden der stad, als daarbuiten gelegen in een park groot 9 hektaren, maar bij een nieuwe omwalling van de vesting daarin begrepen, het eigendom van den Heer COLETTE, oud-lid van den Departementalen Raad, die het gebruik daarvan zonder eenige vergelding aan het Nederlandsche Hoofdcomité had aangeboden. Op den beganen grond waren drie groote zalen, waarvan twee voor gekwetsten bestemd werden en de derde voor linnen-magazijn; daarnevens drie kleinere, voor eetkamer en administatie-kantoor, voorts keuken, kelder en al wat daartoe behoort. Van de bovenvertrekken waren nog 3 voor gekwetsten bestemd, de overigen tot woning van het personeel. Dr. HEYFELDER zijnde aangekomen vond goed, met de overige geneesheeren, de drie dienstdoende liefdezusters, twee infirmiers en een huisbediende zijn intrek te nemen onder hetzelfde dak als zijne patienten: een wakend oog en tot hulp bekwame hand zouden dan geen oogenblik ontbreken. Opdat ook aan zijne overtuiging van den heelenden invloed door versche luchtstroomingen te weeg gebracht mocht voldaan zijn, is uit Neuwied een der aldaar gebruikte Russische tenten overgebracht en op het breede plein tusschen de twee vleugels van het gebouw, als een annexe aan een der beneden-zalen opgericht. Gelijk het gebouw, liet ook het omliggend terrein niets te wenschen over: in een fraai beplant park, omzoomd en doorsneden door helder stroomend rivierwater was er voor convalescenten gelegenheid tot verkwikkende wandeling; en het Hoofd van onzen geneeskundigen dienst heeft, eenstemmig met onzen Gedelegeerde, verklaard, dat aan de geheele inrichting in waarheid niets ontbroken heeft.

In deze villa heeft onze chirurgische dienst — lijders aan inwendige ziekten zonder bijgekomen verwonding zijn hier

niet behandeld — van den 11den Februari tot den 3den Mei, 82 dagen geduurd. De eerste 24 gekwetsten zijn, toen Dr. VEENDAM nog alleen was, aangebracht uit St. Quentin, waar zij in den slag van den 19den Januari zwaar gewond waren.

Na de komst van den dirigeerenden arts en van de Candidaten MOLL en LUHRS, en toen de Graaf DE HOGENDORP in overleg met onzen Consul BUNGE te Havre, van het daar achtergebleven materieel 20 ijzeren kribben en 21 matrassen naar Duinkerken overgescheept, zelf van daar naar Rijssel had gebracht, is het getal ligplaatsen voor lijders van 30 tot 50 vermeerderd. Hierdoor is het mogelijk geweest het totaal-cijfer der verpleegden tot 74 te brengen. Er lagen te St. Quentin nog vele zwaar gewonden, en toen Dr. HEYFELDER zich daarheen begeven heeft om er eenige ter behandeling over te brengen, is hij als bestormd geworden door verzoeken om raad en hulp. De naam van een zoo vermaard chirurg heeft ook de mannen der wetenschap naar onze ambulance gelokt. Op den 20sten Maart werd zij bezocht door 3 professoren in de geneeskunde Dr. PARISE, Dr. HOUZÉE en Dr. CHRÉTIEN, met 30 studenten om aan dezen de daar gevolgde methoden te leeren kennen. Door VEENDAM, MOLL en LUHRS zijn toen van het aanleggen van gipsverbanden proeven gegeven. Doch toen na het vaststellen der vredes-preliminairen de tijd der groote operatiën voorbij was, heeft Dr. HEYFELDER verklaard dat er voor zijne tegenwoordigheid in onze ambulance geen reden meer bestond, en na daartoe onzentwege gemachtigd te zijn, het geneeskundig bestuur overgedragen aan Dr. VEENDAM die er den dienst begonnen had, en ook verder als besturend geneesheer aan het in hem gestelde vertrouwen tot het einde toe heeft beantwoord. Dit heeft te meer beteekenis, omdat bij de behandeling van deze patienten veel kennis en veel zorg is noodig geweest om de resultaten te verkrijgen, die verkregen zijn. Het register des Entrées et Sorties door Graaf DE HOGENDORP als bestuurder der ambulance overgelegd, bevat de namen der verpleegde gekwetsten en uit den bijgevoegden

staat der verwondingen blijkt, dat deze allen van ernstigen aard zijn geweest: aan negen hunner was arm of been geamputeerd.

Sommige dezer lijders hebben nog operatiën moeten ondergaan die tot het gebied der resectie-methode behooren, doch volgens de getuigenis van Dr. HEYFELDER zijn de uitkomsten in onze ambulance te Rijssel verkregen daardoor vooral merkwaardig geweest, dat zij hebben doen zien hoe de meest verwaarloosde en geheel verkeerd behandelde verwondingen voor herstelling vatbaar zijn, door verstandige zorg en onbekrompen verpleging. Dit is zoo in 't oog loopend geweest, dat men plaatsing heeft gevraagd voor gekwetsten van het slagveld bij Sedan, die met nog opene wonden nergens heul hadden gevonden, en nu na 5 maanden lijdens in de ambulance te Rijssel hersteld zijn geworden. Van de 74 verpleegden zijn er 44 volkomen hersteld naar hunne haardsteden met verlof teruggekeerd, de geamputeerden van kunstledematen voorzien, of naar hunne korpsen tot hervatting van hun dienst. Drie zijn overleden, waaronder een aan longtering. Toen de vredes-onderhandelingen op den grondslag der preliminairen, waarover de oorlogvoerende machten waren overeengekomen, grond gaven om den oorlog als geëindigd te beschouwen, heeft het Comité te Rijssel een ambulance ingericht waarin aan de gekwetsten in de onze overgebleven, een goede behandeling verzekerd was: den 2en en 3en Mei zijn daarin 24 overgebracht, en 3 naar het militair-hospitaal: allen waren toen op den weg van volkomen genezing.

Wij wilden deze lijders tot aan hunne geheele herstelling met den overvloed van ons materieel verkwikken, en al wat daartoe dienen kon aan het Rijsselsche Comité ten geschenke bieden, zonder aan de bescheidenheid van onzen Gedelegeerde geweld te doen. Het lid van de Commissie van beheer van het Centraal Magazijn J. ALMA, is tot dat einde verzocht zich naar Rijssel te begeven en de terugvoering van het materieel te besturen. Dat de heer ALMA van de ruime volmacht hem gegeven overeenkomstig onze bedoeling gebruik

heeft gemaakt, is uit de dankbetuiging van het Rijsselsche Comité gebleken.

Tot het verkrijgen van het gunstig cijfer der herstellingen heeft veel bijgedragen de volkomen eenstemmigheid waarmede al de personen van bestuur en van dienst hebben samengewerkt.

Aan den geneeskundigen staf is rechtmatige hulde gebracht door het Comité te Rijssel. In een schrijven van den 30sten April heeft, bij afwezigheid van den Voorzitter Graaf DE MELUN, de Vice-President AUG. LONGHAIJE den Graaf DE HOGENDORP uitgenoodigd aan de Nederlandsche Vereeniging den dank van het Comité over te brengen voor de vestiging te Rijssel van een ambulance, op hare kosten gedurende drie maanden onderhouden met een orde van inrichting en een liberaliteit die er van gemaakt hebben „une ambulance modéle„ Ten aanzien van de geneesheeren wordt daarin gezegd, dat de hooge wetenschap van Dr. HEYFELDER, en de zoo goede ondersteuning van Dr. VEENDAM en de Candidaten MOLL en LUHRS, aan de in deze ambulance verpleegde gekwetsten de meest onwaardeerbare diensten hebben bewezen. « Deze heeren — luidt het verder — hebben hunne zending met een grenzenlooze toewijding volbracht en aan hunne verdienste zijn wij de genezing verschuldigd van het totaal-bedrag der hun toevertrouwde gekwetsten, genezing die voor de meeste hunner hopeloos was. »

Bij het afscheid heeft het Rijsselsche Comité ieder onzer landgenooten, VEENDAM, MOLL, LUHRS, vereerd met het geschenk eener trousse van aanzienlijke waarde versierd met een toepasselijke inscriptie.

De drie geestelijke zusters uit het gesticht van den H. Vincentius van Paulo in de Rue de la Barre zijn, van het oogenblik af dat de Villa van den Heer COLETTE tot het inrichten van ziekenzalen is beschikbaar gesteld tot dat die weder in volkomen orde den edelmoedigen eigenaar is teruggegeven, onvermoeid werkzaam geweest beurtelings in huishoudelijk bedrijf en in haar liefdetaak aan de ziekbedden der gekwetsten. De eerwaarde Supérieure van dat gesticht heeft

onzen dank voor dezen dienst beantwoord met een wederkeerige dankbetuiging voor de wijze waarop deze zusters, door de voorkomende zorgen van den Graaf DE HOGENDORP en den kieschen omgang der geneesheeren, haren plicht hebben kunnen vervullen van haar aan God gewijd leven te gebruiken tot opbeuring van allen die lijden.

Veel hebben wij voor de uitkomsten dezer zending te danken gehad aan den invloed en de administratieve zorgen van onzen Gedelegeerde Graaf OLIVIER DE HOGENDORP. Zijne verzekering, dat het tot zijne aangenaamste herinneringen zal behooren, de bemiddelaar te zijn geweest tot het uitdeelen der liefdegaven van de Nederlandsche natie waarmede de gekwetsten te Rijssel beweldadigd zijn geworden, hebben wij beantwoord met een oprecht gevoelde dankbetuiging voor zijn beleidvol en nauwgezet bestuur.

Te Rijssel even als te Havre en te Bordeaux, zijn alleen Fransche krijgslieden de voorwerpen onzer hulp geweest. Zal iemand dit ten kwade duiden? Geen Duitscher zelfs, wanneer hij bezield is — gelijk vele Duitsche leger-artsen in dezen oorlog getoond hebben te zijn — met den geest van den Pruisischen Generaal-arts Dr. F. LOEFFLER. Toen deze zich den 30sten Januari te Le Mans bevond, waar groote slachtingen hadden plaats gehad, en JOHN FURLEY met zijne ambulance van het Londensche Comité te hulp kwam, liet LOEFFLER hem weten: „Wij zullen ons met onze gekwetsten „wel kunnen redden: ga onmiddellijk de Franschen helpen."

De uitgaven voor dezen dienst hebben bedragen ƒ 7870.61.

IV.

VERSCHILLENDE HULPVERLEENING.

Behalve de zorgen veroorzaakt door de samenstelling en het buitenlandsch verblijf van de tien ambulancen, waarvan de geschiedenis met die der Fransch-Nederlandsche ambulance den hoofdinhoud van dit verslag uitmaakt, hebben de verrichtingen van het Hoofdcomité zich bepaald tot beslis-

singen over geldelijke uitkeeringen, over verzending van gevraagde benoodigdheden uit het Centraal Magazijn, en over aanwijzing en machtiging door de Besturen der Afdeelingen gevraagd voor hulpverleening die zij zelve tot de plaats van bestemming wenschten te brengen.

De regel door ons aangenomen, geen geldelijke subsidiën of giften aan vreemde vereenigingen of personen te schenken, vond enkele uitzonderingen, wanneer zonder de bemiddeling van tusschenpersonen en een bijdrage van geld een gewenschte hulp niet had kunnen verleend worden. Wanneer deze uitzonderingen vielen binnen het ressort van eenige ambulance, zijn de uitgaven begrepen onder de sommen voor den dienst van elke ambulance in dit verslag opgegeven. Toewijzingen van giften in geld buiten dien kring hebben zich bepaald tot drie gevallen.

Wij hadden de groote waarde leeren kennen der weldaad aan de geamputeerden in onze ambulancen te beurt gevallen, die daar van kunstledematen waren voorzien. Bij de beide oorlogvoerende legers was het aantal geamputeerden zoo groot, dat onmogelijk allen spoedig genoeg konden geholpen worden uit de gewone middelen voor invalieden bestemd. Toen is door begunstiging van het Internationaal Agentschap te Bazel, dat 20,000 francs beschikbaar stelde voor een „Internationale Anstalt zu Beschaffung Kunstlicher „Gliedmassen" onder het geneeskundig toezicht van den Professor Dr. Socin, te Bazel een werkplaats geopend voor kunstbeenen waar geamputeerden van de beide legers zoo lang verblijf konden houden voor maatneming, aanpassing en beproeving, dat de zekerheid van een onbelemmerd gebruik verkregen was. Daar het aantal lijders die daarmede geheel kosteloos beweldadigd werden, afhing van de geldelijke ondersteuning die deze inrichting vond, hebben wij daaraan een gift van 5000 francs geschonken.

De heilzame verkwikking door gekwetsten en zieken van de beide legers op hunne doorreize naar lazaretten en hospitalen gevonden aan de ververschingsstations der Diakenen van Duisburg te Forbach, Epernay, Ablon, Chartres, Or-

leans en elders, wekte veel mededeelzaamheid, maar de oorlog duurde lang. Wij hebben vrijheid gevonden aan het bestuur der Diakenen-Anstalt te Duisburg, waaruit reeds wakkere broeders in 1864 en 1866 op de slagvelden van Sleeswijk en Bohemen gekwetsten gelaafd hebben, ten behoeve van die eigenaardige hulp in dezen oorlog, een gift van 300 thaler te schenken.

Een derde geval is geweest de toewijzing van reis- en verblijfkosten, gevraagd door het Comité te Zeist, voor een Predikant van de Broedergemeente aldaar, wiens dienst verlangd werd in een der lazaretten te Bonn. Dit is de eenige maal geweest dat de behoefte aan geestelijke hulp ons aangewezen of voorgekomen is. De reden waarom tot het personeel van zwervende veldambulancen een Roomsch-Katholiek en een Protestantsch Geestelijke gerekend worden te behooren, bestond niet voor lazaretten gevestigd in steden of oorden, waar de plaatselijke Geestelijkheid van Roomsch-Katholieke Protestantsche en Joodsche gemeenten haren plicht te vervullen en haar recht op geestelijken bijstand te handhaven heeft. Wij hebben ons dus onthouden van Nederlandsche Geestelijken, in deze hunne hoedanigheid, onder het personeel onzer buitenlandsche ambulancen op te nemen. De overtuiging dat door die onthouding de hoogere belangen der aan onze hulp toevertrouwde gekwetsten niet zijn veronachtzaamd, is telkens gebleken gegrond te zijn geweest; eenmaal op zeer stellige wijze. Bij het begin van den oorlog, toen nog de vrees bestond voor verwikkelingen waardoor ons eigen land in den oorlog zou worden medegesleept, hebben zich onderscheiden Geestelijken aangeboden, om als veldpredikers en bij verplegingsinrichtingen van het Roode Kruis dienst te doen, en onder de eersten de Predikant bij de Waalsche gemeente te Breda M. A. Perk, tevens Secretaris van de Bredasche Afdeeling onzer Vereeniging. Toen dus in het begin van November een goederen-transport van Breda naar Metz zou begeleid worden door den Voorzitter van het Bredasche Comité den Oud-Minister van Marine Pels Rijcken en den Secretaris, schreven wij aan Ds. Perk,

dat ons tot hiertoe de gelegenheid ontbroken had door eenige zending aan den wensch te voldoen, in het begin van den oorlog door ZWEerw. te kennen gegeven, om door toespraak en vertroosting het oorlogslijden van de strijders te verzachten, doch zoo hem te Metz mocht blijken dat onder de gekwetsten aldaar Protestanten waren in wier godsdienstige behoeften niet voorzien was, hij zich kon beschouwen als afgevaardigd door het Hoofdcomité voor rekening van de algemeene kas. Reeds bij de eerste ontmoeting met de Predikanten te Metz bleek het, dat dezen de weinige Protestanten die onder de gekwetste en zieke soldaten aldaar waren als hunne tijdelijke parochianen beschouwden, en zich beijverden dezen te bezoeken wanneer zij toespraak en gebed verlangden. De slotsom onzer opdracht aan den heer PERK is geweest de verklaring van ZWEerw. dat „te Metz de „aanwezigheid van een aumonier dienende onder het Roode „Kruis overbodig” was. — Zoo is een uitkeering van *f* 647, ten einde den liefdedienst te bevorderen door den Predikant R. WIEGERING verricht onder krijgslieden te Bonn verpleegd, de eenige uitgaaf geweest die wij uit de algemeene kas ten behoeve van geestelijken bijstand hebben kunnen bewijzen.

In ruimer mate hebben wij met goederen van velerlei aard uit ons Magazijn de gaven onzer landgenooten voor hulpbehoevende gekwetste en zieke krijgslieden in het buitenland mogen uitdeelen.

Toen het aantal Fransche krijgsgevangenen in Duitschland met de capitulatie van Metz tot ongeveer 300,000 was geklommen en daar onder vele zieken kwamen, zijn onderscheiden verzoeken ingekomen met een beroep op den inhoud van ons Magazijn, en de ruimte onzer geldmiddelen.

Deze verzoeken zijn ook gekomen van Duitsche Hoofd-Officieren, het bevel voerende in plaatsen waar krijgsgevangenen geinterneerd waren of in kampementen vereenigd. Wij zijn er hun erkentelijk voor geweest, dat zij op de Nederlandsche liefdadigheid vertrouwd hebben. Wij hebben te Wezel het lijden leeren kennen van zieke krijgs-

gevangenen in groot getal vereenigd, en tevens de onmogelijkheid voor de legeradministratie en voor het Burgerlijk Bestunr, daarin zoo te voorzien als het medelijdend gevoel zou wenschen. Onderscheiden namen van plaatsen voorkomende op den staat der verzendingen als Bijlage gevoegd bij het Verslag der Commissie van Beheer over het Centraal Magazijn, vinden hunne beteekenis in aanvragen van Duitsche zijde tot verzachting van het lot van Fransche krijgsgevangenen.

Een niet gevraagde hulp uit het Magazijn dient hier nog vermeld te worden.

Toen in het begin van Februari 1871 het Fransche Ooster-leger voor het optreden van een vijfde Duitsch leger geweken was, deels naar Lyon, deels over de Zwitsersche grenzen, kwamen hier te lande de meest ontzettende berichten van den toestand waarin de terugtrekkende troepen van BOURBAKI verkeerden en de streken waar zij doortrokken. Eerst later volgden de bijzonderheden van de tooverkracht tot hulp en redding door de goedhartigheid van het Zwitsersche volk toen aan den dag gelegd. Op het hooren dier noodkreten verzochten wij den 13den Februari den heer Mr. D. J. Baron MACKAY, genegen een buitenlandsche zending voor het Roode Kruis te volbrengen, zich onverwijld te willen begeven naar Bazel en bij het Internationaal Agentschap aldaar inlichtingen in te winnen omtrent de gelegenheid om van hier hulp aan te voeren, waartoe inmiddels een groote bezending in het Centraal Magazijn werd gereed gemaakt.

Den 19den vertrokken, berichtte de Heer MACKAY den 21sten uit Bazel, dat de toestand der gekwetsten in Zwitserland geen voorziening in onmiddellijke behoefte vorderde, maar te Belfort weldra gebrek zou zijn aan benoodigdheden waarvan de opgaaf werd overgeseind.

Den 23sten vertrokken is het voor Belfort bestemde transport den 1sten Maart te Bazel aangekomen. Van onzen koerier werd de behendigheid geprezen van in zoo vele dagen dat transport te hebben overgebracht als niet-militaire

verzendingen in die dagen soms weken werden opgehouden. De Heer MACKAY had het voorrecht door beleid en met medewerking van leden van het Internationaal Agentschap en van den Nederlandschen Consul te Mulhouse met zijn transport den 3den Maart Belfort te bereiken.

In gezelschap van den zeer verdienstelijken heer A. JUSTER, Secretaris van het Comité te Belfort, de hospitalen hebbende bezocht, waar zich de zwaarstgekwetsten bevonden, heeft de Heer MACKAY na de uitdeeling der door hem aangebrachte goederen de verklaring afgelegd: „Ik ben overtuigd dat „deze laatste bezending van het Hoofdcomité de rij zijner „talrijke en liefderijke verrichtingen op waardige wijze be- „sluit."

Aan het bovenstaande verhaal der verrichtingen van het Hoofdcomité sluiten zich aan, een verslag van de commissie van beheer der goederen van het Centraal Magazijn en een overzicht van de hoofden der ontvangsten en uitgaven der algemeene kas opgemaakt door onzen Penningmeester uit zijne rekening over 1870—1871. Van het aantal Afdeelingen of Comité's onzer Vereeniging, van het getal harer leden, van hare hulpmiddelen, werkzaamheden en zendingen zal in het verslag van den staat der Vereeniging door den Secretaris van het Hoofdcomité bericht worden gegeven.

Uit deze viervoudige mededeeling zal het blijken, hoe de Vereeniging ingesteld naar het doel, de grondslagen en de regelen aangewezen in het Koninklijk besluit van den 19den

Juli 1867 hare roeping begrepen heeft in oorlogen waarin het Vaderland niet betrokken is. De vreemdeling, wanneer hij van deze verslagen kennis mocht nemen, zal er uit leeren, welk hart er in het Nederlandsch volk geklopt heeft bij het vernemen van het lijden der strijdende volken in den oorlog tusschen Duitschland en Frankrijk.

Wij hebben in onze vergadering van den 19den October 1871, het bovenstaande verslag van den Voorzitter goedgekeurd en aangenomen als het verslag der verrichtingen van het Hoofdcomité bedoeld in art. 6 der Statuten.

Het Hoofdcomité der Nederlandsche Vereeniging tot het verleenen van hulp aan zieke en gewonde krijgslieden in tijd van oorlog

BOSSCHA,
Voorzitter.

Dr. VERWEIJ,
Secretaris.

VERSLAG

VAN DE

COMMISSIE, BELAST GEWEEST MET HET BEHEER DER GOEDEREN VAN HET CENTRAAL MAGAZIJN VAN DE NEDERLANDSCHE VEREENIGING TOT HET VERLEENEN VAN HULP AAN ZIEKE EN GEWONDE KRIJGSLIEDEN IN TIJD VAN OORLOG, UITGEBRAGT AAN HET HOOFD-COMITÉ.

Naauwelijks was de oorlogsverklaring van Frankrijk aan Pruissen bekend geworden, of het Hoofdcomité bepaalde dat er een Centraal Magazijn zou worden ingerigt tot berging en verzending van goederen. Het besloot aan eene commissie het beheer van dat Magazijn op te dragen, en noodigde de Comité's te 's Gravenhage uit, ieder daarvoor twee leden uit hun midden te willen kiezen.

Aan deze uitnoodiging werd gevolg gegeven, en als leden van de Commissie benoemd:

Mevrouw DE STUERS geb. DE KOCK, en Freule L. Gravin VAN RANDWIJCK;

Jhr. J. L. C. POMPE VAN MEERDERVOORT, oud-Officier van Gezondheid bij de Marine, en J. ALMA, gepensioneerd Majoor bij de Pharmaceutische dienst der Landmagt.

Tot Voorzitter dezer Commissie was door het Hoofdcomité benoemd de Heer C. T. VAN MEURS, Luitenant Generaal, Onder-Voorzitter van het Hoofdcomité.

Op den 11den Augustus 1870 hield deze Commissie hare eerste Vergadering in de Ridderzaal alhier, welke op verzoek van het Hoofdcomité door Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken, bij beschikking van den 23sten en 30sten Juli bevorens, voor de vestiging van het Centraal Magazijn was afgestaan.

De Voorzitter van het Hoofdcomité, de Heer Dr. J. Bosscha, installeerde de Commissie, en deze benoemde tot haren secretaris den heer I. A. Vrolik Phil. Cand, die deze betrekking heeft waargenomen tot in de eerste dagen van September d. a. v., toen Z. Ed. met de Ambulance naar Versailles vertrok om aan den heer C. W. M. van de Velde, oud-Officier van de Marine, Gedelegeerde van het Hoofdcomité bij die Ambulance, tot Secretaris te worden toegevoegd. Sedert dien tijd was de Heer J. J. Delruel als Secretaris der Commissie werkzaam en nam deze betrekking tot op heden waar.

Van toen af was de Commissie, of bij afwisseling één of meerdere harer leden, van des voormiddags 8 tot des namiddags 4 uren, in de Ridderzaal aanwezig tot het ontvangen der goederen door de verschillende Comité's en particulieren gezonden.

Den 23sten Juli was door het Hoofdcomité in de *Staats-Courant* eene oproeping gedaan tot onze landgenooten, waarbij de toezending van giften voor het Roode Kruis werd gevraagd, terwijl de Comité's per telegraaf uitgenoodigd werden hun voorraad aan goederen naar het Centraal Magazijn op te zenden.

Een en ander bleef niet onbeantwoord, er stroomde sedert dien tijd uit alle oorden des Rijks een vloed van allerlei voorwerpen naar het binnenhof te 's Gravenhage, alwaar de Ridderzaal weldra was herschapen in een voorraadschuur,

rijk aan alles wat hulp en lafenis kon brengen aan de slagtoffers van den vernielenden krijg.

Binnen weinige dagen, in de maand Augustus reeds, werden 178 colis met diverse goederen ontvangen, doch de toevoer nam in September zoodanig toe, dat in die maand het cijfer van 865 colis bereikt werd, daaronder niet gerekend een groot aantal kleinere dozen en pakken, meerendeels met pluksel en verbandmiddelen.

Met dezen toenemenden aanvoer van allerlei goederen, vermeld op *Bijlage C* hierbij gevoegd, hield natuurlijk de omvang der werkzaamheden van de Commissie gelijken tred, en bleek het, dat haar ledental te beperkt was om alles naar behooren te beheeren.

Alle deze goederen toch in manden, kisten of balen gepakt, behoorden zoo spoedig mogelijk te worden ontpakt en gesorteerd, terwijl op het bureau der Commissie tegelijkertijd alles werd geboekt en in registers opgeteekend.

Schier terzelfder tijd moest zorg worden gedragen voor de verzending der goederen naar lazaretten en ambulancen, zie *Bijlage B*, waarmede reeds op den 22sten en 23sten Augustus naar Dusseldorp en Parijs een begin was gemaakt.

Het eene mogt niet wachten naar het andere, en de spreuk: „die spoedig helpt, helpt dubbel„ moest hier in praktijk worden gebragt.

Het is hier de plaats om hulde te brengen aan den onvermoeiden ijver en de bereidwilligheid van tal van Dames, die door vrijwilligen arbeid het liefdewerk kwamen ondersteunen, en, ofschoon niet allen leden van het Roode Kruis, nogtans een werkdadig aandeel namen aan de veelvuldige werkzaamheden der Commissie, waarvan een groot deel eigenaardig tot het werk van vrouwen behoorde.

De heer Jhr. J. L. C. Pompe van Meerdervoort, die

deel heeft uitgemaakt van de Ambulance naar Saarbrücken, welke op den 13den Augustus door het Haagsche Comité werd uitgerust, was sedert als lid der Commissie voor het Centraal Magazijn vervangen door den heer L. P. VLAANDEREN, Officier der Gezondheid bij de Marine, toegevoegd aan den Heer Inspecteur van den geneeskundigen dienst der Zeemagt, die der Commissie zijne trouwe hulp heeft gewijd tot aan de maand Januari 1871, toen ZEd. Gestr. voor ambtsbezigheden tijdelijk de stad moest verlaten, doch na verloop van eenige weken weer zijne plaats hernam. Met leedwezen zag de Commissie in den loop der maand November Mevrouw DE STUERS geb. DE KOCK uit haar midden heengaan, daar overwegende redenen HEd. noodzaakten, om, zij het ook met weerzin, hare taak vaarwel te zeggen; haar plaats werd daarna ingenomen door Mevrouw de Gravin SCHIMMELPENNINCK VAN NYENHUYS.

Was de toevoer van allerlei goederen groot, het behoeft niet gezegd te worden, dat de verzending naar hare verschillende bestemmingen dezen evenaarde.

In de maand September, zie *Bijlage C*, werden door het Magazijn 376 colis verzonden.

In elke kist of ander voorwerp bevond zich steeds eene lijst, waarop de inhoud was vermeld, terwijl een generale staat der geheele expeditie haar vergezelde, en een gelijkluidend exemplaar daarvan vooraf werd toegezonden aan den Afgevaardigde van het Hoofdcomité, die aan het hoofd der ambulance of van het lazaret, waarvoor de goederen waren bestemd, was geplaatst.

Elke expeditie van goederen werd onder geleide van een koerier ter plaatse harer bestemming overgebragt, en het verheugt de Commissie te kunnen constateeren, dat alle door haar verzondene goederen in goede orde zijn

overgekomen: eene bijzonderheid, die zeker hoog gewaardeerd mag worden als men bedenkt dat niet zelden een convooi, bij het onregelmatig verkeer der middelen van vervoer in die tijden, over of in de nabijheid van het oorlogsterrein moest gebragt worden.

De Commissie mag hier niet onvermeld laten de groote diensten, die zij heeft ondervonden van de Nederlandsche Spoorweg Maatschappijen in het algemeen en van die van den Rhijn-spoorweg in het bijzonder, wegens het veelvuldig gebruik dat van hare lijnen is gemaakt. Deze Maatschappijen hebben, behalve het kosteloos vervoer aan de Vereeniging van het Roode Kruis toegestaan, steeds veel blijken van hulpvaardigheid gegeven. De heuschheid van den stations-chef van den Rhijnspoor alhier, de heer Kemps, is niet onopgemerkt gebleven, zoowel in het met spoed doen afhalen en bevorderen der verzending dier goederen naar het Buitenland, als voor het dadelijk bezorgen van de aankomende naar het Centraal Magazijn.

Deze diensten moeten te hooger gewaardeerd worden als men in aanmerking neemt, dat, vooral in die tijden en in die streken waarheen de goederen gezonden werden, de openbare middelen van vervoer somwijlen voor een gedeelte gestremd of aan buitengewone bemoeijelijking onderhevig waren.

Ook de terugontvangst der goederen uit de sedert opgeheven ambulancen, waaronder die van Metz, Bordeaux, Havre en Rijssel eene eerste plaats bekleeden, had zonder eenige stoornis plaats.

Alle teruggekeerde goederen zijn, met hetgeen in het Magazijn voorhanden was of sedert nog is ontvangen, vermeld in de 10de kolom der *Bijlage C*, en opgeslagen in het huis in de 1ste Nieuwe Molstraat n°. 8, dat door het Hoofdcomité is in huur aanvaard sedert den

1sten Mei ll., daar de Ridderzaal moest ontruimd worden ingevolge beschikking van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken van den 27sten Maart dezes jaars.

De inhoud van dit Magazijn is voor brandschade verzekerd bij de Haagsche Assurantie Maatschappij van de Heeren KEURENAAR en SWAAN.

De Commissie is tot aan het einde der maand Mei door een dienstpersoneel van twee à drie vrouwelijke en drie à vier mannelijke bedienden bijgestaan, welk personeel, naarmate van meerder of minder drukte in het Magazijn, werd vermeerderd of verminderd, en dat zich hoofdzakelijk met het helpen ontpakken en sorteren der ontvangen goederen, het weder emballeren der te verzenden artikelen enz. bezig hield, terwijl voorts twee bedienden op haar bureau den Secretaris toegevoegd waren.

De gezamenlijke kosten voor het beheer van het Centraal Magazijn, van af zijne inrigting in Augustus 1870 tot ultimo Juni 1871, namelijk vrachtloonen, kosten voor het brengen en afhalen van goederen voor de Hollandsche- en Rhijn- spoorwegen, het aankoopen van kisten, weekloonen voor arbeiders, bezoldiging van het bureau-personeel, kosten van administratie, schrijf- en bureau behoeften, brand assurantie, enz. hebben met gepaste spaarzaamheid ± *f* 4700, — bedragen, waaronder zijn begrepen de onkosten voor het overbrengen van het Magazijn van de Ridderzaal naar het huis in de Nieuwe Molstraat (1).

De gezamenlijke waarde van de door het Centraal Magazijn aangekochte-goederen voor de ambulancen en lazaretten,

(1) De uitgaaf-post in de rekening van den Penningmeester sub IV uitgetrokken, bedragende *f* 5068,38 bevat nog eenige uitgaven, die wel tot dat beheer betrekking hebben, maar op last van het Hoofd-Comité in het debet der Magazijn-rekening zijn gebragt.

hoofdzakelijk bestaande in: wollen en katoenen kleedingstukken, ijzeren kribben, bedden, matrassen en bedfournituren, comestibles, wijn en ververschingen, heelkundige instrumenten, tabak en sigaren, mitsgaders de kosten van fabricatie, het naailoon van kleedingstukken hieronder begrepen, beloopt een bedrag van *f* 30897,39, gespecificeerd in kolom 3 van den staat, die sub *lett. C* hierbij is gevoegd, terwijl de geldelijke waarde der door de Comité's en particulieren aan het Centraal Magazijn toegezonden goederen, alsmede het pluksel, de zwachtels, compressen, oud linnen en verder verbandmaterieel op ± *f* 99215,92 kan gerekend worden.

Hieruit volgt, dat:

a. is ontvangen aan verschillende goederen van de Comité's en particulieren voor eene waarde van	*f*	99215,92
b. aangekocht voor.	»	30897,39
Totaal . . .	*f*	130113,31
In het Magazijn voorhanden voor. . .	»	29411,90
Zoodat voor . . .	*f*	100701.41

waarde aan goederen ten gebruike in de ambulancen en lazaretten door het Centraal Magazijn verzonden en aldaar verbruikt en gebleven is.

In het algemeen heeft de Commissie veel voorspoed op haren arbeid mogen ondervinden, en werpt zij een tevreden terugblik op de door haar ten einde gebragte taak.

De onvolmaaktheid, aan al het menschelijke verbonden, heeft gewis ook hier haren invloed doen gevoelen, maar menige nuttige les heeft de ondervinding voor volgende gelegenheden gegeven.

De Commissie meent er hier melding van te moeten maken, dat niet zelden kisten, balen of manden van Comité's of

particulieren bij haar ontvangen, niet met die zorg waren ingepakt en verzekerd, welke volstrekt noodig is om een ongeschonden aankomst van den inhoud te verzekeren, terwijl zelfs herhaaldelijk los geld of geldwaardig papier door haar is gevonden tusschen voorwerpen waar men dit niet zou hebben vermoed.

Wij mogen dit verslag niet besluiten zonder te vermelden, dat het Centraal Magazijn herhaaldelijk door vele belangstellende en hooggeplaatste personen met zigtbare ingenomenheid is bezocht.

Ook Hunne Majesteiten de Koning en de Koningin bleven niet achter in het geven van bewijzen Hunner Hooge belangstelling.

Reeds in het begin der maand September vereerde Hare Majesteit de Koningin het Magazijn met een bezoek en onderzocht Hoogstdezelve of er aan sommige voorwerpen behoefte was.

Weinige dagen daarna, den 15den September, was de Vorstin weêr daar en vereerde het Magazijn met eene gift van flanellen hemden, nadat dit andermaal door H. D. met zigtbare belangstelling in oogenschouw was genomen.

Den 23sten dier maand werd door Z. M. den Koning het Magazijn met een bezoek vereerd, bij welke gelegenheid Z. M. der Commissie een *veld-keukenransel* [batterie de cuisine pour ambulances] deed ter hand stellen.

In tegenwoordigheid der geheele Commissie en van den Heer Voorzitter van het Hoofdcomité heeft Z. M. zich gedurende twee uren onledig gehouden de inrigting van het Magazijn te bezigtigen, informeerde met levendige belangstelling naar alles wat daartoe behoorde, en gaf herhaaldelijk Zijne Hooge tevredenheid te kennen.

Ook na dien tijd bleek het der Commissie, dat dit bezoek

niet onvruchtbaar was geweest. Een tal van kostbare levensmiddelen, in het bijzonder verschillende bouillonsoorten, alsmede saucisons, in de Koninklijke keuken op H. D. last bereid, werden ter beschikking van het Centraal Magazijn gesteld, en verscheidene kisten met ananasvruchten, benevens hoender eijeren, werden der Commissie toegezonden van het Koninklijk Lustslot „het Loo„, terwijl reeds geruimen tijd te voren door Z. M. kostbare *caoutchouc luchtbedden* met toebehooren, benevens *veldbedden* aan het Centraal Magazijn waren geschonken, en 8 *veldtenten voorzien van verwarmings-toestellen en alle andere benoodigdheden* door H. D. ten gebruike waren afgestaan.

Den 13den Mei 1871 werd bij besluit van het Hoofdcomité de Commissie ontbonden verklaard, en van dit besluit bij missive van den 15den d. a. v. door den Heer Voorzitter van het Hoofdcomité, als tolk van de gevoelens der Vergadering, den leden kennis gegeven, onder dankbetuiging van de door hen bewezen diensten.

De Voorzitter der Commissie, de Luitenant Generaal C. T. van Meurs, benevens het lid de Heer J. Alma, werden uitgenoodigd vooralsnog het beheer van het Magazijn te willen blijven waarnemen. Door beide Heeren werd daaraan bereidwillig voldaan.

's Gravenhage, 26 October 1871.

De Commissie voornoemd:

Namens dezelve,

De Voorzitter,

C. T. VAN MEURS.

De Secretaris,

J. J. DELRUEL.

BIJLAGE A.

ALPHABETISCHE LIJST van de namen der plaatsen en ambulancen, waarheen de goederen zijn verzonden.

Aken.	Kleef.
Baden.	Kork.
Balan.	Luxemburg.
Basel.	Lisieux.
Belfort.	Mannheim.
Biebrich.	Metz.
Bienen.	Muhlheim.
Bonn.	Naumburg.
Bordeaux.	Neuwied.
Bouillon.	Parijs.
Burtscheid.	Pont l'Evêque.
Chapelle.	Rijssel.
Coblentz.	Sedan.
Creutznach.	Saarbrücken.
Dusseldorp.	Trier.
Duisburg.	Valenciennes.
Erfürt	Versailles.
Havre.	Wesel.
Heinsberg.	

BIJLAGE B.

STAAT, aanwijzende het aantal colis, dat verzonden is, met specifieke vermelding der plaatsen en ambulancen waarheen, en der dagteekening waarop de verzending heeft plaats gehad.

Dagteekening der verzending.	Plaatsen waarheen gezonden.	Getal colis.
22 Augustus 1870.	Dusseldorp	2
23 〃 〃	Parijs	2
26 〃 〃	Dusseldorp	25
27 〃 〃	Idem	14
28 〃 〃	Trier.	10
29 〃 〃	Mannheim	5
30 〃 〃	Saarbrücken	3
31 〃 〃	Dusseldorp	8
5 September 〃	Saarbrücken	15
〃 〃 〃	Dusseldorp	2
6 〃 〃	Idem.	2
8 〃 〃	Parijs	33
10 〃 〃	Dusseldorp	18
16 〃 〃	Metz	71
〃 〃 〃	Saarbrücken	
〃 〃 〃	Biebrich.	8
17 〃 〃	Naumburg	9
〃 〃 〃	Mannheim	13
19 〃 〃	Sedan	34
	Transporteren.	274

Dagteekening der verzending.	Plaatsen waarheen gezonden.	Getal colis.
	Per transport.	274
21 September 1870.	Dusseldorp	7
22 " "	Aken.	17
23 " "	Chapelle.	33
" " "	Saarbrücken	7
" " "	Bonn	5
" " "	Dusseldorp	21
27 " "	Kork.	1
" " "	Neuwied	13
28 " "	Aken.	31
30 " "	Dusseldorp	1
" " "	Duisburg	29
" " "	Muhlheim	7
1 October "	Dusseldorp	1
6 " "	Idem.	23
7 " "	Havre	9
8 " "	Cleve	9
" " "	Balan	87
12 " "	Idem.	31
" " "	Chapelle.	1
" " "	Neuwied	1
20 " "	Versailles	15
24 October "	Balan	2
25 " "	Neuwied	15
30 " "	Luxemburg.	51
1 November "	Dusseldorp	8
" " "	Coblentz.	11
4 " "	Neuwied	4
7 " "	Rijssel	13
8 " "	Lisieux	5
" " "	Pont l'Evêque. . . .	5
" " "	Aken	7
11 " "	Luxemburg.	48
15 " "	Metz.	32
	Transporteren.	824

Dagteekening der verzending.	Plaatsen waarheen gezonden.	Getal colis.
	Per transport.	824
16 November 1870.	Rijssel	1
19 〃 〃	Dusseldorp	7
〃 〃 〃	Wesel	19
21 〃 〃	Metz.	1
23 〃 〃	Bienen	1
28 〃 〃	Creutznach	9
6 December 〃	Bordeaux	100
13 〃 〃	Havre	131
29 〃 〃	Cleve.	1
29 〃 〃	Neuwied.	2
9 Januarij 1871.	Burtscheid	12
10 〃 〃	Erfürt	16
〃 〃 〃	Wesel	4
14 〃 〃	Metz.	31
21 〃 〃	Idem	1
29 〃 〃	Rijssel	38
〃 〃 〃	Valenciennes	8
31 〃 〃	Wesel	6
14 Februarij 〃	Sedan	1
〃 〃 〃	Dusseldorp	2
15 〃 〃	Coblentz	7
17 〃 〃	Heinsberg	1
23 〃 〃	Basel.	17
24 〃 〃	Aken.	1
3 Maart 〃	Rijssel	15
〃 〃 〃	Parijs	6
22 〃 〃	Duisburg	2
5 April 〃	Rijssel	5
14 〃 〃	Baden	2
	Totaal.	1271

GENERALE STAAT der ontvangen giften in natura

BIJLAGE C. aangekochte, verzonden, daarin overgebleven

ARTIKELEN.	Ontvangen van de Comité's en particulieren		Aangekocht door het centraal magazijn.		Totaal.		Waar in Ned.
	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Gulden.
Verband- en verpleegmiddelen.							
Pluksel (draad en gevensterd)	»	2866	»	»	»	2866	2149
dito (Engelsch) (pak). .	46	»	»	»	46	»	Memo
Zwachtels (linnen en katoen.)	»	2123	»	»	»	2123	318
dito (flanellen) . . .	»	240	»	»	»	240	24
dito (gips) (bus) . .	185	»	36	»	221	»	663
Verbanden (buik-, borst-, abcès en T-)	»	1352	»	»	»	1352	202
Compressen	»	2062	»	»	»	2062	309
Gevensterd pluksel (stukken)	6	»	»	»	6	»	Memo
Oud linnen.	»	1766	»	»	»	1766	264
Doeken	180	»	»	»	180	»	45
Flanel (stukken)	8	»	6	»	14	»	420
Baai (dito)	3	»	»	»	3	»	100
Watten (vel)	1526	»	200	»	1726	»	345
dito (anti-rheumat.) (pak)	11	»	»	»	11	»	1
Sponsen.	992	»	»	»	992	»	148
Kleefpleister (rol). . . .	302	»	»	»	302	»	75
Zwam (stuks)	361	»	»	»	361	»	36
Band (dito)	311	»	»	»	311	»	15
Roode zijde (klos, streng).	148	»	»	»	148	»	14
Zilver draad (kaartjes) . .	45	»	»	»	45	»	13
Zeemleder (vel)	8	»	»	»	8	»	2
Gewast taf (meter) . . .	253	»	4	»	257	»	514
Wasdoek (stuk)	»	»	11	»	11	»	239
Perkament papier (rol) . .	11	»	10	»	21	»	115
Thee-lood (blad)	2	»	36	»	38	»	7
Geperforeerd zink (dito). .	24	»	7	»	31	»	279
IJszakken	14	»	»	»	14	»	14
Verbandpakken	915	»	»	»	915	»	7320
Ruw katoen (meter). . .	»	»	350	»	350	»	96
					Transporteren		13735

nité's en particulieren, der door het Centraal Magazijn
ng ontvangen goederen, benevens hunne waarde.

Verzonden naar de mbulancen.		Waarde in Ned. Ct.		Overgebleven in het centraal magazijn.		Terug ontvangen van de ambulancen.		Totaal van den voorraad op 1° Juli 1871.		Waarde in Ned. Ct.	
uks.	Kilo.	Gulden.	Cts.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Guld.	Cts.
»	2235	1676	25	»	631	»	885	»	1516	1137	»
40	»	Memorie		6	»	6	»	12	»	Memorie	
»	1460	219	»	»	663	»	135	»	798	119	»
»	240	24	»	»	»	»	10	»	10	1	»
221	»	663	»	»	»	43	»	43	»	129	70
»	826	123	90	»	526	»	260	»	786	117	90
»	1394	209	10	»	668	»	210	»	878	131	70
1	»	Memorie		5	»	2	»	7	»	Memorie	
»	1001	150	15	»	765	»	170	»	935	140	25
159	»	39	75	21	»	»	»	21	»	5	25
11	»	330	»	3	»	1	»	4	»	120	»
3	»	100	»	»	»	»	»	»	»	»	»
719	»	343	80	7	»	93	»	100	»	20	»
7	»	1	05	4	»	26	»	30	»	4	50
835	»	125	25	157	»	17	»	174	»	26	10
274	»	68	50	28	»	73	»	101	»	25	25
50	»	5	»	311	»	»	»	311	»	31	10
259	»	12	95	52	»	4	»	56	»	2	80
87	»	8	70	61	»	7	»	68	»	6	80
39	»	11	70	6	»	»	»	6	»	1	80
8	»	2	40	»	»	»	»	»	»	»	»
230	»	460	»	27	»	73	»	100	»	200	»
11	»	239	55	»	»	1	»	1	»	21	»
21	»	115	»	»	»	2	»	2	»	20	»
38	»	7	60	»	»	»	»	»	»	»	»
31	»	279	»	»	»	4	»	4	»	36	»
11	»	11	»	3	»	14	»	17	»	17	»
867	»	6936	»	48	»	21	»	69	»	552	»
350	»	96	25	»	»	»	»	»	»	»	»
ransporteren		12258	90					Transporteren		2866	15

ARTIKELEN.	Ontvangen van de Comité's en particulieren		Aangekocht door het centraal magazijn.		Totaal.		Waar… in Ned.
	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Gulden.
Kribben, bedden en bedfournituren.					Per transport		13735
IJzeren kribben met linnen zijstukken en onderlagen	26	»	121	»	147	»	1617
Ledikanten	5	»	»	»	5	»	100
Springveren-bed	»	»	1	»	1	»	116
Vederen dito	1	»	»	»	1	»	25
Matrassen (zeegras) . . .	376	»	24	»	400	»	3000
Kussens (gewone) . . .	826	»	48	»	874	»	1311
dito (rol en kleine). .	1112	»	»	»	1112	»	222
Dekens (wollen)	1562	»	455	»	2017	»	7059
dito (molton)	753	»	5	»	758	»	1705
dito (katoenen) . . .	3	»	»	»	3	»	12
Lakens (linnen en katoenen)	4696	»	544	»	5240	»	10480
Sloopen (gewone). . . .	2112	»	910	»	2999	»	1499
dito (kleine). . . .	267	»	»	»	267	»	66
Matraszakken	115	»	100	»	615	»	3075
Kussen dito	258	»	»	»	258	»	516
Luchtbedden (caoutchouc) met toebehoorende pijpen en blaasbalgen. . . .	11	»	»	»	11	»	880
Luchtkussens	56	»	28	»	84	»	504
Kleedingstukken.							
Hemden (linnen en katoenen)	7322	»	229	»	7551	»	11326
dito (flanellen) . . .	1603	»	242	»	1845	»	4612
Kabaaijen (linnen en katoen.)	743	»	590	»	1333	»	1666
Onderbroeken (dito dito)	4071	»	1451	»	5522	»	5522
dito (wollen) . .	231	»	1098	»	1329	»	2658
Borstrokken (wollen en kat.)	1557	»	1156	»	2713	»	5426
Boezeroens	8	»	»	»	8	»	16
Nightingales (flanel). . .	780	»	98	»	878	»	1975
Schoudermantels (katoen) .	8	«	»	»	8	»	24
Bed-jakken	5	»	»	»	5	»	5
Sokken (wollen) (paar) . .	3364	»	1847	»	5211	»	1302
dito (katoenen) (paar) .	3225	»	»	»	3225	»	806
					Transporteren		81267

Verzonden naar de ambulancen.		Waarde in Ned. Ct.		Overgebleven in het centraal magazijn.		Terug ontvangen van de ambulancen.		Totaal van den voorraad op 1° Juli 1871.		Waarde in Ned. Ct.	
uks.	Kilo.	Gulden.	Cts.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Guld.	Cts.
r transport		12258	90					Per transport		2866	15
139	»	1529	»	8	»	190	»	198	»	2178	»
4	»	80	»	1	»	»	»	1	»	20	»
1	»	116	85	»	»	»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	1	»	»	»	1	»	25	»
349	»	2617	50	51	»	»	»	51	»	382	50
867	»	1300	50	7	»	126	»	133	»	199	50
015	»	203	»	97	»	81	»	178	»	35	60
975	»	6912	50	42	»	608	»	650	»	2275	»
753	»	1694	25	5	»	98	»	103	»	231	75
1	»	4	»	2	»	2	»	4	»	16	»
224	»	10448	»	16	»	1671	»	687	»	3374	»
976	»	1488	»	23	»	1244	»	1267	»	633	50
267	»	66	75	»	»	»	»	»	»	»	»
603	»	3015	»	12	»	401	»	413	»	2065	»
46	»	92	»	212	»	48	»	260	»	520	»
6	»	480	»	5	»	6	»	11	»	880	»
81	»	486	»	3	»	23	»	26	»	156	»
288	»	10932	»	263	»	2037	»	2300	»	3450	»
536	»	3840	»	309	»	45	»	354	»	885	»
082	»	1352	50	251	»	225	»	476	»	595	»
422	»	5422	»	100	»	754	»	854	»	854	»
098	»	2196	»	231	»	405	»	636	»	1272	»
681	»	5362	»	32	»	565	»	597	»	1194	»
8	»	16	»	»	»	»	»	»	»	»	»
848	»	1908	»	30	»	134	»	164	»	369	»
3	»	9	»	5	»	3	»	8	»	24	»
5	»	5	»	»	»	»	»	»	»	»	»
800	»	1200	»	411	»	704	»	1115	»	278	75
199	»	799	75	26	»	76	»	102	»	25	50
ransporteren		75834	50					Transporteren		24805	25

ARTIKELEN.	Ontvangen van de Comité's en particulieren		Aangekocht door het centraal magazijn.		Totaal.		Waar in Ned.
	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Gulden.
					Per transport		81267
Slaapmutsen (wol en katoen)	1072	»	576	»	1648	»	412
Hoofdnetten	789	»	»	»	789	»	78
Dassen	1572	»	100	»	1672	»	334
Gordels (wol en katoen) .	1139	»	400	»	1539	»	1000
Borstlappen.	85	»	»	»	85	»	42
Mouwen (paar)	20	»	25	»	45	»	22
Schorten	48	»	25	»	73	»	51
Jassen (wollen)	»	»	»	»	»	»	»
dito (katoenen	8	»	»	»	8	»	24
Pantalons (wollen) . . .	»	»	»	»	»	»	»
dito (linnen) . . .	»	»	»	»	»	»	»
Klompen (paar)	»	»	156	»	156	»	54
Pantoffels »	513	»	1027	»	1540	»	2310
Kamerjassen	27	»	»	»	27	»	108
Bouffantes	25	»	411	»	436	»	174
Wanten (paar)	»	»	288	»	288	»	91
Zakdoeken	1923	»	1272	»	3195	»	798
Voedings- en verkwikkingsmiddelen.							
Ham	»	111	»	219	»	330	330
Gerookt vleesch	»	474	»	178	»	652	652
Gezouten vleesch (vat) . .	2	»	»	»	2	»	40
Ossen dito	»	205	»	140	»	345	345
Reuzel	»	»	»	124	»	124	148
Saucise de bologne . . .	»	15	»	6	»	21	21
Verschillende Saucissons (kistje)	6	»	»	»	6	»	300
Liebig (pot)	462	»	»	»	462	»	1848
dito (bus)	11	»	94	»	105	»	525
Bouillon (kistje)	6	»	»	»	6	»	300
dito (bus)	140	»	45	»	185	»	925
Goulmij (flesch)	102	»	165	»	267	»	267
Tapioca en Consommé . Julien (pak en dozen) . .	498	»	35	»	533	»	533
Soep (bus)	7	»	45	»	52	»	78
					Transporteren		93082

Verzonden naar de ambulancen.		Waarde in Ned. Ct.		Overgebleven in het centraal magazijn.		Terug ontvangen van de ambulancen.		Totaal van den voorraad op 1e Juli 1871.		Waarde in Ned. Ct.	
Stuks.	Kilo.	Gulden.	Cts.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Guld.	Cts.
Per transport		75834	50					Per transport		24805	25
1527	»	381	75	121	»	246	»	367	»	91	75
523	»	52	30	266	»	134	»	400	»	40	»
1672	»	334	40	»	»	266	»	266	»	53	20
1511	»	982	15	28	»	740	»	768	»	499	20
70	»	35	»	15	»	24	»	39	»	19	50
24	»	12	»	21	»	1	»	22	»	11	»
70	»	49	»	3	»	4	»	7	»	4	90
»	»	»	»	»	»	41	»	41	»	205	»
4	»	12	»	4	»	2	»	6	»	18	»
»	»	»	»	»	»	29	»	29	»	87	»
»	»	»	»	»	»	6	»	6	»	18	»
156	»	54	»	»	»	»	»	»	»	»	»
1494	»	2241	»	46	»	201	»	247	»	370	50
27	»	108	»	»	»	1	»	1	»	4	»
349	»	139	60	87	»	26	»	113	»	45	20
220	»	68	20	68	»	4	»	72	»	24	»
2701	»	675	25	494	»	38	»	532	»	133	»
»	330	330	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	652	652	»	»	»	»	»	»	»	»	»
2	»	40	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	345	345	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	124	148	80	»	»	»	»	»	»	»	»
»	21	21	»	»	»	»	»	»	»	»	»
6	»	300	»	»	»	»	»	»	»	»	»
462	»	1848	»	»	»	»	»	»	»	»	»
105	»	525	»	»	»	»	»	»	»	»	»
6	»	300	»	»	»	»	»	»	»	»	»
185	»	925	»	»	»	»	»	»	»	»	»
267	»	267	»	»	»	»	»	»	»	»	»
533	»	533	»	»	»	»	»	»	»	»	»
52	»	78	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Transporteren		87291	95					Transporteren		26429	50

ARTIKELEN.	Ontvangen van de Comité's en particulieren		Aangekocht door het centraal magazijn.		Totaal.		Waard[e] in Ned. C[ourant]
	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Gulden.
					Per transport		93082
Ingemaakte groenten (vat).	»	»	8	»	8	»	48
dito dito (kist)	3	»	»	»	3	»	18
dito dito (bus)	127	»	130	»	257	»	257
Bruine boonen (baal) . .	1	»	11	»	12	»	198
Groene erwten » . .	4	»	8	»	12	»	174
Rijst (baal).	29	»	1	»	30	»	555
Rijst (kist)	2	»	»	»	2	»	20
Dito	»	1162.5	»	»	»	1162,5	232
Gort (baal).	5	»	1	»	6	»	117
Sago.	»	591	»	75	»	666	333
Arrowroot	»	257	»	32	»	289	346
Bloem	»	129	»	»	»	129	32
Revalenta	»	87	»	»	»	87	87
Gedroogd brood (ton) . .	3	»	7	»	10	»	95
Beschuit (ton)	7	»	»	»	7	»	70
dito (kist).	5	»	»	»	5	»	50
dito (bus).	56	»	10	»	66	»	743
Boter.	»	613	»	289	»	902	1262
Kaas.	»	409	»	33	»	442	530
Eijeren	500	»	5000	»	5500	»	275
Haring	20	»	1360	»	1380	»	138
Verschillende visch (bus) .	18	»	20	»	38	»	30
Zout (broodjes)	5	»	96	»	101	»	12
Koffijboonen	»	428	»	25	»	453	226
dito extract (bus). . . .	800	»	81	»	881	»	3964
Melk extract (bus) . . .	149	»	522	»	671	»	402
Thee.	»	522	»	3	»	525	1305
Suiker	»	1145	»	135	»	1280	896
Chocolade (bus en flesch) .	700	»	100	»	800	»	1600
Diverse wijnen (flesch) (meerendeels Bordeaux) .	4110	»	160	»	4270	»	4270
Portwijn (flesch)	42	»	150	»	192	»	384
Rhum »	222	»	»	»	222	»	266
Cognac »	74	»	50	»	124	»	286
Genever »	205	»	»	»	205	»	123
Bier »	150	»	»	»	150	»	75
Limonade »	274	»	»	»	274	»	137
					Transporteren		112643

Verzonden naar de ambulancen.		Waarde in Ned. Ct.		Overgebleven in het centraal magazijn.		Terug ontvangen van de ambulancen.		Totaal van den voorraad op 1° Juli 1871.		Waarde in Ned. Ct.	
Stuks.	Kilo.	Gulden.	Cts.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Guld.	Cts.
Per transport		87291	95	»				Per transport		26429	50
8	»	48	»	»	»	»	»	»	»	»	»
3	»	18	»	»	»	»	»	»	»	»	»
257	»	257	»	»	»	»	»	»	»	»	»
12	»	198	»	»	»	»	»	»	»	»	»
12	»	174	»		»	»	»	»	»	»	»
30	»	555	»	»	»	»	»	»	»	»	»
2	»	20	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	1162.5	232	50	»	»	»	»	»	»	»	»
6	»	117	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	666	333	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	289	346	80	»	»	»	»	»	»	»	»
»	129	32	25	»	»	»	»	»	»	»	»
»	87	87	»	»	»	»	»	»	»	»	»
10	»	95	»	»	»	»	»	»	»	»	»
7	»	70	»	»	»	»	»	»	»	»	»
5	»	50	»	»	»	»	»	»	»	»	»
66	»	743	16	»	»	»	»	»	»	»	»
»	902	1262	80	»	»	»	»	»	»	»	»
»	442	530	40	»	»	»	»	»	»	»	»
5500	»	275	»	»	»	»	»	»	»	»	»
1380	»	138	»	»	»	»	»	»	»	»	»
38	»	30	40	»	»	»	»	»	»	»	»
101	»	12	12	»	»	»	»	»	»	»	»
»	453	226	50	»	»	»	»	»	»	»	»
881	»	3964	50	»	»	»	»	»	»	»	»
671	»	402	60	»	»	»	»	»	»	»	»
»	525	1305	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	1280	896	»	»	»	»	»	»	»	»	»
800	»	1600	»	»	»	»	»	»	»	»	»
4270	»	4270	»	»	»	»	»	»	»	»	»
192	»	384	»	»	»	»	»	»	»	»	»
222	»	266	40	»	»	»	»	»	»	»	»
124	»	286	»	»	»	»	»	»	»	»	»
205	»	123	»	»	»	»	»	»	»	»	»
150	»	75	»	»	»	»	»	»	»	»	»
274	»	137	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Transporteren		106853	38					Transporteren		26429	50

ARTIKELEN.	Ontvangen van de Comité's en particulieren		Aangekocht door het centraal magazijn.		Totaal.		Waard in Ned. C
	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Gulden.
					Per transport		112643
Bessensap flesch	3037	,,	,,	,,	3037	,,	607
Vruchtenstroop flesch	60	,,	,,	,,	60	,,	30
Morellen op brandewijn »	30	,,	,,	,,	30	,,	60
Azijn	595	,,	,,	,,	595	,,	119
Sigaren	260900	,,	27200	,,	288100	,,	5762
Tabak	,,	1613	,,	160	,,	1773	1773
dito voor sigaretten . . .	,,	,,	,,	11	,,	11	16
Papier voor sigaretten (boekjes)	,,	,,	100	,,	100	,,	20
Pijpen (met en zonder dop)	256	,,	984	,,	1240	,,	12
Hospitaal- en keuken-benoodigdheden.							
Brancards (rader)	2	,,	,,	,,	2	,,	Memor
dito (draag)	34	,,	3	,,	37	,,	111
Badkuipen	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,
Voetbaden	4	,,	2	,,	6	,,	18
Armbaden	7	,,	2	,,	9	,,	36
Verbandblikjes.	23	,,	12	,,	35	,,	61
Ziekenligters	2	,,	2	,,	4	,,	56
Rektoestellen	,,	,,	2	,,	2	,,	Memor
Zweef dito	94	,,	4	,,	98	,,	dito
Lijf- en beenbogen . . .	54	,,	12	,,	66	,,	dito
Gouttières	6	,,	,,	,,	6	,,	dito
Krukken (stel)	1	,,	,,	,,	1	,,	dito
Tabliers de secours . . .	11	,,	,,	,,	11	,,	22
Ondersteken	26	,,	3	,,	19	,,	95
Urinalen (tin en glazen) .	21	,,	,,	,,	21	,,	10
Bed-tafeltjes	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,
Kamerpotten	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,
Spuwbakken	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,
Kamer-emmers (inodores) .	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,
Lampetkannen.	6	,,	,,	,,	6	,,	1
dito kommen	6	,,	,,	,,	6	,,	1
Water-karaffen	1	,,	,,	,,	1	,,	,,
Tinnen bekers	85	,,	,,	,,	85	,,	17
					Transporteren		121474

Verzonden naar de mbulancen.		Waarde in Ned. Ct.		Overgebleven in het centraal magazijn.		Terug ontvangen van de ambulancen.		Totaal van den voorraad op 1° Juli 1871.		Waarde in Ned. Ct.	
uks.	Kilo.	Gulden.	Cts.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Guld	Cts.
er transport		106853	38					Per transport		26429	50
3037	,,	607	40	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,
60	,,	30	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,
30	,,	60	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,
475	,,	95	,,	120	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,
8100	,,	5762	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,
,,	1773	1773	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,
,,	11	16	50	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,
100	,,	20	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,
1240	,,	12	40	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,
2	,,	Memorie		,,	,,	10	,,	10	,,	Memorie	
33	,,	99	,,	4	,,	5	,,	9	,,	27	,,
,,	,,	,,	,,	,,	,,	1	,,	1	,,	Memorie	
6	,,	18	,,	,,	,,	6	,,	6	,,	18	,,
9	,,	36	,,	,,	,,	32	,,	32	,,	128	,,
35	,,	61	25	,,	,,	5	,,	5	,,	8	75
4	,,	56	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,
2	,,	Memorie		,,	,,	2	,,	2	,,	Memorie	
98	,,	dito		,,	,,	66	,,	66	,,	dito	
66	,,	dito		,,	,,	38	,,	38	,,	dito	
6	,,	dito		,,	,,	1	,,	1	,,	dito	
1	,,	dito		,,	,,	1	,,	1	,,	dito	
7	,,	14	,,	4	,,	1	,,	5	,,	10	,,
17	,,	85	,,	2	,,	9	,,	11	,,	55	,,
21	,,	10	50	,,	,,	60	,,	60	,,	30	,,
,,	,,	,,	,,	,,	,,	35	,,	35	,,	70	,,
,,	,,	,,	,,	,,	,,	15	,,	15	,,	4	50
,,	,,	,,	,,	,,	,,	24	,,	24	,,	12	,,
,,	,,	,,	,,	,,	,,	3	,,	3	,,	3	,,
5	,,	1	50	1	,,	3	,,	4	,,	1	20
5	,,	1	50	1	,,	5	,,	6	,,	1	80
,,	,,	,,	,,	1	,,	15	,,	16	,,	6	40
85	,,	17	,,	,,	,,	64	,,	64	,,	12	80
ransporteren		115629	43					Transporteren		26817	95

ARTIKELEN.	Ontvangen van de Comité's en particulieren		Aangekocht door het centraal magazijn.		Totaal.		Waar in Ned. (
	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Gulden.
					Per transport		121474
Borden (porcelein, tin en ijzeren)	111	»	»	»	111	»	33
Lepels	242	»	126	»	368	»	92
Vorken	200	»	126	»	326	»	65
Messen	78	»	204	»	282	»	56
Koffijmolens	1	»	»	»	1	»	5
dito kannen	1	»	»	»	1	»	5
Water of melkkannen . .	»	»	»	»	»	»	»
Water-ketels (1 groote koperen, met treeft). . .	1	»	»	»	1	»	53
Casserollen	3	»	»	»	3	»	3
IJzeren pannen	»	»	»	»	»	»	»
Roosters	»	»	»	»	»	»	»
Comfooren	»	»	»	»	»	»	»
Koffijbranders	»	»	»	»	»	»	»
Trekpotten	»	»	»	»	»	»	»
Soeplepels	2	»	»	»	2	»	1
Schuimspanen	2	»	»	»	2	»	1
Vleeschvorken	»	»	»	»	»	»	»
Zeeften	2	»	»	»	2	»	2
Blikken tijlen	2	»	»	»	2	»	2
Emmers	3	»	»	»	3	»	4
Gieters	»	»	»	»	»	»	»
Lantarens	16	»	29	»	45	»	135
Kandelaars	2	»	»	»	2	»	4
IJsmachines	»	»	»	»	»	»	»
Theebladen.	3	»	»	»	3	»	3
Lichthangers	»	»	»	»	»	»	»
Kachgels met pijpen. . .	»	»	»	»	»	»	»
Kolen-bakken (met toebehooren)	»	»	»	»	»	»	»
Schoppen	»	»	»	»	»	»	»
Tangen	»	»	»	»	»	»	»
IJzeren platen.	»	»	»	»	»	»	»
dito stoelen	1	»	»	»	1	»	4
Handdoeken	3449	»	100	»	3549	»	1419
Tafellakens	62	»	»	»	62	»	93
Servetten	267	»	»	»	267	»	133
					Transporteren		123591

Verzonden naar de mbulancen.		Waarde in Ned. Ct.		Overgebleven in het centraal magazijn.		Terug ontvangen van de ambulancen.		Totaal van den voorraad op 1° Juli 1871.		Waarde in Ned. Ct.	
uks.	Kilo.	Gulden.	Cts.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Guld.	Cts.
er transport		115629	43					Per transport		26827	95
100	»	30	»	11	»	66	»	77	»	23	10
289	»	72	25	79	»	58	»	137	»	34	25
282	»	56	40	44	»	226	»	270	»	54	»
282	»	56	40	»	»	50	»	50	»	10	»
1	»	5	»	»	»	1	»	1	»	5	»
1	»	5	»	»	»	5	»	5	»	25	»
»	»		»	»	»	4	»	4	»	4	»
1	»	53	»	»	»	4	»	4	»	62	»
3	»	3	75	»	»	11	»	11	»	13	75
»	»	»	»	»	»	7	»	7	»	7	»
»	»	»	»	»	»	2	»	2	»	2	»
»	»	»	»	»	»	1	»	1	»	»	50
»	»	»	»	»	»	1	»	1	»	4	»
»	»	»	»	»	»	2	»	2	»	2	»
2	»	1	50	»	»	12	»	12	»	9	»
2	»	1	50	»	»	1	»	1	»	»	75
»	»	»	»	»	»	2	»	2	»	1	»
2	»	2	»	»	»	2	»	2	»	2	»
2	»	2	»	»	»	1	»	1	»	1	»
3	»	4	50	»	»	11	»	11	»	16	50
»	»	»	»	»	»	6	»	6	»	6	»
45	»	135	»	»	»	4	»	4	»	12	»
2	»	4	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	»	1	»	1	»	10	»
3	»	3	»	»	»	1	»	1	»	1	»
»	»	»	»	»	»	3	»	3	»	1	50
»	»	»	»	»	»	9	»	9	»	90	»
»	»	»	»	»	»	9	»	9	»	13	50
»	»	»	»	»	»	1	»	1	»	»	50
»	»	»	»	»	»	1	»	1	»	»	50
»	»	»	»	»	»	10	»	10	»	15	»
1	»	4	»	»	»	1	»	1	»	4	»
3103	»	1241	20	446	»	913	»	1359	»	543	60
36	»	54		26	»	5	»	31	»	46	50
103	»	51	50	164	»	44	»	208	»	104	»
ransporteren		117415	43					Transporteren		27942	90

ARTIKELEN.	Ontvangen van de Comité's en particulieren		Aangekocht door het centraal magazijn.		Totaal.		Waar in Ned. (
	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Gulden.
					Per transport		123591
Heelkundige Instrumenten.	Memorie.		Memorie.		Memorie.		3863
Genees- en desinfectie-middelen.	Memorie.		Memorie.		Memorie.		1387
Diversen, niet onder de vorenstaande rubrieken begrepen.							
Veld-tent	1	,,	,,	,,	1	,,	Memor
Zeegras (baal)	5	,,	53	,,	58	,,	580
Verbandransels	1	,,	2	,,	3	,,	77
Keuken dito	1	,,	,,	,,	1	,,	Memor
Veldflesschen	34	,,	,,	,,	34	,,	34
Vlaggen.	,,	,,	10	,,	10	,,	120
Necessaires de campagne .	36	,,	,,	,,	36	,,	Memor
Schrijfbehoeften	,,	,,	Memorie.		,,	,,	19
Duitsche en Fransche lectuur	Memorie.		Memorie.		Memorie.		25
Bougies (pak)	712	,,	170	,,	882	,,	352
Groene zeep	,,	,,	,,	25	,,	25	9
Witte dito	,,	52	,,	24	,,	76	45
Waslucifers (doos) . . .	,,	,,	37	,,	37	,,	7
Onderstellen met wielen voor veldbedden	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,
					Totaal . .		130113

erzonden naar de nbulancen.		Waarde in Ned. Ct.		Overgebleven in het centraal magazijn.		Terug ontvangen van de ambulancen.		Totaal van den voorraad op 1° Juli 1871.		Waarde in Ned. Ct.	
ıks.	Kilo.	Gulden.	Cts.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Stuks.	Kilo.	Guld.	Cts.
r transport		117415	43					Per transport		27942	90
Memorie.		Memorie.		Memorie.		Memorie.		Memorie.		1200	„
Memorie.		Memorie.		Memorie.		Memorie.		Memorie.		Memorie.	
„	„	Memorie.		1	„	„	„	1	„	Memorie.	
25	„	250	„	„	„	„	„	„	„	„	„
„	„	„	„	3	„	„	„	2	„	77	„
„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
33	„	33	„	1	„	11	„	12	„	12	„
9	„	180	„	1	„	3	„	4	„	80	„
36	„	Memorie.		„	„	„	„	„	„	„	„
„	„	19	37	Memorie.		Memorie.		Memorie.		Memorie.	
Memorie.		25	50	Memorie.		Memorie.		Memorie.		Memorie.	
82	„	352	80	„	„	„	„	„	„	„	„
„	25	9	„	„	„	„	„	„	„	„	„
„	76	45	60	„	„	„	„	„	„	„	„
37	„	7	70	„	„	„	„	„	„	„	„
„	„	„	„	„	„	4	„	4	„	100	„
otaal . .		118338	40					Totaal . .		29411	90

AANMERKINGEN

behoorende bij Bijlage C.

Als algemeene opmerking dient, dat de taxatie der verschillende goederen aan groote moeijelijkheid is onderworpen; zeer veel artikelen toch zijn bij het Magazijn in niet geheel normalen toestand ontvangen en is dit bij de waardering er van dan ook in aanmerking genomen.

De linnen en katoenen *zwachtels*, de *compressen*, het *oud linnen* en de *verschillende verbanden* zijn geschat tegen den prijs van lompen, berekend per kilo. Het *draad en gevensterd pluksel* tot den prijs van *f* 0.75 per kilo.

Alle artikelen, ook die door het Centraal Magazijn aangekocht, zijn berekend tegen den daarvoor betaalden prijs, met inachtneming er bij, of die, van Comité's of particulieren ontvangen, zich bevonden in den toestand van oud of gebruikt, hetwelk op de taxatie van invloed moest wezen.

De *Comestibles*, *wijn* en *ververschingen*, als allen in normalen toestand ontvangen, zijn tegen gemiddelden winkelprijs berekend.

De 6 stukken *gevensterd pluksel* [zie verband- en verpleegmiddelen pag. 1] waarvan de taxatie bij benadering zelfs zeer twijfelachtig zou wezen, zijn voor memorie uitgetrokken, evenals: *beenbogen*, *zweeftoestellen*, een paar *armkrukken* en *rektoestellen*, alles opgenomen onder de rubriek Hospitaal-benoodigdheden, benevens een *Veldtent*, door de Russische Vereeniging het Roode Kruis aan de Nederlandsche Zuster-Vereeniging geschonken, en de *Rader-brancards*, die door de Comité's Amsterdam en Utrecht ten gebruike zijn afgestaan en tot die Comité's zullen terugkeeren voor zoover dit nog niet is geschied.

Ook is op verzoek van het Comité Deventer, daaraan terug gezonden een *verband-ransel*, vermeld onder de rubriek «Diversen.»

Voorts, onder diversen, *Necessaires de campagne* [zakjes met kleine verbandmiddelen voor verpleegsters] *schaakborden* en *Domino spelen*, eenige *Fransche en Hoogduitsche boekjes*, en een *keuken-ransel* van *Z. M. den Koning* ontvangen.

Het «*ruw katoen*» onder de rubriek «Verband en verpleegmiddelen», heeft gediend tot het maken van *hemden*, *lakens*, *sloopen* enz.

De stukken *flanel* en *baai* hebben gediend ten deele tot het maken van *hemden* en zijn ook in natura verzonden naar de ambulancen om tot *zwachtels* te worden versneden.

Van het *bessensap*, dat voor verzending volstrekt ongeschikt was, is een groot deel [2682 flesschen] afgestaan aan het *Rijks Magazijn voor Geneesmiddelen.*

De 120 *flesschen azijn*, welke in het Centraal Magazijn over zijn gebleven, als niet geschikt om bewaard te worden, zijn sedert aan een debitant in dat artikel verkocht en is het hiervoor ontvangen bedrag gestort in de kas van het Hoofdcomité; even zoo is geschied met een aantal verschillende geneesmiddelen gezamenlijk tot een bedrag van *f* 155.

Van de 53 balen *zeegras*, aangekocht voor een bedrag van *f* 552, zijn 25 *balen* in *natura* verzonden voor het vullen van matraszakken; het overige is in het Centraal Magazijn gebruikt om matrassen en kussens te maken.

Voor zooverre de artikelen voor memorie zijn uitgetrokken, en in kolom 5 hiervoor eene waarde is genoemd, is dit het bedrag dat voor zoodanig artikel door het Centraal Magazijn is betaald.

De Chirurgicale Instrumenten, bestaande uit: *amputatie* en *resectie toestellen*, *troussen met zak-instrumenten*, en een groot aantal losse instrumenten, als: *holle*, *bolle* en *gebogen bistories*, *regte*, *kromme* en *gebogen scharen*, *pincetten*, *kop-werktuigen*, *onderschepnaalden*, *been-* en *kogeltangen*, *veld* en *schroef-tourniquetten*, *stompe*, *brownfieldsche* en andere *wondhaken*, *sondes* van *Nelaton*, *sleufsondes* en anderen, *hechtnaalden*, *insecte spelden*, *styletten*, *gipsscharen*, *beenschrappers*, *kogeltrekkers*, *scalpellen*, *blad-*, *vinger-* en *kettingzagen*, *hand-*, *arm-*, *holle* en *geleidings-spalken* [van hout en ijzerdraad], *zilverdraad*, *roode* en *witte zijde*, enz.

Eindelijk zijn in dezen staat niet opgenomen een aantal kleine mondbehoeften, specerijen of versnaperingen, als in te geringe hoeveelheid ontvangen en verzonden, om allen specifiek vermeld en getaxeerd te kunnen worden, b. v. een weinig *cacao*, *boekweit*, *vijgen*, gedroogde *pruimen*, *appelen* en *peren*, een potje *paté de foie gras*, eenige doosjes *pepermunt*, *koek*, *kaneel*, *mosterd*, *peper*, *vermicelli*, *marmelade*, *orgeade* en *gelei* enz.

VERSLAG

VAN DEN

STAAT en de WERKZAAMHEDEN

DER

COMITÉ'S

VAN DE

NEDERLANDSCHE VEREENIGING

TOT HET

VERLEENEN VAN HULP AAN ZIEKE EN GEWONDE KRIJGSLIEDEN IN TIJD VAN OORLOG.

1869.

1°. *Vrouwen-comité* te 's Gravenhage.

Voorzitster Mevrouw de Douairière van der Oudermeulen geboren van Wickevoort Crommelin, Secretares Freule L. Gravin van Randwijck.

Ontvangen *f* 948.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 237.

Saldo in kas *f* 70.

Het comité houdt zich onledig met de opleiding van ziekenverpleegsters, waartoe het de hulp van het Mannen-comité ontvangt.

Het heeft een som van *f* 500 aan het Mannen-comité afgestaan tot bestrijding van de kosten voor de Tentoonstelling.

Getal leden 120.

2°. *Mannen-comité* te 's Gravenhage.

Voorzitter Dr. H. van Cappelle, Secretaris Dr. B. Carsten.

Ontvangen *f* 3006.66½, waaronder saldo a° p° *f* 1189.15½ en aan rente *f* 42.50.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 181.55.

Nadeelig saldo *f* 103.05½.

Het comité is met de opleiding en vorming van ziekenverplegers voortgegaan en heeft een uitgebreid materieel, dat op de Tentoonstelling van het Roode Kruis in 1869 den eersten prijs heeft verworven.

Het heeft eenige voorlezingen gehouden, en enkele nieuwe

vindingen door leden van het comité werden door bevoegde beoordeelaars op hoogen prijs gesteld.

Onder de ontvangsten moet gerekend worden de opbrengst van een Assaut der Scherm- en Turn-vereeniging te 's Hage.

Getal leden 181.

3o. *Comité* te Utrecht.

Voorzitter J. W. SCHUBART, Secretaris Dr. P. TEMPLEMAN VAN DER HOEVEN.

Ontvangen *f* 413.50.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 84.25.

Nadeelig saldo *f* 196.71.

Het comité heeft eene belangrijke hoeveelheid materieel aangeschaft en daarvan reeds gebruik gemaakt in een scherpschutters-kamp aan de Bilt.

Op de Tentoonstelling van het Roode Kruis in 1869 werd door het comité de 2de prijs behaald voor de verzameling van zijne ingezonden voorwerpen.

Het staat in naauw verband met een voorgenomene stichting tot opleiding van ziekenverplegers, waarvan echter het bestuur en de administratie niet behooren tot de attributen van het comité.

Getal leden 133.

4o. *Comité* te Nijmegen.

Voorzitter Mr. F. P. BIJLEVELD, Secretaris A. M. VAN VOORTHUIJSEN.

Ontvangen *f* 309.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 77.25.

Saldo in kas *f* 103.

Getal leden 76 en 17 begunstigers.

5o. *Comité* te Bergen op Zoom.

Voorzitter A. D. S. CLARCKSON, Secretaris J. M. SWAAN.

Ontvangen *f* 171.01½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 27.25.

Saldo in kas *f* 42.07½.

Er werden door Dr. J. Smith, Officier van Gezondheid bij de Landmagt, met goed gevolg *negen* personen tot ziekenverplegers opgeleid, die bij voorkomende ongevallen hulp verleenen.

Het comité bezit eenig materieel, dat het voornemens is langzamerhand uit te breiden.

Getal leden 109.

6°. *Comité* te Schiedam.

Voorzitter L. Knappert, Secretaris A. K. J. van der Drift.

Ontvangen *f* 55.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 13.75.

Saldo in kas *f* 6.40.

Getal leden 20.

7°. *Comité* te Amsterdam.

Voorzitter Jhr. D. Bicker, Secretaris Dr. E. Laurillard.

Ontvangen *f* 497.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 124.25.

Het comité heeft een prijsvraag uitgeschreven over de maatregelen tot verzorging van zieken en gewonden, noodig bij het bezetten en verdedigen van de Amsterdamsche linie.

Het heeft eenig materieel, waaronder twee raderbaren, aangeschaft, en die aan het Ziekenhuis en 's Landswerf ten gebruike gegeven.

Het hoopt verder zich onledig te houden met het onderwijs in ziekenverpleging.

Getal leden 128.

8°. *Comité* te Haarlem.

Voorzitter Mr. B. J. Müller, Secretaris S. de Clercq Wz.

Ontvangen *f* 541.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 134.

Saldo in kas *f* 230.42.

De toestand van het comité is voldoende.

De werkzaamheden bestonden in voorbereidende maatregelen voor den tijd van oorlog, o. a. in het geven van lessen aan aspirant ziekenverplegers, het aanschaffen van materieel voor de verpleging enz.

Getal leden 118.

9°. *Comité* te Voorburg.

Voorzitter J. C. F. Baron VAN HEERDT, Secretaris W. G. F. VAN VOORTHUISEN.

Ontvangen *f* 113.33.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 22.50.

Saldo in kas *f* 85.33.

Het comité werkt gunstig.

Getal leden 35 waaronder 7 dames.

10°. *Comité* te IJsselmonde, met Barendrecht, Charlois, Feijenoord, Groote Lindt, Heerjansdam, H. I. Ambacht, Katendrecht, Pernis, Poortugaal, Rhoon, Ridderkerk, Rijsoord, IJsselmonde, Zwijndrecht en Strijen Sas.

Voorzitter H. SWANK, Secretaris C. VAN RIET.

Ontvangen *f* 168.75.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 33.75.

Saldo in kas *f* 17.15.

Het comité heeft zich een aantal voorwerpen tot ziekenverpleging aangeschaft, en hield voorlezingen in verschillende plaatsen tot het comité behoorende.

Het heeft eene Dames-onderafdeeling met Mevrouw M. VAN OSENBRUGGEN tot Voorzitster, Mejufvrouw J. M. VAN BIJLERT secretares.

Getal leden 136 waarbij 11 dames

11°. *Comité* te Sittard.

Voorzitter Ph. Martens, Secretaris M. Jansen.

Ontvangen ƒ 80.26.

Gezonden aan het Hoofdcomité ƒ 20.06½.

Saldo in kas ƒ 49.41½.

Getal leden 34.

12°. *Comité* te Almelo.

Voorzitter Mr. J. Kalff, Secretaris Dr. H. G. Hesselink.

Ontvangen ƒ 37.50.

Gezonden aan het Hoofdcomité ƒ 9.37½.

Saldo in kas ƒ 28.12½.

Het comité heeft zich beziggehouden met de belangen der Vereeniging voor te staan en zich zelven te organiseren.

Getal leden 18.

13°. *Comité* te Middelburg.

Voorzitter Mr. J. F. Bijleveld van Serooskerken, Secretaris Jhr. J. W. Paspoort.

Ontvangen ƒ 454.50.

Gezonden aan het Hoofdcomité ƒ 92.50.

Saldo in kas ƒ 262.54.

Het comité is begonnen met eenig materieel, waaronder een raderbaar, aan te schaffen, ten einde ook in vredestijd hulp te kunnen verleenen.

Getal leden 125.

14°. *Comité* te Groningen.

Voorzitter Jhr. Mr. W. C. A. Alberda van Ekenstein, Secretaris Mr. B. Cohen.

Ontvangen ƒ 177.50.

Het comité heeft het voornemen personen voor ziekenverpleging te vormen en zich zooveel mogelijk aan de taak van het Roode kruis te wijden.

Getal leden 10.

15°. *Comité* te Deventer.

Voorzitter H. R. van Marle, Secretaris Dr. M. Juda.

Ontvangen *f* 715.25 behalve de contributie.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 66.

Het comité legt zich toe op het vormen van ziekenverplegers en verpleegsters, het verzamelen van materieel en van al datgene, 't welk voor een goede voorbereiding noodig is.

Onder de ontvangsten behooren *f* 693.25 van een Loterij door eenige Dames, en *f* 122 van een Tooneelvoorstelling door de Onderofficieren der infanterie, in garnizoen aldaar, gegeven.

Getal leden 90.

16°. *Comité* Over-Betuwe.

Voorzitter Mr. F. W. N. Suringar, Secretaris Dr. J. A. L. van Santen.

Getal leden 150.

17°. *Comité* te Kampen.

Voorzitter Dr. D. Lubach, Secretaris C. L. E. C. van Westerbaen Schmidt.

Getal leden 50.

1870.

1°. *Vrouwen-comité* te 's Gravenhage.

Voorzitster Mevrouw de Douairière VAN DER OUDERMEULEN geboren WICKEVOORT CROMMELIN, Secretares Freule L. Gravin VAN RANDWIJCK.

Ontvangen *f* 8220.71.

Saldo in kas *f* 949.

Zendingen. Personen: naar Saarbrücken en Bordeaux; 9 verpleegsters en eenige dames. Goederen: gezamenlijk met het Mannen-comité.

Het comité heeft ziekenverpleegsters doen opleiden. Deze werden onderwezen door geneesheeren van het Mannen-comité.

Het heeft geschonken aan het Haagsche Mannen comité *f* 1500.00. De beide Haagsche comité's hebben grootendeels zamengewerkt.

Getal leden 153 en 100 Donatrices.

2°. *Mannen-comité* te 's Gravenhage met Scheveningen, Wassenaar en Stompwijk.

Voorzitter Dr. H. VAN CAPPELLE, Secretaris Dr. B. CARSTEN.

Ontvangen *f* 19342.39.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1748.05.

Saldo in kas *f* 4490.84½.

Zendingen. Personen: eerst naar Saarbrücken later naar Havre; drie geneesheeren en negen verplegers.

Goederen: gezamenlijk met het Vrouwen-comité naar het Centraal-magazijn; naar Saarbrücken, en bijgedragen tot de zendingen naar Dusseldorp, Biebrich, Aken, Bonn, Neuwied, Duisburg, Mühlheim en Berlijn uit het Centraal-magazijn.

Het had zich reeds van den aanvang der oprigting toegelegd op het vormen van ziekenverplegers en het bijeenbrengen van een aanzienlijk materieel.

Deze voorbereiding in vredestijd is oorzaak geweest, dat de Nederlandsche Vereeniging een der eersten was van de vrijwillige inrigtingen tot het verleenen van hulp in den jongsten oorlog.

Het bezit een door den oorlog zeer uitgebreid materieel, en daarenboven een geoefend personeel, dat het voortgaat uit te breiden en door de heeren CARSTEN, POMPE VAN MEERDERVOORT, VAN DOMMELEN en VLAANDEREN onderwezen wordt.

Onder de opbrengsten behooren *f* 9977.89 en een groote hoeveelheid verpleeg- en levensmiddelen door Baron D'ABLAING VAN GIESSENBURG bijeenverzameld, waarvan een gedeelte door hem naar Saarbrücken werd geleid.

Voorts werd het 3de gedeelte der opbrengst van een concert, gegeven in den Zoölogisch-botanischen tuin, door de zangvereeniging Caecilia en het muzijkkorps van het regement grenadiers en jagers, aan dit, even als aan het Vrouwen-comité, geschonken.

Verschillende uitvoeringen, loterijen en een tentoonstelling van het genootschap Pulchri Studio droegen mede bij tot de belangrijke inkomsten van dit comité.

Getal leden 214.

3o. *Comité* te Utrecht, met Baarn, Benschop, Breukelen, Cothen en Langbroek, Doorn, Driebergen en Rijzenburg, 's Gravenland, Haarzuilen, Oudenrijn en Vleuten, Harmelen, Hoenkoop, Houten, Jaarsveld, Lopik, Lopiker Kapel en Willige Langerak, Jutphaas, Linschoten, Loenen, Loosdrecht en de buurten Mijnden en Oudoever, Maarssen en

Maarsseveen, Montfoort, Nichtevecht en Vreeland, Nunspeet, Renswoude, Rhenen, Scherpenzeel, Soest en Soestenberg, Varik, Veenendaal, de Vuursche, Zandvoort, Zuilen en de Lage Zwaluw.

Voorzitter J. W. SCHUBART, Secretaris Dr. P. TEMPLEMAN VAN DER HOEVEN.

Ontvangen *f* 25579.96½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1000.

Saldo in kas *f* 151.38.

Zendingen. Personen: naar Mannheim twee geneeskundigen, een med. candidaat, vijf verpleegsters, een verpleger, vier helpers; naar Biebrich een med. candidaat, en drie med. candidaten zonder aanwijzing.

Geleiders van goederen: de heer WELLENBERCH M. C., GOETTSCH, Dr. TEMPLEMAN VAN DER HOEVEN, kapitein HERCKENRATH, Jhr. FABRICIUS VAN LEIJENBURG, VAN DER VELDEN en BOUMAN.

Goederen: naar het Centraal magazijn; naar Biebrich, Bentheim, Dusseldorp, Mannheim, Bonn, Remilly, Straatsburg, Courcelles, Aken, Metz, en Hanau a/M.

Het comité bezit een compleet materieel tot de inrigting van een lazaret behoorende.

Het heeft personen voor ziekenverpleging doen opleiden, waarmede zich de heer J. W. SCHUBART had belast.

De heer Dr. VAN DOMMELEN, chef van den militairen geneeskundigen dienst te 's Hage, hield te Utrecht eene voordragt over ziekenverpleging.

Op den 28sten Junij werd op den Nederlandschen Rijnspoorweg een proefrid gehouden met eenige vervoermiddelen van het comité voor zieken en gekwetsten onder toezigt van eene daartoe uitgenoodigde commissie, die daarover een rapport uitbragt.

Bij het uitbreken van den oorlog ondervond dit comité groote medewerking en ondersteuning, en van alle zijden sympathie. De Utrechtsche stichting, in het bezit van een

aanzienlijk materieel, heeft dit geheel ten dienste van het comité gesteld. Het rigtte een loods op tot berging van materieel, waarvoor de heer H. J. A. van Son het terrein afstond. Een veldhospitaal werd eveneens op een terrein van de heeren van Gendt c. s. in gereedheid gebragt en voorzien van 16 kribben met toebehooren.

De expeditie naar Mannheim werd door dit comité bijna geheel georganiseerd en geleverd. Het bood een zijner raderbaren aan H. K. H. Mevrouw de Groothertogin van Baden aan, en stond twee andere aan de Lokal-Vereine te Mannheim en te Frankfort af.

Het comité Utrecht heeft eene groote mate van ijver en belangstelling aan den dag gelegd.

4°. *Comité* te Nijmegen.

Voorzitter Mr. T. P. Bijleveld, Secretaris A. M. van Voorthuijsen.

Ontvangen *f* 3169.70½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1095.93½.

Saldo in kas *f* 63.39.

Zendingen. Personen: twee geneeskundigen, een naar Balan en een naar Neuwied.

Geleider van goederen: de heer J. J. H. Maschek naar Luxemburg voor Metz.

Goederen: naar het Centraal magazijn; Saarbrücken, Kleef en Neuwied.

Het comité hoopt voort te gaan met voor de toekomst te zorgen, en neemt daarbij de eigenaardige ligging dezer vesting in acht.

Het heeft een Dames-onderafdeeling, met de dames van Tricht—Heijdenrijk, Sweerts de Landas, van Gulpen en Sneltjes tot bestuur.

Zij ontving *f* 1173.92, zond aan het Hoofdcomité *f* 150 en hield in kas *f* 105.94.

Tot de opbrengsten heeft bijgedragen een loterij, gehouden door den heer Feijt.

Getal leden 169 en 36 donatrices.

5°. *Comité* te Bergen op Zoom.

Voorzitter A. D. S. Clarkson, Secretaris E. Maertens.

Ontvangen *f* 1602.39.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 707.50.

Saldo in kas *f* 658.78.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité bezit eenig materieel, dat het in tijd van vrede nuttig aanwendt, en voornemens is uit te breiden.

Onder de opbrengsten behooren inzamelingen op de scholen binnen en buiten de stad; die van de Rederijkerskamer „Ons genoegen" en van een concert van liefhebbers Musici, gezamenlijk tot het aanzienlijk bedrag van *f* 1396.06½.

Aan den jongeling Becht werd een kunstarm geschonken.

Getal leden 137.

6°. *Mannen-comité* te Schiedam.

Voorzitter L. Knappert, Secretaris A. K. J. van der Drift.

Ontvangen *f* 1742.36.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1612.98½.

Saldo in kas *f* 102.22½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité werkt gunstig.

Onder de verzending naar het Hoofdcomité behoort een som van *f* 805.30, door het Vrouwen-comité verschaft.

Getal leden 64.

7°. *Comité* te Amsterdam.

Voorzitter Jhr. D. Bicker, Secretaris Dr. E. Laurillard.

Ontvangen *f* 48623.86½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 5000.

Saldo in kas *f* 17191.32

Zendingen. Personen: een geneeskundige naar Carlsruhe en een naar Nancy, een bij de Hollandsch-Fransche ambulance, negen naar Trier, een geneeskundige en een med. candidaat naar Trier, Raon l'Etape en Metz, een verpleegster naar Metz, drie naar Trier, vijf verplegers naar Trier.

Goederen: naar het Centraal magazijn; naar Trier, Berlijn, Parijs, Dusseldorp, Kleef, Metz, Bonn, Aken, Keulen, Sedan, Crefeld, Straatsburg, Havre, Neufchatel en Godesberg.

Geleiders van goederen: de heeren VAN HATTEM en ARNTZENIUS naar Trier, EVERWIJN LANGE en LAURILLARD naar Sedan, Dr. BEUKEMA en de heer en Mevr. TROOST naar Straatsburg, Dr. KAPTEYN naar Crefeld en Jhr. BICKER naar Kleef.

Geld gezonden: naar Munster 300 thl., naar Duisburg 100 thl., naar Biebrich *f* 300, naar Berlijn 200 thl., naar Coblenz 400 thl., naar Parijs fr. 5000.

Het comité is in het bezit van een barak, een tent, een ambulance-wagen en al hetgeen tot een lazaret behoort.

Van de ambulance-wagen is eene teekening met beschrijving uitgegeven.

Het deed personen voor ziekenverpleging opleiden, waarmede zich de heeren prof. TILANUS, Dr. VAN WEESEL en jufvrouw DE JONG hebben belast.

De in het vorig jaar uitgeschreven prijsvraag werd niet voldoende beantwoord.

De Doctoren GUIJE en SANDERS werden door het comité den 8sten Augustus 1870 afgevaardigd naar het Agentschap te Bazel, door het Internationale Comité aldaar gevestigd. Dit agentschap zond Dr. GUIJE naar het Frauen-Verein te Carlsruhe, waar hij uitnemende diensten aan de verwonde krijgslieden verleende, vervolgens ging hij naar Nancy om zich daar verder aan de taak van het Roode Kruis te wijden.

Dr. SANDERS sloot zich te Parijs aan de Fransch-Nederlandsche ambulance aan.

De Dames-onderafdeeling werd bestuurd door Mevrouw DEN TEX VRIESE Voorzitster, Mejufvrouw BRUGMANS Ondervoorzitster, Mejonkvr. A. L. BICKER Secretares en Mevr. LEO LIPPMANN Penningmeesteres.

Aan dat Dames-comité heeft Amsterdam een groot deel, misschien wel het grootste deel, te danken van de eer, die het op het gebied van het Roode Kruis heeft mogen inoogsten.

Getal leden 278.

8°. *Comité* te Haarlem met Heemstede, Velzen, Bloemendaal en Spaarndam.

Voorzitter B. J. MÜLLER, Secretaris S. DE CLERQ.

Ontvangen *f* 5833.80½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 2528.04.

Saldo in kas *f* 813.01½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

De heer PELTZER, officier van gezondheid, hield een cursus voor dames en eenige zieken-verpleegsters.

De heer AALBERTSBERG, officier van gezondheid, zette de cursus voort na het vertrek van den heer PELTZER.

Het comité heeft een lokaal, dat dient tot magazijn en het geven van lessen in ziekenverpleging.

Het heeft eene Dames-onderafdeeling met mevr. ROËLL VAN DE POLL aan het hoofd.

Onder de voornaamste opbrengsten zijn begrepen:

f 248.64½ van de rederijkerskamer Kennemerland,

f 25.50 van mej. COPES VAN HASSELT, eener gehouden loterij,

f 80 van den heer BASTIAANS van een orgel-concert,

f 261.65½ van een concert in de societeit de Vereeniging,

f 9.36 van de bijzondere school te Bloemendaal.

f 800 van de dames onder-afdeeling, en

f 150 van de te Naarden gevestigde dames-commissie.

Getal leden 278.

9°. *Comité* Voorburg.

Voorzitter J. C. F. baron VAN HEERDT, Secretaris W. G. F. VAN VOORTHUYSEN.

Ontvangen *f* 750.53.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 750.53.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité gaat voort tot het doel der Vereeniging mede te werken.

Onder de ontvangsten worden vermeld *f* 515.28 van een collecte,

f 105 bij inteekening, en

f 50 van H. K. H. Mw. Prinses MARIANNE der Nederlanden.

Getal leden 30.

10°. *Comité* IJsselmonde met Barendrecht, Charlois, Feijenoord, Heerjansdam, H. J. Ambacht, Hoogvliet, Katendrecht, Pernis, Poortugaal, Rhoon, Ridderkerk, Rijsoort, IJsselmonde en Groote Lindt.

Voorzitter H. SWANK, Secretaris C. VAN RIET.

Ontvangen *f* 2000.54.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1358.88.

Saldo in kas *f* 35.75.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft eene Dames-onderafdeeling met 30 leden.

Onder de ontvangsten zijn begrepen:

f 4.35 van de openbare school te Rhoon,

f 6.67 dito van die te Groote Lindt,

f 11.66 dito van die te Pernis,

f 6.87 van de 2de school te Hendrik Ido Ambacht.

De heer hoofdonderwijzer C. H. BROUWER, gaf met de leerlingen der hoogste klasse en het Mannenkoor eene zanguitvoering, waarvan het comité *f* 100 ontving.

Er werd door den heer H. J. BONN een groote kist, die

tevens voor twee veldkribben kan dienen, aan het comité ten geschenke gegeven.

Zij werd met goederen gevuld naar 't Centraal magazijn opgezonden.

Getal leden 236, waaronder 30 dames.

11°. *Comité* te Sittard.

Voorzitter P. L. Martens, Secretaris M. J. Jansen.

Ontvangen *f* 976.17.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 625.

Saldo in kas *f* 325.11.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité wenscht op eene nuttige wijze tot bevordering van het doel der Vereeniging werkzaam te blijven.

Getal leden 32.

12°. *Comité* te Almelo (Stad en Ambt.) met Vriezenveen, Hellendoorn, Borne en Tubbergen.

Voorzitter Mr. J. Kalff, Secretaris Dr. H. G. Hesselink.

Ontvangen *f* 1508.30.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1016.30.

Saldo in kas *f* 252.54½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft het voornemen nuttig werkzaam te zijn in vredes tijd.

Het heeft eene Dames-onderafdeeling 7 leden tellende.

Het muzijk-gezelschap Caecilia gaf een concert ten voordeele van het comité.

De fabrijkarbeiders der heeren Salomonson te Nijverdal en H. ten Cate Hzn. en Co. te Almelo droegen voor een groot gedeelte bij tot de ingezamelde gelden.

Getal leden 52.

13°. *Comité* te Middelburg met Biervliet, IJzendijke en Oostburg.

Voorzitter Mr. J. F. BIJLEVELD VAN SEROOSKERKEN, Secretaris Jhr. J. W. PASPOORT.

Ontvangen *f* 3196.25.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 3196.25.

Zendingen. Personen: een verpleegster naar Sedan.

Goederen: naar het Centraal magazijn.

Zeven zendingen van goederen waren van vrouwen uit Middelburg, de overigen uit Biervliet, IJzendijke en Oostburg.

Getal leden 191, waaronder eene Dames-onderafdeeling met 63 leden.

14°. *Comité* te Groningen.

Voorzitter Jhr. Mr. W. C. A. ALBERDA VAN EKENSTEIN, Secretaris Mr. B. COHEN.

Ontvangen *f* 21627.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 10800.

Saldo in kas *f* 5714.90½.

Zendingen. Personen: een geneeskundige naar Dusseldorp en een naar Balan, twee med. candidaten naar Dusseldorp, een heelkundige, een doctorandus, twee med. cand. en een ziekenverpleger naar Mannheim, vier verpleegsters naar Saarbrücken.

Geleiders van goederen: de heeren H. J. SORMANI naar Metz, F. J. ABRESCH naar Burtscheid.

Goederen: naar het Centraal magazijn; naar Burtscheid en Metz.

Het comité heeft zich voorgenomen om met ijver werkzaam te blijven in den geest der vereeniging, en hoopt in een volgend verslag daarover gunstige mededeelingen te kunnen doen.

Onder de ontvangsten zijn begrepen: de opbrengst van een werkje geschreven door mevrouw de Wed. VAN DER TUUK *f* 40.00, de opbrengsten van declamatoria, concerten enz., die aanzienlijk waren te noemen.

Getal leden 67, donateurs 29.

15°. *Mannen-comité* te Deventer.

Voorzitter Mr. H. R. VAN MARLE, Secretaris Dr. W. F. BUCHNER.

Ontvangen *f* 1648.40.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 900.

Saldo in kas *f* 86.85½.

Zendingen. Personen: een geneeskundige naar Dusseldorp.

Een geleider van goederen: de heer TRIBART, naar Dusseldorp en Mannheim.

Goederen: naar het Centraal magazijn.

Dr. JUDA opende een cursus voor vrouwen in ziekenverpleging, die door Dr. W. F. BUCHNER werd voortgezet.

Het uitgebreide materieel werd geborgen in een lokaal van het Athenaeum.

Getal leden 97.

16°. *Comité* Over-Betuwe met Bemmel, Huisen, Buiten-Overbetuwe, Heeteren, Valburg, Gent en Elst.

Voorzitter W. L. H. A. VAN DER MONDE, Secretaris S. J. O. P. VAN WEEZEL.

Ontvangen *f* 2792.26½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1000.

Saldo in kas *f* 642.29½.

Zendingen. Personen: een geleider van goederen, de heer S. C. LINNEMAN, naar Dusseldorp.

Goederen: naar het Centraal magazijn; naar Dusseldorp en naar Wiesbaden.

Geld: Wiesbaden frs. 52, Heidelberg, frs. 96, Valence frs. 78, Montelima frs. 136, Orange frs. 75, Pau frs. 200.

Het comité had een depôt van materieel gevestigd op den huize *Groenoord*, waarvoor het eenige voorwerpen van het Hoofdcomité ontving.

De vestiging van dit depôt had ten doel, bij deelneming

in den oorlog door Nederland, daarvan gebruik te maken, als zijnde zeer gunstig gelegen tusschen verschillende sterkten.

De heer Vos, R. K. Pastoor te Bemmel, stelde een lokaal en eenige liefdezusters beschikbaar.

Het heeft een Dames-onderafdeeling. Mevrouw SCHERMBEEK, Voorzitster, Mevrouw VAN WEEZEL, Secretares.

De Voorzitter van het comité, de heer Mr. F. W. N. SURINGAR, heeft zich te Pau, waar hij voor zijne gezondheid verblijf hield, met grooten ijver de bemoeijingen van een comité aldaar aangetrokken en maakte deel uit van het bestuur.

Door het comité zijn ook collecten gehouden te Lent, Elden, Hemmen, Randwijck en Driel.

Getal leden 305.

17°. *Comité* te Kampen met IJsselmuiden, Grafhorst, Wilsum, Mastenbroek en het Kamper eiland.

Voorzitter Dr. D. LUBACH, Secretaris C. L. E. C. WESTERBAEN SCHMIDT.

Ontvangen *f* 925.89½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 322.50.

Saldo in kas *f* 225.56.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité stelt zich voor bereid te blijven tot het verleenen van hulp, zoo die noodig mogt zijn.

Het heeft een Dames-onderafdeeling, met de Dames VAN HASSELT-JORDENS, HOEK-LE-JOLLE en LUBACH-NIEMAN tot bestuursters.

Onder de ontvangsten zijn begrepen *f* 102.50 van een Soirée musicale door dames en heeren gehouden;

f 269.57½ van collecten in de naburige gemeenten.

Voorts de halve opbrengst van een voorstelling door het gezelschap van den heer PFLEGING *f* 31.84½.

De heer J. van Hasselt stelde een stoomboot ter beschikking van het comité.

Getal leden 107.

18°. *Comité* te Leeuwarden met Jorwerd, Britswerd en Wiewerd, Hallum, Gorredijk, Roordahuizum, Oudega in Wijmbritseradeel, Ferwerd, Kimswerd, Eernewoude, Wijckel, Goënga, Gauw, Mantgum en Schillaard, Marrum en Nijkerk, Oldeboorn, Ter Kaple en Akmarijp, Wanswerd, Beetsterzwaag, Langezwaag, Hemrik, Lippenhuizen, Irnsum, IJlst, Dragten, Hommerts, Oosterwierum, Huins, Sloten, Oppenhuizen en Uitwellingerga, Offingawier, Ureterp, Schiermonnikoog, Heeg, Kooisloot onder Echten, Gaastmeer, Arum, Wijnjeterp, Stavoren, Warga, St. Anna Parochie, Rijs in Gaasterland, Beers en Jellum, Oudega in Smallingerland, Idaard, Bozum, Hoornsterzwaag en Weidum.

Voorzitter Jhr. Mr. W. E. Engelen, Secretaris L. Proes.

Ontvangen *f* 7932.31.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 4941.55½.

In de spaarbank *f* 2800.

Nadeelig saldo *f* 4.03½.

Zendingen. Personen: een geneeskundige naar Saarbrücken, een naar Sédan en een naar Dusseldorp.

Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft een Dames-onderafdeeling. Mevrouw Eisinga Voorzitster, Mevrouw Bergsma Secretares.

Ontvangen *f* 7619.86.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 2114.05½.

Uitgaven *f* 5007.79½.

Spaarbank *f* 2500.

Saldo in kas *f* 112.06½.

De Dames van dit comité hebben zich door ijver en belangstelling uitnemend onderscheiden.

Getal leden 142.

19°. *Comité* te Arnhem.

Voorzitter Dr. P. Kerkhoven, Secretaris Dr. W. J. de Meijer.

Ontvangen *f* 8975.83½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1750.

Saldo in kas *f* 1147.40.

Zendingen. Personen: een geneesheer en een verpleegster naar Dusseldorp.

Goederen: naar het Centraal magazijn; naar Dusseldorp, Cleve, Neuwied en Hettersdorf, Bienen, Emmerik en nog anderen plaatsen.

Het stelt zich voor ook in vredestijd werkzaam te blijven, niet slechts tot voorbereiding voor eenen oorlog, maar ook tot hulpverleen bij binnenlandsche rampen

Onder de ontvangsten zijn begrepen de opbrengsten van een comedie-voorstelling door „Thalia en Melpomene"; van een concert door Euterpe, en van een ander door eenige Dames aldaar; alsmede *f* 50 van de koloniale militaire invalieden van Bronbeek.

De Kommandant, de Kapitein-Adjudant en de Invalieden stelden zich ter beschikking tot het verleenen van persoonlijke diensten.

Het Bestuur van de Dames-onderafdeeling is later voor een gedeelte in het bestuur van het comité verkozen.

Voor het uitbreken van den oorlog mogt het aan de heeren H. C. W. Janson en Dr. Vermeer gelukken een comité te Arnhem te vestigen, dat hier in het bijzonder als een zeer verdienstelijk werk mag beschouwd worden.

Getal leden 650, waaronder 309 Dames.

20°. *Comité* te Helder.

Voorzitter H. L. Oudenhoven, Secretaris Dr. W. Krol.

Ontvangen *f* 1202.60.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 300.65.

Saldo in kas *f* 450.

Zendingen. Personen: een geneeskundige naar Metz, twee naar Havre.

Goederen: naar het Centraal magazijn.

Aan zeven ziekenverpleegsters en acht verplegers wordt les gegeven in ziekenverpleging.

Het bezit eene verzameling van materieel en heeft daarvan een expositie gehouden, waarvoor het Hoofdcomité eenige voorwerpen uit het Centraal magazijn af stond.

Een dichtwerk van den heer B. R. DE BREUK bragt *f* 675.55 ten voordeele van het comité op; een loterij door Dames gehouden *f* 413.

De heer WEBER hield te Helder en te Texel voordrachten over het Roode Kruis. Een collecte bragt *f* 624 op.

Getal leden 146.

21°. *Comité* te Breda met Steenbergen, Roosendaal, Geertruidenberg, Ginneken, Prinsenhage, Drimmelen, Etten en Leur, Zundert, Terheijden, Zevenbergen, Teteringen, Made, Dongen en Deurne.

Voorzitter G. C. C PELS RIJCKEN, Secretaris Ds. M. A. PERK.

Ontvangen *f* 4838.39.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1300.

Saldo in kas *f* 878.

Zendingen. Personen: twee geneeskundigen naar Versailles, een predikant, een magazijnmeester en twee geleiders van goederen naar Metz (de heeren PELS RIJCKEN en PERK).

Goederen: naar het Centraal magazijn en naar Metz.

Dr. WILLEMS gaf onderwijs in ziekenverpleging aan 11 mannen en 16 vrouwen.

Niet onbelangrijk is het te vermelden, dat de Vice-Admiraal G. C. C. PELS RIJCKEN als Minister van Ma-

rine de stichting der Nederlandsche Vereeniging mede heeft tot stand gebragt, en een der oprigters van het comité Breda, de heer ENGELVAART, laatstelijk Minister van Oorlog was.

Getal leden 476.

22°. *Comité* te Dockum.

Voorzitter M. W. SCHELTEMA, Secretaris Jhr. VAN SUCHTELEN VAN DE HAERE.

Ontvangen *f* 582.60.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 250.

Saldo in kas *f* 90.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het wenscht zijne werkzaamheden voort te zetten uit overtuiging dat een flinke voorbereiding in dagen van vrede aller noodzakelijkst is.

Onder de ontvangsten moeten gerekend worden collecten op scholen en in kerken en de opbrengst van muzikale zamenkomsten.

Getal leden 46.

23°. *Comité* te Doesborgh.

Voorzitter Baron VAN PALLANDT VAN BARLHAM, Secretaris BLAAUW.

Ontvangen *f* 2174.67.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1910.

Saldo in kas *f* 84.61.

Zendingen. Personen: een geneeskundige naar Metz.

Goederen: naar het Centraal magazijn.

De Gep. Officier van Gezondheid Kolonel BAUM heeft aan 17 Dames uit den aanzienlijken stand onderrigt gegeven in ziekenverpleging.

Het comité heeft eene Dames-onderafdeeling, Mevrouw BAUM-LEDEL Voorzitster, Mejufvrouw N. VAN RADEN Secretares.

Getal leden 211.

24°. *Mannen-comité* te Gorinchem.

Voorzitter W. F. H. WESTENENG, Off. van Gez. 1e kl., Secretaris A. DE PECKER.

Ontvangen *f* 916.93.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 300.

Saldo in kas *f* 255.22.

Zendingen. Personen: een geneeskundige naar Dusseldorp.

Goederen: naar het Centraal magazijn.

Onder de ontvangsten zijn begrepen *f* 60 van een concert, gegeven door het Gorinchemsche muzijkgezelschap Later is een afzonderlijk Vrouwen-comité opgerigt.

Getal leden 144, waaronder 37 Dames.

25°. *Comité* te Franeker.

Voorzitter P. LIJKLAMA à NIJEHOLT, Secretaris Ds. J. M. BAKHOVEN.

Ontvangen *f* 753.11.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 300.

Saldo in kas *f* 276.71.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 116.

26e. *Comité* te Meppel met Vledder, de Wijk, Nijeveen, Kolderveen en Koekange.

Voorzitter Dr. C. v. D. BOON, Secretaris Dr. R. H. STOFFELS.

Ontvangen *f* 1205.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 575.87½.

Saldo in kas *f* 28.53.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft zich wijzelijk voorgenomen voort te gaan met de bevordering van het doel der Vereeniging, waartoe voorbereiding een eerste vereischte is.

Het heeft eene Dames-onderafdeeling.

Een Muzijkgezelschap en de Rederijkerskamer hebben uitvoeringen gegeven ten voordeele van het comité.

Getal leden 120.

27°. *Comité* te Leiden met Alkemade, Alphen, Bodegraven, Hazerswoude, Katwijk, Koudekerk, Leiderdorp, Leimuiden, Nieuwveen, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Rhijnsburg, Rijnsaterwoude, Sassenheim, Valkenburg, Voorhout, Voorschoten, Warmond, Woubrugge, Zegwaard, Zevenhoven en Zoetermeer.

Voorzitter Prof. M. POLANO, Secretaris Prof. M. J. DE GOEJE.

Ontvangen *f* 6863.39.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 2450.

Saldo in kas *f* 2747.06.

Zendingen. Personen: vier geneeskundigen bij de Ambulance Neerlandaise van Parijs uitgezonden, een geneeskundige naar Mannheim en Neuwied, twee med. candidaten naar Balan en Bordeaux, een verpleger naar Sedan.

Goederen: naar het Centraal magazijn.

De heeren DESERTINE, VAN ITTERSON en Dr. WENKELMAN gaven onderrigt in ziekenverpleging. Het bragt een belangrijk materieel bijeen en is zeer gestemd voor opleiding van ziekenverplegers, waaraan groote behoefte bestaat.

Het comité heeft een Dames-onderafdeeling.

Onder de ontvangsten moeten gerekend worden, die van school-leerlingen in het 3de disirict *f* 728.80 en in het 4de district *f* 404.94.

Uit Broek en Waterland *f* 20.66, en door tusschenkomst van den schoolopziener te Alkmaar *f* 10.50.

Getal leden 258.

28°. *Comité* te Dordrecht.

Voorzitter Ds. S. ESSENIUS GREEFF, Secretaris P. M. V. VAN DE RIVIÈRE.

Ontvangen *f* 3960.30½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1250.

Saldo in kas *f* 1738.65½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn; naar Dusseldorp en naar Mannheim.

Het comité heeft een Dames-onderafdeeling, Mevrouw LOTSIJ ABERSON Voorzitster, Mevrouw SMITS VAN NIEUWENKERK geb. BOUVY Secretares.

Getal leden 305 en 75 donateurs.

29°. *Comité* te Delft met Hof van Delft, de Zwet, Schipluiden en Vreijen-Ban.

Voorzitter Dr. F. M. T. GIJSBERTI HODENPIJL, Secretaris L. COHEN STUART.

Ontvangen *f* 5025.39.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1250.

Saldo in kas *f* 985.82½.

Zendingen. Personen: drie verplegers naar Balan en Havre.

Goederen: naar het Centraal magazijn.

Er werd door de heeren Dr. GIJSBERTI HODENPIJL, J. T. C. L. PILGRIM en J. A. VAN DER STOK, Off. van Gez. onderwijs gegeven aan mannen, vrouwen en aan militairen van het garnizoen.

Het comité bezit nog eenig materieel.

Een tooneelvoorstelling door het genootschap „Geest beschaving" gegeven bragt *f* 214.75 op; en een concert door het Delfts muzijkgezelschap *f* 380.

Getal leden 589.

30°. *Vrouwen-comité* te Schiedam.

Voorzitster Mevrouw M. P. S. COOL geb. DE LANG, Secretares Mejufvrouw D. G. DROST.

Ontvangen *f* 1398.10.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 805.30.

Saldo in kas *f* 4.59.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 213.

31°. *Comité* te Heusden met Elshout, Dussen, Eethen, Wijk en Aalburg, Haarsteeg, Veen, Drunen, Meeuwen, Nederhemert, Herpt.

Voorzitter B. H. FRACKERS, Secretaris B. C. J. VAN DER MEER.

Ontvangen *f* 551.38.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 222.88.

Saldo in kas *f* 260.49½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft een Dames-onderafdeeling, Mevrouw de Wed. BURGHOUT Voorzitster, Mejufvrouw J. W. S. FRACKERS Secretares.

Getal leden 262.

32°. *Comité* te Oosterbeek en Renkum met Doorwerth en Maarssen.

Voorzitter JAN VAN EMBDEN, Secretaris C. A. LAMPING.

Ontvangen *f* 1732.25.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 900.

Saldo in kas *f* 426.12.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Tot de opbrengsten droegen bij loterijen, concerten en tentoonstellingen.

Getal leden 224.

33°. *Comité* te Lochem en Laren met Gelselaar.

Voorzitter Mr. J. E. B. Baron VAN NAGELL, Secretaris D. M. E. WANSLEVEN JR.

Ontvangen *f* 937.57.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 575.

Saldo in kas *f* 128.76½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn, en naar Bentheim.

De geneesheeren Dr. VAN DISSEL en Dr. HEUKELMAN gaven onderwijs in ziekenverpleging.

Het comité heeft hulp verleend te Egmond a/d Zee. Een collecte bragt op *f* 462.05, en eene inzameling te Gelselaar *f* 101.39.

Getal leden 52, begunstigers 100.

34°. *Comité* te Akkrum.

Voorzitter J. S. BOKMA, Secretaris J. VISSER JR.

Ontvangen *f* 347.11½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 50.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Aan dekens ten behoeve van noodlijdenden te Akkrum en Ter Horne is besteed *f* 92.05.

Getal leden 30.

35°. *Comité* te 's Hertogenbosch met Amerzoden, Berlicum, Boekel, Dinteloort, Dinther, Drunen, Dungen, Erp, Geffen, Grave, Haaren, Heesch, Helvoort, Lith, Lithooijen, Megen, St. Michels gestel, Mil, St. Oedenrode, Oijen, Oisterwijk, Oss, Rosmalen en Hintham, Schijndel, Veghel, Vierlingsbeek, Vlijmen en Vught.

Voorzitter H. PIERSON, Secretaris Dr. A. H. KUIJPER, 2de Secretaris P. J. VAN DER DOES DE WILLEBOIS.

Ontvangen *f* 8119.74.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 117.50.

Saldo in kas *f* 1189.58½.

Zendingen. Personen: een geneeskundige naar Sedan.

Geleiders van goederen: de heeren W. CORDEWEENER en JOS. CORDEWEENER naar Balan, Jhr. Mr. DE SAVORNIN LOHMAN naar Metz.

Goederen: naar het Centraal magazijn; naar Luxemburg, naar Sedan, naar Aken en naar Metz.

Het comité houdt zich gereed om hulp te bieden, en wijst er in het jaar-verslag teregt op, dat zonder voorbereiding en zonder organisatie der Vereeniging geenszins zulke belangrijke diensten in den oorlog hadden kunnen verleend worden, als nu het geval is geweest.

Het is in het bezit van een doelmatig materieel dat tot eene volledige ambulance kan uitgebreid worden.

Bood hulp bij gelegenheid van den watersnood in Februari 1871 met *f* 1000 èn de aanwezige goederen in magazijn. Onder de opbrengsten moeten gerekend worden een concert van Mejufvrouw DE KORT van *f* 94; een voorstelling van „Gaudium in ter nos" van *f* 103.25; van een dubbeltjes-loterij te 's Bosch *f* 942.24½.

Heeft een Dames-onderafdeeling, die *f* 400 naar Rijssel zond.

Getal leden 348.

36°. *Comité* te Hattem.

Voorzitter C. J. L. MOS, Secretaris Jhr. W. F. TRIP VAN ZOUDTLANT.

Ontvangen *f* 538.41.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 134.60.

Saldo in kas *f* 166.99½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité wenscht zich te blijven wijden aan den schoonen arbeid der Vereeniging.

Heeft een Dames-onderafdeeling aan wier hoofd Mejufvrouw C. A. P. KAYSER werd geplaatst.

Getal leden 42.

37°. *Comité* te Gouda.

Voorzitter MARS, Secretaris A. N. VORSTMAN.

Ontvangen *f* 2331.70½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1300.

Saldo in kas *f* 129.05.

Zendingen. Personen: een geneeskundige naar Metz.

Goederen: naar het Centraal magazijn, en naar Dusseldorp.

f 1072 werd bij de eerste inschrijving verkregen. Door Israëlieten werd een tooneelvoorstelling gegeven, die *f* 191 opbragt.

Getal leden 157.

38°. *Comité* te Leerdam.

Voorzitter U. J. W. Roldanus, Secretaris D. Grijns.

Ontvangen *f* 467.37.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 150.

Saldo in kas *f* 100.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft hulp verleend aan lijders in de gemeente.

Heeft een Dames-onderafdeeling met 14 leden.

Getal leden 100.

39°. *Comité* te Hoorn met Zwaag, Hem en Blokker, Hoogwoud, Hoog Carspel, Midwoud, Wijdenes, Schellinkhout, Avenhorn, Grosthuizen, Scharwoude, Grootebroek, Berkhout, Aartstwoud, Wognum, Opperdoes, Wervershoofd en Twiske.

Voorzitter Dr. H. J. E. van Hoorn, Secretaris Mr. F. H. G. van der Hoeven.

Ontvangen *f* 3275.53.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1300.

Saldo in kas *f* 943.97½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité bezit een Magazijn waarin het goederen verzamelt.

Onder de ontvangsten behooren *f* 304.25 van de Rederijkerskamer „West Frisia” te Hoorn.

Een collecte in de tusschenschool bragt *f* 6.50 op.

Idem in de armenschool *f* 4.04½, en van het leesgezelschap te Blokker *f* 5.

Getal leden 144, waaronder 11 dames.

40°. *Comité* te Harlingen.

Voorzitter P. COOL, Secretaris H. OORT.

Ontvangen *f* 737.58.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 317.25.

Saldo in kas *f* 175.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het Bestuur hoopt, dat de belangstelling in de Vereeniging de leden van het comité in aantal zal doen winnen, en het daardoor ook weldadig werkzaam kan zijn in vredes tijd.

Dr. POSTHUMUS geeft onderwijs in ziekenverpleging.

Het comité heeft een Dames-onderafdeeling. Mevrouw A. J. FONTEIN-DE VREE Voorzitster, Mejufvrouw H. RODENHUIS Secretares.

Onder de opbrengsten moeten gerekend worden *f* 76.64 voor een concert,

f 13.78 van een tentoonstelling van schilderijen,

f 30 eener collecte in de Herv. gemeente te Wijnaldum, en *f* 27.25 van die der Luth. gemeente te Harlingen.

Getal leden 425, waaronder 123 dames.

41°. *Comité* te Metzlawier en Omstreken.

Voorzitter Mr. S. WITTEVEEN, Secretaris W. REILINGH.

Ontvangen *f* 502.76.

Gezonden aan het Hoofd-comité *f* 400.

Saldo in kas *f* 80.96.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 69.

42°. *Comité* te Zierikzee met Bruinisse, Nieuwerkerk, Oosterland.

Voorzitter H. A Gillot, Secretaris Mr. P. A. J. Bouvin.

Ontvangen *f* 702.31½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 238.22.

Saldo in kas *f* 56.21.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft de noodige voorzorgen genomen tot verzekering van zijn voortdurend bestaan.

Het heeft een Dames-onderafdeeling.

Getal leden 100.

43°. *Comité* te Hengelo met Oldenzaal en Weerselo.

Voorzitter P. van Delden, Secretaris J. H. Molkenboer Jr.

Ontvangen *f* 467.70.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 132.04.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Aan de Dames wordt het grootste deel toegeschreven van de welgelukte werkzaamheden van dit comité.

Getal leden 116.

44°. *Comité* te Maastricht met Vaals, Gulpen, Meerssen, Beek, Houthen, Hulsberg, Kerkroede, Valkenburg, Brunssum, Schimmert, Margeraten, Itteren, Ambij, Mheer, Oud Valkenburg, Ulestraeten, Elsloo, Bunde, Boehholtz, Simpelveld, Berg en Terblijf, Geulle.

Voorzitter H. Raat, Secretaris H. L. Verspijck.

Ontvangen *f* 3365.58½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 582.32.

Saldo in kas *f* 33.80½ en *f* 3800 nominaal aan Certificaten 2½ pCt. Werk. Schuld.

Zendingen. Personen: een geneeskundige naar Havre en Metz.

Geleider van goederen: de heer Verspijck, naar Havre.

Goederen: naar het Centraal magazijn en naar Luxemburg.

Het hield zamenkomsten, waarin het doel en de werking der Vereeniging werden uitgelegd.

Het comité hoopt bij voorduring zich voor te bereiden tot het verleenen van hulp.

Onder de opbrengsten verdient vermelding die van een concert door de Schutterij aldaar gegeven, van een verloting, en van een muziekuitvoering door den heer J. HOLLMANN, waartoe deze uit zijne woonplaats overkwam.

De dames Mevr. SURINGAR en Mevr. H. L. VERSPIJCK worden wegens haren ijver zeer geroemd.

Getal leden 869.

45°. *Comité* te Harderwijk met Elspeet, Putten en Leuvenum.

Voorzitter Mr. D. VAN MEURS, Secretaris J. J. DE LANGE.

Ontvangen *f* 1688.40.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1200.

Saldo in kas *f* 376.75.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité hoopt bij meerdere middelen zich voor te bereiden tot het verleenen van hulp, ook in vredestijd.

Het heeft een Dames-onderafdeeling.

Getal leden 109.

46°. *Comité* te Zutphen.

Voorzitter Jhr. H. A. D. COENEN, Secretaris Dr. J. VAN ANDEL.

Ontvangen *f* 2813.55½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1901.76.

Saldo in kas *f* 840.75½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité wenscht zich zooveel mogelijk den tijd van vrede ten nutte te maken tot voorbereiding voor eenen oorlog.

Het ontving van de kinderen der 3de school *f* 13.60.
" " " " 4de " " 9.01.
" " " " 5de " " 10.42.

Opbrengst van verloting gehouden door Dames *f* 269.02.

Van tentoonstellingen *f* 116.71.

Van eenige meisjes *f* 6.

Van concerten *f* 44.38½.

Het comité had een Dames-onderafdeeling 377 leden tellende, dat later ontbonden werd.

Getal leden 384.

47°. *Comité* te Vianen met naburige gemeenten.

Voorzitter Dr. D. G. WINKLER, Secretaris D. C. TERVEER.

Ontvangen *f* 361.81½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 100.

Saldo in kas *f* 57.62½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 152.

48°. *Comité* te Schoonhoven.

Voorzitter A. J. OORT, Secretaris B. J. R. ENGELBREGT.

Ontvangen *f* 564.29

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 200.

Saldo in kas *f* 220.93½.

Zendingen. Personen: een geneeskundige naar Dusseldorp.

Goederen: naar het Centraal magazijn.

De dames worden inzonderheid genoemd wegens het schenken en vervaardigen van verband- en kleedingstukken.

Afgestaan aan de typhus-lijders te Égmond a/Z. *f* 25.

Ook is besloten eenige gelden beschikbaar te stellen voor pok-lijders in de gemeente.

Getal leden 135.

49°. *Comité* te Bladel met Eersel, Hoogeloon, Kasteren, Bergeijk, Reuzel.

Voorzitter E. J. F. van Dissel, Secretaris A. Carlier.

Ontvangen *f* 155.21½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 150.

Nadeelig saldo *f* 0.24½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Door een naburig comité werden in den kring van dit comité vele gelden ingezameld, zoodat daardoor zijne inkomsten aanzienlijk werden verminderd.

Getal leden 69.

50°. *Comité* te Assen met bijliggende dorpen.

Voorzitter H. Lunsing Meijer, Secretaris C. van Gorcum.

Ontvangen *f* 4306.33.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 2500.

Saldo in kas *f* 167.11 en een inschrijving van *f* 5200 nom. op het grootboek der 2½ % nat. werk. Schuld.

Zendingen. Personen: een med. candidaat naar Neuwied en Rijssel.

Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft besloten tot het aanschaffen van die hulpmiddelen, welke ook in tijd van vrede nuttig kunnen zijn, zooals een barak, enz.

Het heeft een Dames-onderafdeeling. Mevrouw W. van Gorcum, geb. van Eijk, Voorzitster, Mevrouw van Meurs, geb. Hofstede, Secretares.

Getal leden 89.

51°. *Comité* te Alkmaar met Winkel, Oude Niedorp, Heijloo, Schoorl, Bergen.

Voorzitter P. Maclaine Pont, Secretaris H. F. W. Grottendieck.

Ontvangen *f* 5883.04.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1000.

Saldo in kas *f* 3980.88½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft een Dames-onderafdeeling. Mevrouw Maclaine Pont geb. van Pabst Rutgers, Voorzitster, Mevrouw de wed. Immink geb. de Wijs, Secretares.

Getal leden 527.

Comité te Dieren en omstreken.

Voorzitter Dr. D. van Lockhorst, Secret. G. J. W. Hupkes.

Ontvangen *f* 745.44½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 155.

Saldo in kas *f* 190.69½.

Zendingen. Personen: geleiders van goederen, de heeren van Lockhorst en C. Dasse Viëtor, naar Dusseldorp.

Goederen: naar het Centraal magazijn; Dusseldorp en Mannheim.

Het comité blijft met grooten ijver de zaak van het Roode Kruis behartigen, en tracht zich gereed te houden voor eventueel te verleenen hulp.

Getal leden 152.

53°. *Comité* te Rotterdam.

Voorzitter Ds. N. H. de Graaf, Secretaris J. C. Veltcamp Helbach.

Ontvangen *f* 28039.83.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 5000.

Saldo in kas *f* 10874.54.

Zendingen. Personen: twee geneeskundigen, vier adsistent-geneeskundigen, twee verpleegsters, twee zusters van liefdadigheid en twee vrijwilligers naar la Chapelle, en later eenigen van dit personeel naar 't chateau d'Holly.

Goederen: naar het Centraal magazijn; naar Chapelle en Havre.

De heer Dr. H. J. Sleurs hield in het beursgebouw een volksvoordragt, die van grooten invloed was op de deelneming in de Vereeniging.

Het comité heeft er zich naar ingerigt bij voortduring werkzaam te blijven.

Onder de opbrengsten moeten gerekend worden verschillende uitvoeringen, giften van verpleegden in gestichten, van scholen, loterijen, collecten, enz.

Ds. N. H. DE GRAAF heeft het personeel voor de ambulance naar la Chapelle geleid.

Getal leden 260.

54°. *Vrouwen-comité* te Rotterdam.

Voorzitster Mevr. C. M. VAN VOLLENHOVEN—ROCHUSSEN, Secretares Mej. C. F. G. HOFFMAN.

Dit comité heeft geheel met het mannen-comité zamengewerkt.

Getal leden 126.

55°. *Comité* te Venlo, met Steijl en Tegelen, Blerick, Baarlo en Maasbree, Belfeld, Helden, Horst, Sevenum, Venraij, Well, Meerlo, Arcen, Kessel en Beesel.

Voorziiter Past. G. RAETSEN, Secretaris Ds. A. LE ROY.

Ontvangen *f* 1851.23.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1041.

Saldo in kas *f* 500.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn, en Dusseldorp.

Het comité heeft een Dames-onderafdeeling met Mevr. DE FREMERY-FROWEIN, Mevr. CLERCK-DE RIJK, Mevr. ROËLL-VON WEILER, Mevr. ARIENS en Mej. HAGEDOORN tot bestuur.

Onder de ontvangsten is begrepen de opbrengst van een Harmonie-concert.

f 200 werd beschikbaar gesteld voor minvermogende poklijders, en *f* 25 gezonden aan de slagtoffers van den watersnood.

Getal leden 136.

56°. *Comité* te Wageningen.

Voorzitter Baron van Wassenaar, Secretaris J. A. M. Haak.

Ontvangen *f* 895.80½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 500.

Saldo in kas *f* 175.79.

Zendingen. Personen: een geneeskundige naar Versailles.

Goederen: naar 't Centraal magazijn.

Getal leden 98.

57°. *Comité* te Joure en omstreken.

Voorzitter M. L. van de Woestijne Voerman, Secretaris W. B. van der Veen.

Ontvangen *f* 704.72½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 400.

Saldo in kas *f* 52.48½.

Zendingen. Goederen: naar 't Centraal-magazijn.

Getal leden 55, waaronder 25 dames.

58°. *Vrouwen-comité* te Amersfoort.

Voorzitster Mevr. J. C. Kleinenberg-Breda, Secretares Mevr. de wed. J. de Haan du Rochemont.

Ontvangen *f* 1629.09.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 407.

Saldo in kas *f* 398.46.

Zendingen. Goederen: naar 't Centraal-magazijn.

Getal leden 109.

59°. *Vrouwen-comité* te Apeldoorn.

Voorzitster Mevr. de Fielliettaz Goethart-van Dam van Isselt, Secretares Mevr. Hudig van Vollenhoven.

Ontvangen *f* 1621.20½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 294.

Saldo in kas *f* 5.28.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

De Harmonie-Vereeniging gaf een concert ten voordeele van het comité, het bragt *f* 194 op.

De leerlingen van den heer VAN DER HORST, kostschool houder, gaven een voorstelling die *f* 44.40 opbragt, en eene loterij door eenige jonge jufvrouwen gehouden, leverde nog *f* 101.50 aan het comité.

Getal leden 260.

60°. *Vrouwen-comité* te Deventer met Wilpe, Terwolde, Twello, Welsum en Diepenveen.

Voorzitster Mevr. J. T. CRAEIJVANGER-STEIN PARVÉ, Secretares Mevr. M. L. NIEUWENHUIJS VAN LANSCHOT HUBRECHT.

Ontvangen *f* 2608.17½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1300.

Saldo in kas *f* 104.10½.

Goederen: naar Dusseldorp, en naar Mannheim.

Eene vereeniging met het mannen-comité zal waarschijnlijk tot stand komen.

Getal leden 146.

61°. *Comité* te Langstraat met Waspik, Capelle, Besoijen, Waalwijk, Baardwijk, Drunen, Nieuw Kuik, Loon op Zand, de Kaatsheuvel.

Voorzitter Dr. FREERIKS, Secretaris A. J. DE WINTER.

Ontvangen *f* 836.34.

Saldo in kas *f* 428.44.

Zendingen. Goederen: gezonden naar het comité te 's Hertogenbosch om met een expeditie van daar naar het buitenland medegenomen te worden.

De toestand van het comité is zeer gunstig.

Dr. FREERIKS te Waspik gaf onderwijs in het aanleggen van verbanden.

Het heeft een Dames-onderafdeeling.

Voorzitster Mevr. A. C. Noren, Secretares Mej. Hermine Freeriks.

Getal leden 515.

62°. *Comité* te Brielle en Omstreken.

Voorzitter G. F. Lette, Secretaris H. Ph. de Kanter.

Ontvangen *f* 1291.23½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 900.

Saldo in kas *f* 139.56.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité verleent hulp in vredestijd met inachtneming van het doel der Vereeniging.

De heer Directeur J. Tibbe gaf ten bate van het comité een orgelconcert.

Het heeft een Dames-onderafdeeling. Mevr. Kraaijenhoff van de Leur, Voorzitster, Mevr. van der Vegt van Oosten geb. van Staveren, Secretares.

Getal leden 85.

63°. *Comité* te Roermond.

Voorzitter L. Beerenbroek, Secretaris Mr. B. J. F. Scheffer.

Ontvangen *f* 1495 25.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1100.

Saldo in kas *f* 120.99.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn, en naar Wesel.

Het heeft een Dames-onderafdeeling.

Getal leden 343.

64°. *Comité* te Vlissingen.

Voorzitter J. W. Callenfels, Secretaris M. J. Carlier.

Ontvangen *f* 678.61½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 500.

Saldo in kas *f* 42.46½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft het ernstige voornemen ook in tijd van vrede werkzaam te blijven tot bevordering van het doel der Vereeniging.

De heer RUIJSCH gaf een gedicht uit ten voordeele van het comité.

Het verleende hulp aan de Typhus lijders te Egmond a/z.

Zoowel voor de oprigting van het comité als de inzameling van gelden, wordt aan de dames-leden grooten ijver toegekend.

Getal leden 71.

65°. *Mannen-comité* te Vlaardingen met Vlaardinger-Ambacht.

Voorzitter P. K. DROSSAART, Secretaris K. VAN ROSSEN Mz.

Ontvangen *f* 1388.45.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1010.85½.

Saldo in kas *f* 335.47½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 130.

66°. *Comité* te Zaandam.

Voorzitter C. KORFF, Secretaris J. v. LOENEN MARTINET.

Ontvangen *f* 1262.40.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1000.

Saldo in kas *f* 135.55.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité zond *f* 25 aan de commissie voor désinfectie der slagvelden bij Sédan.

Getal leden 199.

67°. *Comité* de Lijmers [te Zevenaar] en Duiven.

Voorzitter Dr. J. C. A. W. HONIG, Secretaris A. G. V. v. D. SCHOOREN.

Ontvangen *f* 659.86.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 250.

Saldo in kas *f* 271.42.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft een hulp-comité met 61 dames-leden.

Het heeft met weinig hulp-bronnen veel gedaan.

Onder de opbrengsten moet gerekend worden die eener collecte.

Eén lid van het comité gaf *f* 100.

Getal leden 175.

68°. *Comité* te Zeist.

Voorzitter J. Baron VAN LIJNDEN, Secretaris J. KUYTENBROUWER.

Ontvangen *f* 3782.95.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 2502.15.

Saldo in kas *f* 39.60.

Zendingen. Personen: een geneeskundige naar la Chapelle, een predikant naar Bonn.

Goederen: naar het Centraal magazijn, geschat op eene waarde van *f* 4000.

Geld: naar Dusseldorp *f* 1086 en Courcelles *f* 110.50.

Getal leden 54.

69°. *Comité* te Zalt Bommel.

Voorzitter Jhr. B. VAN MERLEN, Secretaris JACQUES HARTOG.

Ontvangen *f* 1787.31½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1640.

Saldo in kas *f* 89.64.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité werkt gunstig.

Getal leden 196, waaronder 87 van een Dames-onderafdeeling.

70°. *Vrouwen-comité* te Barneveld.

Voorzitster Mevr. de wed. A. J. TH. TYDEMAN-TERPSTRA, Secretares Mejufvrouw A. C. F. VAN OS.

Ontvangen *f* 924.07.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 600.

Saldo in kas *f* 142.25.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 70, met een jongelings-vereeniging daaronder begrepen.

71°. *Comité* Ouden IJssel, gevestigd te Doetinchem.

Voorzitter Jhr. G. A. VAN NISPEN, Secretaris J. LEYDS.

Ontvangen *f* 1191.99½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 556.87½.

Saldo in kas *f* 400.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

De heeren H. J. PLANTEN, student in de geneeskunde te Utrecht en T. KINDERMAN, militair student in de geneeskunde te Amsterdam, gaven door hunne ijverige bemoeijingen aanleiding tot de vestiging van dit comité.

Getal leden 82.

72°. *Comité* te Heerlen met Voerendaal, Klimmen, Hoensbroek, Wijnantsrade, Schoerberg, Nieuwenhagen, Ubach, Overworms, Rimberg, Kerkrade, Heerlenheide, Eygelshoven, Wanbach en Ubachsberg.

Voorzitter A. SASSEN, Secretaris J. ALSDORF.

Ontvangen *f* 770.43½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 570.71½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn, en Luxemburg.

Getal leden 154.

73°. *Comité* te 's Heerenberg.

Voorzitter Dr. P. HAJENIUS, Secretaris A. VAN DER LOEFF Pz.

Ontvangen *f* 316.95, waaronder begrepen zijn *f* 151.35 van de Dames-onderafdeeling.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 200.

Saldo in kas *f* 84.20½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft eene Dames-onderafdeeling. Mevrouw VAN DAM VAN IJSSELT, Voorzitster, Mejufvrouw J. BADON GHYBEN Secretares.

Getal leden 133, 52 leden der Dames-onderafdeeling daaronder begrepen.

74°. *Comité* te Coevorden.

Voorzitter Mr. A. SLINGENBERG, Secretaris J. H. TOEWATER.

Ontvangen *f* 836.66.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 810.

Saldo in kas *f* 26.66.

Zendingen. Goederen: naar 't Centraal magazijn.

Getal leden 44.

75°. *Comité* te Delden.

Voorzitter W. BAX, Secretaris A. VAN LAER.

Ontvangen *f* 218.16.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 40.

Saldo in kas *f* 18.40.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft een Dames-onderafdeeling onder leiding van Mevrouw M. J. G. KISTEMAKER-KELLENMANN, Mejufvrouw H. G. C. MEYER en Mejufvrouw G. TER HORST.

Getal leden 89.

76°. *Vrouwen-comité* te Weesp met Weesper-Carspel.

Voorzitster Mevr. de wed. D. VAN DER HORST-FEYH, Secretares Mevr. A. M. A. F. SCHEFFER.

Ontvangen *f* 797.45½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 150.

Saldo in kas *f* 427.90½.

Zendingen. Goederen: naar 't Militair hospitaal te Amsterdam.

Voor eene waarde van *f* 38.88 aan kleedingstukken bleef in het bezit van het comité.

Twaalf dames oefenden zich onder leiding van Dr. J. W. T. SCHEFFER in ziekenverpleging.

Voor de collecte ten behoeve der gewapende dienst werd een som van *f* 25 bestemd.

Getal leden 85.

77°. *Comité* te Hellevoetsluis met Nieuw Hellevoet.

Voorzitter A. J. H. BEELOO, Secretaris D. L. HARDEMAN.

Ontvangen *f* 820.87.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 669.80.

Saldo in kas *f* 135.13.

Zendingen. Goederen: naar 't Centraal magazijn.

Het bestuur heeft plannen beraamd voor de oprigting van een Lazaret, dat in deze plaats van groot nut zou kunnen zijn.

Het comité heeft een Dames-onderafdeeling.

Het heeft eene som van *f* 56 ontvangen met speciale bestemming voor Hellevoetsluis.

Getal leden 90 waaronder 21 dames.

78°. *Comité* te Sliedrecht.

Voorzitter N. A. C. SLOTEMAKER, Secretaris JACOB LUIJT.

Ontvangen *f* 1084.65.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 600.

Saldo in kas *f* 180.41.

Zendingen. Goederen: naar 't Centraal magazijn.

De dames M. A. VISSER, D. VAN BUNGE, C. VAN BUNGE, C. M. v. d. KUIJP, J. A. VAN HATTUM, J. v. d. WETERING,

T. v. d. Hoeven en E. J. Luijt, belastten zich met het houden eener collecte, die *f* 906.85 opbragt.

Getal leden 143.

79°. *Comité* te Ruurlo.

Voorzitter H. P. Schuuring, Secretaris B. J. Horsman.

Ontvangen *f* 356.77.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 250.

Saldo in kas *f* 54.80½.

Zendingen. Goederen: naar 't Centraal magazijn.

Getal leden 20.

80°. *Comité* te Boskoop.

Voorzitter V. A. Vintman, Secretaris K. G. F. W. Ham.

Ontvangen *f* 330.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 325.

Saldo in kas *f* 5.

Zendingen. Goederen: naar 't Centraal magazijn.

Getal leden 60.

81°. *Comité* te Geesteren.

Voorzitter J. D. Maaldrink, Secretaris M. J. Meilink.

Ontvangen *f* 125.81.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 103.56.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 60.

82°. *Comité* te Nijkerk aan de Veluwe met Hoevelaken.

Voorzitter R. A. J. Colenbrander, Secretaris J. H. Krudop.

Ontvangen *f* 880.67.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 500.

Saldo in kas *f* 286.62.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft het stellige voornemen zich staande te

houden en voor te bereiden, opdat het in tijd van vrede nuttig en in tijd van oorlog gereed zou zijn.

Getal leden 73 daaronder 43 dames begrepen.

83°. *Comité* te Dantumadeel.

Voorzitter D. J. V. Baron van Sijtzama, Secretaris G. Jongsma.

Ontvangen *f* 617.22½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 400.

Saldo in kas *f* 180.35.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité blijft zich voortdurend toeleggen op de bevordering van het doel der vereeniging ook in vredestijd.

Getal leden 131.

84°. *Comité* te Rijssen.

Voorzitter H. J. van Opstall, Secretaris P. A. J. Hamaker.

Ontvangen *f* 330.57.

Saldo in kas *f* 294.47.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 20.

85°. *Comité* te Borculo.

Voorzitter A. E. van Steeden, Secretaris M. J. A. Immink.

Ontvangen *f* 140.70.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 125.

Saldo in kas *f* 9.75.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft een Dames-onderafdeeling 8 leden tellende.

Getal leden 12.

86°. *Comité* te Alblasserdam en omstreken.

Voorzitter Jhr. L. Bisdom, Secretaris D. van Wageningen.

Ontvangen *f* 1553.32.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 800.

Saldo in kas *f* 504.66½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Een collecte werd te Alblasserdam en Oud-Alblas gehouden door de dames J. SMIT geb. BONN, P. SMIT, W. VAN WAGENINGEN geb. STERK, S. LIPJES, en anderen, die *f* 1029.90 opbragt.

Getal leden 220.

87e. *Comité* te Purmerende.

Voorzitter Mr. H. C. HOOFT HASSELAAR, Secretaris J. SCHUITEMAKER.

Ontvangen *f* 1634.69½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1545.29½.

Saldo in kas *f* 1573.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

88e. *Vrouwen-comité* te Hoogeveen.

Voorzitster Mevr. A. C. VAN DER WIJCK—VAN BENSEKOM, Secretares Mevr. BUDDE—HUISKEN.

Ontvangen *f* 423.94.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 306.50½.

Saldo in kas *f* 77.25.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Van de vereeniging Harmonie ontving het comité *f* 96.50½. De opbrengst eener collecte bedroeg *f* 233.43½.

Getal leden 94.

89e. *Comité* te Steenwijk met Steenwijkerwold, Giethoorn en Onna.

Voorzitter Mr. P. M. SCHUURMAN, Secretaris Mr. D. WICHERLINK.

Ontvangen *f* 580.46.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 550.

Saldo in kas *f* 13,41.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité werkt gunstig.

Het heeft een Dames-onderafdeeling, door Mevr. WALLER, Mevr. BIJL, Mevr. WICHERLINK, Mej. MEESTERS en Mej. VAN BARNEVELD bestuurd.

Het Zanggezelschap „Euterpe" onder directie van Mej. BASTIAANS gaf een concert en stelde de opbrengst geheel ter beschikking van het comité.

Getal leden 52.

90°. *Comité* te Bergschenhoek.

Voorzitter G. J. LE FÈVRE DE MONTIGNY, Secretaris N. KLOPPERT.

Ontvangen *f* 194.40.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 143.50.

Saldo in kas *f* 32.30.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité is met den wensch bezield in vredestijd nuttig werkzaam te zijn en daardoor bij te dragen tot den bloei der Vereeniging.

Zeventien jonge dames hielden één middag in de week de schoolkinderen bezig met het maken van verbandmiddelen.

Getal leden 53.

91°. *Comité* te Giessendam.

Voorzitter J. M. GELUK, Secretaris J. STEIJNIS.

Ontvangen *f* 709.19.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 600.

Saldo in kas *f* 6.67.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft een Dames-onderafdeeling 53 leden tellende. Mej. de Wed. DE GROOT—HANNUM, Voorzitster.

Getal leden 111.

92°. *Comité* te Hardinxveld.

Voorzitter Dr. LULOFS, Secretaris F. M. DE VRIES VAN HEIJST.

Ontvangen *f* 704.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 531.

Saldo in kas *f* 139.39.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Toestand gunstig.

Getal leden 148.

93°. *Comité* te Bergambacht en Ammerstol.

Voorzitter P. J. SMITS, Secretaris J. P. MAHLSTEDE.

Ontvangen *f* 454.56½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 375.

Saldo in kas *f* 23.93½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 39, waaronder 8 vrouwen.

94°. *Comité* te de Rijp.

Voorzitter W. A. PUTMAN, Secretaris O. GEERT.

Ontvangen *f* 510.65.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 510.

Saldo in kas *f* 0.65.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 208.

95°. *Vrouwen-comité* te Warnsveld.

Voorzitster Mevr. R. ARDESCH VAN HAMEL geb. DE WIT v. HAMEL, Secretares Mevr. M. A. GISIUS NANNING-TEN CATE.

Ontvangen *f* 523.09½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 150.

Saldo in kas *f* 63.20.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 23.

96°. *Comité* te Eindhoven met Stratum, Budel, Veld-

hoven, Westerhoven, Duizel, Best, Soerendonk, Waalre, Someren, Helmond, Riethoven, Zeelst, Gémert, Maarheze, Beek en Donk, Leende, Vessem, Dommelen, Strijp, Oerle, Valkenswaard, Hilaarenbeek, Woensel, Gestel, Tongelre, Mienen, Bakel, Lieshout, Aarle-Rixtel, Hoogeloon, Meerlo, Son en Breugel, Stiphout, Asten, Oirschot, Diessen, Geldrop, Hoog en Lage Mierden, Deurne.

Voorzitter Mr. J. P. VAN BLARKOM, Secretaris Mr. T. BARON DE BIEBERSTEIN.

Ontvangen *f* 4010.84½.

Saldo in kas *f* 1203.76½.

Zendingen. Personen: Geleiders van goederen, de heeren DE BIEBERSTEIN, DE BLOCK, VAN LITH, VAN KOL, ELIAS en VAN DER PUTT.

Goederen: naar la Chapelle, Sédan en Metz.

Het comité verkeert in een bloeijenden toestand.

Het heeft een Dames-onderafdeeling. Mevr. J. SMITS HUGENPOTH, Voorzitster.

Onder de ontvangsten zijn begrepen *f* 170 van een concert van Musis Sacrum, en *f* 97.23 van een collecte door Apollo's lust.

Het schonk *f* 100 aan den Zouavenbond, en *f* 200 aan de Commissie voor den watersnood te 's Hertogenbosch.

Door het Dames-comité werd *f* 102.20½ gecollecteerd, en het verkreeg *f* 53.70½ door het houden eener tentoonstelling.

Getal leden 255.

97°. *Comité*. te Heerjansdam.

Voorzitter A. J. KAN, Secretaris A. HALFFMAN.

Ontvangen *f* 209.36.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 160.

Saldo in kas *f* 16.08.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Onder de opbrengsten moet gerekend worden *f* 20.31 eener gehouden collecte op de catechisatie en school.

Getal leden 29.

98°. *Comité* te Haamstede en Omstreken.

Voorzitter L. R. van der Broek, Secretaris H. W. Ferleman.

Ontvangen *f* 84.50.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 60.

Saldo in kas *f* 22.50.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 81.

99°. *Comité* te Willemstad.

Voorzitter Ds. M. J. Wentink, Secretaris J. H. Bijstra, Off. v. Gez.

Ontvangen *f* 402.90.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 335.

Saldo in kas *f* 56.02.

Zendingen. Personen: Een geneeskundige naar Dusseldorp.

De HH. Ds. Wentink en D. Punt collecteerden buiten, Zubli en Bijstra in de stad een som van *f* 248.

De opbrengst ad *f* 87 van twee soirées musicales werd ten bate van het comité gesteld.

Getal leden 64.

100°. *Comité* te Tiel met Maurik, Druten, Wadenoijen en Beusichem.

Voorzitter Dr. F. J. J. A. Junius, Secretaris Jhr. Mr. Th. Serraris.

Ontvangen *f* 1215.05½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1000.

Saldo in kas *f* 290.80.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft een Dames-onderafdeeling.

Eenige liefhebbers gaven een concert, en door Mejufvrouw Brugsma werd een loterij gehouden ten bate van het comité.

Getal leden 82.

101°. *Comité* te Holwerd en Omstreken, te zamen 20 Gemeenten.

Voorzitter A. F. Eilerts de Haan, Secretaris S. H. Hulshoff.

Ontvangen *f* 805.50.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 700.

Saldo in kas *f* 68.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

De betrekkelijk groote afstanden tusschen de dorpen heeft menigvuldige zamenkomsten belet, doch daarom de belangstelling niet verminderd.

Van het eiland Ameland werd een baal met goederen ontvangen, die door het comité naar het Hoofdcomité werd opgezonden.

Getal leden 218.

102°. *Comité* te Woerden.

Voorzitter Mr. A. M. Pareau, Secretaris A. Knaap.

Ontvangen *f* 731.97.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 600.

Saldo in kas *f* 121.01.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Aan den eerstaanw. Officier van Gezondheid Ingenluijff werd opgedragen een voorstel te doen tot voortdurende werkzaamheid der Afdeeling.

Getal leden 43.

103°. *Comité* te Elburg met Doornspijk.

Voorzitter W. Sijpkens, Secretaris J. B. van Lummel.

Ontvangen *f* 731.70.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 458.

Saldo in kas *f* 38.43½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Onder de opbrengsten was een collecte te Doornspijk ten bedrage van *f* 158.

Getal leden 140.

104°. *Comité* te Heenvliet met Abbenbroek, Zuidland, Simonshaven, Piershil, Hekelingen, Spijkenisse, Oudenhoorn, Geervliet.

Voorzitter C. M. Vos, Secretaris J. E. Moltzer, en in elk dorp één Commissaris.

Ontvangen *f* 1033.88.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 994.07½.

Saldo in kas *f* 39.80½.

Getal leden 108 en 3 donateurs.

105°. *Comité* te Kinderdijk.

Voorzitter Dr. P. M. S. Kros, Secretaris C. H. van der Linden.

Ontvangen *f* 1138.10.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 627.75.

Saldo in kas *f* 176.31.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité schafte eenige nuttige voorwerpen aan ten einde ook in vredestijd hulp te kunnen verleenen.

Eene dame van het comité heeft eene zeer doelmatige wijziging gebragt in het Nightingale Jackett, en een indrustrieel aldaar heeft een pakkist uitgevonden, die voor twee kribben kan dienen.

Getal leden 72.

106°. *Comité* te Heerde.

Voorzitter A. J. H. van Troostenburg de Bruijn, Secretaris P. van Regteren Altena.

Ontvangen *f* 526.55.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 497.55.

Saldo in kas *f* 21.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft het ernstige voornemen als afdeeling der Vereeniging te blijven bestaan.

Getal leden 58.

107°. *Comité* te Woudrichem met Rijswijk, Giessen, Andel en Uitwijk.

Voorzitter B. H. Bommezijn, Secretaris A. van Helden.

Ontvangen *f* 484.74½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 300.

Saldo in kas *f* 150.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 299.

108°. *Comité* te Lisse.

Voorzitter M. Temminck, Secretaris Dr. A. C. van Ewijk.

Ontvangen *f* 795.80.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 735.

Saldo in kas *f* 54.80.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité hield een tentoonstelling van voorwerpen voor de verloting bestemd.

Getal leden 80.

109°. *Vrouwen-comité* te Vlaardingen.

Voorzitster Mevrouw F. A. Warmelo Hallegraeff, Secretares Mevrouw G. van Stipriaan Luïscius—Reints Bok.

Ontvangen *f* 560.05.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 450.

Saldo in kas *f* 29.60.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

De heer Bruiningh van den Bergh stortte de helft der opbrengst van een door hem gegeven orgelconcert in de kas van het comité.

Getal leden 97.

110°. *Comité* te West-Zaan.

Voorzitter G. J. Müller, Secretaris A. G. Jans.

Ontvangen *f* 379.95.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 250.

Saldo in kas *f* 73.10.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité stelt zich voor in vredestijd nuttig werkzaam te zijn.

Het heeft een Dames-onderafdeeling met Mevrouw de Wed. Tip—Bobbeldijk, Mevrouw Tip—Klots, Mevrouw Bogh—Tweehuijs, Mevrouw de Wed. Grootes Heijnis, Mevrouw Avis—van Waert tot bestuur.

Onder de ontvangsten zijn begrepen *ƒ* 10.42 opbrengst eener collecte gehouden in de Noorderschool, en *ƒ* 228.48 van die in de gemeente gehouden.

Getal leden 192.

111°. *Comité* te Hulst.

Voorzitter Mr. A. E. Crookewit, Secretaris P. F. Ketner.

Ontvangen *ƒ* 442.81.

Gezonden aan het Hoofdcomité *ƒ* 415.

Saldo in kas *ƒ* 19.71.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité wenscht voort te gaan met zich aan het doel der Vereeniging te wijden.

Het zanggezelschap de „Harmonie" gaf een concert waarvan de opbrengst ter beschikking van het comité werd gesteld.

De Bestuursleden hielden een collecte aan de huizen.

Getal leden 62, daaronder 22 dames begrepen.

112°. *Comité* te Wijk bij Duurstede met Schalkwijk, Tull en 't Waal.

Voorzitter D. O. Heldewier, Secretaris W. Opzoomer.

Ontvangen *ƒ* 947.22.

Gezonden aan het Hoofdcomité *ƒ* 858.81.

Saldo in kas *ƒ* 69.16.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Een opbrengst van *ƒ* 208.81 was die eener collecte te Schalkwijk, Tull en 't Waal gehouden.

Getal leden 109.

113°. *Comité* te Tilburg.

Voorzitter P. E. H. BODEL BIENFAIT, Secretaris A. P. LEDEBOER.

Ontvangen *f* 1350.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 700.

Saldo in kas *f* 150.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn; naar Balan en Dusseldorp.

Het comité heeft een Dames-onderafdeeling 104 leden tellende.

De opbrengst van een concert door de Harmonie en Zanggezelschappen gegeven, werd geheel ter beschikking aan de Dames-afdeeling gesteld.

Een collecte bragt *f* 860 op.

Getal leden 284.

114°. *Comité* te Giessen Nieuwkerk met Goudriaan, Ottoland, Schilluinen en Peursum.

Voorzitter J. D. VAN SLIJPE, Secretaris R. A. VAN DEURSEN.

115°. *Comité* te Zwijndrecht.

Voorzitter L. M. VAN VEEN, Secretaris W. D. J. BROUWER.

Ontvangen *f* 237.40.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 200.

Saldo in kas *f* 80.35.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité stelt zich voor ook in tijd van vrede werkzaam te zijn.

Getal leden 79.

116°. *Comité* te Eiland Overflakkee en Goedereede met Dirksland, Oude Tonge, Nieuwe Tonge, Ooltgensplaat, Middelharnis en Sommelsdijk.

Voorzitter J. ELAND ANEMAET, Secretaris Mr. G. J. GOEKOOP Cz.

Ontvangen *f* 899.08.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 246.36.

Saldo in kas *f* 477.89.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité stelt zich voor werkzaam te blijven tot bevordering van het doel der Vereeniging, en, indien het noodig mogt zijn, onmiddellijk hulp te kunnen verleenen.

Getal leden 190.

117°. *Comité* te Holten.

Voorzitter J. Vincent Jr., Secretaris H. H. Rörik.

Ontvangen *f* 177.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 142.12½.

Saldo in kas *f* 31.47½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het saldo werd besteed tot aankoop van behoeften voor de minvermogende ingezetenen in deze gemeente.

Getal leden 93.

118°. *Comité* te Hilligersberg.

Voorzitter Dr. D. H. Teljer, Secretaris F. van den Berg.

Ontvangen *f* 407.63.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 101.90¾.

Saldo in kas *f* 80.62.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft een Dames-onderafdeeling.

Een gehouden collecte bragt *f* 204.79 op.

Door een enkelen ingezeten werd *f* 50 gegeven.

De jongelieden Alers, de Dekker en Mollin hielden eene loterij, die *f* 41.84 opbragt.

Geld en kleederen werden gegeven aan minvermogende poklijders.

Getal leden 111.

119°. *Comité* te Gorssel.

Voorzitter J. A. VAN HASSELT, Secretaris M. A. AMSHOFF

Ontvangen *f* 546.54.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 450.

Saldo in kas *f* 112.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 30.

120°. *Comité* te Noordwelle.

Voorzitter J. J. HOOGENBOOM, Secretaris M. LOCKER DE BRUINE.

Ontvangen *f* 36.50.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 36.50.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 34.

121°. *Comité* te Smilde.

Voorzitter F. J. P. MOQUETTE, Secretaris G. G. MEIJERINGH.

Ontvangen *f* 144.49½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 50.

Saldo in kas *f* 74.63½.

Het houdt zich bereid om in voorkomende gevallen in vredestijd hulp te kunnen verleenen, en daardoor gereed te zijn wanneer in eenen oorlog bijstand mogt worden verlangd.

Getal leden 28.

122°. *Comité* te Overschie.

Voorzitter W. TAK, Secretaris H. VISSER JNR.

Ontvangen *f* 554.55½

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 499.05½.

Saldo in kas *f* 11.35.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 74.

123°. *Comité* te Schermer en Omstreken.

Voorzitter Ds. P. LUGT, Secretaris Ds. C. DE HOLL.

Ontvangen *f* 1798.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1133.49.

Saldo in kas *f* 200.

Het comité heeft een som van *f* 400 beschikbaar gesteld tot aankoop van een en ander, dat, zoo in tijd van oorlog als in vredestijd, bij ziekte dienst bewijzen kan.

Getal leden 565.

124°. *Comité* te Haastrecht met Steijn, de Vlist en Vliet.

Voorzitter M. BISDOM VAN VLIET, Secretaris C. DEN BAARS.

Ontvangen *f* 205.

Saldo in kas *f* 23.72.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité wenscht in vredestijd zijne middelen nuttig te besteden.

Het heeft een Dames-onderafdeeling.

Getal leden 139.

125°. *Comité* te Groenlo.

Voorzitter W. J. L. DE LA FONTAINE SCHLUITER, Secretaris J. W. LASONDER.

Ontvangen *f* 278.18½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 220.

Saldo in kas *f* 26.44.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn, en naar Keulen.

Van de verzonden goederen werd vooraf in de school van den heer WAANDERS een tentoonstelling gehouden.

Getal leden 25.

126°. *Comité* te Dinxperlo.

Voorzitter Ds. H. C. S. SNETLAGE, Secretaris W. A. BOLAND.

Ontvangen *f* 254.86.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 40.

Saldo in kas *f* 47.03.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn, en naar Keulen.

Getal leden 27.

127°. *Comité* te Raalte.

Voorzitter Mr. G. A. VOS DE WAEL, Secretaris Jhr. C. A. VAN GEUSAU.

Ontvangen *f* 355.84½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 340.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het saldo in kas is gegeven aan de armen te Raalte.

Getal leden 25.

128°. *Vrouwen-comité* te Winterswijk.

Voorzitster Mevrouw Th. A. VEEREN—HAMAKER, Secretares Mevrouw Z. MEYJES—EVERWIJN.

Ontvangen *f* 1455.60½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1350.

Saldo in kas *f* 63.58½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité wenscht op den ingeslagen weg voort te gaan.

Een collecte aan de huizen bragt op *f* 1455.60½.

Getal leden 65.

129°. *Comité* te Texel.

Voorzitter P. KONING, Secretaris F. KONING.

Ontvangen *f* 730.59½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 696.09½.

Nadeelig saldo *f* 35.40½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

De HH. Ds. BAKKER VAN DE WAAL en A. B. WEBER

hielden volksvoordragten ter bevordering van de deelneming in de vereeniging.

Getal leden 69.

130°. *Comité* te Ede.

Voorzitter A. A. C. de Vries Robbé, Secretaris J. C. ten Cate.

Ontvangen *f* 111.49½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1000.

Deze som werd reeds vóór de oprigting van het comité door de commissie van inzameling aan het Hoofdcomité overgemaakt.

Saldo in kas *f* 78.38½.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 35.

131°. *Vrouwen-comité* te Gorinchem met Werkendam, Sleeuwijk en de Werken.

Voorzitster Mevrouw Noorduijn—van Sprangh, Secretares Mevrouw Schuurbeque Boeije—Baud.

Ontvangen *f* 660.87½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 150.

Saldo in kas *f* 286.34.

Zendingen. Goederen: naar Metz en Egmond aan Zee. Geld: Aan behoeftige ingezetenen van Gorinchem en Aarlanderveen.

De heer Appel gaf een concert in de Groote Kerk ten bate van het comité.

Het comité heeft hulp verleend te Egmond aan Zee, zoomede aan ingezetenen in en buiten de stad.

Getal leden 89, waaronder 9 mannen.

132°. *Comité* te Hillegom.

Voorzitter Mr. A. J. Hoekwater, Secretaris H. Nieuwenhuis.

Ontvangen *f* 429,25.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 331.75.

Saldo in kas *f* 78 65.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Onder de ontvangsten is begrepen de opbrengst eener collecte van *f* 300.

Getal leden 74.

133°. *Comité* te Gendringen.

Voorzitter Mr. J. W. van de Laar, Secretaris P. C. van der Does.

Onvangen *f* 250.50.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 200.

Saldo in kas *f* 45.49.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 39.

134°. *Comité* te Delfshaven.

Voorzitter J. W. Reusener, Secretaris J. H. Henkes.

Ontvangen *f* 256.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 87.83.

Saldo in kas *f* 60.04.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 234.

135°. *Comité* te Voorst met Wilp.

Voorzitter M. J. Bouman, Secretaris H. Hiebink.

Ontvangen *f* 1731.92½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 1500.

Saldo in kas *f* 150.67½.

Zendingen. Personen: Een geneeskundige naar Sédan en Bordeaux.

Goederen: naar het Centraal magazijn.

Getal leden 128.

136°. *Comité* te Schiebroek.
Voorzitter J. WIJNAENDTS, Secretaris T. HOUTZAGER.
Ontvangen *f* 65.
Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 57.50.
Saldo in kas *f* 7.50.
Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.
Getal leden 10.

137°. *Comité* te Oosterhout met 's Gravemoer en Dongen.
Voorzitter T. G. P. ARNOLD, Secretaris J. H. LAMMERTS VAN BUEREN.
Ontvangen *f* 601.28.
Saldo kas *f* 168.67.
Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.
Getal leden 98.

138°. *Comité* te Brummen.
Voorzitter L. J. N. VAN ESSEN, Secretaris J. VIEHMANN.
Ontvangen *f* 821.37½.
Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 800.
Saldo in kas *f* 2.47½.
Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.
De Dames-onderafdeeling had een som van *f* 171 ingezameld, die zij besteedde tot het aankoopen van goederen.
Getal leden 123.

139°. *Comité* te Sassenheim.
Voorzitter Mr. J. N. A. BUCAILLE, Secretaris J. H KORTMANN.
Ontvangen *f* 343.
Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 293.
Saldo in kas *f* 50.
Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.
Getal leden 52.

140°. *Comité* te Renesse.
Voorzitter A. J. Telders, Secretaris J. Hoogenboom.
Ontvangen *f* 25.70.
Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 20.
Saldo in kas *f* 5.70.
Getal leden 23.

141°. *Comité* te de Lier.
Voorzitter J. Gonda, Secretaris J. A. Winter.
Ontvangen *f* 22.50.
Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 14.
Saldo in kas *f* 8.
Getal leden 34.

142°. *Comité* te Meeuwen.
Voorzitter C. Peters, Secretaris J. Kuijper.
Ontvangen *f* 144.40.
Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 120.
Saldo in kas *f* 24.40.
Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.
Getal leden 21.

143°. *Comité* te Rozenburg.
Voorzitter S. P. H. Noordendorp, Secretaris J. A. Noordeman.
Ontvangen *f* 186.17.
Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 139.93.
Saldo in kas *f* 35.
Een collecte in de gemeente gehouden bragt *f* 125.24 op.
Getal leden 56.

144°. *Comité* te 's Gravesande.
Voorzitter A. S. M. Hageman, Secretaris A. de Vletter.
Ontvangen *f* 494.12½.
Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 494.12½.

Het comité houdt van tijd tot tijd vergaderingen tot bespreking der belangen van de afdeeling.

Getal leden 61.

145°. *Comité* te Haarlemmermeer.

Voorzitter J. W. LANTZENDORFFER, Secretaris D. EGGINK.

Ontvangen *f* 534.05½.

Saldo in kas *f* 504.74.

Getal leden 47.

146°. *Comité* Hoeksche Waard met Mijnsheerenland, Westmaas, 's Gravendeel, Nieuw Beijerland, Oud Beijerland, Korendijk, Puttershoek, Strijen, Maasdam met Cillaarshoek en St. Anthoni-Polder.

Voorzitter A. VOGELSANG, Secretaris Ds. A. VAN OOSTEN.

Ontvangen *f* 2135.68.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 2100.

Nadeelig saldo *f* 1.22.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

In een volgend verslag hoopt het Bestuur den toenemenden bloei der afdeeling te kunnen berigten.

Onder de ontvangsten moet gerekend worden de opbrengst ad *f* 561.83 van een loterij gehouden door de Dames ZAALBERG te Nieuw Beijerland.

Getal leden 358.

147 . *Comité* te Uden met Volkel.

Voorzitter H. VAN DEN HEUVEL, Secretaris J. VOGELS.

Ontvangen *f* 358.85½.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 50.

Saldo in kas *f* 194.22.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

Het comité heeft een magazijn van verplegingsmiddelen en kleedingstukken.

Getal leden 90.

148°. *Comité* te Raamsdonk.

Voorzitter C. VAN BAAK, Secretaris A. W. VAN DUUREN.

Ontvangen *f* 347.70.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 85.

Saldo in kas *f* 250.

Getal leden 70.

149o. *Comité* te Heerenwaarde.

Voorzitter C. M. KOSTER, Secretaris J. J. LE ROY.

Ontvangen *f* 80.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 80.

Zendingen. Goederen: naar Duitschland.

Een gehouden collecte bragt *f* 62 op.

Getal leden 20.

150o. *Comité* te Weert met Nederweert.

Voorzitter D. COENEN, Secretaris Dr. H. M. ADRIAANS.

Ontvangen *f* 228.29.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 72.40.

Saldo in kas *f* 19.62.

Zendingen. Goederen: naar het Centraal magazijn.

De toestand is niet ongunstig.

De opbrengst eener collecte te Nederweert bedroeg *f* 15.33.

Aan de algemeene armen te Weert werd eene som van *f* 150 geschonken.

Door het gezelschap « FANFARE » en de Liedertafel werden uitvoeringen gegeven ten voordeele van het Roode Kruis.

Getal leden 27.

151°. *Comité* te Reeuwijk.

Voorzitter F. H. BULAEUS BROCK, Secretaris A. H. OVERMAN.

Ontvangen *f* 230.

Gezonden aan het Hoofdcomité *f* 125.

Saldo in kas *f* 105.

Getal leden 33.

152°. *Comité* te Heeze.

Voorzitter A. A. DEELEN, Secretaris P. J. L. J. VOSSEN.

Ontvangen *f* 122.33.

Zendingen. Goederen: naar het comité te Eindhoven.

Het comité heeft getracht door het aanwerven van leden en het houden eener collecte het doel te bevorderen.

Het bedrag der ontvangsten is door den Penningmeester aan dien van het comité Eindhoven overgemaakt.

Het heeft nu en dan giften geschonken aan behoeftige doortrekkende vreemde krijgslieden.

Getal leden 42.

STAAT

DER

DOOR DE COMITÉS ONTVANGEN GOEDEREN

VAN

VERSCHILLENDEN AARD.

STAAT der door de Comités ontvange

GOEDEREN.	Balen.	Manden.	Vaten.	Kisten.	Pakken.
Genees- en heelkundige voorwerpen.					
Instrumenten.	»	»	»	13	1
Geneesmiddelen	»	»	»	13	»
Apothekers benoodigdheden	»	»	»	»	»
Desinfectiemiddelen.	»	»	»	4	»
Eau de Cologne	»	»	»	5	»
Pluksel	»	»	»	8	612
Engelsch pluksel	»	»	»	»	»
Katoenen en linnen zwachtels . . .	»	»	»	2	53
Flanellen zwachtels	»	»	»	»	3
Verschillende verbanden	»	»	»	1	39
Compressen	»	»	»	»	252
Verbandpakken	»	»	»	»	»
Verbandlakens	»	»	»	»	»
Gevensterd pluksel.	»	»	»	»	81
▽ en ☐ Doeken	»	»	»	»	»
Oud linnen	»	»	»	»	173
Armdraagbanden	»	»	»	»	»
Vlaggedoek (stuk)	»	»	»	»	»
Baaij	»	»	»	»	»
Flanel	»	»	»	»	5
Linnen.	»	»	»	»	»
Katoen	»	»	»	»	»
Watten (vellen).	»	»	»	»	62
Sponsen	»	»	»	»	1
Zwam	»	»	»	»	40
Band	»	»	»	1	3
Spelden	»	»	»	1	22
Speldenkussens	»	»	»	»	»
Naalden	»	»	»	»	8
Zijde (klos)	»	»	»	»	»
Garen (klos)	»	»	»	»	»
Kleefpleister (rol)	»	»	»	»	2
Scharen	»	»	»	»	»
Gipsverband	»	»	»	»	»
Gewast taf	»	»	»	»	2

goederen van verschillenden aard.

Dozen en bussen.	Potten.	Flesschen.	Kilogram.	Meters.	Stuks.	
»	»	»	»	»	122	
»	11	9	»	»	»	
»	»	»	»	»	18	
»	»	4	»	»	»	
»	»	295	»	»	»	
11	»	»	2837,1	»	»	
»	»	»	16,8	85	30	
1	»	»	1305,5	»	29180	
»	»	»	56,9	»	4069	
»	»	»	1323	»	5912	
»	»	»	2244,4	»	132065	
»	»	»	»	»	511	
»	»	»	»	»	373	
»	»	»	6	78	11531	benevens 5 stukken geweven.
»	»	»	»	»	14501	
1	»	»	931	»	»	
»	»	»	»	»	469	
»	»	»	»	»	4	
»	»	»	»	13	»	
»	»	»	»	25	»	benevens 8 stukken.
»	»	»	»	55	»	» 2 »
»	»	»	»	29	»	» 25 »
»	»	»	44	»	898	
»	»	»	5,2	»	709	
»	»	»	»	»	74	
»	»	»	»	»	834	
2	»	»	»	»	2000	benevens 965 brieven.
»	»	»	»	»	103	
»	»	»	»	»	»	
»	»	»	»	»	193	
»	»	»	»	»	172	
»	»	»	»	»	234	
»	»	»	»	»	34	
57	»	»	»	»	191	
»	»	»	»	71	»	benevens 1 stuk.

GOEDEREN.	Balen.	Manden.	Vaten.	Kisten.	Pakken.
Geperforeerd zink (plaat)	»	»	»	»	»
Draadspalken.	»	»	»	»	»
Houten id.	»	»	»	»	»
IJzerdraad	»	»	»	»	»
Bordpapier (vel).	»	»	»	»	»
Perkament papier	»	»	»	»	1
Badkuipen	»	»	»	»	»
Voetbaden	»	»	»	»	»
Armbaden	»	»	»	»	»
Irrigateurs	»	»	»	»	»
Verbandbakjes	»	»	»	»	»
Zweeftoestellen	»	»	»	»	»
Singels	»	»	»	»	»
Krukken (stel)	»	»	»	»	»
IJszakken.	»	»	»	»	»
Luchtkussens	»	»	»	»	»
Gutta percha lakens	»	»	»	»	»
Zeemleder.	»	»	»	»	»
Beenbogen	»	»	»	»	»
Theelood	»	»	»	»	1
Gips	»	»	9	»	»
Necessaires de Campagne	»	»	»	»	»
Oogkappen	»	»	»	»	»
Vliegenweerders	»	»	»	»	»
Bamboe	»	»	»	»	»
Pinguar jambi	»	»	»	»	»
Kleeding.					
Kleedingstukken	»	»	»	1	2
Jassen (diverse)	»	»	»	»	»
Broeken	»	»	»	»	»
Vesten	»	»	»	»	»
Petten	»	»	»	»	»
Hemden (linnen en katoenen) . . .	»	»	»	»	1
Id. (flanellen)	»	»	»	»	»
Id. (baaijen)	»	»	»	»	»
Onderbroeken (linnen en katoenen) .	»	»	»	»	1
Id. (baaijen)	»	»	»	»	»
Borstrokken (diverse)	»	»	»	»	»
Nightingales id. . . . , . . .	»	»	»	»	»

Dozen en bussen.	Potten.	Flesschen.	Kilogram.	Meters.	Stuks.
»	»	»	»	»	3
»	»	»	»	»	24
»	»	»	»	»	24
»	»	»	»	»	16
»	»	»	»	»	3
»	»	»	»	36	»
»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	7
»	»	»	»	»	36
»	»	»	»	»	48
»	»	»	»	»	46
»	»	»	»	»	17
»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	37
»	»	»	»	»	54
»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	5
»	»	»	»	»	59
»	»	»	»	»	»
1	»	»	22	»	»
»	»	»	»	»	740
»	»	»	»	»	105
»	»	»	»	»	156
»	»	»	»	14	»
2	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	54
»	»	»	»	»	97
»	»	»	»	»	5
»	»	»	»	»	5
»	»	»	»	»	8928
»	»	»	»	»	2201
»	»	»	»	»	147
»	»	»	»	»	2806
»	»	»	»	»	349
»	»	»	»	»	1064
»	»	»	»	»	483

GOEDEREN.	Balen.	Manden.	Vaten.	Kisten.	Pakken.
Kamerjaponnen	»	»	»	»	»
Kabaaijen (diverse).	»	»	»	»	»
Boezeroens	»	»	»	»	»
Wollen sokken (paar).	»	»	»	»	»
Katoenen sokken » . . . . , . .	»	»	»	»	1
Slaapmutsen	»	»	»	»	»
Dassen.	»	»	»	»	»
Bouffantes	»	»	»	»	»
Gordels	»	»	»	»	»
Netten.	»	»	»	»	»
Schorten	»	»	»	»	»
Zakdoeken	»	»	»	»	»
Mouwen (paar)	»	»	»	»	»
Schoenen »	»	»	»	»	»
Pantoffels »	»	»	»	»	»
Klompen »	»	»	»	»	»
Plaids	»	»	»	»	»
Handdoeken	»	»	»	»	1
Borstlappen	»	»	»	»	»
Kielen	»	»	»	»	»
Wanten (paar)	»	»	»	»	»
Armbanden . . . . . . , . . .	»	»	»	»	»
Mofjes	»	»	»	»	»
Hoofddoeken	»	»	»	»	»
Bedfournituren.					
Kribben	»	»	»	»	»
Veldbedden	»	»	»	»	»
Ledikanten	»	»	»	»	»
Vederen bedden	»	»	»	»	»
Matrassen (diverse).	»	»	»	»	»
Stroozakken	»	»	»	»	»
Matraszakken	»	»	»	»	»
Peluw en kussenzakken	»	»	»	»	»
Gewone kussens	»	»	»	»	»
Kleine id.	»	»	»	»	»
Wollen dekens	»	»	»	»	1
Molton id.	»	»	»	»	»
Katoenen id.	»	»	»	»	»
Lakens	»	»	»	»	1

Dozen en bussen.	Potten.	Flesschen.	Kilogram.	Meters.	Stuks.	
»	»	»	»	»	21	
»	»	»	»	»	394	
»	»	»	»	»	19	
»	»	»	»	»	5871	
»	»	»	»	»	1122	
»	»	»	»	»	1058	
»	»	»	»	»	938	
»	»	»	»	»	62	
»	»	»	»	»	1104	
»	»	»	»	»	2105	
»	»	»	»	»	86	
»	»	»	»	»	2402	
»	»	»	»	»	3	
»	»	»	»	»	7	
»	»	»	»	»	829	
»	»	»	»	»	30	
»	»	»	»	»	8	
»	»	»	»	»	4008	
»	»	»	»	»	103	
»	»	»	»	»	12	
»	»	»	»	»	22	
»	»	»	»	»	84	
»	»	»	»	»	2	
»	»	»	»	»	107	
»	»	»	»	»	20	benevens 1 kistkrib.
»	»	»	»	»	8	
»	»	»	»	»	6	
»	»	»	»	»	1	
»	»	»	»	»	400	
»	»	»	»	»	20	
»	»	»	»	»	348	
»	»	»	»	»	725	
»	»	»	»	»	1309	
»	»	»	»	»	1961	
»	»	»	»	»	2054	
»	»	»	»	»	335	
»	»	»	»	»	28	
»	»	»	»	»	6322	

GOEDEREN.	Balen.	Manden.	Vaten.	Kisten.	Pakken.
Sloopen	»	»	»	»	»
Id. (kleine)	»	»	»	»	»
Spreijen	»	»	»	»	»
Zeegras	»	»	»	»	»
Levensmiddelen.					
Gedroogd brood	»	»	4	»	»
Beschuit	»	»	33	5	»
Boter	»	»	37	»	»
Kaas	»	»	»	9	»
Aardappelen	1	»	»	»	»
Vleesch	»	»	6	15	»
Gerookt vleesch	»	»	»	1	»
Ham	»	»	»	1	»
Bouillon	»	»	»	»	109
Boonen (Mud)	»	»	»	»	»
Meel	1	»	»	1	104
Gort	9	»	»	»	»
Rijst	40	»	»	»	»
Sago	6	»	»	2	202
Arrowroot	»	»	»	1	282
Revalenta	»	»	»	»	6
Gedroogde groenten	»	»	»	1	7
Koffijboonen	10	»	»	»	»
Koffij	1	»	»	»	»
Koffij (extract)	»	»	»	2	»
Melk id.	»	»	»	1	»
Thee	»	»	»	5	23
Suikerbrooden	»	»	»	»	»
Suiker	»	»	»	5	10
Chocolade	»	»	»	10	211
Ververschingen	»	»	»	1	»
Haring	»	»	7	»	»
Verschillende visch	»	»	»	»	»
Citroenen	»	»	»	2	»
Geleijen, confituren	»	»	»	»	»
Koeken	»	»	»	»	»
Zout (broodjes)	»	»	»	»	»
Vijgen	»	3	»	»	»
Mosterd	»	»	»	»	»

Dozen en bussen.	Potten.	Flesschen.	Kilogram.	Meters.	Stuks.	
»	»	»	»	»	3577	
»	»	»	»	»	40	
»	»	»	»	»	4	
»	»	»	500	»	»	
»	»	»	»	»	100	
63	»	2	»	»	10000	
»	»	»	»	»	»	
»	»	»	»	»	20	
»	»	»	»	»	»	
261	»	»	»	»	»	
»	»	»	43	»	17	
»	»	»	155	»	7	
76	383	12	3	»	»	
»	»	»	15	»	½	
27	»	»	37,5	»	»	
»	»	»	760	»	»	
»	»	»	1616,5	»	»	
»	»	»	151	»	»	
21	»	»	2	»	»	
12	»	»	»	»	»	
112	»	»	37	»	»	
»	»	»	266	»	»	
»	»	»	151,3	»	»	
441	»	»	»	»	»	
247	»	»	»	»	»	
»	»	»	226	»	»	
»	«	»	»	»	2	
1	»	»	823,5	»	»	
49	»	549	122	»	»	
»	»	»	»	»	»	
»	»	»	»	»	»	
13	»	»	»	»	»	
»	»	»	»	»	194	
»	»	»	»	»	243	potten, flesschen en dozen.
»	»	»	»	»	25	
»	»	»	»	»	30	
1	»	»	»	»	»	
1	»	»	»	»	»	

GOEDEREN.	Balen.	Manden.	Vaten.	Kisten.	Pakken.
Vermicelli	»	»	»	»	»
Diverse wijnen	»	25	»	50	»
Rhum	»	»	»	»	»
Cognac	»	1	»	1	»
Brandewijn	»	»	»	2	»
Arak	»	»	»	»	»
Genever	»	1	»	»	»
Bessensap	»	13	»	1	»
Limonade	»	»	»	3	»
Bier	»	»	»	»	»
Azijn	»	»	2	2	»
Sigaren	»	»	»	327¼	»
Tabak	»	»	»	1	1176
Pijpen	»	1	»	»	»
Snuif	»	»	»	1	»
Tabaksdozen	»	»	»	»	»
Vervoermiddelen.					
Draagbaren	»	»	»	»	»
Verblijfmiddelen.					
Ambulancetent	»	»	»	»	»
Keukenrandsels	»	»	»	»	»
Toestel voor Seltzerwater-bereiding	»	»	»	»	»
Id. voor spijsverwarming	»	»	»	»	»
IJsmachine	»	»	»	»	»
Lantaarns	»	»	»	»	»
Lampen	»	»	»	»	352
Kaarsen	»	»	»	»	»
Nachtpitten	»	»	»	»	»
Waterketels (met en zonder kraan)	»	»	»	»	»
Glazen	»	»	»	»	»
Kommen	»	»	»	»	»
Borden	»	»	»	»	»
Lepels	»	»	»	»	»
Id. (kleine)	»	»	»	»	»
Vorken	»	»	»	»	»
Messen	»	»	»	»	»
Tafellakens	»	»	»	»	2

Dozen en bussen.	Potten.	Flesschen.	Kilogram.	Meters.	Stuks.
»	»	»	1	»	»
»	»	4096½	»	»	»
»	»	193½	»	»	»
»	»	26½	»	»	»
»	»	76	»	»	»
»	»	25	»	»	»
»	»	33	»	»	»
»	»	2372	»	»	»
»	»	362	»	»	»
»	»	260	»	»	»
»	»	161	»	»	»
»	»	»	»	»	167162
»	»	»	695	»	»
»	»	»	»	»	110
»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	3
»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	26
»	»	»	»	»	5
»	»	»	241	»	118
24	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	24
»	»	»	»	»	24
»	»	»	»	»	62
»	»	»	»	»	132
»	»	»	»	»	72
»	»	»	»	»	126
»	»	»	»	»	35
»	»	»	»	»	6

GOEDEREN.	Balen.	Manden.	Vaten.	Kisten.	Pakken.
Servetten	»	»	»	»	»
Veldflesschen.	»	»	»	»	»
Stoelen	»	»	»	»	»
Banken	»	»	»	»	»
Verbandkasten	»	»	»	»	»
Id. manden	»	»	»	»	»
Id. tasschen.	»	»	»	»	»
Id. flesschen	»	»	»	»	»
Kleedingtasschen	»	»	»	»	»
Kist voor geneesmiddelen	»	»	»	»	»
Urinalen	»	»	»	»	»
Ondersteken	»	»	»	»	»
Emmers	»	»	»	»	»
Waterkannen	»	»	»	»	»
Id. kommen	»	»	»	»	»
Zeep	»	»	»	»	1
Reservoirs	»	»	»	»	»
Schoppen	»	»	»	»	»
Ladders	»	»	»	»	»
Pakkisten	»	»	»	»	»
Id. manden	»	»	»	»	»
Id. zakken	»	»	»	»	»
Stok met vlag en lantaarn	»	»	»	»	»

Dozijn en bussen.	Potten.	Flesschen.	Kilogram.	Meters.	Stuks.
»	»	»	»	»	582
»	»	»	»	»	12
»	»	»	»	»	3
»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	39
»	»	»	»	»	4
»	»	»	»	»	9
»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	8
»	»	»	»	»	4
»	»	»	»	»	3
»	»	»	»	»	6
»	»	»	»	»	7
»	»	»	225	»	»
»	»	»	»	»	6
»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	27
»	»	»	»	»	11
»	»	»	»	»	6
»	»	»	»	»	1

GOEDEREN,

DOOR

COMITÉS GEZONDEN

NAAR

HET BUITENLAND.

GOEDEREN, door de onderstaand

GOEDEREN.	's Gravenhage. (Vrouwen en Mann.)	Utrecht.	Nijmegen.	Amsterdam.	Groningen.	Over-Betuwe. (Elst.)	Arnhem.	Breda.
Genees- en heelkundige voorwerpen.								
Instrumenten (kist) . . .	»	3	»	1	»	»	»	»
Amputatiekist	»	1	»	»	»	»	»	»
Clysopompen	»	1	»	»	»	»	»	»
Spuitjes (Pravaz)	»	2	»	»	»	»	»	»
Kopglazen	»	30	»	»	»	»	»	»
Draineerbuizen (doos) . . .	»	1	»	»	»	»	»	»
Id. (stuks) . .	»	»	»	»	»	»	»	»
Gutta percha ballon Irrigateurs	»	6	»	»	»	»	»	»
Id. spitsen	»	12	»	»	»	»	»	»
Losse instrumenten (doos) .	»	2	»	»	»	»	»	»
Id. (pak) .	»	»	»	»	»	»	»	»
Tourniquets	»	72	»	»	»	»	»	»
Diverse apothekers benoodigdheden (stuks) . . .	»	27	»	»	»	»	»	»
Geneesmiddelen (kist) . . .	1	»	»	»	»	»	»	»
Id. (flesch) . .	»	126	»	»	»	»	»	»
Id. (doos) . .	»	32	»	»	»	»	»	»
Id. (kilogr.) . .	»	83	»	»	»	»	»	»
Dèsinfectiemiddelen (kist) .	»	»	»	11	»	»	»	»
Id. (flesch) .	»	6	»	12	»	»	»	»
Carbolzuur (vat)	»	»	»	»	»	»	»	»
Chloorkalk (vat)	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. (kilogr.) . . .	»	4	»	»	»	»	»	»
Verband-ladetafel	»	1	»	»	»	»	»	»
Verbandkisten	»	4	»	»	»	»	»	»
Verbandransel Collineau . .	»	1	»	»	»	»	»	»
Id. Nederlandsche.	»	7	»	»	»	»	»	»
Medicijnkisten	»	2	»	»	»	»	»	»
Lijnmeel (baal)	»	»	»	»	»	»	»	»
Zemelen (kilogr.)	»	50	»	»	»	»	»	»
Lijnolie (flesch)	»	3	»	»	»	»	»	»
Pluksel (baal)	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. (kist)	»	»	»	13	»	»	»	»
Id. (pak)	»	»	»	62	»	»	»	»
Id. (doos)	»	9	»	»	»	»	»	»
Id. (kilogr.)	47.9	510	14	20	»	60	»	15

comités gezonden naar het buitenland.

Lochem en Laren.	's Hertogenbosch.	Maastricht.	Dieren.	Rotterdam. (Vrouwen en Mann.)	Venlo.	Deventer. (Vrouwen.)	Roermond.	Heerlen.	Eindhoven.	Groenlo.	Dinxperlo.	Totaal.
»	1	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	6
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	30
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	6	»	»	»	»	»	6
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	6
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	12
»	»	»	»	»	»	2	»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	72
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	27
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	126
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	32
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	83
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	11
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	18
»	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	7
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	50
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3
»	»	»	»	»	»	1	»	»	2	»	»	3
»	3	»	»	»	»	2	»	»	1	»	»	19
»	»	»	»	1	15	39	»	94	»	»	»	211
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	9
»	»	95	»	411.5	»	»	»	15	5.5	»	»	1193.9

GOEDEREN.	's Gravenhage. (Vrouwen en Mann.)	Utrecht.	Nijmegen.	Amsterdam.	Groningen.	Over-Betuwe. (Elst.)	Arnhem.	Breda.
Engelsch pluksel (rol) . .	»	»	»	6	»	36	»	»
Id. id. (meter) .	»	»	»	3	»	»	»	»
Id. id. (stuks) .	»	63	»	»	»	»	»	»
Katoenen en linnen zwachtels (zak)	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. id. (kilogr.)	49.9	»	»	»	»	»	»	»
Id. id. (stuks)	»	2098	212	7001	16	68	»	671
Flanellen id. (stuks)	»	830	»	1809	»	20	»	»
Compressen (pak)	»	»	»	2461	9	»	»	»
Id. (kilogr.) . . .	34.7	»	»	»	»	»	»	25
Id. (stuks) . . .	»	6715	261	4227	437	84	»	»
Verschillend verband (kist) .	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. id. (pak) .	»	»	»	4	»	»	»	»
Id. id. (kilogr.)	73.8	»	»	»	»	»	»	»
Id. id. (stuks).	»	180	224	556	298	»	»	»
Verbandpakken (kist) . . .	»	»	1	»	»	»	»	»
Id. (stuks) . .	»	5	»	1	20	»	»	»
Verbandlakens	»	23	»	208	»	»	»	»
Gevensterd pluksel (stukken)	»	»	»	1	»	»	»	»
Id. id. (pak) . .	»	»	10	8	»	1	»	»
Id. id. (meter) .	»	»	»	16.56	»	»	»	»
Id. id. (stuks) .	»	3110	»	7673	»	190	»	»
△ en □ doeken (stuks) .	»	5566	»	3188	»	»	»	»
Oud linnen (kist)	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. (pak)	»	»	»	»	»	4	»	»
Armdraagbanden	»	»	»	40	»	7	»	»
Vlaggedoek (stukken). . .	»	1	»	»	»	»	»	»
Flanel (kist)	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. (stukken)	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. (lap)	»	»	»	48	»	»	»	»
Id. (meter)	»	18	»	»	»	»	»	13
Gaas (meter)	»	18	»	»	»	»	»	11
Watten (pak)	»	»	»	385	»	»	»	»
Id. (vel)	»	92	»	»	»	»	»	33
Sponsen	»	70	»	208	8	»	»	»
Zwam (pak)	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. (stuk)	»	16	»	3	»	»	»	»
Band (stukken).	»	»	»	4	»	»	»	67
Spelden (pak)	»	»	»	84	»	»	»	»
Id. (brief)	»	16	»	10	»	»	»	32

Loenen en Baren.	's Hertogenbosch.	Maastricht.	Dieren.	Rotterdam. (Vrouwen en Mann.)	Venlo.	Deventer. (Vrouwen.)	Roermond.	Heerlen.	Eindhoven.	Groenlo.	Dinxperlo.	Totaal.
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	42
	»	»	»	»	»	13	»	»	»	»	»	16
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	63
	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	1
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	49.9
	112	455	»	2255	»	718	»	399	27	»	»	14032
	»	26	»	243	»	123	»	45	10	»	»	3106
	»	1	»	»	»	»	»	42	1	»	»	2514
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	59.7
	1500	»	»	3857	»	3373	»	»	661	»	»	21115
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	73.8
	84	1040	»	544	»	156	»	»	»	»	»	3082
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
	15	»	»	18	»	8	»	»	11	6	»	84
	»	»	»	»	»	20	»	»	9	»	»	260
	»	»	»	»	»	2	»	»	»	»	»	3
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	19
	»	»	»	20	»	»	»	»	»	»	»	36.56
	50	»	»	1878	»	648	»	99	»	»	»	13648
	12	»	»	220	45	288	»	107	»	»	»	9426
	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1
	»	»	»	4	5	»	»	4	»	»	»	17
	»	212	»	»	»	»	»	»	»	»	»	259
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	48
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	31
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	29
	»	»	»	5	1	»	»	»	1	»	»	392
	»	6	»	20	»	33	»	2	»	»	»	168
	»	12	»	61	»	34	»	»	»	»	»	393
	»	»	»	»	»	4	»	»	»	»	»	4
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	19
	»	»	»	»	»	46	»	»	30	»	»	147
	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	85
	»	»	»	73	»	5	»	8	»	»	»	144

GOEDEREN.	's Gravenhage. (Vrouwen en Mann.)	Utrecht.	Nijmegen.	Amsterdam.	Groningen.	Over-Betuwe. (Elst.)	Arnhem.	Breda.
Speldekussens	»	»	»	2	»	»	»	»
Naalden (pak)	»	»	»	16	»	»	»	»
Zijde (klos, kaart) . . .	»	13	»	21	»	»	»	»
Garen (klos)	»	»	»	»	»	»	»	4
Kleefpleister (rol)	»	2	»	22	10	»	»	»
Scharen	16	7	»	17	»	»	»	»
Gips (vat)	»	»	»	8	»	»	1	»
Id. (kist)	»	»	»	1	»	»	»	»
Id. (kilogr.)	»	54	»	»	»	»	»	»
Id. verband (bus) . . .	»	2	3	41	»	»	»	»
Id. id. (stuks) . . .	»	»	»	64	»	»	»	»
Caoutchouc (rol)	»	»	»	2	»	»	1	»
Gutta percha (meter) . . .	»	60.5	»	12	»	»	»	»
Id. zwachtels (stuks)	»	40	»	»	»	»	»	»
Gewast taf (meter) . . .	»	10	»	»	»	»	»	»
Geperforeerd zink (rol) . .	»	3	»	»	»	»	»	»
Draadspalken	»	90	»	»	»	»	»	»
Hout id.	»	138	»	»	»	»	»	»
IJzerdraad (rol)	»	6	»	»	»	»	»	»
Bordpapier (blad)	»	»	»	10	»	»	»	»
Perkament papier (rol) . .	»	»	»	»	»	»	»	»
Badkuipen	»	»	»	»	»	»	»	»
Voet-, been- en armbaden .	»	38	»	»	»	»	»	»
Armbaden (kist)	»	»	»	1	»	»	»	»
Beenladen	»	12	»	»	»	»	»	»
Irrigateurs	»	6	»	28	»	»	»	»
Verbandbakjes	»	16	»	24	»	»	»	»
Krukken (paar)	»	»	»	»	»	»	»	»
Zweeftoestellen	»	»	»	»	»	»	»	»
Singels	»	»	»	»	»	»	»	»
IJs (□ blokken)	»	443	»	»	»	»	»	»
IJszakken	»	50	»	»	»	»	»	»
Luchtkussens	»	24	»	10	»	»	»	»
Gutta percha lakens (meter)	»	85.75	»	»	»	»	»	»
Id. id. met buis (stuks)	»	19	»	»	»	»	»	»
Kleeding.			» »					
Kleedingstukken (kist) . .	»	»	»	»	»	»	5	»
Id. (baal) . .	»	»	»	»	»	»	»	»

Loenen en Laren.	's Hertogenbosch.	Maastricht.	Dieren.	Rotterdam. (Vrouwen en Mann.)	Venlo.	Deventer. (Vrouwen.)	Roermond.	Heerlen.	Eindhoven.	Groenlo.	Dinxperlo.	Totaal.
	»	»	»	»	»	»	»	»	20	»	»	22
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	16
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	34
	»	»	»	13	»	»	»	»	»	»	»	17
	»	1	»	4	»	12	»	7	»	»	»	58
	»	»	»	6	»	»	»	»	»	»	»	46
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	9
	3	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	5
	»	»	»	10	»	»	»	»	»	»	»	64
	»	»	»	46	»	»	»	»	»	»	»	92
	»	»	»	»	»	38	»	»	»	»	»	102
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	72.5
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	40
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	10
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	90
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	138
	»	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	8
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	10
	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	52
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	12
	»	»	»	»	»	10	»	»	»	»	»	42
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	40
	12	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	12
	»	»	»	»	»	9	»	»	»	»	»	9
	»	»	»	»	»	3	»	»	»	»	»	3
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	443
	»	»	»	6	»	»	»	»	»	»	»	56
	»	1	»	»	»	2	»	»	»	»	»	37
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	85.75
	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	19
	4	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	10
	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	1

GOEDEREN.	's Gravenhage. (Vrouwen en Mann.)	Utrecht.	Nijmegen.	Amsterdam.	Groningen.	Over-Betuwe. (Elst.)	Arnhem.	Breda.
Kleeding v. één gewonde (pak)	»	»	»	24	»	»	»	»
Jassen (diverse).	»	35	»	»	»	»	»	1
Id. Bever.	»	164	»	»	»	»	»	»
Broeken	»	»	»	»	»	»	»	1
Vesten.	»	»	»	»	»	»	»	»
Petten	»	»	»	»	»	»	»	»
Hemden (linnen en katoen).	130	701	24	1456	460	14	»	25
Id. (flanellen) . . .	20	135	8	418	177	»	»	58
Id. (baai)	»	200	»	»	»	»	»	»
Onderbroeken (linn. en kat.)	54	240	25	603	112	12	»	47
Id. (flanellen) . .	»	20	»	36	»	»	»	»
Id. (baaijen) . .	»	268	»	21	100	»	»	»
Id. (bombazijnen).	»	90	»	»	»	»	»	»
Borstrokken (diversen) . .	»	»	6	194	30	»	»	78
Id. (flanellen) . .	»	26	»	60	»	»	»	»
Id. (baaijen). . .	200	27	»	40	»	»	»	»
Nightingales (katoenen) . .	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. (flanellen) . .	»	36	»	36	5	»	»	»
Kamerjaponnen.	»	»	1	4	»	»	»	»
Kabaaijen	»	30	»	»	»	»	»	»
Boezeroens	»	»	»	»	»	»	»	»
Wollen sokken (paar) . .	1000	540	68	721	480	12	»	83
Katoenen id. (paar) . .	»	74	»	301	»	»	»	»
Slaapmutsen.	»	147	16	75	»	»	»	70
Id. (pak). . . .	»	»	»	»	»	»	»	»
Dassen	»	6	»	146	»	»	»	»
Bouffantes	»	60	»	19	»	»	»	»
Gordels	»	176	»	704	36	»	»	»
Netten	»	58	»	40	»	»	»	8
Schorten	»	»	»	24	»	»	»	»
Zakdoeken	»	462	»	529	»	»	»	»
Mouwen (paar).	»	»	»	22	»	»	»	»
Laarzen (paar)	»	»	»	6	»	»	»	»
Schoenen (paar)	»	»	»	»	»	»	»	»
Pantoffels (mand)	»	»	»	»	»	»	1	»
Id. (kist).	»	»	»	1	»	»	»	»
Id. (pak).	»	»	»	»	»	»	1	»
Id. (stuks)	»	167	»	167	116	»	»	»
Klompen (paar).	»	»	»	»	»	»	»	»

Lochem en Laren.	's Hertogenbosch.	Maastricht.	Dieren.	Rotterdam. (Vrouwen en Mann.)	Venlo.	Deventer. (Vrouwen.)	Roermond.	Heerlen.	Eindhoven.	Groenlo.	Dinxperlo.	Totaal.
»	15	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	39
»	»	»	»	25	2	»	»	»	»	»	»	63
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	164
»	»	»	»	36	»	»	»	»	»	»	»	37
»	»	»	»	»	»	8	»	»	13	»	»	21
»	»	»	»	25	»	»	»	»	»	»	»	25
»	12	277	»	666	178	176	»	91	214	»	»	4424
»	»	»	»	112	»	»	»	4	2	»	»	934
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	200
»	2	55	»	245	42	46	»	16	53	»	»	1552
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	56
»	4	»	»	25	»	24	»	»	»	»	»	442
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	90
»	»	116	»	6	6	6	»	»	18	»	»	460
»	10	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	96
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	267
»	»	»	»	»	1	»	»	4	»	»	»	5
»	1	»	»	91	»	26	»	18	»	»	»	213
»	»	1	»	14	»	»	»	»	»	»	»	20
»	»	»	»	200	5	76	»	»	»	»	»	311
»	»	»	»	35	»	»	»	»	»	»	»	35
[illegible]	12	159	»	438	22	84	»	54	90	»	»	3763
»	»	»	»	46	»	16	»	»	»	»	»	437
»	12	»	»	100	»	6	»	32	39	»	»	497
»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1
»	6	»	»	225	48	»	»	»	21	»	»	452
[illegible]	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	99
»	28	96	»	12	»	57	34	65	30	»	»	1238
»	2	138	»	54	12	4	»	»	21	»	»	337
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	24
[illegible]	8	45	»	402	120	»	»	12	92	»	»	1690
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	22
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	6
»	»	1	»	150	»	»	»	»	»	»	»	151
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	2	52	»	»	12	»	»	»	29	»	»	545
»	»	»	»	»	»	»	30	»	»	»	»	30

GOEDEREN.	's Gravenhage. (Vrouwen en Mann.)	Utrecht.	Nijmegen.	Amsterdam.	Groningen.	Over-Betuwe. (Elst.)	Arnhem.	Breda.	Dordrecht.
Plaids	»	3	»	1	»	»	»	»	»
Handdoeken (pak)	»	»	»	4	»	»	»	»	»
Id. (stuks) . . .	22	670	18	714	43	»	»	27	»
Bedfournituren.									
Kribben	»	77	»	»	»	»	»	»	»
Veldbedden	»	3	»	»	»	»	»	»	»
Vederen bedden	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Diverse matrassen	»	98	»	116	»	»	»	»	»
Stroozakken (baal). . . .	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. (stuks) . . .	»	200	»	»	»	»	»	»	»
Ligging voor gewonden (pak)	»	»	»	»	»	»	11	»	»
Kussens (diverse)	»	111	»	627	»	»	»	4	»
Kleine id. (diverse) . . .	»	333	»	71	12	»	»	1	»
Matraszakken	»	45	»	222	»	»	»	»	»
Peluw en kussen dito . .	»	84	»	»	»	»	»	»	»
Wollen dekens (pak) . . .	»	»	»	»	»	»	4	»	»
Id. id. (stuks) . .	16	496	24	545	202	»	»	25	»
Molton id. (stuks) . .	»	»	»	38	»	»	»	7	»
Katoenen id. (stuks) . .	»	»	»	3	»	»	»	»	»
Lakens	97	839	4	1129	44	»	»	54	»
Sloopen	125	317	»	884	»	»	»	8	»
Kleine id.	»	»	»	6	»	»	»	»	»
Kleine zakken	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Dekkleeden	»	4	»	»	»	»	»	»	»
Kapok (kilo)	»	50	»	»	»	»	»	»	»
Linnen zijstukken voor kribben (paar)	»	158	»	»	»	»	»	»	»
Levensmiddelen.									
Gedroogd brood (ton). . .	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. id. (kist) . .	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. id. (doos) . .	»	»	»	6	»	»	»	»	»
Id. id. (kilo) . .	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. id. (stuks) . .	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Beschuit (ton)	»	»	»	34	»	»	»	»	»
Id. (kist)	»	»	»	»	»	»	»	»	»

's Hertogenbosch.	Maastricht.	Dieren.	Rotterdam. (Vrouwen en Mann.)	Venlo.	Deventer. (Vrouwen.)	Roermond.	Heerlen.	Eindhoven.	Groenlo.	Dinxperlo.	Totaal.
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
4	55	»	631	138	140	83	136	104	»	»	2785
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	77
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3
»	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	2
24	»	»	202	12	18	»	»	»	»	»	470
»	»	»	»	»	»	»	»	10	»	»	10
»	»	»	200	»	»	»	»	6	»	»	406
15	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	26
»	»	»	200	25	29	»	»	56	»	»	1052
»	129	»	235	36	8	»	»	32	»	»	856
»	»	»	17	»	»	»	6	12	»	»	302
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	84
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
51	16	»	514	9	50	19	»	43	»	»	2055
1	»	»	»	12	27	»	»	»	»	»	85
»	»	»	»	»	»	3	14	18	»	»	38
62	20	»	701	85	142	96	121	132	»	»	3526
60	29	»	374	30	61	»	6	58	»	»	1952
»	»	»	232	»	»	»	»	»	»	»	238
»	»	»	269	»	»	»	»	18	»	»	287
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	50
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»		158
1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	3	»	»	»	3
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	6
»	»	»	50	»	»	»	»	»	»	»	50
60	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	60
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	35
»	»	»	»	»	»	»	»	12	»	»	12

GOEDEREN.	's Gravenhage. (Vrouwen en Mann.)	Utrecht.	Nijmegen.	Amsterdam.	Groningen.	Over-Betuwe. (Elst.)	Arnhem.	Breda.
Beschuit (bus)	»	4	»	»	»	»	»	»
Id. (doos)	4	»	»	6	»	»	»	1
Id. (stuks)	»	»	»	»	»	»	»	»
Boter (vat)	»	»	»	19	»	»	»	»
Id. (kilo)	»	»	»	»	»	»	»	»
Kaas (kist)	»	»	»	8	»	»	»	»
Id. (mand)	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. (stuks)	»	»	»	»	6	»	»	»
Eijeren (vat)	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. (stuks)	»	»	»	»	»	»	»	»
Aardappelen (baal)	»	»	»	»	»	»	»	»
Vleesch (vat)	»	»	»	»	6	»	»	»
Id. (kist)	»	»	»	9	»	»	1	»
Id. (bus)	»	75	»	»	»	»	»	»
Id. gerookt (mand) . .	»	»	»	»	»	»	2	»
Id. id. (kist) . .	»	»	»	3	»	»	»	»
Id. id. (pak) . .	»	»	»	1	»	»	»	»
Id. id. (kilo) . .	»	»	»	»	»	»	»	22
Id. id. (stuks) . .	»	»	3	22	»	»	»	»
Ham (kilo)	»	»	»	»	151	»	»	»
Id. (stuks)	»	»	»	»	»	»	»	»
Spek (mand)	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. (kilo)	»	»	»	»	»	»	»	»
Soep (bus)	»	100	»	»	»	»	»	»
Bouillon (kist)	»	»	»	7	»	»	1	»
Id. (bus)	»	»	»	35	»	»	»	»
Id. (pot)	12	81	»	46	53	»	7	12
Id. (flesch)	»	»	»	55	»	»	»	20
Id. (doos)	»	10	»	4	»	»	»	»
Id. (pak)	1	»	»	5	»	»	»	»
Erwten (baal)	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. (kist)	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. (kilo)	»	»	»	»	»	»	»	»
Boonen (baal)	»	»	½	»	»	»	»	»
Meel (baal)	»	»	»	»	»	»	3	»
Id. (kilo)	»	»	»	»	2,5	»	»	»
Id. (bus)	»	2	»	»	»	»	»	»
Gort (baal)	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. (kilo)	»	»	100	»	400	»	»	»

Lochem en Laren.	's Hertogenbosch.	Maastricht.	Dieren.	Rotterdam. (Vrouwen en Mann.)	Venlo.	Deventer. (Vrouwen.)	Roermond.	Heerlen.	Eindhoven.	Groenlo.	Dinxperlo.	Totaal.
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	»	»	13
»	4000	»	»	»	»	»	»	»	16000	»	»	20000
»	16	»	»	»	»	»	»	»	2	»	1	38
»	»	»	»	»	»	»	»	»	500	»	»	500
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	8
»	3	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3
»	70	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	76
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	2
»	9500	»	»	»	»	»	»	»	3200	»	»	12700
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	6
»	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	13
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	75
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	5
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	61	»	»	83
»	»	»	»	»	»	2	»	»	»	»	»	27
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	151
»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	2
»	3	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3
»	200	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	200
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	100
»	3	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	11
»	»	»	»	6	»	»	»	»	»	»	»	41
»	»	»	»	10	»	»	»	»	»	»	»	221
»	350	»	»	3	»	»	»	»	200	»	»	628
»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	15
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	6
»	3	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3
»	»	»	»	»	»	»	»	»	4	»	»	4
»	»	»	»	»	»	»	»	»	400	»	»	400
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3,5
»	»	3	»	»	»	»	»	»	5	»	»	8
»	»	»	»	»	»	»	»	5	300	»	»	307,5
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	29	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	29
»	»	»	»	»	»	»	»	»	55	»	»	555

GOEDEREN.	's Gravenhage. (Vrouwen en Mann.)	Utrecht.	Nijmegen.	Amsterdam.	Groningen.	Over-Betuwe. (Elst.)	Arnhem.	Breda.
Rijst (baal)	»	1	»	21	»	»	9	»
Id. (pak)	»	»	»	1	»	»	»	»
Id. (kilo)	»	5	100	»	233	»	»	212
Sago (baal)	»	»	»	6	»	»	1	»
Id. (kist)	»	»	»	»	»	»	1	»
Id. (flesch).	»	»	»	2	»	»	»	»
Id. (pak)	»	»	43	»	»	»	»	37
Id. (kilo)	14	9	16	»	»	»	»	»
Arrowroot (kist)	»	»	»	3	»	»	1	»
Id. (bus)	»	»	»	15	»	»	»	»
Id. (pak)	»	»	»	7	»	»	»	»
Id. (flesch)	2	»	»	24	»	»	»	»
Id. (kilo)	»	5	»	20	»	»	»	»
Revalenta (pak).	»	»	»	2	»	»	»	»
Groenten (baal).	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. (bus)	»	100	»	6	»	»	»	»
Id. (flesch)	»	»	»	»	»	»	»	4
Id. (kilo)	»	»	»	»	»	»	»	»
Koffijboonen (kilo). . . .	»	»	25	»	»	»	»	50
Koffij (baal)	»	»	»	22	»	»	7	»
Id. (kist)	»	»	»	»	»	»	2	»
Id. (pak)	»	»	»	5	»	»	»	2
Id. (kilo)	»	31	»	»	150	»	»	»
Id. extract (kist) . . .	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. id. (bus) . . .	»	302	»	54	»	1	»	31
Id. id. (flesch) . . .	»	»	»	»	»	»	»	»
Melk id. (kist) . . .	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. id. (bus) . . .	»	303	»	30	»	1	»	»
Thee (kist)	»	»	»	2	»	»	2	»
Id. (pak)	»	»	»	5	»	»	»	»
Id. (kilo)	5	26	2,5	2	49,5	»	»	18
Suikerbrooden	»	1	2	»	»	»	»	»
Suiker (ton)	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. (kist).	»	»	»	2	»	»	3	»
Id. (pak).	»	»	»	7	»	»	»	»
Id. (kilo).	21	15	7	»	200	»	»	34
Chocolade (kist)	»	»	1	8	»	»	1	»
Id. (bus).	»	»	»	13	11	»	»	»
Id. (flesch) , . . .	6	42	17	123	3	»	»	14

Loenen en Laren.	's Hertogenbosch.	Maastricht.	Dieren.	Rotterdam. (Vrouwen en Mann.)	Venlo.	Deventer. (Vrouwen.)	Roermond.	Heerlen.	Eindhoven.	Groenlo.	Dinxperlo.	Totaal.
»	33	»	»	1	»	»	»	»	»	»	1	66
»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	»	10	»	5	2500	»	»	3065
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	7
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	10	»	»	»	»	34	»	»	124
»	»	»	»	»	»	»	»	9	12,8	»	»	60,8
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	17
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	7
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	26
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	25
»	»	»	»	40	»	»	»	»	»	»	»	42
»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	107	»	4	»	»	»	»	»	217
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
»	»	»	»	10	»	»	»	»	»	»	»	10
»	»	»	»	»	»	4,5	»	»	»	»	»	79,5
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	30
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	7
»	»	»	»	»	»	»	»	»	325	»	»	506
»	5	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	5
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	388
»	»	»	»	»	»	»	»	»	40	»	»	40
»	6	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	6
»	100	»	»	»	»	»	»	»	50	»	»	484
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	5
»	»	»	»	»	»	»	»	»	24	»	»	127
»	»	»	»	»	»	»	»	1	2	»	»	6
»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	1
»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	6
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	7
»	100	»	»	»	»	8	»	2,5	500	»	»	887,5
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	10
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	24
»	»	»	»	19	»	»	»	»	2	»	»	226

GOEDEREN.	's Gravenhage. (Vrouwen en Mann.)	Utrecht.	Nijmegen.	Amsterdam.	Groningen.	Over-Betuwe. (Elst.)	Arnhem.	Breda.	D…
Chocolade (pak)	12	»	3	10	53	»	»	»	
Id. (doos)	»	»	»	6	»	»	»	»	
Id. (kilo)	»	41	»	62	4	»	»	6	
Ververschingen (kist)	»	»	»	1	»	»	»	»	
Comestibles (kist)	»	»	»	»	»	»	»	»	
Haring (vat)	»	1	»	»	»	»	6	»	
Citroenen (kist)	»	»	»	1	»	»	»	»	
Id. (stuks)	»	100	»	»	»	»	»	»	
Confituren (pot, flesch, pak)	4	2	»	27	»	»	»	4	
Gedroogde appelen (kist)	»	»	»	»	»	»	»	1	
Appelen (bus)	»	»	»	78	»	»	»	»	
Id. (pak)	»	»	»	1	»	»	»	»	
Peren (bus)	»	»	»	96	»	»	»	»	
Pruimen (kilo)	»	»	»	»	»	»	»	»	
Koeken	»	»	»	»	»	»	»	»	
Zout (kilo)	»	»	»	»	»	»	»	105	
Diverse wijnen (anker)	»	»	»	»	8	»	15	»	
Id. (kist)	»	»	»	32	»	»	3	»	
Id. (flesch)	»	704	»	563½	10	»	»	196	15…
Rhum (mand)	»	»	»	»	»	»	1	»	
Id. (kruik)	»	»	»	11	»	»	»	»	
Id. (flesch)	13	»	»	44	»	»	»	»	
Cognac (mand)	»	»	»	»	»	»	»	2	
Id. (kruik, flesch)	»	87	»	1	»	»	»	30	
Brandewijn (kist)	»	»	»	2	»	»	»	»	
Id. (flesch)	»	»	»	36	»	»	»	»	
Arak (anker)	»	»	»	»	1	»	»	»	
Id. (flesch)	»	»	»	20	»	»	»	»	
Genever (mand)	»	»	»	11	»	»	1	»	
Vruchtensappen (bus)	»	»	»	»	»	»	»	4	
Id. (flesch)	»	7	»	11	»	»	»	3	
Bessensap (anker)	»	»	»	»	»	»	»	»	
Id. (kist)	»	»	»	»	»	»	2	»	
Id. (flesch)	»	518	»	391	»	»	»	»	
Limonade (mand)	»	»	»	»	»	»	1	»	
Id. (kist)	»	»	»	2	»	»	»	»	
Id. (flesch)	50	50	»	24½	»	»	»	1	
Bier (vat)	»	»	»	»	»	»	»	»	
Id. (flesch)	»	»	»	»	»	»	»	»	

's Hertogenbosch.	Maastricht.	Dieren.	Rotterdam. (Vrouwen en Mann.)	Venlo.	Deventer. (Vrouwen.)	Roermond.	Heerlen.	Eindhoven.	Groenlo.	Dinxperlo.	Totaal.
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	78
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	6
»	»	»	»	»	6	»	23	21.5	»	»	163.5
7	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	8
4	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	5
16	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	23
»	»	»	»	»	»	»	»	2	»	»	3
»	»	»	»	»	»	»	»	25	»	»	125
»	»	»	10	»	»	»	12	24	»	»	83
»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	2
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	78
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	96
»	»	»	»	»	»	»	»	15	»	»	15
»	»	»	»	»	6	»	»	13	»	»	19
»	»	»	»	»	»	»	»	2000	»	»	2105
20	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	44
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	35
»	60	144	138	»	135	»	»	206	»	»	2306½
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	11
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	57
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	»	»	4	»	»	»	122
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	»	»	20	»	»	»	»	»	»	»	56
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	20
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	12
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
»	»	»	»	»	»	»	»	»	27	»	48
14	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	14
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
400	»	»	12	»	15	»	»	6	»	»	1342
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
50	»	»	6	»	»	»	»	»	»	»	181½
3	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3
»	»	»	»	»	»	»	»	50	»	»	50

GOEDEREN.	's Gravenhage. (Vrouwen en Mann.)	Utrecht.	Nijmegen.	Amsterdam.	Groningen.	Over-Betuwe. (Elst.)	Arnhem.	Breda.
Azijn (vaatje)	»	»	»	1	»	»	»	»
Id. (kruik)	»	»	»	2	»	»	»	»
Id. (flesch)	»	5	»	»	»	»	»	»
Eau de Cologne (flesch). .	»	53	»	»	»	»	»	»
Sigaren (kist)	»	»	»	10	1	»	20	»
Id. (pak)	»	»	»	»	»	»	2	»
Id. (stuks)	»	17600	1500	33860	10850	»	»	4000
Tabak (kist)	»	»	»	2	»	»	1	»
Id. (mand)	»	»	»	»	»	»	10	»
Id. (vat)	»	»	»	»	»	»	»	»
Id. (pak)	»	1	»	120	»	»	1	»
Id. (kilo)	»	14	17,5	50,2	91	»	»	33
Pijpen (mand)	»	»	»	»	»	»	3	»
Id. (kist)	»	»	»	»	»	»	»	»
Hospitaal- en keuken-benoodigdheden.								
Raderbaren	»	23	»	10	»	»	»	»
Draagbaren	7	27	»	12	»	»	»	»
Ambulance-tenten	1	1	»	»	»	»	»	»
Doctors id.	»	1	»	»	»	»	»	»
Verplegers id.	»	1	»	»	»	»	»	»
Fornuis met toebehooren. .	»	1	»	»	»	»	»	»
Keukenransel	»	1	»	»	»	»	»	»
IJsmachine	»	1	»	»	»	»	»	»
Lantaarns	8	18	»	»	»	»	»	»
Hanglampen.	»	3	»	»	»	»	»	»
Kleine lampjes	»	»	»	24	»	»	»	»
Kaarsen (pak)	4	68	»	»	»	»	»	6
Id. (kilo)	»	»	»	55	40	»	»	»
Id. (stuks).	»	»	»	»	»	»	»	»
Kandelaars	»	5	»	»	»	»	»	»
Oliefleschjes	»	8	»	»	»	»	»	»
Patentolie (flesch)	»	3	»	»	»	»	»	»
Nachtpitten (doos). . . .	»	»	»	»	»	»	»	»
Groote waterketel . . .	»	1	»	»	»	»	»	»
Id. id. met kraan.	»	1	»	»	»	»	»	»

Lochem en Laren.	's Hertogenbosch.	Maastricht.	Dieren.	Rotterdam. (Vrouwen en Mann.)	Venlo.	Deventer. (Vrouwen.)	Roermond.	Heerlen.	Eindhoven.	Groenlo.	Dinxperlo.	Totaal.
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	40	»	»	»	»	13	»	»	48
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	53
»	2	1	»	1	»	7	»	»	»	»	1	43
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	28000	»	»	3900	»	»	»	8900	»	»	»	111610
»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	1	5
»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	11
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1
»	»	»	»	»	»	»	»	59	»	»	»	181
»	10	»	»	»	»	»	90	41	»	»	»	346,7
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3
»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	32
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	46
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	28
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	24
»	»	»	»	12	»	12	»	»	27	»	»	129
»	»	»	»	10	»	»	»	19	»	»	»	124
»	»	»	»	»	»	»	»	»	50	»	»	50
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	5
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	8
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3
»	»	»	»	»	»	»	»	»	18	»	»	18
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1

GOEDEREN.	's Gravenhage. (Vrouwen en Mann.)	Utrecht.	Nijmegen.	Amsterdam.	Groningen.	Over-Betuwe. (Elst.)	Arnhem.	Breda.	Dordrecht.
Warmwaterflesschen . . .	»	8	»	»	»	»	»	»	»
Glazen	»	66	»	»	»	»	»	»	»
Bekers	»	38	»	»	»	»	»	»	»
Kommen	»	82	»	»	»	»	»	»	»
Diverse borden	»	155	»	»	»	»	»	»	»
Lepels.	»	75	»	»	»	»	»	4	»
Id. (kleine)	»	68	»	»	»	»	»	»	»
Vorken	»	73	»	»	»	»	»	»	»
Messen	»	32	»	13	»	»	»	»	»
Trekpotten	»	4	»	»	»	»	»	»	»
Schenkkannen	»	1	»	»	»	»	»	»	»
Saladelepel en vork . . .	»	2	»	»	»	»	»	»	»
Voorsnijmes, vork en plank.	»	1	»	»	»	»	»	»	»
Emmers	»	5	»	»	»	»	»	»	»
Kwispedoren.	»	30	»	»	»	»	»	»	»
Urinalen	»	66	»	»	2	»	»	»	»
Ondersteken.	2	11	»	»	»	»	»	»	»
Zeep (stuk)	»	»	»	48	»	»	»	25	»
Id. (kilo)	»	14	»	»	»	»	»	»	»
Tafellakens	»	»	»	»	»	»	»	2	»
Servetten.	»	»	»	»	»	»	»	13	»
Kurkentrekkers.	»	9	»	»	»	»	»	»	»
Lucifersbakjes	»	3	»	»	»	»	»	»	»

Lochem en Laren.	's Hertogenbosch.	Maastricht.	Dieren.	Rotterdam. (Vrouwen en Mann.)	Venlo.	Deventer. (Vrouwen.)	Roermond.	Heerlen.	Eindhoven.	Groenlo.	Dinxperlo.	Totaal.
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	8
»	»	»	»	24	»	»	»	»	»	»	»	90
»	»	»	»	38	»	»	»	»	»	»	»	68
»	»	»	»	96	»	»	»	»	»	»	»	178
»	»	»	»	96	»	»	»	»	»	»	»	251
»	»	»	»	48	»	»	»	»	»	»	»	127
»	»	»	»	72	»	»	»	»	»	»	»	140
»	»	»	»	48	»	»	»	»	»	»	»	121
»	»	»	»	26	»	»	»	»	»	»	»	71
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	5
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	30
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	68
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	13
»	»	»	»	1	»	6	»	»	25	»	»	105
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	14
»	»	»	»	»	6	»	»	»	»	»	»	8
»	»	18	»	»	60	»	»	»	»	»	»	91
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	9
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3

STAAT

DER

BIJ DE COMITÉS

OVERGEBLEVEN GOEDEREN.

STAAT der bij de comités

GOEDEREN.	's Gravenhage. (Mannen en Vrouw.)	Utrecht.	Amsterdam.	Groningen.	Leeuwarden.	Arnhem.	Breda.
Genees- en heelkundige voorwerpen.							
Instrumenten (kist) (*)	»	»	»	»	»	»	»
Id. (doos)	»	1	»	»	»	»	»
Id. (stuks)	»	37	»	»	8	3	»
Geneesmiddelen (flesch)	»	»	6	»	»	»	»
Eau de Cologne (flesch)	»	»	2	»	»	»	»
Pluksel (doos)	»	12	»	»	2	»	»
Id. (pak)	»	»	»	»	»	»	»
Id. (kilogr.)	97.7	»	»	»	»	46	»
Engelsch pluksel (doos)	»	1	»	»	»	»	»
Id. id. (pak)	»	»	4	»	1	»	»
Gevenst. id. (pak)	»	»	»	»	»	23	»
Id. (kilogr.)	7.4	»	»	»	»	»	»
Id. (doos)	»	1	»	»	»	»	»
Id. (stuks)	»	»	4500	»	»	»	»
Zwachtels (doos)	»	6	»	»	»	»	»
Id. (kilogr.)	49.5	»	»	»	»	»	»
Id. (stuks)	»	»	»	»	92	»	»
Compressen (pak)	»	»	»	»	20	165	»
Id. (kilogr.)	116	58	»	»	»	»	»
Verbandpakken	2	1	»	1	»	»	4
Verschillende verbanden (kist) .	»	»	5	»	»	»	»
Id. (pak) .	»	»	»	»	»	53	»
Id. (kilogr.) .	54.1	»	»	»	»	»	»
Id. (stuks) .	»	»	»	»	405	361	»
Zakjes met verband	»	800	»	»	»	»	»
Watten (kist)	»	»	1	»	»	»	»
Id. (vel)	20	»	»	»	8	»	»
Band (stuk)	12	»	»	»	»	»	»
Spelden (brief)	25	»	»	»	»	»	»
Kleefpleister (rol)	»	»	2	»	»	»	»
△ en □ doeken	»	97	30	»	218	»	»
Zwam (pak)	»	1	»	»	»	»	»
Id. (stuk)	»	»	»	»	»	»	»

(*) Deventer heeft één kist met instrumenten en 5 zweeftoestellen.

overgebleven goederen.

Delft.	's Hertogenbosch.	Hoorn.	Maastricht.	Zutphen.	Assen.	Rotterdam. (Vrouwen en Mann.)	Roermond.	Tilburg.	Hillegersberg.	Leiden.	Totaal.
1	1	»	»	»	»	2	»	»	»	»	4
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	48
»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	7
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	2	»	»	»	»	»	16
»	»	44	»	10	»	»	»	»	»	»	54
»	»	»	»	»	»	»	30	»	6	»	179.7
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	1	»	»	2	»	»	1	»	»	9
»	»	»	»	»	1	»	»	2	»	»	26
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	7.4
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	50	»	»	»	»	»	»	»	4550
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	6
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	49.5
60	»	32	40	»	»	»	932	6	»	»	1562
»	»	11	24	1	»	»	»	»	»	»	221
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	174
»	»	5	»	»	»	»	»	»	3	»	16
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	5
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	53
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	541
92	»	»	»	6	»	»	»	»	»	»	1164
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	800
»	»	20	»	»	2	»	»	»	»	»	50
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	9	»	»	»	»	»	»	4	»	25
»	»	8	»	»	»	»	»	»	»	»	33
»	»	3	»	»	»	»	»	»	»	»	5
»	»	»	»	2	»	200	»	»	»	»	547
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	1

GOEDEREN.	's Gravenhage. (Mannen en Vrouw.)	Utrecht.	Amsterdam.	Groningen.	Leeuwarden.	Arnhem.
Sponsen	»	»	»	»	»	»
Houten spalken	»	4	»	»	»	»
IJzerdraad id.	»	2	»	»	»	»
Geperforeerd zink (rol)	»	1	»	»	»	»
IJzerdraad (rol)	»	1	»	»	»	»
Verbandransels.	»	1	»	»	»	»
Id. tassen	»	»	»	4	»	»
Id. kisten	»	2	»	»	»	»
Id. ladetafels	»	1	»	»	»	»
Ransels voor verplegers . . .	»	12	»	»	»	»
Beenbaden	»	»	»	»	»	»
Armbaden	»	3	»	»	»	»
Houten kuitbeen met pennen. .	»	1	»	»	»	»
Gipszwachtels (bus)	»	»	9	»	»	5
Oud linnen (pak).	»	»	»	»	»	10
Id. (rol)	»	»	»	»	10	»
Id. (doos)	»	»	»	»	»	»
Verbandlakens	»	»	»	»	33	»
Gewast taf (pak)	»	»	»	»	3	»
Id. (stuk).	»	»	»	»	»	»
Kokertjes	»	»	»	»	16	»
Tabliers de Secours	»	»	»	»	»	1
Caoutchouc voorschoten. . . .	»	»	»	»	»	1
IJszakken	»	»	»	»	»	18
Machine tot vervaardiging van gevenst. pluksel	»	»	»	»	»	»
Katoen (stuk)	»	»	»	»	»	»
Id. (meter).	»	»	»	»	»	»
Saaijet (streng)	»	»	»	»	»	»
Kleeding.						
Jassen	»	»	»	»	»	»
Linnen en katoenen hemden . .	92	5	133	65	70	28
Flanellen id. . .	»	»	»	60	»	»
Linnen en katoenen broeken . .	6	24	117	60	»	»
Borstrokken.	20	6	119	»	»	»
Kabaaijen	2	»	»	»	5	»
Nightingales	»	»	54	»	»	2

Delft.	's Hertogenbosch.	Hoorn.	Maastricht.	Zutphen.	Assen.	Rotterdam. (Vrouwen en Mann.)	Roermond.	Tilburg.	Hillegersberg.	Leiden.	Totaal.
»	»	10	»	»	»	»	»	»	»	»	10
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	12
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	14
»	»	11	»	2	»	»	»	»	5	»	28
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	10
»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	33
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3
»	»	1	»	»	1	»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	16
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	18
»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	1	»	»	1	»	»	2
»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	»	2
»	»	»	»	»	»	»	»	»	17	»	17
»	»	»	»	»	3	»	»	»	»	»	3
»	7	24	»	25	16	150	96	45	18	120	914
»	»	1	»	»	17	50	»	»	»	60	200
»	»	24	10	»	12	100	»	»	18	74	445
90	»	»	10	6	»	»	»	3	»	11	265
»	»	»	»	»	»	50	»	9	6	72	114
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	56

GOEDEREN.	's Gravenhage. (Mannen en Vrouw.)	Utrecht.	Amsterdam.	Groningen.	Leeuwarden.	Arnhem.	Breda.
Wollen sokken (paar)	48	26	348	»	20	48	24
Katoenen id. (paar)	80	»	»	»	4	»	»
Zakdoeken	»	4	134	»	»	12	»
Slaapmutsen	»	»	»	»	»	»	12
Netten	»	78	»	»	13	»	»
Schorten.	»	1	»	»	»	»	»
Hoeden	»	1	»	»	»	»	»
Muilen (paar)	»	1	82	»	»	7	»
Handdoeken	144	»	156	»	22	72	18
Linnen voor id. (stuk)	1	»	»	»	»	»	»
Gordels (flanel en katoen) . . .	»	»	155	»	12	5	»
Dassen	»	»	47	»	»	»	»
Bouffanten	»	»	1	»	»	»	»
Plaids	»	»	1	»	»	»	»
Kamerjaponnen	»	»	»	»	4	»	»
Armbanden (pak)	»	»	»	»	»	9	»
Id. (stuk)	»	»	»	»	»	»	»
Hemdrokken	»	»	»	»	»	»	12
Bedfournituren.							
Kribben	»	68	»	»	»	»	13
Veldbedden	»	3	»	»	»	»	»
Matrassen	»	»	22	»	»	»	19
Id. zakken	12	19	»	»	»	»	»
Peluw en kussen id.	12	7	»	»	»	»	»
Gewone kussens	»	»	120	»	»	»	7
Kleine id.	»	59	18	»	»	93	»
Wollen dekens	»	85	145	»	»	»	2
Molton id.	»	»	7	»	»	»	2
Lakens	164	6	300	»	46	12	12
Sloopen	10	5	156	»	27	18	»
Linnen zijstukken voor kribben .	»	13	»	»	»	»	»
Zakken	»	12	»	»	»	»	»
Id. kleine.	»	»	115	»	»	»	»
Levensmiddelen.							
Thee (kilogr.)	»	»	»	»	»	»	»
Koffij-extract (kist)	»	»	»	»	»	»	»
Gecondenseerde melk (kist) . .	»	»	»	»	»	»	»

Delft.	's Hertogenbosch.	Hoorn.	Maastricht.	Zutphen.	Assen.	Rotterdam. (Vrouwen en Mann.)	Roermond.	Tilburg.	Hillegersberg.	Leiden.	Totaal.
2	2	»	»	14	5	»	12	6	12	53	650
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	84
»	»	»	»	»	10	100	»	»	»	12	272
»	»	»	»	»	»	»	2	23	»	»	37
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	91
»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	90
»	40	»	»	»	»	150	»	»	»	»	602
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	18	»	»	»	»	»	»	»	»	80	270
2	»	24	»	»	»	100	»	4	»	»	207
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	9
»	»	»	36	»	»	»	»	»	»	»	36
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	12
6	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	87
»	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	5
6	4	»	»	»	»	»	»	»	»	»	51
»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	32
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	19
6	5	»	»	»	»	»	»	»	»	»	138
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	12	182
9	»	»	»	»	6	»	»	»	5	»	252
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	9
0	»	»	»	»	2	200	»	»	4	219	995
4	»	»	»	»	12	100	12	»	»	52	406
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	13
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	12
»	»	»	6	»	»	»	»	»	»	»	121
»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	1
»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1

GOEDEREN.	's Gravenhage. (Mannen en Vrouw.)	Utrecht.	Amsterdam.	Groningen.	Leeuwarden.	Arnhem.
Chocolade (flesch)	»	»	»	»	»	»
Limonade (kist)	»	»	1	»	»	»
Wijn (flesch)	»	»	»	»	»	»
Peerdrops (flesch)	»	»	»	»	»	»
Sigaren (stuks)	3300	»	»	»	»	»
Id. (kist)	»	»	15	»	»	»
Vervoermiddelen.						
Groote transportwagens	»	1	»	»	»	»
Ziekenwagens	»	»	1	»	»	»
Raderbaren (*)	»	9	4	»	»	»
Draagbaren	»	3	4	»	»	»
Hospitaalbenoodigdheden.						
Ambulance tenten (†)	1	»	»	»	»	»
Doctors id. (†)	»	1	»	»	»	»
Verplegers id. (†)	»	1	»	»	»	»
Vlaggen	»	5	»	2	»	»
Vlaggestokken	1	»	»	»	»	»
Lantarens	»	18	»	9	»	»
Kaarsen (kilogr.)	»	»	3	»	»	»
Banken	1	»	»	»	»	»
Ladders	1	2	»	»	»	»
Emmers	»	1	»	»	»	»
Petroleumkannen	»	1	»	»	»	»
Veldflesschen	»	7	»	»	»	»
Glazen	»	9	»	»	»	»
Bekers	»	4	»	»	»	»
Borden	»	10	»	»	»	»
Vorken	»	6	»	»	»	»
Lepels	»	5	»	»	»	»
Messen	»	»	6	»	»	»
Zeep (pak)	»	»	2	»	»	»
Inodores	»	»	»	»	»	»
Blikken bakken	»	»	»	»	»	»
Servetten	»	»	»	»	»	»
Hospitaalgereedschap (kist)	1	1	1	»	»	»
Schaakspelen	»	»	1	»	»	»
Dominospelen	»	»	1	»	»	»

(*) Helder en Bergen-op-Zoom hebben elk een raderbaar, Lochem en Deven
elk een brancard.

(†) Met toebehooren.

Delft.	's Hertogenbosch.	Hoorn.	Maastricht.	Zutphen.	Assen.	Rotterdam. (Vrouwen en Mann.)	Roermond.	Tilburg.	Hillegersberg.	Leiden.	Totaal.
»	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	3	»	»	»	»	»	»	»	3
»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3300
»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	16
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	14
6	12	»	»	»	»	»	»	»	»	»	28
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	7
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	27
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	7
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	9
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	10
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	6
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	5
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	6
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	6
»	»	»	20	»	»	»	»	»	»	»	20
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1

AANMERKINGEN.

De Comités:

Over-Betuwe, Deventer, Zierikzee, Bergen op Zoom, Hoogeveen (Vrouwen), Heusden, Bergschenhoek, Bergambacht en Ammerstol, Warnsveld (Vrouwen), Eindhoven, Lochem en Laren, Willemstad, Kinderdijk, Woudrichem', de Langstraat, Oosterbeek en Renkum, Zwijndrecht, Helder, Schermer en 's Gravesande hebben een kleinen voorraad verband-, kleeding- en liggingstukken, die in den staat niet is opgenomen.

De voorhanden brancards, niet in den staat vermeld, zijn daaronder, met vermelding der comités, opgegeven.

De Comités:

Haarlem, Gorinchem (Mannen), Schiedam (Vrouwen), Hellevoetsluis, Tiel, Woerden, Hulst en Smilde hebben slechts eenige modellen in hun bezit.

CORRESPONDENTEN VAN HET HOOFDCOMITÉ

WAREN TE:

Vorden, Jhr. J. F. Storm van 's Gravesande.

Dinther, A. Kerkhof.

COMMISSIËN

TOT

INZAMELING VAN GELD EN GOEDEREN

hadden zich gevormd te:

Aalten.
Bolsward.
Buren.
Boxmeer.
Bergeyk.
Beemster.
Brakel.
Bodegraven.
Beverwijk.
Barradeel.
Dieden.
Delfzijl.
Enschedé.
Echteld.
Graft.
Groede.
den Ham.
H. I. Ambacht.
Heereveen.
Kloetinge.
Kollum.
Klundert.
Lemele.
de Lemmer.
Leeuwarderadeel.
Maassluis.
Middelie.
Maartensdijk.
St. Maarten.
Middelharnis.
Markelo.
Monster.

Melissand.
Neede.
Naarden.
Nieuwland.
Oosthuizen.
Oldekoop.
Ommen.
Oostburg.
Pijnacker.
Ruinewold.
Roosendaal.
Sneek.
Scherpenisse.
Stolwijk.
Sommelsdijk.
Steenwijkerwolde.
Terschelling.
Tietjerksteradeel.
Tholen.
Workum.
Weststellingwerf.
Wieringerwaard.
Woudenberg.
Zwolle.
Zonnemaire.
Zaamslag.

TWEEDE ALGEMEENE VERGADERING

VAN DE

NEDERLANDSCHE VEREENIGING

TOT HET

VERLEENEN VAN HULP AAN ZIEKE EN GEWONDE
KRIJGSLIEDEN IN TIJD VAN OORLOG,

GEHOUDEN TE 'S GRAVENHAGE OP 14 DECEMBER 1871.

OPROEPING TOT DE ALGEMEENE VERGADERING.

CIRCULAIRE.
Secretariaat.
N°. 1117. 's Gravenhage, den 1 November 1871.

De Nederlandsche Vereeniging tot het verleenen van hulp aan zieke en gewonde krijgslieden in tijd van oorlog zal hare Tweede Algemeene Vergadering houden, ter voldoening aan art. 6 der Statuten.

Het Hoofdcomité zal daarin verslag uitbrengen van zijne verrigtingen in den oorlog van 1870—1871, en van den staat en de werkzaamheden der comités in de laatste twee jaren. Het zal rekening en verantwoording afleggen van zijn beheer.

De Vergadering zal gehouden worden in het gebouw „de Vereeniging" in de Willemstraat alhier, en geopend op Donderdag den 14 December a. s., des voormiddags ten 10 uur.

De besturen der comités worden uitgenoodigd hunne Voorzitters of Voorzitsters, benevens een der leden hunner Afdeeling, af te vaardigen om in de Algemeene Vergadering als stemhebbende leden zitting te nemen, en van de namen

dier Afgevaardigden opgaaf te willen doen vóór den 27 November.

Mogten de comités verlangen voorstellen ter behandeling in de Algemeene Vergadering gebragt te zien, dan worden zij uitgenoodigd deze voorstellen mede vóór den 21 November a. s. aan het Hoofdcomité op te geven.

Namens het Hoofdcomité,

De Voorzitter,
BOSSCHA.

De Secretaris,
VERWEY.

Aan
de Besturen der Comités.

VERSLAG

DER

TWEEDE ALGEMEENE VERGADERING.

Voorzitter: Dr. J. Bosscha.

Op de Presentielijst hebben geteekend de volgende Dames en Heeren, Afgevaardigden van de Afdeelingen en leden van het Hoofdcomité, 113 stemmen uitbrengende.

N°. der erkenning.	Comités.	Afgevaardigden.
1	*'s Gravenhage* (Vrouwen).	Mevr. de Douairière van der Oudermeulen—van Wickevoort Crommelin. Mevr. de Stuers—de Kock.
2	*'s Gravenhage* (Mannen).	Dr. B. Carsten. Dr. J. Bosscha Jr.
3	*Utrecht.*	J. W. Schubart. Dr. P. Templeman van der Hoeven.
7	*Amsterdam.*	Jhr. D. Bicker. Dr. J. W. R. Tilanus.
8	*Haarlem.*	Dr. G. C. von Reeken. A. de Waal Malefijt.
10	*IJsselmonde.*	H. Swank.
12	*Almelo.*	Dr. H. G. Hesselink.
14	*Groningen.*	Jhr. Mr. W. C. A. Alberda van Ekenstein. Jhr. Mr. P. Polman Gruys.
16	*Over-Betuwe.*	W. L. H. A. van der Monde. H. L. J. Römer.

N°. der erkenning.	Comités.	Afgevaardigden.
18	*Leeuwarden.*	Mr. W. E. Engelen.
19	*Arnhem.*	Dr. P. Kerkhoven. Dr. J. Th. Wartmann.
20	*Helder.*	Dr. W. Krol. H. C. Steenbergen.
21	*Breda.*	Ds. M. A. Perk.
22	*Dockum.*	Ds. M. W. Scheltema Ez. Jhr. G. van Suchtelen van de Haere.
23	*Doesborgh.*	Baron van Pallandt van Barlham. H. G. Caudri.
27	*Leiden.*	Dr. M. Polano. Dr. A. Heynsius.
28	*Dordrecht.*	S. Essenius Greeff. Mr. H. W. Fangman.
29	*Delft.*	Dr. F. M. T. Gijsberti Hodenpijl. Dr. L. Cohen Stuart.
31	*Heusden.*	B. H. Frackers.
32	*Oosterbeek-Renkum.*	J. van Embden. C. A. Lamping.
33	*Lochem* en *Laren.*	Mr. J. E. H. Baron van Nagell.
35	*'s Hertogenbosch.*	H. Pierson. Dr. A. H. Kuyper.
36	*Hattem.*	C. J. L. Mos.
39	*Hoorn.*	Dr. H. J. E. van Hoorn. J. A. Heule.
44	*Maastricht.*	H. Raat. K. L. Verspijck.

N°. der erkenning.	Comités	Afgevaardigden.
45	*Harderwijk.*	Mr. D. van Meurs.
46	*Zutphen.*	Dr. W. Sneltjes.
48	*Schoonhoven.*	A. Denekamp.
50	*Assen.*	Ds. H. Lunsingh Meijer. Mr. H. J. Smidt.
51	*Alkmaar.*	A. Maclaine Pont. H. J. Conijn.
53	*Rotterdam* (Mannen).	E. L. Jacobson. Dr. F. Rienderhoff.
54	*Rotterdam* (Vrouwen).	Mevr. C. M. van Vollenhoven. Mej. S. Hudig.
56	*Wageningen.*	W. F. H. Baron van Wassenaar. J. A. M. Haak.
59	*Apeldoorn* (Vrouwen).	Mevr. de Fielliettaz Goedhart - van Dam van Isselt. Mevr. de wed. D. Hudig - van Vollenhoven.
64	*Vlissingen.*	W. N. Kreyger.
65	*Vlaardingen* (Mannen).	P. K. Drossaart. A. van den Ham van Heyst.
69	*Zalt-Bommel.*	P. H. den Ouden.
71	*Ouden IJssel.*	Jhr. G. A. van Nispen. Dr. J. L. de Marrée.
73	*'s Heerenberg.*	Dr. A. van der Loeff.
78	*Sliedrecht.*	J. Luyt.
82	*Nijkerk.*	J. H. Krudop.
90	*Bergschenhoek.*	G. J. Le Fèvre de Montigny. K. Braat.

N°. der erkenning.	Comités.	Afgevaardigden.
96	*Eindhoven.*	A. van de Ven. Mr. T. Baron de Bieberstein.
100	*Tiel.*	Dr. F. J. J. A. Junius.
102	*Woerden.*	Mr. A. M. Pareau. Dr. Richelle.
105	*Kinderdijk.*	Dr. P. M. S. Kros. Jan Smit Jz.
109	*Vlaardingen* (Vrouwen).	Mevr. E. van den Ham van Heyst-Hoogendijk. Mevr. van Stipriaan Luiscius - Reintz Bok.
110	*Westzaan.*	Ds. S. K. Loyinga. G. J. Muller.
118	*Hillegersberg.*	Dr. D. H. Teljer.
122	*Overschie.*	P. Hartkoorn. A. J. Willems.
124	*Haastrecht.*	C. den Baars.
130	*Ede.*	Jhr. J. W. A. Barchman Wuytiers van Vliet.
134	*Delfshaven.*	J. J. Kam. G. B. van Duyl.
135	*Voorst.*	C. M. P. A. C. Bar. van Wijnbergen.
137	*Oosterhout.*	C. J. van Lommel. J. H. Lammerts van Bueren.
138	*Brummen.*	Mr. C. H. Baron van Rhemen.
143	*Rozenburg.*	S. P. H. van Noordenderp. J. Broeksmit.
146	*Hoeksche Waard.*	G. A. van Driel. A. van Oosten.

LEDEN

VAN HET

HOOFDCOMITÉ.

Mr. L. N. Graaf van Randwijck.
Jhr. F. de Casembroot.
Mr. D. C. A. Graaf van Hogendorp.
Gen. H. Hardenberg.
Jhr. Mr. A. van der Goes.
C. J. G. Baron van Hardenbroek van Bergambacht.
O. Baron van Wassenaar Catwijck.
H. Slot.
Gen. J. J. van Mulken.
Jhr. Mr. H. J. van der Heim.
Dr. L. J. Egeling.
Jhr. C. M. Storm van 's Gravesande.
Ds. C. E. van Koetsveld.
L. Mulder.
Mr. D. Polak Daniels.
H. Baron van Zuylen van Nijevelt.

Gen. W. A. Knoop, Eerelid der Vereeniging.

De Voorzitter opent de Vergadering met een toespraak, waarin de aandacht der aanwezige leden van het Nederlandsche Roode Kruis, dames en heeren, wordt gevestigd op het verschil van den toestand, waarin de Vereeniging zich thans bevindt met dien waarin zij na het eerste tweejarig tijdvak van haar bestaan hare eerste algemeene Vergadering hield, den 1sten September, nu twee jaren geleden.

Toen was een twintigtal comités vertegenwoordigd door 14 afgevaardigden; nu, zoo de vertegenwoordiging voltallig ware opgekomen, zoude hier een driehonderdtal afgevaardigden duizenden leden vertegenwoordigen in comités, over het geheele land verspreid.

Toen — de vrees dat, zoo er van eenig oorlogstooneel een vraag om hulp tot ons zou komen, het antwoord zou moeten zijn „Ga elders heen, wij hebben niets.” Nu — de herinnering van hulp aan bevriende volken verleend uit een overvloed van liefdadigheid.

In de geschiedenis van dit vierjarig bestaan onzer Vereeniging, zeide de spreker, was een overblijfsel blijkbaar van het Oud-Nederlandsche volkskarakter, bedachtzaam bij aanprijzingen van nieuwigheden, maar vatbaar voor gloeiende geestdrift. Zoodra de Gouvernementen bij onderlinge conventie een rood kruis op een wit veld hadden aangenomen als een teeken van vrijwaring voor gekwetsten-verpleging tegen vijandelijk geweld, hebben andere volken zich beijverd vereenigingen te vormen onder den naam van hulpmaatschappijen, bestemd om de verkregen concessie te exploiteren en in oorlogstijden elkander te hulp te komen in het verzorgen der gekwetsten. Maar uit den boezem van het Nederlandsche volk kwam geen Vereeniging van dien aard op, en de pogingen van enkelen om er een te vormen bleven vruchteloos.

Bij het openen der wereldtentoonstelling te Parijs in 1867 trok eene afdeeling der hulpmaatschappijen van het Roode Kruis de aandacht; Nederland was achtergebleven bij deze

populaire beweging in het buitenland. Men schreef dit toe aan indolentie van ons volkskarakter. De Fransch-Duitsche oorlog van 1870 heeft het anders geleerd. Nu er een Vereeniging bestond, door den Koning in 't leven geroepen, door de Regering gesteund en aan wier hoofd men in hare afdeelingen en in haar centraalbestuur bekende landgenooten zag, vond zij vertrouwen; en toen er werkelijk oorlogslijden bij bevriende volken te verzachten viel, toen ontwaakte de geestdrift, en schatten van liefdadigheid werden er gestort in de kanalen en het hoofdkanaal van het Nederlandsche Roode Kruis.

De Voorzitter doet opmerken dat deze in onze Vereeniging gecentraliseerde hulpverschaffing ook nog dit gevolg heeft gehad, dat andere volken daarin duidelijker hebben gezien de helpende hand van het Nederlandsche volk; hij brengt dit in verband met twee Staats-maximen, ons dezer dagen inzonderheid op het hart gedrukt, de eene: dat in de zamenleving der tot staten georganiseerde volken de waarde van ieder zelfstandig bestaan geschat wordt naar het nut, dat hij brengt aan 't geheel; de andere: dat voor het volk van een klein land de achting, die het bij andere volken geniet, tot de factoren zijner weerbaarheid behoort.

De spreker ontleent daaruit den wensch, dat de ondervinding van den jongsten oorlog er toe mogt bijdragen om het begrip duidelijker en algemeener te doen worden, hoe de Nederlandsche Vereeniging van het Roode Kruis, ook als een instelling van nationaal belang voor Regering en Volk, waardig is het voorwerp te zijn van warme belangstelling en van wijze bedachtzaamheid.

De groote omvang, dien de vrijwillige hulp in den Fransch-Duitschen oorlog gekregen heeft, en de menigte vraagstukken, daaruit ontstaan, die nog veel overleg over dit nieuw beginsel van oorlogsrecht zullen vorderen, brengt den Voorzitter ten slotte zijner toespraak tot een hulde aan de nagedachtenis van twee leden onzer Vereeniging, die in de debatten

over dit onderwerp meermalen onder de toongevers hadden plaats genomen: den Officier van gezondheid Basting en den Vice-Admiraal van Karnebeek. Basting was het geweest, die het denkbeeld van de mogelijkheid, om op het oorlogsveld een algemeen Sauve-garde voor gekwetsten te verkrijgen, een gedachte die slechts nevelachtig doorschemerde in het geschrift van Henrij Dunant, tot een poging heeft doen rijpen, om door het sluiten van een formeel tractaat de Gouvernementen te verbinden, de eerbiediging der neutraliteit van gekwetsten-verpleging voor hunne legers verpligtend te stellen. De naam van Basting als van den doordrijver dier poging op het zevende Congres voor Statistiek te Berlijn, is onder zijne nog levende tijdgenooten ook in het buitenland bekend en geacht. Maar — zegt de spreker — in de litteratuur van hetgeen de Franschen „la grande oeuvre d'humanité" noemen, wordt zijn naam naauwelijks gelezen. Basting overleed den 24en September van het vorige jaar. Wij mochten niet toelaten, dat de weinige uiterlijke onderscheiding, die hij bij zijn leven gevonden heeft, ook nog na zijn dood onzen verdienstelijken Nederlander te beurt viel, en wij hebben, overtuigd van in den geest onzer Vereeniging te handelen, een gedenksteen op zijn graf gelegd als een hulde van het Nederlandsche Roode Kruis aan den bevorderaar der Conventie van Genève.

De Vice-Admiraal van Karnebeek heeft in de conferentien van 1867 te Parijs, 1868 te Genève en in 1869 te Berlijn krachtdadig medegewerkt aan een poging, om voor de zeemagt op oorlogsvaartuigen en in scheepsgevechten dezelfde waarborgen van neutraliteit voor gekwetsten te bedingen, als bij de conventie van Genève voor oorlogvoerende legers zijn vastgesteld. De Voorzitter deelt mede, dat het Hoofdcomité in zijn archief een exemplaar bezit van het protokol der diplomatieke conferentie van 1868 over additioneele artikelen ten behoeve der Marine, een geschenk van

den Vice-Admiraal VAN KARNEBEEK met een begeleidenden brief, blijken gevende van het doorzigt en de belangstelling door dit ons medelid betoond tot in zijn laatste levensuren: toen VAN KARNEBEEK dat schrijven ter verzending voor den volgenden dag ten einde bragt, was het de avond voor den morgen, die door een plotselingen dood een einde gemaakt heeft aan het werkzaam leven van dezen onzen trouwen medearbeider.

Hierna overgaande tot de werkzaamheden voor deze Vergadering, zegt de Voorzitter dat zij is bijeengeroepen, volgens art. 6 der Statuten, om te vernemen op welke wijze en langs welke wegen de middelen ter beschikking van de Vereeniging gesteld zijn aangewend voor het doel. Het Verslag der verrigtingen van het Hoofdcomité heeft zulk eene uitgebreidheid verkregen, dat het ongeschikt is beschouwd om in deze Vergadering te worden voorgelezen. Het is daarom gedrukt en bij tijds aan de verschillende comités gezonden geworden, om hen en hunne afgevaardigden in staat te stellen vooraf kennis te nemen van hetgeen zij anders eerst in deze bijeenkomst hadden moeten aanhooren.

Tot aanvulling van dat verslag der verrigtingen van het Hoofdcomité dient het Verslag van de Commissie van het Centraal magazijn en het uittreksel uit de Rekening en Verantwoording, dat eveneens is gedrukt en aan de leden, bij hunne intrede in de zaal, ter hand gesteld (1).

Volgens hetzelfde artikel der Statuten moet de Vergadering worden bekend gemaakt met den staat der Vereeniging. De Secretaris is gereed daarvan verslag te geven, waartoe hem de gelegenheid nu wordt gegeven.

Dr. L. H. VERWEY, Secretaris van het Hoofdcomité, brengt daarop het volgend verslag uit:

---

(1) Nu te vinden op blz. 311, 312 en 313.

VERSLAG

VAN

DEN STAAT EN DE WERKZAAMHEDEN DER COMITÉS VAN DE NEDERLANDSCHE VEREENIGING TOT HET VERLEENEN VAN HULP AAN ZIEKE EN GEWONDE KRIJGSLIEDEN IN TIJD VAN OORLOG, IN DE JAREN 1869 EN 1870.

Op den 1en en 2en September 1869 werd de eerste algemeene Vergadering gehouden, en het Hoofdcomité bragt daarin zijn eerste verslag uit, dat als N°. 1 der Handelingen van de Vereeniging door den druk is openbaar gemaakt.

De Vereeniging telde toen slechts 14 comités of afdeelingen, waarbij in den loop van dat jaar nog drie werden erkend, zoodat op 1° Januari 1870 de Vereeniging uit 17 afdeelingen, met 1298 leden bestond.

De gezamenlijke inkomsten der comités bedroegen: *f* 6765.75 waarvan in de algemeene kas der Vereeniging eene som van *f* 1070.74 was gestort.

In de eerste maanden van het jaar 1870 werden nog vier comités erkend met 287 leden, zoodat de Vereeniging op den 1en Juli van dat jaar 21 afdeelingen met 1585 leden, en een aanzienlijk aantal donateurs en donatrices telde.

De Tentoonstelling in 1869, bij gelegenheid der algemeene Vergadering gehouden, had eene groote belangstelling in het

Roode Kruis opgewekt en de weldadige strekking dier instelling beter doen begrijpen.

Enkele comités hadden op die tentoonstelling een materieel geleverd, dat de kenteekenen droeg van voorbereiding in den geest der Vereeniging.

Weinigen konden vermoeden, dat reeds een jaar later dat materieel naar het oorlogstooneel zou zijn vertrokken.

Die voorbereiding gaf aan de Nederlandsche Vereeniging het voorregt onder de eersten geteld te mogen worden, die hulp boden in den jongsten oorlog.

Toen de noodlottige krijg tusschen Frankrijk en Duitschland uitbrak, en het Hoofdcomité kort daarop eene oproeping tot de Nederlandsche natie rigtte, ontstond er een ware geestdrift in alle standen, om het lot van den ongelukkigen krijgsman te verzachten en hem hulp te verleenen, waar dat noodig en mogelijk was.

Het aantal comités steeg tot het aanzienlijk cijfer van 152, die alle als afdeelingen der Nederlandsche Vereeniging door het Hoofdcomité werden erkend.

Het aantal leden der Vereeniging bedroeg 21387.

De comités hebben hunnen werkkring over ongeveer 600 gemeenten uitgebreid.

Ook in Neêrlands buitenlandsche bezittingen bleek de belangstelling in de zaak van het Roode Kruis groot te zijn.

Te Batavia werd een comité opgerigt, dat, als een middelpunt voor geheel Oost-Indië geconstitueerd, zich aan de Nederlandsche Vereeniging aansloot, geheel in overeenstemming met 's Konings besluiten.

De inkomsten der Nederlandsche comités bedroegen gezamenlijk *f* 322.998.32.

Zij zonden daarvan aan het Hoofdcomité *f* 114.368.17.

Het cijfer van de in de kassen der comités berustende saldo's bedraagt *f* 78.532.11.

Waren de sommen door de Nederlandsche natie voor het

Roode Kruis bijeengebragt hoogst aanzienlijk en overtroffen zij de meest gespannen verwachting, niet minder belangrijk waren de giften in materieel, kleedingstukken, verbandmiddelen, ververschingen, enz., zoodat, ofschoon met milde hand de gaven van ons volk aan de slagtoffers van den oorlog van beide oorlogvoerende Mogendheden werden uitgedeeld, het overschot in geld en goederen nog in groote mate van de onbekrompene weldadigheid onzer landgenooten getuigt.

De kas der Vereeniging en haar Centraal magazijn zijn rijk voorzien, en stellen in staat het werk der voorbereiding voort te zetten en zoowel in vredestijd nuttig te zijn als in eenen onverhoopten oorlog snel en krachtig hulp te verleenen.

Was bij de instelling der Vereeniging de overtuiging van het nut en de noodzakelijkheid van het Roode Kruis nog niet zoo algemeen gevestigd, het nut bleek reeds bij de tentoonstelling en de noodzakelijkheid werd in den oorlog boven allen twijfel verheven.

Van de 152 comités hebben zich slechts 14 ontbonden, nl. Akkrum, Amersfoort Vr.-c., Boskoop, Geesteren, Giesen-Nieuwkerk, Holten, Heerlen, Holwerd, Noordwelle, Rijssen, Raalte, de Lier, Wijk bij Duurstede, Deventer Vr.-c., zoodat 138 bleven bestaan.

Bemoedigend is het op te merken, dat in de meeste jaarverslagen de comités het stellige voornemen te kennen geven, met allen ijver te willen voortgaan tot bevordering van het doel der Vereeniging; vele comités hebben een meer of minder volledig materieel, gaan voort in het vormen van personen voor ziekenverpleging, en enkelen hebben reeds van dat materieel ten gebruike afgestaan in de epidemiën, die ook in ons Vaderland onlangs hebben geheerscht.

Zoo bezitten 's Gravenhage, Utrecht en Amsterdam genoegzaam volledig uitgeruste ambulancen, gereed om op den eersten wenk van het Hoofdcomité hulp te bieden, waar die mogt gevraagd worden.

De comités 's Gravenhage, Utrecht, Haarlem, Amsterdam, Deventer, Breda, Helder, Doesborgh, Leiden, Delft, Lochem, Harlingen, de Langstraat, Weesp en Groningen hebben zich toegelegd op de vorming van personen voor ziekenverpleging, waaraan in vredestijd zulk een groote behoefte is zoowel in burgerlijke en militaire hospitalen als bij particulieren.

In den oorlog is er geen gebrek geweest aan mannen en vrouwen, bereid zieken en gekwetsten te helpen verplegen, maar zij waren uit gemis aan de noodige kennis en oefening niet allen daarvoor geschikt.

De volgende geneesheeren gaven onderwijs in ziekenverpleging:

Dr. F. A. C. DUMONTIER, oud dirigerend Officier van gezondheid en chef van den geneesk. dienst in W. Indië, Dr. B. CARSTEN, oud Off. van gez. bij de Marine en L. P. VLAANDEREN, Off. v. gez. bij de Marine te 's Hage; J. W. SCHUBART, oud Off. v. gez. bij de Landmagt te Utrecht; H. G. F. PELTZER, Off. v. Gez. bij de Landmagt te Harderwijk; H. C. F. L. AALBERTSBERG, Off. van gez. bij de Landmagt te Haarlem; Dr. S. P. v. WEEZEL, Dr. J. W. R. TILANUS, Hoogleeraar, en Mej. JACOBJE DE JONG, Directrice van de Vereeniging voor ziekenverpleging te Amsterdam; J. H. P. JONXIS, Heelkundige en Dr. C. A. A. KIECKENS, Off. v. gez. bij de Landmagt te Groningen; Dr. M. JUDA en Dr. W. F. BUCHNER te Deventer; Dr. E. H. WILLEMS te Breda; Dr. W. KROL, Off. v. gez. bij de Landmagt te Helder; J. BAUM, Off. v. gez. bij de Landmagt te Arnhem; J. L. A. DESERTINE, Heelkundige, Dr. J. E. VAN ITERSON en Dr. B. J. WINKELMAN te Leiden; Dr. F. M. T. GIJSBERTI HODENPIJL, J. F. C. L. PILGRIM, Off. v. gez. bij de Landmagt en J. A. VAN DER STOK, Off. v. gez. bij de Landmagt te Delft; Dr. E. D. C. VAN DISSEL en Dr. JAN HEUKELMAN te

Lochem; Dr. S. Posthumus te Harlingen; Dr. H. N. Freeriks te Waspik, [Comité Langstraat]; Dr. J. W. T. Scheffer te Weesp; Dr. J. Smith, Off. v. gez. bij de Landmagt te Bergen op Zoom.

Enkele comités hadden reeds voorbereidende maatregelen genomen, geheel in overeenstemming met het eigenaardige hunner stellingen in eenen oorlog, waarin Nederland betrokken kon worden.

In sommige provinciën is het getal der comités, in vergelijking van andere, zeer klein; dit is echter geen gevolg van gemis aan deelneming der inwoners in de zaak van het Roode Kruis in dezen oorlog, maar van de omstandigheid, dat één comité vele omliggende gemeenten in zich heeft opgenomen.

Zwolle is de eenige hoofdplaats, waar geen comité is gevestigd, ofschoon er zich tijdens den oorlog een commissie vormde, die krachtdadig heeft bijgedragen tot de verleende hulp.

In vele andere plaatsen, waar men meende geen comités te kunnen oprigten, werden even eens commissiën tot inzameling van giften gevormd, of boden zich correspondenten aan, ten einde de zaak naar vermogen te ondersteunen.

Personen van allen rang en stand, beoefenaars van kunsten en wetenschappen, begaafde sprekers en schrijvers, dichters en vele andere mannen en vrouwen met talenten begaafd, militairen, invaliden, weezen, schoolkinderen hebben het hunne bijgedragen aan het Roode Kruis, en zelfs het penningske der weduwe heeft niet ontbroken.

Merkwaardig is ook de wedstrijd, zoowel bij de comités, als bij deskundigen opgewekt, om nieuwe vindingen te doen of in toepassing te brengen, zoo als dit met draag- en raderbaren, veldbedden, ambulancewagens, hospitaaltenten, enz. het geval was.

In het bijzonder mogen de barakken vermeld worden, die, schier onontbeerlijk in den oorlog, meer in het bijzonder de

aandacht der comités trekken, omdat zij ook in vredestijd groote diensten kunnen bewijzen.

In de later in druk te verschijnen opgaven zal men naauwkeurige mededeelingen vinden omtrent den staat en de werkzaamheden der comités.

Het Hoofdcomité heeft zich beijverd tot in de kleinste bijzonderheden te boekstaven, wat de onovertroffen liefde tot den naaste door de Nederlandsche comités en hunne wakkere besturen in den Pruissisch-Franschen oorlog van 1870-71 heeft gedaan.

Op voorstel des Voorzitters wordt besloten, dit verslag te doen drukken en in de Handelingen der Vereeniging op te nemen.

De Voorzitter deelt mede, dat is ontvangen een brief van den Penningmeester der Vereeniging ten geleide van de rekeningen 1869/70 en 1870/71. Hij verzoekt den Secretaris, dien brief te willen voorlezen.

De Secretaris leest daarop den volgenden brief voor:

'sGravenhage, 30 Junij 1871.

Hiernevens heb ik de eer over te leggen de rekening van ontvangsten en uitgaven van het Hoofdcomité, loopende over het dienstjaar 1 Julij 1870 tot 30 Junij 1871, sluitende met een voordeelig saldo van *f* 8557.41½ in geld.

Uit die rekening blijkt onder anderen, dat de in het Grootboek van 's Rijks Werkelijke Schuld, ten name der vereeniging ingeschreven kapitalen bedragen, als volgt:

f 50.100 (*) 4 pct. } (De extracten van het Grootboek
" 120.100 2½ " } zijn hieraan geannexeerd.)

Het overzigt der rekening geeft allezins reden, dat wij ons

(*) Waaronder *f* 100 in een certificaat ten geschenke ontvangen.

verheugen in de even algemeene als krachtdadige ondersteuning, welke onze vereeniging ondervonden heeft.

Toen ik door u bij den aanvang van den laatsten oorlog geroepen werd, op andere wijze dan de toen door mij gevolgde ten dienste van het Roode Kruis werkzaam te zijn, is door u mijn taak van Penningmeester tijdelijk opgedragen aan ons medelid, den heer Mr. D. Polak Daniels, die, als nog in die betrekking werkzaam, bereid is des noodig de rekening toe te lichten. Ik maak van deze gelegenheid gaarne gebruik, mijne erkentelijkheid aan dien heer te betuigen voor zijn zeer uitgebreid en veel omvattend gehouden beheer, dat van beleid en naauwkeurigheid de meest doorslaande bewijzen oplevert.

De Penningmeester van het Hoofdcomité tot hulp aan zieke en gewonde krijgslieden in tijd van oorlog,
Hardenbroek van Bergambacht.

Aan het Hoofdcomité der Nederlandsche Vereeniging enz.

Het uittreksel van de rekening 1869/70 is afgedrukt op pag. 311 en van de rekening 1870/71 op pag. 312 en 313.

UITTREKSEL UIT DE REKENING VAN HET HOOFDCOMITÉ VAN HET ROODE KRUIS OVER HET TIJDVAK 1 JULIJ 1869 TOT 30 JUNIJ 1870.

Ontvangsten.

I.	Saldo van het vorige dienstjaar .	f	295.74
II.	Stortingen door de comités . .	〃	1265.26
III.	Restitutien van belegde gelden met de renten	〃	1417.17
	Totaal . .	f	2978.17

Uitgaven.

I.	Bijdrage in de kosten der tentoonstelling.	f	795.26
II.	Aankoop van verbandransels. .	〃	293.30
III.	Drukloonen en andere onkosten.	〃	120.44
IV.	Belegde gelden	〃	1417.17
V.	Saldo in kas op 30 Junij 1870.	〃	352.00
	Totaal . .	f	2978.17

Voor eensluidend uittreksel,

De Penningmeester van het Hoofdcomité van het Roode Kruis,

D. POLAK DANIELS,

waarnemend Penningmeester.

UITTREKSEL uit de **Rekening van het Hoofd-**
tijdvak van 1 Julij 1870

	Ontvangsten.	Gulden.	Cents.
I.	Saldo van het vorige dienstjaar	352	»
II.	Diverse giften	104183	85½
III.	Opbrengst der Algemeene Verloting	50689	64½
IV.	Stortingen door de comités.	182334	58½
V.	Restitutie van belegde gelden met de renten . . .	1025	55
VI.	Afgeknipte coupons en renten van de Inschrijvingen in 's Rijks Grootboeken	1730	06
		f 340315	69½

Comité van het ROODE KRUIS over het
t 30 Junij 1871.

	Uitgaven.	Gulden.	Cents.
I.	Aankoop van levens-, geneesmiddelen, kleedingstukken enz.	32560	16
II.	Reisgelden aan genees-, heelkundigen en verplegers	11759	78½
III.	Belooningen en verschotten van couriers	7702	46
IV.	Kosten van het Centraal-magazijn	5068	38
V.	Briefporten, telegrammen, incasseerloon, zegels . .	681	57½
VI.	Kosten voor de missiën, ambulances en bijdragen aan buitenlandsche comités	160998	72½
VII.	Verschillende uitgaven voor advertentiën, vrachten, kleine benoodigdheden, schoonhouden van vergaderlokalen enz.	4332	»
VIII.	Salarissen en schrijfloonen	1666	»
IX.	Kosten van het gedenkteeken op het graf van wijlen den heer BASTING	500	»
X.	Gratificatiën en pensioenen	495	»
XI.	Aankoop van Inschrijvingen in de Grootboeken van 's Rijks Nationale Schuld (*f* 50000 4 pct. en *f* 120100 2½ pct.)	105994	19½
XII.	Saldo in kas op 30 Junij 1871	8557	41½
		f 340315	69½

Voor eensluidend uittreksel,

De Penningmeester van het Hoofd-Comité van het Roode Kruis,

D. POLAK DANIELS,
waarnemend Penningmeester.

De Voorzitter zegt, dat door de Vergadering thans 5 leden moeten worden benoemd om die rekening na te zien, te onderzoeken en daarover verslag uit te brengen, tenzij de Vergadering de keuze aan hem overlate.

Daar dit de wensch der Vergadering blijkt te zijn, worden door den Voorzitter tot leden dier Commissie van onderzoek benoemd, de heeren: Bicker, Jacobson, Alberda van Ekenstein, Raat en de Bieberstein, aan wie de waarnemende penningmeester, die bereid is alle verlangde inlichtingen te verstrekken, wordt toegevoegd.

Op de vraag van den heer Bicker, of dat verslag nog in deze zitting moet worden gegeven, of, gelijk bij de vorige vergadering het geval was, eerst den volgenden dag, antwoordt de Voorzitter, dat er gelegenheid bestaat in een nevenvertrek te vergaderen, zoodat de Commissie welligt in den loop van dezen dag de rekening kan onderzoeken om nog heden rapport te kunnen uitbrengen. Hij laat dit overigens ter beoordeeling der Commissie zelve over.

De Commissie verwijdert zich daarop uit de zaal om dit punt te bespreken.

De Voorzitter deelt mede, dat er 113 stemhebbende leden blijkens de presentielijst tegenwoordig zijn.

De heer Perk, afgevaardigde van het comité te Breda, deelt mede, dat de Voorzitter van het Bredasche comité door plotselinge ongesteldheid verhinderd is ter Vergadering tegenwoordig te zijn. Kort voor sprekers vertrek uit Breda werd hem daarvan, namens dien Voorzitter, kennis gegeven en hem verzocht diens leedwezen daarover aan de Vergadering te betuigen.

De Voorzitter heeft, alvorens over te gaan tot de punten van bespreking, nog twee mededeelingen aan de Vergadering te doen.

Welke blijken Z. M. de Koning heeft gegeven van zijne belangstellende zorg ten opzigte der Vereeniging en de Nederlandsche Ambulancen, daarvan getuigen de verslagen.

Z. M. heeft daarenboven aan de leden der Vereeniging, die zooveel tot het verzachten van het lot der gekwetsten hebben medegewerkt, een blijk van Zr. Ms. Hooge goedkeuring willen schenken, en het Hoofdcomité daarom in het bezit gesteld van een aantal exemplaren eener medaille, in brons en in wit metaal met het randschrift: *Anima vulneratorum clamavit* en het jaartal 1870, aan een Oranjelint, om in de eerste plaats te worden uitgereikt aan de afgevaardigden en geneesheeren die diensten hebben bewezen in de Nederlandsche ambulancen, als eene belangstellende herinnering des Konings.

De besturen der comités worden uitgenoodigd zich met de uitreiking te belasten aan die personen onder hen ressorterende, aan wie vervolgens de medaille en het diploma zullen worden toegezonden.

Eene andere gedachtenis voor de leden van het Roode Kruis is van de Fransche Vereeniging te Parijs, die een metalen kruis heeft laten vervaardigen om te worden uitgereikt aan alle vereenigingen in andere landen, die hulp hebben verleend aan de Fransche vereeniging van het Roode Kruis en hare krachtdadige hulp in den afgeloopen oorlog hebben bewezen aan Fransche gekwetsten.

De lijst van personen, die voor deze onderscheiding in aanmerking komen, is naar Parijs gezonden en daarna zijn de onderscheidingsteekenen zoomede de ingevulde diploma's van daar terug ontvangen.

Tegelijk met de eersten zullen ook dezen aan de comités worden toegezonden, die verzocht worden beiden aan de betrokken personen te willen uitreiken.

Nagenoeg is de lijs voor beiden gelijk, welke door den Secretaris zal worden voorgelezen om de gelegenheid te geven aan hen, die daarop niet voorkomen en meenen aanspraak te

kunnen maken op deze onderscheidingsteekenen, zich ter verkrijging te kunnen aanmelden bij het Hoofdcomité.

De Secretaris doet daarna voorlezing van de volgende lijst van personen die voor die eereblijken in aanmerking komen.

LIJST VAN PERSONEN

AAN WIE DE EEREBLIJKEN ZIJN TOEGEKEND.

AFGEVAARDIGDEN.

C. J. G. Baron van Hardenbroek van Bergambacht.
Jhr. G. A. C. H. von Goëdecke.
L. Mulder.
W. C. A. Staring.
Mr. H. F. Baron van Zuylen van Nyevelt.
Jhr. F. de Casembroot.
Mr. D. C. A. Graaf van Hoogendorp.
C. W. M. van de Velde.
H. N. C. Baron van Tuyl van Serooskerken.
Mr. J. C. W. Merkus.
Dr. L. J. Egeling.
Dr. J. Boscha Jr.
J. J. Maschek.
Dr. P. Kerkhoven.
J. Louran (te Dusseldorp).
H. A. Bunge (te Havre).
O. Graaf van Hogendorp (te Rijssel).
L. E. Graaf van Bylandt.

SECRETARISSEN VAN AFGEVAARDIGDEN.

A. J. Vrolik.
Ds. J. Brummelkamp.
W. F. K. de Vogel.
A. W. Vinkhuysen.
E. van Rijckevorsel.
W. A. Nijgh.
A. Graaf van Randwijck.
A. Titsingh.
F. Bunge (te Havre).

DOCTOREN IN DE GENEES- EN HEELKUNDE.

J. Th. Wartmann.
W. F. Buchner.
J. S. van der Ley.
J. de Vrij.
S. van der Horst.
J. Th. van der Chijs.
H. de Zwaan.
Prof. J. W. F. Tilanus.
C. L. Wurfbain.
T. Lycklama à Nyeholt.
H. J. van Hengel.
P. Q. Brondgeest.
A. W. C. Berns.
H. G. ter Haar.
S. R. Hermanides.
K. Snellen.
L. H. W. Strijbos.
A. H. Kuyper.
W. Sneltjes.
W. C. Schillemans.
T. K. A. Rombach.
S. J. Halbertsma.
J. T. F. Huyvenaar.
C. Hartog.
H. Sanders Ezn.
D. J. Griot la Cave.
F. P. H. van Heyst.
H. J. Vinkhuysen.
J. L. Veendam.
O. de Heyfelder.
A. A. G. Guye.
T. Broes van Dort.
J. van West.
M. Denekamp.
J. A. Gallandat Huët.

OFFICIEREN VAN GEZONDHEID DER LAND- EN ZEEMAGT.

A. K. W. Arntzenius.
C. van Wicheren.
Th. E. Eisinger.
G. A. J. Baum.
J. Baum.
H. G. C. Heringa.
J. K. Stakman Bosse.
B. C. L. A. de Ruiter.
N. van Rijnberk.
G. H. de Kruiff.
L. T. van Kleef.
J. H. Bijstra.
W. T. Philipsen.
H. A. Zegers.
P. H. Thys.
H. P. Schröder.

H. F. A. Giesbers
H. E. Korndörffer.
J. M. W. van Dusseldorp.
J. Binnendijk.
J. van Hattem.
F. J. van Leent.
J. Lamie.
H. C. Steenbergen.

OUD-OFFICIEREN VAN GEZONDHEID.

Dr. F. A. C. Dumontier.
Dr. B. Carsten.
Jhr. J. L. C. Pompe van Meerdervoort.
J. M. C. E. le Rutte.
I. L. G. le Rutte.
J. W. Schubart.
J. J. B. Vermijne.
H. G. Caudri.
J. C. Muller.
H. L. Verspyck.

GENEES- EN HEELMEESTERS.

J. W. Hofman Jr.
G. Hioolen.
A. H. de Lang.
V. van der Plaats.
G. Kramer.
H. Visser Jr
J. Plet Jr.
G. P. Kievits.

CANDIDATEN IN DE GENEES- EN HEELKUNDE.

G M. A. Liernur.
H. J. Offerhaus, Hz.
J. A. M. T. Sannes.
W. L. Lehmann.
A. Sleeswijk.
H. de Vries.
J. A. H. Moll.
J. S. Snellen van Vollenhoven.
S. Meihuizen.
M. E. Mulder.
W. H. Vaster.
J. L. E. J. Lürhs.
J. Coert.
F. H. Krebs.
G. van Brakel.
P. W. Onnen.
J. Hoogkamer.
J. P. M. Trousselot.
A. Fijan.
J. W. Engels.
T. Abrahamsz.
C. A. H. Westhoff.
P. Wellenbergh.
J. A. van den Eelaart.
A. E. van Nuchteren.

DAMES-VERPLEEGSTERS BELAST MET TOEZIGT

Mevr. Vermijne-Bixby.
〃 Gravin van Bylandt-van Lijnden van Hemmen.
〃 Merkus-Schuurman.
〃 Praeger-van Vliet.
〃 S. K. de Bronovo.
〃 H. W. Troost-Troost.
〃 Mulder-Villeneuve.
Mevr. Berns — van Rees.
〃 A. B. von Bienert. (1)
〃 Cock Blomhoff-van de Poll.
〃 Bosch-Schalij.
〃 C. Sprenger-Bijleveld.
〃 B. de Haan-Calaminus.
〃 Russer-Meijer.

DAMES-VERPLEEGSTERS.

Mej. J. Krüthoffer.
〃 M. Krüthoffer.
〃 F. Dumontier.
〃 C. ter Linde.
〃 J. Hörkel.
〃 L. L. C. Nelck.
〃 G. H. Mathijssen.
〃 L. Scharten.
〃 A. E. Arntzenius.
〃 J. H. A. Koentz.
〃 S. de Morel, Diacones.
〃 A. H. Witsen Elias, Id.
〃 M. van Veen, Id.
〃 Anna, Soeur de Charité.
Mej. Hyacinthe, Soeur de Charité.
〃 M. Schröder van der Kolk.
〃 H. F. Carstens.
〃 R. M. Karsten.
〃 Cl. C. van de Poll.
〃 M. J. Hovy.
〃 S. Hudig.
〃 G. G. Boeke.
〃 C. A. E. von Kolkow.
〃 S. J. van Zweeden.
〃 M. A. R. Karsten.
〃 W. S. Blom.

VERPLEEGSTERS.

Mej. A. Göbel.
〃 A. M. C. de Leeuw.
〃 W. C. de Groot.
Mej. D. de Groot.
Wed. S. Hijmans.
Mej. M. Booghmans.

---

(1) Deze Russische dame verleende aan de ambulance te Dusseldorp voortreflijke diensten, en wordt als verpleegster hoog geschat.

Mej. G. G. Mulders.
" J. G. Stock.
" G. Groen.
Mej. C. F. Job.
" J. C. E. Hermans.

VERPLEGERS.

J. J. A. J. Zuur.
P. J. Booghmans.
L. Flesch.
A. Baan.
A. C. Keil.
H. van Calsteren.
H. W. J. Hemmes.
C. van Gastel.
J. J. Bondtje.
H. Boulten.
J. van der Leeuw.
M. Grüber.
M. van der Velden.
L. A. Bouman.
W. l'Avoine.
K. Holleman.
Thomas Duys.
L. van der Toorn.
C. J. Puplichhuizen.
J. F. Nieuwenhuijsen.
P. ten Broek.
J. H. Akkermans.
J. Te Kaat.
H. Stam.
H. Helleman.
J. Allarts.
B. Hilverts.

GELEIDERS VAN GOEDEREN.

W. J. Baron d'Ablaing van Giessenburg.
Admiraal G. C. C. Pels Rijcken.
H. C. W. Janson.
Dr. J. van Breda Kolff.
Jhr. Mr. C. J. C. H. van Nispen tot Sevenaer.
Mevr. M. E. Bosch-Dorrepaal.
Mevr. C. de Gijselaar-Schill.
Mej. A. C. Bruins.
Mej. J. M. van Tricht.
Dr. D. van Lockhorst.
C. Dasse Viëtor.
Dr. P. Templeman van der Hoeven.
J. J. B. Goettsch.
Dr. E. Laurillard.
Ds. N. H. de Graaf.
Mr. T. Baron de Bieberstein.
J. H. Triebart.
Dr. H. P. Kapteyn.

Dr. Zaalberg.
F. van Kol.
J. Elias.
A. de Block.
W. van Lith.
Dr. T. W. Beukema.
C. Suermondt Jr.
J. Alma.
Jhr. Mr. W. H. de Savornin Lohman.
F. J. Abresch.
C. T. Herckenrath.
J. Jäger.
E. J. Everwijn Lange.
H. J. Sormani.
W. Cordeweener.
J. Cordeweener.
G. J. W. Koolemans Beynen.
Jhr. D. Bicker.
Jhr. Fabricius van Leijenburg.
J. M. Troost.

MET BIJZONDERE VERRIGTINGEN BELAST GEWEEST.

Ds. M. A. Perk.
M. E. van Harlingen.
Mevr. M. A. C. Sickesz-van Harlingen.
Ds. R. Wiegering.
C. Baron van Lijnden.
Mr. D. J. Baron Mackay.
Mr. F. W. M. Suringar.
J. J. O. Beijerman (te Bordeaux).
Mr. R. W. J. C. de Menthon Bake (te Mannheim).
S. Hartogensis (Id.).
J. Cock Blomhoff.
W. A. J. Baron Schimmelpenninck van der Oije.
W. J. Beth.
C. Swanink.
D. Heethaar.
P. Kroon.

De Voorzitter zegt, dat in den beschrijvingsbrief de comités zijn uitgenoodigd hunne voorstellen voor de algemeene vergadering aan het Hoofdcomité mede te deelen vóór den 21sten November.

De beraadslaging over de ingekomen voorstellen wordt thans geopend.

De Voorzitter verzoekt den Secretaris te willen voorlezen de verklaringen, naar aanleiding van de overwegingen omtrent die voorstellen en de conclusien van het Hoofdcomité, waartoe die voorstellen hebben geleid, welke conclusien dan aan stemming zullen worden onderworpen.

De heer SCHUBART, afgevaardigde van het comité te Utrecht, wenscht alvorens de voorstellen in behandeling komen, een punt van zeer veel gewigt uitgemaakt te zien: namelijk de wijze, waarop de stemming over die voorstellen zal plaats hebben en welk karakter aan die stemming zal gegeven worden. Zullen de besluiten der Vergadering door het Hoofdbestuur worden gesanctioneerd?

De Voorzitter antwoordt, dat eerst gelezen zullen worden de verklaringen van het Hoofdcomité, waaruit duidelijk zal blijken welke onderwerpen in stemming zullen worden gebragt.

De heer SCHUBART verduidelijkt zijne vraag. Hij acht het van groot gewigt vooraf te weten, welke kracht de stemmingen zullen hebben: of daardoor is uitgemaakt, dat de besluiten door het Hoofdcomité zullen worden opgevolgd?

De Voorzitter antwoordt, dat hij den spreker in de gelegenheid zal stellen, na de voorlezing der verklaringen en conclusien van het Hoofdcomité, desverlangd, op zijne vraag terug te komen.

De Secretaris doet daarna voorlezing van de volgende verklaring en conclusien van het Hoofdcomité.

VERKLARING.

In den beschrijvingsbrief tot bijeenroeping onzer Tweede Algemeene Vergadering zijn, evenals voor de eerste geschied was, de comités uitgenoodigd, wanneer zij voorstellen ter behandeling in deze Vergadering wenschten gebragt te zien, deze voor een bepaald tijdstip in te zenden. Het geschiedde ten einde het Hoofdcomité die voorstellen zou overwegen en daarover zijn gevoelen uitbrengen.

In overeenstemming met de in 1869 gevolgde wijze van behandeling, zal ook nu aan de Vergadering mededeeling worden gedaan van den inhoud der ingekomen voorstellen en daarover een collectief gevoelen van het Hoofdcomité worden uitgebragt.

De gedane voorstellen zijn afkomstig van de comités te Hillegom, Dieren, Gorinchem, Ede, 's Hertogenbosch, Arnhem, Apeldoorn, Kampen, Helder, Leiden en Breda.

De comités Hillegom, Dieren, Gorinchem, Vlaardingen, Arnhem, Ede, 's Hertogenbosch en Apeldoorn gaan uit van den wensch om de zorg der Vereeniging in vredestijd uit te strekken tot alle lijdenden in het burgerlijke leven, waar behoefte is aan hulp bij ziekten of tengevolge van algemeene en plaatselijke rampen.

Tot dat einde verlangt Hillegom in al. 6 van art. 2 der statuten de woorden: « Zij (de comités) beschikken niet over de gelden en hulpmiddelen voor de Vereeniging bestemd zonder overleg met het Hoofdcomité » aldus gelezen te zien:

« In tijd van vrede kunnen de sub-comités (comités) beschikken over de resterende gelden en hulpmiddelen, die na aftrek van het gestorte bedrag aan het Hoofd-comité, in de kas van de sub-comités (comités) blijven berusten, ten einde die gelden te gebruiken ten behoeve van zieken of ongelukkigen in eigen gemeente. »

Dieren al. 2 van art. 1 aldus gewijzigd, verlangt dat de werk-

zaamheden der comités in vredestijd kunnen worden uitgestrekt tot hulp en verpleging van zieke en gewonde burgerlijke (niet militaire) personen, met wijziging in gelijken zin van de volgende daarop betrekking hebbende artikelen.

Het Vrouwen-comité te Gorinchem wenscht een uitbreiding van een art. in zijn reglement in dier voege dat het comité, 'twelk reeds met zijn geringe krachten in huisgezinnen waar lijden heerscht, voornamelijk bij epidemiën, hulp heeft verleend, nog meer nut zou kunnen stichten.

Vlaardingen wenscht, dat de ontvangsten der comités geheel onder eigen beheer blijven of anders $\frac{3}{4}$ der ontvangsten, van wier gebruik dan jaarlijks verslag zou worden gegeven.

Arnhem wenscht, dat al. 2 van art. 1 der statuten aldus worde gelezen: « In tijd van vrede de belangstelling hierin levendig te houden, waartoe het aan de plaatselijke comités vrijstaat zelfstandig werkzaam te zijn tot verbetering der ziekenverpleging en ziekeninrigtingen in Nederland, tot het verspreiden van betere begrippen omtrent gezondheidsleer, tot het verleenen van hulp bij epidemiën en rampen in Nederland, tot het aanmoedigen en ondersteunen van alle ondernemingen, die strekken tot verbetering der gezondheidsleer (volksgezondheid) in den ruimsten zin, » en al. 2 van art. 6 aldus gewijzigd: « de comités zenden. — Zij beschikken in tijd van vrede vrij over de gelden en hulpmiddelen voor de Vereeniging bestemd, zonder overleg met het Hoofdcomité, en volgen in tijd van oorlog zijne aanwijzingen. »

Ede beveelt het voorstel van Arnhem aan.

's Hertogenbosch heeft het voorstel van Arnhem op 't oog gehad, maar vestigt de aandacht op het verschil van redactie, die het voor de beide artikelen der statuten voorstelt, luidende voor al. 2 van art. 1, aldus· « In tijd van vrede de belangstelling hierin levendig te houden door werkzaam te zijn tot verbetering der ziekenverpleging en der ziekeninrigtingen in Nederland, tot het verspreiden van betere begrippen omtrent

de gezondheidsleer, tot het verleenen van hulp bij epidemiën en rampen in Nederland, tot het aanmoedigen en ondersteunen van alle ondernemingen, die strekken tot verbetering der volksgezondheid in den ruimsten zin,» en in al. 6 van art. 2 « de comités enz. gelijk in den tegenwoordigen tekst, maar in plaats der woorden « *zij* — hetzelve. » « Behoudens de verpligting om het $\frac{1}{4}$ der gewone inkomsten ter beschikking te houden van het Hoofdcomité, handelen de plaatselijke comités in tijd van vrede zooveel mogelijk zelfstandig. In tijd van oorlog volgen zij de aanwijzingen van het Hoofdcomité. »

Apeldoorn verlangt in 't algemeen zoodanige wijziging der statuten « dat het comité vrije beschikking hebbe over drie vierden van de inkomsten der afdeeling, en in tijd van vrede een vierde blijve ter beschikking van het Hoofdcomité. »

Behalve het verlangen om meer in 't algemeen wel te doen is ook een grond dezer voorstellen gelegen in de bezorgdheid, die ook in andere landen gevoeld wordt, dat in vredestijd de belangstelling in het oorlogslijden van den krijgsman zal inslapen, wanneer men tijd, arbeid en geld moet besteden voor een welligt ver in de toekomst verwijderd lijden, terwijl in onze onmiddellijke omgeving behoefte genoeg is, waar de hulp der liefdadigheid verlangd wordt.

Overwegende dat bij het Koninklijk besluit van 19 Julij 1867, N°. 60 (*Staatsblad* 1869, N°. 210) zijn aangewezen het doel, de grondslagen en de regelen, naar welke de Vereeniging bestaat, en het in dat besluit en de daarop gegronde statuten voorgeschreven doel der Vereeniging is: krijgslieden in den oorlog gekwetst of ziek geworden tot voorwerpen van hare hulp en zorg te nemen; en dat hare *grondslagen* zijn: een collegie van opperbestuur door den Koning benoemd en plaatselijke comités als afdeelingen der Vereeniging; — zoo geeft het Hoofdcomité, na overwogen te hebben de ingekomen voorstellen, het volgende als zijn gevoelen te kennen.

Uit de bepaling van het doel volgt, dat aan de gelden voor

de Vereeniging bijeengebragt geen andere bestemming mag gegeven worden, dan hulp aan krijgslieden in den oorlog gekwetst of ziek geworden.

Toen dus in de eerste algemeene Vergadering voorstellen werden ingebragt, strekkende om de werkzaamheden der Vereeniging ook te rigten naar de behoeften aan hulp, die zich in het burgerlijk leven mogten voordoen bij verwondingen en heerschende ziekten in vredestijd, heeft die Vergadering aangenomen als overeenstemmende met haar gevoelen, dat wel is waar het Hoofdcomité alleen behoort in 't oog te houden het doel, aangewezen in 's Konings organiek besluit, doch aangezien oefening en waarneming aan het ziekbed onmisbaar zijn voor hulp tot verzachting van het lijden der gekwetsten en zieken in den oorlog, de comités geregtigd zijn in tijd van vrede persoonlijke hulp te verleenen aan zieken en gewonden die geen krijgslieden zijn. Door deze beperking tot persoonlijke diensten is het gebruik niet uitgesloten van materieel, wanneer door dat gebruik het voorwerp niet onttrokken wordt aan zijne bestemming voor den oorlog. Uitleening in gebruik van een barakken-lazaret en van bedkribben hebben plaats gehad, en de comités waren er toe geregtigd; de voorwerpen bleven bestaan voor krijgslieden in den oorlog.

Het was geen bekrompen standpunt, waarop de eerste algemeene Vergadering zich plaatste met deze verklaring. Zij opende reeds voor de comités een zoo ruim arbeidsveld, dat daarvan moeijelijk de grenzen te vinden zijn, als men zich voor den geest brengt welk een taak ons kan te beurt vallen, wanneer in een oorlog voor de landverdediging schutterijen en alle weerbare manschap de voorwerpen onzer zorg zullen zijn.

Uit dien hoofde en ten einde op dit nationale belang de aandacht veeleer levendig te houden dan naar andere voorwerpen van volkslijden af te trekken, is het Hoofdcomité te

rade geworden, naar aanleiding van den wensch door velen gekoesterd voor te stellen ter vervanging van den regel door de eerste algemeene Vergadering aangenomen in de plaats te stellen een erkenning, door deze Vergadering uitgesproken van de bestemming der middelen door de Vereeniging en hare Afdeelingen verkregen in bewoordingen, waardoor de toepassing van het beginsel op het gebruik van de ¾ der inkomsten van de comités aan de goede trouw dier comités zelve wordt overgelaten.

Dit is de beteekenis der volgende conclusie die het Hoofdcomité in de eerste plaats aan de beraadslaging en stemming der Vergadering onderwerpt.

1°. « De Vergadering neemt als beginsel aan, dat uit de inkomsten der comités ook in vredestijd geen uitgaven mogen gedaan worden, dan die in redelijk verband staan met de zorg voor gekwetste en zieke krijgslieden in tijd van oorlog. »

Wordt deze conclusie aangenomen, dan zal aan den wensch uitgedrukt door de comités Hillegom, Dieren, Gorinchem, Vlaardingen, Arnhem, Ede en 's Hertogenbosch voldaan zijn binnen de grenzen der voorwaarde, waarop een comité mag erkend worden afdeeling te zijn van het Nederlandsche Roode Kruis.

De vraag of het Hoofdcomité door ¾ der inkomsten van de afdeelingen der Vereeniging, over te laten aan de vrije beschikking der comités niet in strijd handelt met de statuten waarin bepaald is, dat de comités niet beschikken over de gelden en middelen der Vereeniging zonder overleg van het Hoofdcomité, is in de eerste Algemeene Vergadering gedaan en beantwoord met de opmerking, dat die vrijlating van ¾ een gevolg is eener overeenkomst van ieder comité met het Hoofdcomité bij de goedkeuring der respective reglementen, en alzoo aan het voorschrift van overleg bij de Statuten bedoeld is voldaan.

Nu echter het vermogen door de Vereeniging verkregen

een krachtdadiger voorbereiding in vredestijd zal toelaten, nu wordt een naauwer gemeenschap van overleg gevorderd, dan in de proefjaren van haar bestaan mogelijk of noodig was.

Een voorstel tot een doelmatig overleg tusschen de comités en het Hoofdcomité tot bevordering van eenparigheid en eendragt in het werk der voorbereiding is vervat in een tweede conclusie, aldus luidende:

2°. « De Vergadering acht het wenschelijk, dat aan de « comités, die werkzaam zijn tot het verzamelen van materieel « of tot opleiding van verplegers en verpleegsters, jaarlijks « de gelegenheid worde gegeven een lid te zenden tot een « vergadering van afgevaardigden met de Commissie van « dagelijksch bestuur uit het Hoofdcomité, ter beraadslaging « over de meest doelmatige middelen van voorbereiding voor « den tijd van oorlog. »

De inhoud van dit voorstel staat in verband met de uitkomsten der eerste optreding van het Nederlandsche Roode Kruis in den afgeloopen oorlog De daarin opgedane ondervinding heeft het gewicht doen gevoelen van het bezit van een gebouw, opzettelijk ingerigt voor den dienst, waartoe ons door de welwillendheid der Regeering toenmaals het gebruik van de groote zaal op het Binnenhof is vergund geworden.

Het Hoofdcomité is voornemens een eigen gebouw inte-rigten, waarin al dadelijk de overgebleven voorraad van het Centraal magazijn voor toekomstig gebruik kan worden gerangschikt en tevens het modellen-magazijn zal wezen, waarvan de aanleg in onze eerste Algemeene Vergadering is aangekondigd (Handelingen I bl. 18), doch onuitgevoerd gebleven, eerst ten gevolge van den toestand onzer kas, toen van den tusschen gekomen oorlog.

Verder wenscht het Hoofdcomité de besturen der comités, uit wier verslagen blijkt, dat zij zich bezig houden met het verzamelen van materieel en het vormen van verplegings personeel jaarlijks uit te noodigen om deskundige leden af te

vaardigen tot een bijeenkomst met de Commissie van dagelijksch bestuur, ten einde in overleg te treden over alle technische vraagstukken, betrekking hebbende tot de werkzaamheden der comités en het onderhouden van het Centraal goederen- en modellen-magazijn. Het verlangen naar een dergelijk overleg straalt door in de voorstellen van de comités Leiden, Wageningen, Helder en Kampen.

Van Leiden zijn twee voorstellen ingekomen, het eene strekt om geldelijke ondersteuning te verleenen aan militaire en burgerlijke ziekeninrigtingen tot aanmoediging van een goede ziekenverpleging en het vormen van ziekenverplegers en verpleegsters; het andere betreft het doen vervaardigen van een ijzeren barak met geheele inrigting en het afstaan daarvan in vredestijd waar dit nuttig is.

Wageningen voegt daarbij het voorstel, om de goederen in de magazijnen voorhanden aftestaan ten dienste van de inrigtingen waaraan de ziekenverplegers en verpleegsters geplaatst zijn.

Het voorstel Helder heeft ten doel een opgaaf te verkrijgen der middelen om zich goedkoop verbandmaterieel aan te schaffen.

Kampen stelt voor «de uitkomsten van de gedurende den oorlog van 1870/71 opgedane ondervinding, ten aanzien van het transport, de behandeling en de verpleging van gekwetste en zieke militairen, voor zooverre die uitkomsten van invloed kunnen zijn op de toekomstige handelingen der comités, bijeen te verzamelen, en aan de comités mede te deelen.»

Deze voorstellen zijn onderwerpen, waarover de beraadslaging meer te huis behoort in de zoo even bedoelde speciale Vergadering dan in deze Algemeene, en daar het voornemen bestaat zoodanige bijeenkomst reeds in 1872 te houden, worden de comités Leiden, Wageningen, Helder en Kampen verzocht hunne voorstellen naar die vergadering over te brengen.

Wanneer echter het comité Leiden reeds nu en van deze

Vergadering een beslissing verlangt over de beginselen zijner twee voorstellen, terwijl dan de praktische vraagstukken die zich daarbij voordoen ter behandeling worden gelaten van de zoo even bedoelde Vergadering, dan zal aan dat verlangen voldaan worden door de beraadslaging en stemming over de navolgende conclusie:

3°. « De Vergadering spreekt den wensch uit, dat uit de « algemeene middelen der Vereeniging een barak zal worden « vervaardigd en ingerigt, waarvan ook in vredestijd ten « meeste nutte gebruik kan gemaakt worden. »

Er blijft alzoo over, het voorstel van het comité te Breda, aldus luidende:

« Voorstel tot wijziging van Art. 5 der statuten, en aldus « te lezen:

« De zetel van het Hoofdcomité is gevestigd te 's Gravenhage.

« De leden worden benoemd op de volgens Art. 6 der « statuten te houden Algemeene Vergadering, en hebben « zitting voor vier jaren.

« De helft hunner treedt geregeld, volgens een bij loting « vast te stellen rooster af.

« De aftredenden zijn terstond herkiesbaar.

« De eerste aftreding heeft plaats in de algemeene Ver- « gadering van 1873. In tusschentijds openvallende plaatsen « wordt voorzien op de eerste, na het ontstaan der vacature « te houden Algemeene Vergadering. »

Aangezien door dit voorstel de wensch wordt uitgedrukt om den grondslag te doen verdwijnen voor de Vereeniging gelegd bij 's Konings Besluit van 19 Juli 1867 — een collegie van Opperbestuur door den Koning benoemd — en het voorstel alzoo strekt tot ontbinding der tegenwoordige Vereeniging tot het verleenen van hulp aan zieke en gewonde krijgslieden in tijd van oorlog, zoo oordeelt het Hoofdcomité, dat de beslissing over dat voorstel noch met de opportuniteit van het oogenblik noch met de bevoegdheid van deze ver-

gadering is overeen te brengen en noodigt haar uit de volgende conclusie aan te nemen:

« De Vergadering verlangt, dat het voorstel van het comité « te Breda niet in beraadslaging worde gebragt. »

De Voorzitter brengt alsnu in behandeling de eerste conclusie, luidende aldus:

„De Vergadering neemt als beginsel aan, dat uit de inkomsten der comités, ook in vredestijd, geene uitgaven mogen gedaan worden dan die in redelijk verband staan met de zorg voor zieke en gekwetste krijgers in tijd van oorlog."

De heer PIERSON, afgevaardigde van het comité te 's Hertogenbosch, merkt op, dat de geachte Secretaris een enkel woord gesproken heeft over het verband tusschen de voorstellen van de comités te 's Bosch en te Arnhem, en o. a. zeide dat het verschil tusschen die beiden voornamelijk daarin bestond, dat Arnhem de inkomsten wenschte te behouden, terwijl 's Hertogenbosch daarvan ¼ wilde afstaan. Het verschil ligt niet daarin dat 's Bosch genegen zou zijn ¼ zijner gewone inkomsten ter beschikking van het Hoofdcomité te stellen: neen, het verschil is veel belangrijker en 's Bosch heeft zich alleen aangesloten aan het voorstel van Arnhem, om niet door het vermeerderen van het getal redactiën van een zelfde voorstel, de zaak zelve op den achtergrond zou worden geschoven. Wat Arnhem bedoelt is: het art. zoodanig te wijzigen dat daarvan de strekking is in vredestijd de belangstelling levendig te houden, waartoe het aan de plaatselijke comités vrijstaat zelfstandig werkzaam te zijn tot verbetering van ziekeninrigting enz.

Het voorstel van 's Bosch verschilt nu daarin met dat van Arnhem, dat 's Bosch niet alleen verlangt, dat de *vergunning* worde gegeven aan de plaatselijke comités, maar hun

de *verpligting* worde opgelegd, in tijd van vrede zich voor te bereiden en te oefenen.

Spreker kan zich echter geenszins vereenigen met het gevoelen van het Hoofdcomité, dat het voorstel zou zijn in strijd met de statuten der Vereeniging. Wat toch is het doel der Vereeniging: alleen te helpen in tijd van oorlog, of ook zich voor te bereiden en te oefenen in tijd van vrede? Het Hoofdcomité antwoordt op de laatste vraag ontkennend. Spr. antwoordt integendeel: ja, dat is wel degelijk het doel der Vereeniging. En strijdt dit met de Statuten, dan moesten die gewijzigd worden. De geheele inrigting van het Roode Kruis strekt, om in tijd van oorlog beter bereid te worden gevonden de moeijelijke taak van verzorging, verpleging en hulpbereiding naar behooren te kunnen vervullen. Dat mag en moet niet uit het oog worden verloren. Het doel van het Roode Kruis is, om op de eerste aanvraag gereed en gewapend daar te staan. Om dat doel te bereiken is een élan op het oogenblik van gevaar niet voldoende en eene oogenblikkelijke opwelling, hoe schoon en hoe aangenaam ook, kan daaraan niets toebrengen. Daartoe is meer noodig: daartoe is in de eerste plaats noodig, dat men geoefend zij. Wat nu behoort tot de oefening van de leden van het Roode Kruis? Is het voldoende op een gegeven oogenblik materieel en personeel, ziekenverplegers en hulpmiddellen gereed te hebben? Zeer zeker dat is eene behoefte, dat is eene noodzakelijkheid. Maar wat nog meer noodzakelijk is, dat is dat de comités geoefend zijn en kunnen zamenwerken met het Hoofdcomité. Zulk eene zamenwerking is alleen door oefening, door gestadige oefening verkrijgbaar! Moeten de comités alleen dienen om gelden en contributien te verzamelen? Neen: zij hebben afzonderlijke reglementen en zij zijn bepaaldelijk onderscheiden van de correspondenten, die door het Hoofdcomité met die taak belast zijn. De comités hebben dan toch ook eene taak! Welke is die taak? De laatste oorlog heeft

het op nieuw bewezen, hun taak moet zijn: medewerking met het Hoofdcomité. Zal het ideaal worden bereikt, dat men zich voorstelt, dan zal het zijn, dat het Hoofdcomité steunt de comités en dezen het vertrouwen van het Hoofdcomité genieten; dat er dus als het ware ontstaat eene eigenaardige zamensmelting, eene eenheid, eene zamenwerking, waarvan een is het hoofd en de anderen zelfstandige onderdeelen. Dat ideaal is echter niet te bereiken in een oogenblik; alleen oefening, gestadige oefening in tijd van vrede, met het oog op een toekomstigen oorlog, — moge die echter ons nog lang niet roepen! — is in staat het te verwezenlijken. Dan zal men toch waarlijk en inderdaad nuttig kunnen zijn; dan geeft men niet alleen zijn hart èn zijn ijver èn zijne belangstelling — hoe noodig en nuttig ook op zich zelven — maar men heeft dan ook den tact en de geschiktheid verkregen. Het een sluit het ander niet buiten, maar het maakt een noodwendig gevolg er van uit. Wat heeft men aan Hoofdcomité en comités, zoo zij niet werkend kunnen optreden? Welke gevolgen zou dat hebben! Zou het dienstig kunnen zijn aan de zamenwerking als men vroeg: Zijt gij in staat te helpen? en een comité antwoordde: Neen, maar wij hebben bedden! Kent gij discipline? Neen, maar wij bezitten pluksel. Kunt gij exerceren in het groot? Neen, maar een aantal heelkundige instrumenten zijn in ons bezit. Kunt gij in het gelid staan? Neen, maar wij bezitten nog een aantal potjes Liebig's vleeschextract. Spr. badineert niet. Hij spreekt slechts uit wat menig een denkt. Zooals hij spreekt, denken er velen. Als er oorlog verklaard is, heeft menigeen een oogenblik van strijd. Onwillekeurig komt de gedachte op: Kan, durf ik het doen? Menigeen zal welligt niet in staat zijn te doen wat hij moest doen, omdat hij ten eenenmale onbekwaam is. Menigeen zal bang zijn en huiverig om mede te werken, en als hij het toch doet, zal het welligt zijn omdat hij het niet laten durft. Dat die bangheid verdwijne!

Dat men zich oefene, voortdurend oefene, om als de oorlog daar is, met kennis en geschiktheid te kunnen handelen! Dat men zich oefene bij epidemiën, die lang niet zoo gevaarlijk zijn als oorlogen; bij watersnood, waar men moet handelen en door sneeuw en ijs moet heenworstelen; bij branden (als die van Bodegraven). Wat is daartegen te zeggen; zijn dat geen uitstekende en tevens lofwaardige exercitien?

Neen, wordt ons geantwoord, de statuten laten dergelijke oefening niet toe. Maar handelt men dan niet met ons als met een kind, dat piano moet leeren en dat men zich oefenen laat op een piano zonder snaren?

Er zijn tweeërlei soort van comités. Een soort dat niets kan geven dan geld; een ander dat ook eigen ideeën heeft en wil uitgevoerd hebben. In den aanvang van den oorlog, viel het eerste soort bijzonder in den smaak van het Hoofdcomité, want het had een schrale kas. Het wachtwoord van het Hoofdcomité was toen vooral: zendt maar, zooveel ge kunt. En de comités begrepen ook, dat zij niet zelfstandig konden handelen. Later is het Hoofdcomité tot andere gedachten gekomen, en heeft het zich eenigzins verzoend met het denkbeeld, dat ook de comités zelfstandig zouden kunnen werken, maar toch heeft het Hoofdcomité begrepen de eenheid niet te moeten opofferen.

Spr. zou hieromtrent voorbeelden kunnen aanhalen, die duidelijk aantoonen, dat men mank ging aan een euvel, niet ongewoon in Nederland: het zich moeijelijk maken, namelijk, door alles precies te willen voorkomen.

Is het dan geen verbetering, zal men zeggen, dat wederzijdsch vertrouwen, dat door het Hoofdcomité de zelfstandigheid der comités wordt erkend? Zeer zeker, maar het komt daarop toch weder neder, dat alles wordt overgelaten aan het Hoofdcomité.

Maar zoo ge verder wilt gaan, moeten de statuten veranderd worden! Spr. gelooft echter, dat het Hoofdcomité te

welwillend denkt om, zoo van dien wensch blijkt, daartoe niet mede te werken. Hij wil niet spreken van de meerdere sympathie, die het Hoofdcomité zich daardoor zou verwerven, maar hij wil alleen er op aandringen, ernstig aandringen: want het doel, waarmede de Vereeniging het Roode Kruis is opgerigt, *vergunt* niet alleen, maar *eischt* en eischt dringend dat men zich oefene in tijd van vrede, op kleine schaal, om op groote schaal te kunnen werkzaam zijn en te kunnen handelen, als de tijd daar is.

Dat dit uitvoerbaar is, daarover zal hij niet spreken, maar wenscht alleen te zeggen, dat het comité te 's Bosch sinds den 11den Januarij een concept tot in de kleinste détails gereed heeft.

De heer Wartmann, afgevaardigde van het comité Arnhem, acht zich verpligt, namens dat comité eenige woorden in het midden te brengen tot toelichting van het door dat comité gedaan voorstel. Hij stemt het den vorigen spreker toe, dat dit voorstel niet strijdt met de statuten. Het comité te Arnhem heeft zich tot dusver beschouwd als lid van de Internationale Vereeniging van het Roode Kruis te Genève, maar is niet in oppositie gekomen tegen het Hoofdcomité. In de statuten is een bepaling opgenomen, dat in tijd van vrede men zich voorbereiden moet voor het oorlogsgevaar. Ook wij gelooven, dat men gereed moet zijn met personeel en materieel, dat men moet vormen een gild, een leger. Het comité in Arnhem, evenals die in vele andere streken, ziet vooruit dat, zoo men de leden niet met concrete bezigheden voor het Roode Kruis belast, het daarmede zal gaan als het geval is op vele plaatsen buiten Nederland, dat namelijk de belangstelling voor het Roode Kruis zal inslapen, en dat na een aantal jaren van vrede welligt de leden zullen zeggen: altijd pluksel en windsels maken heeft geen doel.

Daarom wenschen vele comités al die middelen aan te wenden die met ziekenverpleging en hulpverleening in verband

staan, die kunnen strekken om leden te behouden en hun aantal te vermeerderen. Wij wenschen niet het voorstel van het comité te 's Bosch, omdat wij niet gelooven, dat het Hoofdcomité zich daarmede moet belasten. Het Hoofdcomité, als Internationaal Hoofdcomité, kan alleen zeggen: alles is gereed in tijd van oorlog. Zien de andere comités, dat het doel niet bereikt kan worden dan door ook in vredestijd hulp te verleenen, dan moet men ze laten begaan, omdat zij anders in tijd van oorlog zonder leden zouden zijn. Het is een middel tot het doel.

Spreker kan zich daarom niet vereenigen met de conclusie door het Hoofdcomité voorgesteld, omdat daarin de uitdrukking voorkomt: „in redelijk verband." Dit zal altijd een strijdvraag blijven. De een zal er *dit*, de ander *dat* uit opmaken. Daarom gelooft hij, dat bepaald een duidelijke paragraaf in de statuten noodig is. Want òf de vereeniging mag niets anders doen dan soldaten verplegen, òf de comités mogen *alles* doen wat in hun positie dienstig kan geacht worden om leden aan te werven, en een getal te verkrijgen dat in oorlogstijd geschikt is om het doel te bereiken dat het Roode Kruis beoogt.

De heer de Bieberstein, afgevaardigde van het comité te Eindhoven, geeft zijn leedwezen te kennen, dat er geen band hoegenaamd bestaat tusschen de comités onderling: dat acht hij een groot bezwaar.

Wat betreft de hulp in vredestijd, daarover zal hij niet spreken: want allen zijn het eens, dat in vredestijd de hulpcomités diensten kunnen presteren als saniteitsvereenigingen, om te zorgen voor de gezondheid in gemeenten. Daarenboven kunnen zij zich oefenen in het verplegen van zieken als anderzins. Maar wat vooral noodzakelijk is, is, dat er in vredestijd verband besta tusschen de comités, zoowel onderling als met het Hoofdcomité. Men moet weten, wat er bij het uitbreken van een oorlog moet gedaan worden. Dit is thans

niet genoeg bepaald. Op welke wijze nu kan dit geschieden? Naar zijn oordeel op deze wijze:

In iedere provincie worden uit ieder comité twee gedelegeerden benoemd, die een provincialen raad vormen, en die provinciale raden komen jaarlijks bij elkander om te bespreken de hulpmiddelen die ieder comité bezit, en om te bepalen wat er gedaan moet worden in tijd van oorlog.

In Noordbrabant bestaan er b. v. 10 comités. Ieder dezer comités vaardigen nu 2 leden af. Ze komen zamen in de hoofdplaats van de provincie, 's Bosch, en vragen elkander: »Wat zijn uwe hulpmiddelen?» Daarvan wordt aanteekening gehouden en nu bezit men opgaven, en zoo zou in vredestijd kunnen worden bepaald, dat Eindhoven b. v. zorgt voor bedden, 's Bosch voor instrumenten, Bergen-op-Zoom voor verbandmiddelen, in één woord ieder naar zijne bijzondere hulpmiddelen. Al die comités zullen dan weten wat zij te doen hebben, als de oorlog uitbreekt.

Tusschen die provinciale raden en het Hoofdcomité moet ook verband bestaan. Daartoe zouden uit de provinciale raden vertegenwoordigers kunnen gekozen worden, die in oorlogstijd zich in verbinding stellen met het Hoofdcomité, opdat dit den toestand van het geheele land op een gegeven oogenblik met juistheid kenne.

Door zulk eene inrigting zou Nederland in staat zijn 11, 12, ja 14 lazaretten uit te zenden.

Hierdoor zou men eene goede voorbereiding hebben om gereed te zijn in het oogenblik van gevaar.

Spr. deelt deze zijne denkbeelden mede, die hij welligt als amendement zal voorstellen.

De heer Templeman v. d. Hoeven, afgevaardigde van het comité te Utrecht, zegt dat in de beschrijvingsbrief is meêgedeeld, dat de voorstellen ter behandeling in de Algemeene Vergadering vóór den 21sten November aan het Hoofdcomité moesten worden ingezonden. Eenige comités hebben daaraan

voldaan. Ook in het Utrechtsche comité is daarover gedebatteerd en de afgevaardigden zijn voorzien geworden van een impératief mandaat omtrent de voorstellen van de zustercomités. Thans zijn voorgelezen de conclusien van het Hoofdcomité omtrent de ingezonden voorstellen. Spreker weet niet hoe het met anderen is gegaan: hem hebben die conclusien echter verrast, omdat ze niet vooraf bekend waren gemaakt en ook niet gevoegd zijn bij den beschrijvingsbrief. Had dit vooraf plaats gehad, dan hadden de afgevaardigden en de comités beter kunnen beoordeelen de portée der conclusien. Velen toch zullen nu met hem bezwaar hebben te oordeelen over conclusien, die niet vooraf zijn medegedeeld, terwijl dit wel het geval was met de voorstellen die tot die conclusien aanleiding gaven.

Het is daarom, dat spr. wenschen zou dat de vergadering vooraf het besluit name: òf dat er gestemd zal worden over de voorstellen van de comités, òf over de conclusien van het Hoofdcomité, die op dit oogenblik geheel nieuw zijn en waarop men niet is voorbereid.

De Voorzitter merkt op, dat thans alleen de beraadslagingen kunnen gevoerd worden over de conclusien, voorgesteld door het Hoofdcomité.

De heer Scheltema, afgevaardigde van Dockum, wenscht alleen te vragen: welk regt de comités hebben en welk regt het Hoofdbestuur heeft? Hebben de comités het regt mede te werken tot wetsverandering en voorstellen ter tafel te brengen, dan geeft Spr. de Vergadering in overweging, over de speciale voorstellen afzonderlijk te stemmen en later over de conclusien van het Hoofdcomité.

Dit toch is eene uitgemaakte zaak: dat geen onregt mag geschieden aan de comités door aanneming der conclusien.

De Voorzitter antwoordt, dat in de eerste Algemeene Vergadering het voorbeeld is gegeven, hoe de zaken behandeld moeten worden, waarvan de comités kennis dragen. Toen

toch is aangenomen, dat in de algemeene vergadering de comités *wenschen* kunnen uitspreken. Voorstellen tot verandering van de statuten kunnen niet in de algemeene vergadering gedaan worden, omdat de statuten zijn vastgesteld door het Hoofdcomité, onder goedkeuring des Konings. Dat is de verklaring, te geven aan het Koninklijk Besluit.

De heer Scheltema dankt den Voorzitter voor de gegeven inlichtingen en wil alleen den wensch uitspreken, dat bij eventuele oproepingsbrieven voortaan niet meer voorstellen worden verzocht, maar alleen herinnerd worde aan het buitengewone voorregt dat de comités bezitten, om hier hunne *wenschen* te kunnen uitspreken.

De heer Cohen Stuart, afgevaardigde van het comité te Delft, neemt de vrijheid een enkel woord in het midden te brengen omtrent de conclusie van het Hoofdcomité. Allen zijn overtuigd, dat wij hier staan voor eene belangrijke beslissing ten opzigte van het goede, dat de Ned. Vereeniging van het Roode Kruis in velerlei opzigt kan tot stand brengen. Hij wenscht daarbij uit te spreken zijn gevoelen omtrent de gevolgen van de aanneming eener conclusie, waardoor de meeste comités in steden van den tweeden, derden of vierden rang, die gezamenlijk een vrij groot getal leden en belangstellende krachten vertegenwoordigen, zullen te niet gaan, zelfs met den besten ijver der besturen.

Spreker is overtuigd dat, indien aan de comités de vrijheid werd gelaten die door het voorstel van Arnhem is gevraagd, de Vereeniging van het Roode Kruis, als eene populaire instelling, die op dit oogenblik werkelijk krachtige hulp kan verleenen, zal blijken *overvloed* te bezitten van personeel en materieel, terwijl bij aanneming der conclusie van het Hoofdcomité zeker, want daartoe heeft het Hoofdcomité zijn conclusie gewis te goed overwogen, *enkele* middelpunten zullen aanwezig zijn, die krachtig zullen kunnen werken, maar toch in het algemeen de belangstelling spoedig zal verflaauwen,

gelijk blijkt uit zoovele dergelijke inrigtingen. Spr. vindt vooral bezwaar in de uitdrukking: „dat geene uitgaven mogen gedaan worden dan die in *redelijk verband* staan, enz.” Redelijk verband! Ziedaar eene ruimte, waardoor vele besturen zich bezwaard zullen gevoelen, te meer daar aan de interpretatie van die woorden de goede trouw der comités is verbonden. De grenzen van die ruimte zijn zeer moeijelijk te bepalen. Spreker is overtuigd van de noodzakelijkheid om alle krachten te vereenigen en te behouden; en dat van goede trouw, die bij alle comités moet ondersteld worden, geen sprake kan zijn. Zoo men hem vroeg, of hij voor Delft de aanneming der conclusie zou wenschen, dan zou hij antwoorden: neen, liever de meest mogelijke vrijheid.

Spr. waagt echter niet de conclusie te beoordeelen. Hij gevoelt zich daartoe bezwaard, omdat de geachte Voorzitter zoo even zeide, dat het Hoofdcomité de statuten vaststelt en de Vergadering alleen hare wenschen mag uiten. Het eenige wat hij dus vermeent te mogen doen, is het voorstel aan deze Vergadering te onderwerpen om den wensch kenbaar te maken aan het Hoofdcomité, dat dit in overweging neme of het niet raadzaam is te achten zoodanig voorstel aan de Vergadering te doen, waardoor die vrijheid worde verkregen, die ligt in den zin van het voorstel van Arnhem.

Spr. twijfelt geenszins, of het Hoofdcomité *heeft* het punt reeds in overweging genomen, maar indien het nu mogt blijken dat de groote meerderheid der Vergadering het denkbeeld aankleeft, zou dit dan geen reden kunnen opleveren om het nogmaals in nadere overweging te nemen?

De heer Schubart, afgevaardigde van het comité te Utrecht, wenscht te doen opmerken, dat in de eerste algemeene vergadering gesproken is over de wijze van stemming; er zijn toen inlichtingen gevraagd en er is over het regt der stemmingen gesproken. De heer Mutsaers heeft toen gezegd dat, alhoewel hij zijn oordeel wilde vrijhouden, de zaak in over-

weging kon worden genomen, en de geachte Voorzitter heeft toen beloofd in het Hoofdcomité den wensch van het Utrechtsche comité ter sprake te zullen brengen.

Het was dus allezins logisch, dat sprekers eerste vraag in deze vergadering was: welk onthaal aan dien wensch was te beurt gevallen; omdat wij dan op de hoogte gebragt zouden zijn, welke regten de comités in deze vergadering kunnen doen gelden.

Spreker is doordrongen van de overtuiging dat het hier geldt eene moeijelijke zaak voor het Hoofdcomité; maar als het Hoofdcomité de comités zamenroept tot gemeenschappelijk overleg, dan is het toch te billijken, dat zij niet bloot *wenschen* willen uitbrengen, maar minstens gehoord wenschen te worden, en door het uitbrengen hunner stem krachtig wenschen mede te werken tot bereiking van het doel.

Zooals het nu geschiedt, kan daarvan niets komen.

Namens het Utrechtsch comité verklaart spr. teleurgesteld te zijn, door op den wensch in de vorige vergadering gedaan geen antwoord te hebben bekomen, maar op dit oogenblik uit den gang der discussien vernomen te hebben, dat de comités zich bloot tot wenschen kunnen bepalen.

Als het beginsel niet kan worden uitgemaakt, of de comités al dan niet regt hebben besluiten te nemen, dan acht spr. het wenschelijk niet langer noodeloos tijd te verspillen, maar liever huiswaarts te keeren.

Hij wenscht der Vergadering bescheiden zijn bezwaar kenbaar te maken. Den ijver en de zorgen waarderende van de kundige mannen, die deel uitmaken van het Hoofdcomité, acht hij zich niet te min verpligt de regten der leden te handhaven en te verdedigen. Van de plaats van waar hij nu spreekt, mogen alleen wenschen klinken. Welnu, hij hoopt dat de wensch, dien hij thans op nieuw heeft geuit, moge strekken om het Hoofdcomité tot eene beslissing te nopen, en liefst staande deze vergadering, opdat de afgevaardigden

niet huiswaarts keeren zonder aan hunne comités daaromtrent berigt te kunnen mededeelen.

De Voorzitter zegt op de persoonlijke beschuldiging, vervat in 's sprekers woorden, te zullen antwoorden. De zaak zelve gaat hij met stilzwijgen voorbij. Het voorstel door dien spreker in de Eerste Algemeene Vergadering gedaan, nopens het regt bij de stemming, betrof *de afvaardiging,* maar niet de *stemming door de afgevaardigden.* De vraag was of de afvaardiging niet zou behooren te geschieden naar verhouding van het aantal leden van het comité. Dit nu heeft het Hoofdcomité niet raadzaam geoordeeld, en door de oproeping van afgevaardigden op den vorigen voet, overeenkomstig het slot van Art. 2 der Statuten, in den beschrijvingsbrief konden de comités verondersteld worden bekend gemaakt te zijn, dat aan den geuiten wensch geen gevolg was gegeven.

De heer Schubart meent evenwel te moeten opmerken, dat er wel degelijk sprake is geweest in de 1e Algem. Vergadering van de stemming door de afgevaardigden ter Vergadering, en dat juist daarvan het gevolg was de opvatting omtrent de hoegrootheid van het getal uit te brengen stemmen. Die de verslagen inziet, zal gewis het bewijs daarin vinden, dat die zaak door den heer Mutsaers is besproken en ook het *beginsel* waarnaar de stemming zou moeten geschieden.

De heer van der Heim, lid van het Hoofdcomité, neemt de vrijheid op te merken, dat de discussie op hem den indruk heeft gemaakt dat er een misverstand heerscht, dat in geen eenigzins groote Vergadering, en zeker niet in die van de Vereeniging het Roode Kruis, mag blijven bestaan, en vooral niet in de eerste Algemeene Vergadering na de belangrijke tijdsomstandigheden die wij hebben beleefd.

De eerste spreker, uit 's Bosch, heeft de opmerking gemaakt dat het hier gaat als dikwijls elders geschiedt, dat men namelijk elkander het leven moeijelijk maakt. Spr. nu moet bekennen, dat hij, Goddank! die ondervinding hier niet heeft opgedaan.

Bijna, echter zou hij geneigd zijn te zeggen dat het zoo is, als hij de discussie van het laatste half uur nagaat.

Wat toch is het geval? Aan de comités is gevraagd: geeft uwe voorstellen. Dezen zijn ingekomen; en nu moet spr. zoo niet uit naam van de overige leden van het Hoofdcomité en van het dagelijksch Bestuur, dan voor eigen verantwoordelijkheid, — zeggen dat, met uitzondering van de voorstellen van Leiden en eenige andere, de meesten een zonderlingen indruk te weeg brengen.

Na een jaar als het afgeloopene, waarin ook de leden van de comités, zoowel mannelijke als vrouwelijke, zooveel hebben gewerkt en gearbeid in het belang der vereeniging het Roode kruis, zou men hebben mogen verwachten een aantal voorstellen van practischen aard.

Wat behelzen intusschen, althans bijna alle de voorstellen? Niets dan wijziging der statuten. Toch is het niet moeijelijk, zich van dien indruk rekenschap te geven, als men nagaat, dat men in Nederland maar al te veel van wetten en bepalingen den bloei en den vooruitgang van vereenigingen afhankelijk acht.

Spr. gelooft met gerustheid te mogen zeggen: dat het Hoofdcomité niet met zijne conclusien heeft willen écarteren, maar dat het Hoofdcomité slechts den bescheiden wensch in overweging geeft, of het niet beter ware over deze belangrijke kwestie, in plaats van lang en breed te discussiéren over wijziging der statuten, alle wenschen te zaam te vatten in die eene conclusie: « dat in vredestijd het Roode Kruis altijd Roode Kruis zal blijven, maar dat het Hoofdcomité het oordeel over de rigting der werkzaamheden in het volste vertrouwen overlaat aan de comités, mits de belangen, die behartigd worden, niet in strijd zijn met het doel van het Roode kruis. » Wil men nu liever disputeren, of *A* of *B* beter in staat is een naauwkeurige redactie voor zulke conclusien te leveren, dan kan men lang bezig blijven. Spr.

geeft het voor beter; maar als de Vergadering zegt: laat de comités handelen naar hun eigen oordeel, dan zijn dezen vrij. Spr. zegt dit niet uit zucht om wijzigingen af te wijzen, maar hij beschouwt het als een band voor alle comités, zoo men hier verklaart: wij laten de zaak aan uw oordeel over.

Nu het misverstand, dat spr. gelooft dat bestaat.

De Voorzitter zeide, dat er geen voorstellen kunnen worden gedaan en men antwoordt: gij vraagt voorstellen.

Voorstellen nu, kan, naar het inzien des sprekers, ieder comité doen en die worden in deze vergadering ook behandeld. De Vergadering kan eveneens besluiten tot het opstellen van huishoudelijke bepalingen, maar niet tot het *veranderen* der statuten, en het Hoofdcomité heeft daarom gemeend een goed werk te doen, de comités niet in de gelegenheid te stellen besluiten te nemen, die later blijken zouden niet te kunnen worden uitgevoerd.

Hoe dit ook zij, spr. geeft nogmaals in bedenking, of het niet het beste zou zijn ons met de conclusie te vereenigen, en dan lang en breed te spreken over de zaken en belangen van het Roode Kruis, maar ons zoo kort mogelijk op te houden met de discussie over wijziging der statuten.

De heer VAN KOETSVELD wenscht zoo kort mogelijk zijne meening kenbaar te maken. Hij is geen lid van het dagelijksch Bestuur. Hij kan geheel onpartijdig zijn gevoelen ontwikkelen. En dan moet hij verklaren, dat hij het met den heer VAN DER HEIM eens is, dat er ten deze een misverstand plaats heeft. Hij meent dat te moeten toeschrijven aan zekere prikkelbaarheid, die over het algemeen nog al aan Nederlandsche vergaderingen eigen is, omdat deze gaarne alles reglementeren en bij wetten vaststellen. Nu is gezegd, dat er hier geene bepaalde *voorstellen* mogen worden gedaan, maar dat dan toch deze Vergadering wel *wenschen* mag uitspreken. De Voorzitter heeft echter reeds teregt er bij gevoegd — en daaruit blijkt zooveel duidelijker het misverstand — dat

wenschen, als die gedaan zijn in verband tot de statuten, wel degelijk besluiten zijn der Vergadering, maar die omdat zij het fundamentele der zaak raken, ter nadere overweging aan het Hoofdcomité moeten worden aanbevolen. Men moet daarbij nooit vergeten, dat deze Vereeniging niet ontstaan is als andere philanthropische vereenigingen. Zij heeft een ander doel, eene andere strekking, een anderen werkkring, maar ook een anderen oorsprong: het Koninklijk initiatief. En nu het punt van *goede trouw* aangaat, het is naar sprekers overtuiging bij het Hoofdcomité niet opgekomen, om de goede trouw der comités eenigermate in verdenking te brengen; daarom zou spreker willen in overweging geven, in de conclusie te lezen: naar het oordeel der bijzondere comités. Hij zou willen, dat de conclusie zóó in beraadslaging werd gebragt en aan de stemming onderworpen. De quintessens zal dan toch zijn, dat de comités over $\frac{3}{4}$ van hunne inkomsten kunnen beschikken, in verhouding tot het doel van de Vereeniging het Roode Kruis, maar ieder naar eigen oordeel. Spreker zou overigens zijn tegen eene organisatie als die door één der leden was aangegeven, van een provincialen raad en dergelijken meer. Welk een vracht van reglementen zou uit zulk eene organisatie niet kunnen voortvloeijen, zonder eenig practisch nut! Laat ieder comité handelen in elk voorkomend geval naar eigen goeddunken, met inachtneming altijd van het algemeene voorbehoud, en het zal dan, al naar gelang van omstandigheden, kunnen hulp verleenen; hier, waar het geldt een watersnood, dáár door te voorzien in de behoefte aan operatieve chirurgie enz. Laat dus ieder comité hierin naar eigen oordeel te werk gaan. Hij gelooft, dat dit een en ander ligt in de bedoeling van het Hoofdcomité, en herhaalt dat het verre af was van te bedoelen, de goede trouw der comités in verdenking te brengen.

De Voorzitter verzoekt den Secretaris, de conclusie nog eens voor te lezen.

Daaraan wordt voldaan.

De Secretaris zegt hier te mogen bijvoegen, dat, zoo als de heer VAN KOETSVELD de conclusie van het Hoofdcomité heeft toegelicht, zij werkelijk de bedoeling van het Hoofdcomité uitdrukt.

De heer TEMPLEMAN VAN DER HOEVEN wenscht nog het volgende in het midden te brengen. Naar zijn inzien teekent zich de toestand hoe langer hoe beter af. Hij betreurt het, dat juist in deze Vergadering niet tegenwoordig is de persoon, die het best in staat ware eene verklaring te geven van het Koninklijk besluit, waarvan zoo even gesproken is. Hij bedoelt den oud-minister van marine PELS RIJCKEN, die in der tijd dat besluit gecontrasigneerd heeft met den minister van oorlog. Diezelfde oud-minister, die tot het besluit heeft medegewerkt, stelde nu voor eene wijziging in de statuten, door deze Vergadering, terwijl het Hoofdcomité verklaart, dat het ten deze geheel zelfstandig moet handelen. Het komt spreker voor, dat zoodanige zelfstandige handeling niet wel overeen te brengen is met den loop van zaken. Indien toch de minister van marine, die het Koninklijk besluit mede onderteekende, van meening was, dat de statuten onveranderlijk, onverbeterlijk, onfeilbaar waren, zou hij toch dergelijk voorstel niet hebben kunnen doen. Spreker gelooft, dat hierin de beste verklaring gelegen is van het Koninklijk besluit. Er staat niet in dat besluit, dat het Hoofdcomité de statuten zou mogen vaststellen zonder overleg met de verschillende comités. En na den wensch, die ten dezen is uitgesproken, heeft hij tot bepaald mandaat, om te stemmen vóór de voorstellen hem door zijn comité opgegeven, maar zich tegen ieder voorstel te verklaren, waarbij dat overleg zou worden uitgesloten. Het is daarom, dat hij zich met de conclusie van het Hoofdbestuur niet zal kunnen vereenigen, eene conclusie, welke even als de andere conclusiën noch hem noch den leden van zijn comité bekend waren.

De heer Polak Daniels zegt een paar woorden te willen in 't midden brengen ter verdediging der conclusie van het Hoofdcomité en van de voorkeur, die zij boven de andere voorstellen verdient. Werd toch, zegt spreker, gehandeld in den geest van de ingediende voorstellen, dan zou daaruit, niet alleen voor het Hoofdcomité, maar ook voor de plaatselijke comités alligt verwarring ontstaan, omdat deze laatsten in vredestijd in werkelijkheid niet zouden weten, wat hun te doen stond en waaraan zij zich te houden hebben. De comités zullen meermalen aarzelen dit of dat te doen, uit vrees dat hunne handeling naderhand mogt worden begroet met de klagt, dat zij strijdt met de statuten. Daarom zal spreker gaarne de conclusie aannemen, die hij beschouwt als een uitgesproken wensch, een regel, een norma, waaraan men zich heeft te houden. Hij mag niet ontveinzen, dat het hem verwonderd heeft, dat, terwijl het Hoofdcomité bij de emancipatie van alle comités alle oppermagt heeft losgelaten, de comités niet zijn opgestaan om te zeggen: dat is juist wat wij verlangen. Wat de goede trouw betreft, waarvan reeds herhaaldelijk gesproken is, zoo meent hij, dat men de woorden van het Hoofdcomité in dien zin moet opvatten, dat zij bedoelen: wij vertrouwen op uwe goede trouw. Wat kan een kind beter verlangen, dan dat de vader zegt: kind, doe wat gij wilt? Wat kunnen de comités dan eerder wenschen, dan dat er nimmer aanmerking zal worden gemaakt op hunne administratie, mits zij maar in verband staat met het doel der Vereeniging? — Gesteld eens, dat de conclusie van het Hoofdbestuur niet werd aangenomen, dan zouden alle voorstellen der comités afzonderlijk moeten worden behandeld; en bij slot van rekening zouden er dan allicht besluiten worden genomen in strijd bijv. met deze of gene bijzondere conclusie, terwijl zij in den grond van de zaak op hetzelfde zouden neêrkomen. Hij acht dus de conclusie allezins practisch, omdat het Hoofdcomité daarbij met andere woorden te kennen

geeft: het is ons alles wel, mits gij maar blijft in de schaduw van het Hoofdcomité.

De heer COHEN STUART zegt, dat, naar het hem voorkomt, indien werkelijk in de conclusie zou opgesloten liggen eene interpretatie, zoo ruim als zij vernomen is van de leden van het Hoofdcomité, de bezwaren zeker veel minder zouden zijn. Als de bedoeling, zoo als zij nader is toegelicht, werkelijk is die van het Hoofdcomité, dan spreekt zich die bedoeling althans duidelijk uit in die interpretatie. Maar dan wenschte spreker diezelfde duidelijkheid ook te hebben in acht genomen in de bewoordingen der conclusie, omdat de Vergadering anders niet op een volkomen onpartijdig standpunt zich bevindt. Als in de conclusie gesproken wordt van doeleinden in een redelijk verband met het doel der Vereeniging, dan zullen de comités meer in een beperkten dan in een ruimen zin kunnen handelen. Hij moet in verband hiermede nog iets in het midden brengen. Hij zou het betreuren, als in deze Vergadering niet iets goeds tot stand kwam. Hij behoort tot hen, die wel van oordeel zijn, dat deze Vergadering niet verder kan gaan en geene beslissing kan nemen tot wijziging in de statuten. Maar toch zou hij het wenschelijk achten, dat de Vergadering althans zoo vrij moge zijn om in dezen of genen zin een wensch uit te spreken. In dien ruimeren zin wenschte hij de conclusie van het Hoofdcomité te hebben opgevat.

Nog een ander lid wenscht het woord te erlangen; doch van onderscheidene zijden wordt stemming verlangd.

De heer VAN KOETSVELD wenscht nog even aan de Vergadering te onderwerpen, in verband met het door hem zoo even gesprokene, een amendement, de strekking hebbende om als tweede zinsnede achter de conclusie te laten volgen: „Het oordeel over dit verband wordt aan de bijzondere comités overgelaten.”

De Voorzitter geeft te kennen, dat dit amendement door het Hoofdcomité wordt overgenomen.

De conclusie, alzoo aangevuld, wordt andermaal voorgelezen.

De heer Polak Daniels zou, naar aanleiding van de thans gewijzigde voordragt, in bedenking geven om in de 1ste alinea weg te laten het woord *redelijk*, want indien in de 2de al. wordt gesproken van aan de comités over te laten het oordeel over het verband der uitgaven met de zorg enz., dan zou alligt daaruit kunnen worden afgeleid, dat men iets onredelijks van die comités verwachten kon.

De Voorzitter zegt, dat het verband, hier bedoeld, niet op medelijden moet gegrond zijn in het algemeen, maar daarop, dat de uitgaven geschieden moeten alleen in redelijk verband tot de zorg voor zieke en gekwetste krijgslieden in tijd van oorlog.

De heer Polak Daniels zou niettemin in overweging geven het woord *redelijk* weg te laten.

Het Hoofdcomité verklaart hierop met die weglating genoegen te nemen.

De conclusie, met de beide aangeduide wijzigingen vervolgens in hoofdelijke stemming gebragt zijnde, wordt *aangenomen* met 83 tegen 13 stemmen.

Tegen stemden de heeren: Tresling, Pierson, Teljer, van Suchtelen van de Haere, den Ouden, le Fèvre de Montigny, van Hoorn, Braat, Heule, van Wijnbergen, von Reeken en de Waal Malfeijt.

Buiten stemming, onder protest, verklaarden zich de heeren: Templeman van der Hoeven, Schubart, Sneltjes, van Pallandt, Kerkhoven, Scheltema, Wartmann en Smit.

De vergadering wordt hierop voor een half uur geschorst.

De werkzaamheden hervat wordende, is aan de orde de tweede conclusie van het Hoofdbestuur.

Die conclusie geeft tot geene beraadslaging aanleiding.

Vermits uit teekenen van vele leden zou zijn op te maken, dat geene stemming verlangd wordt, zegt de Voorzitter, dat, indien dat de bedoeling is, hij verzoekt, dat diegenen, welke tegen de conclusie zijn, gelieven op te staan.

Slechts twee leden, de heeren TEMPLEMAN VAN DER HOEVEN en SCHUBART, verklaren zich op die wijze tegen de conclusie, en is deze derhalve *aangenomen*.

De derde conclusie alsnu aan de orde gesteld zijnde, vraagt de Voorzitter aan den Leidschen afgevaardigde, of zijne medevoorstellers verlangen, na de aanneming der tweede conclusie, nu reeds het beginsel omtrent de barak te hebben uitgemaakt. Of verlangen zij beide voorstellen, hiertoe betrekkelijk, te hebben overgebragt naar de speciale vergadering, in 1872 te houden?

De afgevaardigde uit Leiden geeft te kennen, dat dit niet het *verlangen* was van hem en zijne mede-voorstellers, maar dat zij niettemin toestemmen in den wensch van het Hoofdcomité.

De Voorzitter zegt, dat daardoor alsdan vervalt de derde conclusie.

Blijft alzoo over de vierde conclusie naar aanleiding van het voorstel van het comité van Breda.

De Voorzitter, voorlezing doende van dat voorstel en van de conclusie van het Hoofdbestuur, herinnert, dat die conclusie is gegrond op de opportuniteit van het oogenblik en op de onbevoegdheid van deze Vergadering, om over dat voorstel te beslissen. Hij stelt voor, omtrent dat punt van onbevoegdheid een besluit te nemen.

De heer PERK betreurt het, dat de Voorzitter van het comité van Breda op dit oogenblik niet ter Vergadering tegenwoordig is om het voorstel toe te lichten. Hij was anders de man geweest, om de strekking er van naar eisch duidelijk te maken en te verklaren. Hij was degeen, die er het initiatief toe genomen heeft. De heer Vice-Admiraal

Pels Rijcken zou een bezield protest zijn, ware hij tegenwoordig, tegen de qualificatie, welke aan het voorstel was ten deel gevallen, alsof dit eene ontbinding zou ten doel hebben. De spreker moet tegen die qualificatie protest aanteekenen. Hij acht haar een onverdiende blaam op het comité van Breda geworpen, en eene miskenning van de bedoeling, die aan het voorstel ten grondslag ligt. De vergadering vergunne hem slechts eenige fragmenten voor te lezen uit de toelichting van het voorstel, die de Voorzitter van zijn comité hem spreker, bij zijn vertrek naar de residentie, verzocht heeft aan de Vergadering mede te deelen. „Toen na het Geneefsch congres in 1863 bijna in alle landen van Europa vereenigingen van het Roode Kruis door particulieren werden opgerigt, en al spoedig uit den boezem der natien opgerezen, door ingenomenheid met het edele doel van die inrigting, eene zekere vlugt namen, bleef Nederland op dat gebied geheel werkeloos. Pogingen om ons vaderland aan die algemeene beweging te doen deelnemen, aangewend door mannen als wijlen Dr. Basting, de heer van de Velden en generaal Knoop, die met een warm hart voor deze schoone zaak bezield waren, bleven vruchteloos, totdat in 1866 de Regering, hare volle sympathie aan de zaak schenkende, een voorstel aan Z. M. onzen geëerbiedigden Koning deed, die daaraan HD. goedkeuring hechtte. Het Koninklijk Besluit van 19 Julij 1867, n°. 60, was daarvan het gevolg. Te gelijkertijd werden tevens 28 notabele personen uit 's Gravenhage door de ministers van Oorlog en van Marine aan Zijne Majesteit voorgedragen om als Hoofdcomité op te treden. Hiermede is in korte trekken geschetst de wording van het Roode Kruis, hier te lande, en de wijze van benoeming van een Hoofdcomité in herinnering gebragt. Het Bredasche comité stelt op den voorgrond, dat het erkent, dat, gedurende den Fransch-Pruissischen oorlog, het Hoofdcomité zijne moeijelijke taak met ijver en succes heeft volbragt.

Het Bredasche comité wil de eerste zijn om hulde te brengen aan de handelingen van het Hoofdcomité gedurende dien tijd. In zijn voorstel ligt dus hoegenaamd geene censuur aangaande het verledene. Het verlangt daarmede alleen een waarborg te hebben voor de toekomst. Zeker is het, dat, wil de Vereeniging van het Roode Kruis hier te lande hare levensvatbaarheid en hare levenskracht behouden, het Hoofdcomité voortdurend moet zijn zamengesteld uit mannen, die met ijver en een warm hart voor de zaak bezield zijn. En het Bredasche comité is van meening, dat men hiertoe beter geraken zal, indien de benoeming geschiedt, niet door enkele personen, of door een collegie dat zich zelf aanvult, maar door de geheele Vereeniging. Was die keuze in 1867 voor de toenmalige ministers moeijelijk, toen de zaak nog geheel nieuw was; thans, nu zich zoo vele mannen in het tegenwoordige Hoofdcomité en daarbuiten hebben doen kennen als warme voorstanders van het Roode Kruis, is die keuze veel gemakkelijker. Eene tweede reden om de keuze van leden van het Hoofdcomité door de Algemeene Vergadering te doen plaats hebben, meent het Bredasche comité gevonden te hebben in de ondervinding, opgedaan in den Fransch-Pruissischen oorlog. Indien men wel onderrigt is, dan waren alle beschikkingen van het Hoofdcomité aan de plaatselijke comités niet altoos even welgevallig. Men vond die dikwerf een weinig dictatoriaal, autocratisch, welligt ten onregte; dat wil het comité van Breda aannemen, omdat men elders niet zoo goed als te 's Hage met de locale omstandigheden bekend en centralisatie onmisbaar was. Doch het Bredasche comité is van oordeel, dat, indien het Hoofdcomité zijn aanzijn verschuldigd is, direct of indirect, aan de keuze der gansche Vereeniging; indien het zijn mandaat ontleent aan het vertrouwen der comités, zulks niet dan gunstig kan werken op den geest, den zoo hoogst noodigen, onmisbaren geest van eenheid en

zamenwerking; — als het vergund is die uitdrukking te bezigen: van tucht, in den goeden zin des woords. — Men zal zich gaarne en veel gemakkelijker onderwerpen aan alle maatregelen, al is men er niet mede ingenomen, wanneer zij verordend zijn door een bestuur, dat men zelf met zijn mandaat heeft bekleed. Spreker geeft, na de ontwikkeling dier denkbeelden, te kennen, dat er alzoo aan het voorstel van het Bredasche comité geene vijandige intentie ten grondslag ligt. Integendeel, het brengt in de eerste plaats hulde aan de moeite, zorg en ijver door het Hoofdcomité aan den dag gelegd. Daarom wenscht hij dan ook vooral, dat het aan de bedoelingen van het Bredasche comité regt late wedervaren; en dat de poging, om eene wijziging tot stand te brengen, niet worde toegeschreven aan de zucht om de Vereeniging te vernietigen; eene Vereeniging, die aan het Bredasche comité, even als aan alle anderen, zoo dierbaar en zoo lief is. Nu wordt aan de voorstellers te gemoet gevoerd: gij vergist u, want gij hebt geen rekening gehouden met de bepalingen der statuten, goedgekeurd bij Koninklijk besluit. Hij leest daarin werkelijk, dat de statuten worden gemaakt door het Hoofdcomité; en in dien zin is hij het met het Hoofdcomité eens, dat het voorstel in zijn tegenwoordigen vorm niet-ontvankelijk moet worden verklaard. Hij heeft daarom de eer, het voorstel thans in te trekken. Het zij hem evenwel vergund, tegenover de conclusie van het Hoofdcomité eene andere voor te dragen. Hij blijft het toch wenschelijk achten, dat de comités worden gekend in de benoeming van nieuwe leden in het Hoofdcomité. Daarom stelt hij voor, dat de Vergadering dit besluit neme: „De Vergadering wenscht, bij eventuele vacatures in het Hoofdcomité, dat de Vereeniging ook haren invloed doe gelden bij de vervulling dier vacatures.”

De Voorzitter zegt, dat, wat de bedoeling bij het voorstel van het Bredasche comité aangaat, het Hoofdcomité volstrekt

niet van meening is, dat die bedoeling zou zijn het Hoofdcomité verdacht te maken, noch ook om inderdaad de Vereeniging te ontbinden. Maar dit wilde hij alleen doen opmerken, dat, indien het voorstel mogt worden aangenomen, het Koninklijk besluit zou vervallen en daardoor de Vereeniging feitelijk vernietigd. En wat nu de verdediging betreft, door den vorigen spreker voorgedragen, het punt zelf is thans niet in beraadslaging, maar alleen het punt der bevoegdheid.

De heer Perk is het eens, dat op dit oogenblik het voorstel niet in behandeling kan komen. Maar in den considerans der conclusie van het Hoofdcomité staat uitdrukkelijk, dat het voorstel van het Bredasche comité zou strekken tot ontbinding der Vereeniging; en daartegen acht hij zich verpligt op te komen. Het Bredasche comité wenscht integendeel te handelen in het belang der Vereeniging; het doet hem genoegen, en hij stelt er ook bijzonder prijs op, dat het Hoofdcomité thans de goede bedoeling van het Bredasche comité heeft erkend, al moge dit dan ook dwalen.

De Voorzitter geeft nader de verzekering, dat het Hoofdcomité zich van die goede bedoeling overtuigd houdt. Hij neemt ten volle aan, dat het voorstel niet de strekking *heeft* tot ontbinding, maar in de gevolgen *zou* het die hebben. Maar na de intrekking van dat voorstel is dat punt nu vervallen.

De heer Perk wenscht niettemin, ook na die intrekking, alsnog als motie voor te stellen, dat de Vergadering besluite tot den wensch, om haren invloed te doen gelden bij de vervulling van voorkomende vacatures in het Hoofdcomité.

De Voorzitter doet uitkomen, dat het alzoo een nieuw voorstel geldt, dat door den afgevaardigde uit Breda is gedaan. Hij verzoekt den voorsteller, het dan nog eens te willen formuleren.

Het hierop door den heer Perk gedane voorstel luidt: „De Vergadering wenscht, dat, bij eene benoeming van

nieuwe leden in het Hoofdcomité, de voordragt daartoe plaats hebbe in overleg met de Algemeene Vergadering."

De Secretaris herinnert, dat het Hoofdcomité de voordragt aan Z. M. doet; en nu strekt het voorstel van den heer Perk hiertoe, dat daarop de Algemeene Vergadering worde gehoord, ten einde in die voordragt aan Z. M. te worden gekend.

De Voorzitter is bereid het voorstel, van den heer Perk in stemming te brengen.

De heer van Randwijck wenschte toch nader te hebben gepreciseerd, waarin dat overleg, in het voorstel bedoeld, zou moeten bestaan.

De heer Polak Daniels zegt tegen het voorstel van den heer Perk veel bezwaar te hebben zoowel om de strekking, als ook omdat het denkbeeld, dat daarin wordt toegepast, hoogst moeijelijk en misschien in 't geheel niet uit te voeren zal zijn. Spreker beroept zich, tot staving zijner meening, op de eigenaardige zamenstelling der Algemeene Vergadering, die heden bij een is, en aan welke, volgens het voorstel van den heer Perk, regt op beraadslaging over, overleg in en dus medewerking tot de benoeming van nieuwe leden in het Hoofdcomité wordt toegestaan. Zou dat wel behoorlijk zijn? Is het niet veeleer, zelfs regtskundig, onjuist? De Koning heeft aan het Hoofdcomité het regt van voordragt bij vervulling van vacatures gegeven; en mag nu dat Hoofdcomité het regt van voordragt aan eene vergadering als deze overgeven, waarin het Hoofdcomité wel zelf zitting heeft, doch waarin ook de afgevaardigden van al de plaatselijke comités kunnen aanwezig zijn en medestemmen? — Spreker moet reeds daarom alleen het voorstel bestrijden.

Maar, zoo dit bezwaar ook van geen belang mogt zijn, is dan zoodanig overleg wel wenschelijk en uitvoerbaar? Neen zegt spreker, en waarom niet? — Omdat het Roode Kruis, althans de zamenstelling van het Hoofdcomité bij den aanvang,

een min of meer militair karakter heeft bekomen: de leden van het Hoofdcomité worden benoemd door Z. M. den Koning, met het contraseing van de Ministers van Oorlog en Marine, het comité is gezeteld in de residentie, het heeft daarom eenige verwantschap met deze departementen; en waarschijnlijk heeft de Koning daarom begrepen, dat van hem het élan moest uitgaan, en heeft Z. M. zich alle aanvullingen voorbehouden, zonder iemand anders te hooren dan het Hoofdcomité. Spreker gelooft dus, dat de Vergadering zich zou gaan mengen in iets, waartoe zij niet bevoegd is: en daartoe leidt de formule van het voorstel. Spreker weet nu niet precies de woorden der conclusie van den spreker uit Breda, maar zij komt daarop neer: „wij willen overleg.” Het is alsof men gevoeld heeft, dat men eigenlijk geen recht heeft, om tot eene voordragt mede te werken. Immers indien men het positief recht daartoe had, waarom het dan niet rondweg gevraagd, door b. v. voor te stellen eene volstrekte meerderheid van twee derden van de stemmen der Algemeene Vergadering. Spreker heeft nog eene practische vraag: moet de voordragt van het Hoofdcomité eerst aan de Algemeene Vergadering worden onderworpen, of moet het Hoofdcomité aan de comités vragen: geeft ons namen op? — Hij vreest dat de moeijelijkheden al grooter zullen worden, en de gevolgen acht hij inderdaad bedenkelijk en zeer zeker niet in het belang der instelling.

De heer VAN KOETSVELD begint met zijne vreugde te betuigen, dat het comité van Breda zoo royaal zijn voorstel heeft ingetrokken; en hij moet tevens zijne vreugde te kennen geven, dat daardoor eene conclusie vervallen is, waaruit vele onaangenaamheden zouden kunnen geboren worden, die althans reeds een onaangenamen indruk heeft gemaakt. Nu heeft de heer POLAK DANIELS doen uitkomen, dat deze Vereeniging niet is uniform aan andere philanthropische instellingen en een geheel bijzonderen aard heeft. Dat nu is

spreker wel met den heer Polak Daniels eens. Maar hij gelooft, dat dat lid zich aan een kleinen *lapsus memoriae* heeft schuldig gemaakt. Al is spreker geen regtsgeleerde, meent hij toch deze opmerking zich hier te mogen veroorloven. In het Koninklijk besluit is namelijk van geene vacatures gesproken, maar wordt alleen bepaald, dat aan het Hoofdcomité is opgedragen het maken der statuten. En nu acht spreker het voorstel van den afgevaardigde uit Breda allezins bescheiden en gematigd. Bij de statuten, die alzoo door het Hoofdbestuur zijn vastgesteld, wordt ja de voordragt geregeld, die aan den Koning zal worden aangeboden; maar waarom zou zij niet even goed op eene andere wijze kunnen geregeld worden? Bij de zekerheid, dat wij allen sterfelijk zijn, is het wenschelijk, dat in te ontstane vacatures worde voorzien. Daartoe strekt die bepaling; maar door een besluit, op de wijze als is voorgesteld, zou even goed daarin kunnen worden voorzien. En ofschoon eene voordragt door de Algemeene Vergadering niet anders kan geschieden dan door eene verandering der statuten, zou toch, volgens spreker, de Algemeene Vergadering zeer goed den wensch kunnen uitspreken, dat zij in die voordragt worde gekend. De Vergadering — hij geeft het toe — kan geene verandering brengen in de statuten. Maar waarom zou zij toch niet geroepen kunnen worden om tot die voordragt mede te werken? Als dit voorstel mogt worden aangenomen, zou bij eene wijziging der statuten deze zaak zeer goed door het Hoofdcomité kunnen worden besproken, en zou de geuite wensch best kunnen worden vervuld. Daarom is hij er voor, om op de best mogelijke wijze aan het uitgedrukt verlangen te voldoen. Maar hoe? dat kunnen het best beoordeelen zij, die de statuten gemaakt en aan Z. M. voorgedragen hebben.

De heer van der Heim heeft het woord gevraagd, om aan de Vergadering te onderwerpen een bezwaar, dat hij heeft

tegen het voorstel, zooals het gedaan is, maar waarvoor hij desniettemin veel sympathie heeft. Zijn bezwaar is ontleend aan de woorden: „in overleg met de algemeene vergadering." Volgens de statuten is bepaald, dat in gewone tijden — en de Hemel geve, dat dit nog lang het geval zij! — de Algemeene Vergadering om de twee jaren bijeenkomt. Nu kan het toch niet aangaan, om alleen voor eene voordragt eene Algemeene Vergadering bijeen te roepen. En evenmin kan het aangaan, als Z. M. vraagt: „doe mij eene voordragt," te antwoorden: „wacht tot over een jaar of twee." Maar wat nu het denkbeeld zelf betreft, er is in deze Vergadering zooveel over onzen landaard gesproken; en dan moet hij zeggen, dat het zoo in onzen aard ligt — en hij vindt dat een mooijen trek — dat wij in merg en been begeerig zijn naar vrijheid. Wij willen ons gaarne aan ieder gezag onderwerpen, mits het ons niet opgedrongen is. Toen het Hoofdcomité benoemd werd, waren er slechts enkele mannen, die bekend stonden als zich met dergelijke zaken te hebben bemoeid. Te voren waren bijna geene mannen bekend, die iets van het Roode Kruis wisten. Op dit oogenblik is de toestand geheel anders. Er zijn mannen en vrouwen, die zich in het laatste jaar een laauwerkrans verworven hebben bij het Roode Kruis. Spreker gelooft, dat het van belang is voor het vervolg, dat aan die mannen eene plaats worde aangewezen in het Hoofdcomité. En nu hij de voorgestelde motie andermaal heeft hooren voorlezen, zou hij wenschen dat die tot zoodanig besluit zou leiden, dat de Vergadering haar verlangen uitdrukte, dat het Hoofdcomité, bij zijne voordragt aan Z. M., zooveel mogelijk het oog zou vestigen op hen, die in comités of op andere wijze getoond hebben belang te stellen in, of diensten te hebben bewezen aan het Roode kruis. Dan gelooft hij, dat zeker aan het verlangen van den afgevaardigde van Breda zal voldaan zijn.

De heer Perk begint met zijne erkentelijkheid te betuigen

aan de beide vorige sprekers voor de sympathie, door hen voor zijne motie aan den dag gelegd. Hij moet evenwel doen opmerken, dat die motie geen voorstel is van het comité van Breda, maar van hem persoonlijk. Hij heeft daaromtrent volstrekt geen mandaat ontvangen, maar hij heeft het voorstel uit eigen beweging gedaan. Het bezwaar nu, dat door den heer Polak Daniels was ontwikkeld, is reeds voldoend wederlegd door de heeren van Koetsveld en van der Heim. Maar in antwoord op hetgeen verder door den heer van der Heim is in het midden gebragt, moet hij zeggen, dat door het denkbeeld van den laatsten sprekers doel niet genoegzaam zou worden bereikt. Hij wenscht, dat het Hoofdcomité zooveel mogelijk de uitdrukking zij van den geest der Vergadering. Hij wenscht, dat het Hoofdcomité een mandaat hebbe van de gansche Vereeniging; kortom den ganschen geest der Vereeniging uitdrukke. Zijne handelingen zullen dan veel meer vertrouwen verdienen. En aan maatregelen, waartegen men anders mogt gestemd zijn, zal men zich met veel meer bereidwilligheid onderwerpen. Spreker gevoelt echter, dat het woord „overleg" wel eenigzins vaag is; en hij zou daarom zijn voorstel nog wel willen veranderen in dien zin, dat het Hoofdcomité die verandering brenge in de statuten, dat de voordragt worde opgemaakt door de Algemeene Vergadering. Sprekers bedoeling is, dat de Vergadering zich om de twee jaren ook zal bezig houden met eene voordragt van twee à drie leden voor elke vacature, welke voordragt dan door het Hoofdcomité aan Z. M. ter benoeming zou worden voorgelegd. De heer Polak Daniels had gesproken van de mogelijkheid, dat Z. M. zich niet met de voordragt mogt vereenigen. Maar datzelfde bezwaar geldt evenzeer van alle mogelijke voordragten, die aan den Koning worden gedaan, zoo als bv. voor de Rekenkamer, voor den Hoogen Raad enz.

De heer Alberda van Ekenstein wenscht met een kort

woord te zeggen, dat hetgeen door den heer PERK is in het midden gebragt, zijne volle sympathie heeft weggedragen. Het is zijne volkomen overtuiging, dat, zal het Roode Kruis de sympathie bewaren die noodig is voor haar bestaan, dan dergelijke wijziging in de statuten allezins noodig is; en als daartoe de wensch wordt uitgesproken, onderwerpt hij zich gaarne daaraan. Maar dan zou hij dien wensch ook zoo krachtig mogelijk willen hebben uitgesproken: want anders vreest hij in werkelijkheid voor eene ontbinding.

De Voorzitter zegt, dat er alzoo twee voorstellen zijn. Indien dat van den heer PERK mogt worden afgewezen, zal hij dat van den heer VAN DER HEIM in stemming brengen.

De heer VAN KOETSVELD vraagt, of dan niet in stemming zal worden gebragt het voorstel, dat het eerst is gedaan, dat namelijk „de Algemeene Vergadering gekend worde bij de vervulling van vacatures in het Hoofdbestuur.” Dààr alleen zou hij bepaald vóór kunnen stemmen.

De heer PERK zegt, dat hij, ten einde alle verkeerde interpretatie weg te nemen, dat eerste voorstel bereids heeft ingetrokken.

Een lid, vraagt, of het Hoofdcomité zich met het voorstel van den heer PERK zou kunnen vereenigen.

De Voorzittter zegt, dat het Hoofdcomité zich collectief niet er mede kan vereenigen, daar niet alle leden ter Vergadering tegenwoordig zijn. Mogt het voorstel worden aangenomen, dan zal het Hoofdcomité de zaak in overweging nemen.

De Secretaris doet lezing van het voorstel van den heer PERK, zooals dat nu geformuleerd is:

„De Vergadering drukt den wensch uit, dat bij eventueele benoeming van nieuwe leden in het Hoofdcomité, „de Algemeene Vergadering een voordragt van personen „opmake, om aan Z. M. den Koning te worden aangeboden.”

Het voorstel van den heer PERK, alsnu in hoofdelijke

omvraag gebragt zijnde, wordt *aangenomen* met 69 tegen 27 stemmen.

Tegen stemden de heeren: VAN RHEMEN, VAN ZUYLEN, ENGELEN, VAN NISPEN, POLAK DANIELS, VAN NAGELL, RÖMER, VAN DER MONDE, Mevrouw VAN DER OUDERMEULEN, de heeren: RAAT, MACLAINE PONT, VAN RANDWIJCK, VAN HOOGENDORP, VAN HARDENBROEK VAN BERGAMBACHT, BOSSCHA, VAN MULKEN, BARCHMAN VAN VLIET, VAN DER HEIM, DE MARREE, GIJSBÉRTI, L. MULDER, Mevrouw DE STUERS—DE KOCK, de heeren: HARDENBERG, ..., WIJNBERG, VAN EMDEN en VAN DER WOEST.

De heer BOSSCHA JR. verklaarde zich buiten stemming te zullen houden, daar hij tot bepaald mandaat heeft in geenerlei voorstel van een dergelijken aard te treden.

Insgelijks houden zich buiten stemming de heeren CARSTEN en VAN KOETSVELD.

Namens de commissie, in wier handen ten fine van onderzoek en rapport was gesteld de rekening met de daartoe behoorende bescheiden, wordt alsnu, bij monde van den heer BICKER, het volgende rapport uitgebragt:

De in deze Vergadering benoemde Commissie tot het nazien der Rekening en Verantwoording van den Penningmeester van het Hoofdcomité over 1869/70 en 1870/71 heeft de eer mede te deelen, dat zij zich geheel vereenigt met de conclusie van het rapport, uitgebragt door eene commissie uit het Hoofdcomité tot onderzoek dier Rekening en Verantwoording, aldus luidende:

„Uwe commissie meent ten slotte te moeten wijzen op de beknoptheid en duidelijkheid, waarmede deze rekening en

verantwoording door den waarnemenden Penningmeester is opgemaakt, waardoor alle posten zoo volledig te verifieeren zijn; en wanneer men dan in aanmerking neemt de groote moeijelijkheid om eene rekening zamen te stellen over een tijdperk van oorlog als van 1870/71, wanneer de gegevens en opgezondene rekeningen niet altijd zoo duidelijk waren als wel zoude gewenscht zijn, meent de commissie de zorg en de bekwaamheden van den zamensteller niet genoeg te kunnen prijzen."

'sGravenhage, September 1871.

STARING.
A. SLOT.
A. VAN DER GOES.

De Vergadering neemt bij acclamatie de conclusie van dat rapport aan.

De Voorzitter zegt, dat, alzoo de rekening goedgekeurd zijnde, de commissie, met haar onderzoek belast geweest, is gedechargeerd en hij hare leden bedankt voor de genomene moeite. Hij geeft ten slotte te kennen, dat de werkzaamheden hiermede afgeloopen zijn.

De heer RAAT het woord gevraagd hebbende, zegt, dat hij, vooral met het oog op het ver gevorderd uur, zeer kort zal zijn. Aan de dames en heeren, hier tegenwoordig, is bekend, hoe overal met roem gewaagd is van de verrigtingen van het Nederlandsche Roode Kruis. Hij zal in geene ontwikkeling komen van al hetgeen door deze Vereeniging is gedaan. Maar de roem, dien zij verworven heeft, is voor een groot deel te danken aan de ijverige en onverpoosde bemoeijingen, aan de werkdadige en volhardende pogingen van den geachten Voorzitter, de leden en den Secretaris van het Hoofdcomité. Spreker is overtuigd de tolk te zijn van de geheele Vergadering, indien hij aan dat Hoofdcomité

en speciaal den heer Voorzitter zijn warmen dank betuigt voor hetgeen verrigt is, inzonderheid tijdens den jongsten oorlog. Hij wenscht hun allen een lang leven toe en koestert daarbij de hoop, dat zij in langen tijd niet meer die activiteit zullen behoeven aan den dag te leggen, als door hen verleden jaar is betoond.

De Voorzitter betuigt, ook namens het Hoofdcomité, zijnen dank voor de tot hen gerigte woorden, en voor de medewerking, die zij zoowel van de dames als van de heeren hebben mogen ondervinden.

Hij sluit daarop deze Tweede Algemeene Vergadering.

De Secretaris van het Hoofdcomité,
Dr. L. H. VERWEY.

De ondergeteekenden, daartoe door den Voorzitter van het Hoofdcomité uitgenoodigd, hebben bovenstaande Notulen der Tweede Algemeene Vergadering van de Nederlandsche Vereeniging tot het verleenen van hulp aan zieke en gewonde krijgslieden in tijd van oorlog, gehouden den 14den December 1871, te 's Gravenhage, vastgesteld.

1 Maart 1872.

H. J. VAN DER HEIM.
C. E. VAN KOETSVELD.
D. POLAK DANIELS.

DE COMMISSIE

VAN

DAGELIJKSCH BESTUUR

UIT HET HOOFDCOMITÉ

BESTOND, GEDURENDE DEN FRANSCH-PRUISSISCHEN OORLOG VAN 1870—71, UIT DE VOLGENDE HEEREN:

Dr. J. Bosscha, *Voorzitter.*

Generaal C. T. van Meurs, *Onder-Voorzitter.*

Mr. J. A. Mutsaers,
Generaal Dr. J. J. Sas,
Generaal H. Hardenberg,
Mr. L. N. Graaf van Randwijck,
Jhr. Mr. H. J. van der Heim,
} *Voorzitters der Sectiën.*

C. J. G. Baron van Hardenbroek van Bergambacht, *Penningmeester.*

Mr. D. Polak Daniels, *waarnemend Penningmeester.*

Dr. L. H. Verwey, *Secretaris.*

Deze Commissie hield dagelijks zitting, van 2 tot 5 uur, op het bureau van het Hoofdcomité, Plein 5.

Gedurende den geheelen dag was dit bureau geopend.

De redactie van het bulletin was aan den heer van der Heim opgedragen.

DE BIBLIOTHEEK

VAN

HET HOOFDCOMITÉ IS VERMEERDERD MET DE VOLGENDE GESCHRIFTEN.

L'Air (Quelle est la qualité nuisible que) contracte dans les hopitaux et les prisons, par ANDRÉ UYTTERHOEVEN, Chir. en Chef etc. Van het Ministerie van Oorlog.

Application de la Gutta Percha, par A. UYTTERHOEVEN, Van het Ministerie van Oorlog.

Associations (des) *de secours pour les militaires blessés.* Van het Ministerie van Oorlog.

Atlas van C. DE MOOY, Officier van Gezondheid der 2de klasse. Van Z. M. den Koning.

Ambulance (de Hollandsche) te Trier, Raon l'Etape en Metz, door A. K. W. ARNTZENIUS, Officier van Gezondheid van het Oost-Indische leger. Van den schrijver.

Ambulance (Nederlandsche) te Versailles, door C. W. M. VAN DE VELDE, Eerelid van de Nederlandsche Vereeniging enz. Van den schrijver.

Ambulance (In de) van het Roode Kruis, door Mejufvrouw S. HUDIG. Aangekocht.

Bulletin de la société de secours aux blessés militaires. Publié par la Direction du Comité Français. 1870—1871. Van het Ministerie van Oorlog.

Bulletin International des sociétés de secours aux blessés militaires. Van het Comité International.

Bulletin de la société protectrice de l'enfance. Van de Redactie.

Bandage (le) platré, door Dr. VAN DE LOO.

Biographie du Docteur ANDRÉ UYTTERHOEVEN. Van den schrijver.

Bazel (Fransch en Duitsch), Comité International, Rapporten 1870—1871. Van het Comité International.

Bemerkungen aus dem Gebiete der Kriegschirurgie, 1872, von Dr G. PASSAVANT. Aangekocht.

Bazel, Secours aux prisonniers. Van het Comité International.

Bulletins van het Hoofdcomité der Nederlandsche Vereeniging, enz.

Charité (la) sur les champs de bataille. Van de Redactie.

Compte-rendu de l'Association Belge, 1870. Van de Redactie.

Congres van Genève (Het), door W. J. KNOOP, Luitenant Generaal. Van den uitgever.

Compte-rendu des travaux de la conférence internationale à Berlin. 1869. Van het Comité Central te Berlijn.

Caridad en la Guerra. Van den schrijver.

Congres international de statistique. 1860, à la Haye. Van den schrijver.

Denkschrift und Statuten des Oesterreichis. Hülfsvereines. Van het Ministerie van Oorlog.

Denkschrift ueber die freiwillige Hülfe im Seekriege, betreffende die Friedensthätigkeit der Vereine zür Pflege, etc. Van het Ministerie van Oorlog.

Dissertatio Medica de Machione et Podalirio, door Dr. P. A. KERKHOVEN. Van den schrijver.

Chirurgische (de) ervaringen in de holl. ambulance te Versailles, door Dr. S. R. HERMANIDES. Van den schrijver.

Exposition universelle. 1867, à Paris. Van de Redactie.

Erfahrungen (militäraerztliche) während des Deutsch-Französischen Krieges. 1870—1871, von Dr. LUDWIG RUPPRECHT. Aangekocht.

Etude sur la convention de Genève de M. GUST. MOYNIER. Van den schrijver.

Essai sur les moyens de transport et au secours en général, avec Atlas, par le Dr. VAN DOMMELEN, Médecin principal de 1re classe de l'armée Néerlandaise. Aangekocht.

Freiwillige Krankenpflege, von Dr. P. DETTWEILER. Van den schrijver.

Guide pratique du Manutentionnaire, par L. CANTILLON, Officier d'administration de première classe. Van den schrijver.

Gurlt (Dr.) Atlas van vervoermiddelen enz. Van Mevrouw BASTING.

Handelingen der Nederlandsche Vereeniging enz. I. 1870.

Handleiding ter opleiding van hospitaal soldaten, door K. J. VAN DUYL en S. P. VAN WEEZEL. 1865. Aangekocht.

Heilapparaten von FISCHER en Co. in Heidelberg. Van den Fabriekant.

Institution en Belgique par la société internationale et permanente etc. Van het Ministerie van Oorlog.

Kriegerheil No. 1—8 1866. Van de Redactie.

id. No. 1 1867. id.

1868; 1869, 1870, 1871. Van den Voorzitter BOSSCHA.

Keukenransel van Kolonel Baron VAN TUYL. Van den schrijver.

Krankenpflege, von Dr. H. NIESE. Van den schrijver.

Lazarette und Baracken, 1871, von R. VIRCHOW. Aangekocht.

Lettre sur la question des Hopitaux, par ANDRÉ UYTTERHOEVEN. Van den schrijver.

Luft und *Licht* in Menschliche Wohnungen, von Dr. K. WEBER. Van den schrijver.

Luxemburg. Comité Central. Bericht. Van het Centraal Comité.

Lijst der ingezonden prijzen voor de Algemeene Verloting ten behoeve van het Roode Kruis. 1870.

Moyens (sur les) de porter immédiatement secours aux blessés sur les champs de bataille, par A. UYTTERHOEVEN. Van het Ministerie van Oorlog.

Moyens (encore un mot sur les) etc. par A. UYTTERHOEVEN. Van den schrijver.

Manière (de la) d'extraire la pierre etc., par A. UYTTERHOEVEN. Van den schrijver.

Mélanges de Chirurgie etc., par A. UYTTERHOEVEN. Van den schrijver.

Mémoire adressée par le Comité International de secours etc. aux membres des Comités Centraux. Van het Internationale Comité.

Militair-Sanitätsanstalten in Deutschland, Lotharingen und Elsass, von N. PIROGOFF. 1870. Aangekocht

Mittheilungen des Württemburgischen Sanitäts Vereins. No. 1 und No. 2. Van de Redactie.

Notice sur une voiture d'ambulance, par le Major de Neeff. Van den schrijver.

Notice sur l' Hôpital St. Jean, par A. UYTTERHOEVEN. Van den schrijver.

Oeuvre internationale de secours aux malades etc. Assemblée générale de la société Française. 1869. Van de Redactie.

Oeuvre de la Croix Rouge. Rapport sur les services rendus par le corps médical Luxembourgeois, 1870—1871, par Dr. SCHMIT. Van den schrijver.

Oorlog (over den) en het Roode Kruis, door M. W. SCHELTEMA Ez. Aangekocht.

Paralysies (des) etc., par le Dr. VAN HOLSBEEK. Van den schrijver.

Poren ventilation (Beschreibungen zu den constructionen)

von SCHARRATH, Architect, Ingenieur und Maschinen Baumeister. Van den schrijver.

Poren ventilation (Gesunder Aufenthalt durch Anwendung der), von SCHARRATH, Architect etc. Van den schrijver.

Primeiro relatorio e contas da Commissâo portugueza etc. em tempo de guerra, 1870, pello Dr. J. A. MARQUES. Van den schrijver.

Perk (Ds. M. A.) Een bezoek aan Metz, in November 1870. Van den schrijver.

Prisonniers de guerre (le secours pour les). Van het Comité te Brussel.

Rechenschaftsbericht des Oesterreich. patriotischen Hilfsvereines während der Kriegsdauer in 1866—1867—1868. Van de Redactie.

Id. des Central Comités der Preussischen Vereine. 1866. Van de Redactie.

Id. des Vorstandes des Hilfsvereins im Groszherzogthüm Hessen. 1866—1867. Van de Redactie.

Résolution de la conférence internationale de Genève. 1863. Van de Redactie.

Rendiconto moral ed economico di Milano. 1869. Van den schrijver.

Revue clinique des affections chirurgicales, par Dr. A. UYTTERHOEVEN. Van den schrijver.

Revue ophthmalmologique etc, par Dr. A. UYTTERHOEVEN. Van den schrijver.

Rechenschaftsbericht des Oesterreichischen patriot. Hilfsverein. 1869. Van de Redactie.

Id. des bayer. Hülfsver. München. 1867—1868. Vereinsthätigkeit. Van de Redactie.

Raadgevingen aan de Nederlandsche Comités, van Dr. BASTING. Van den schrijver.

Roode Kruis (het) noodzakelijk enz. Tweede druk, door Dr. L. H. VERWEY. Van den schrijver.

Roepstem aan mijn Vaderland, door Dr. Basting. Aangekocht.

Roode Kruis (onder het) door Dr. Naundorff. Aangekocht.

Société française de secours aux blessés militaires etc. Rapport, par M. le Vicomte de Melun. 1872.

Idem. Compte rendu du service funèbre 1870—1871, célébré à Notre-Dame à Paris, par M. le Dr. Grange. Van de Redactie.

Sedan en *Straatsburg*, in October 1870. Door Cohen Stuart.

Statut des Preussischen Vereins, etc. Van het Pruissische Centraal Comité.

Statuts de la société de secours aux blessés militaires. Van het Pruissische Centraal Comité.

Secours aux blessés de la guerre. Van de Redactie.

Statuto di comitato Fiorentino. Van de Redactie.

Société de secours aux blessés militaires. Van het Comité Central français.

Streven (Ons) 4 Nos. Van Dr. L. H. Verwey.

Smitt W. W (à la mémoire de). Van den heer v. d. Velde.

Spitalzüge (Bayerische) im Deutsch-Französischen Kriege. 1870—1871, von R. Hirschberg. Mit 12 Tafelen. Aangekocht.

Sanitätswagen (Württembergische.) van het Wurttembergische Sanitäts Verein. Van het Verein.

Spécifiques pour le pansement des plaies et blessures, par Donato Tomasi. Van den schrijver.

Solferino, door Dr. Basting. Aangekocht.

Smart en Troost, door Mr. S. J. E. Rau. Aangekocht.

Treatise (A) on the transport of sick and wounded troops. Bij T. Longmore, C. B., Deputy Inspector General. Van den schrijver.

Uitstapje naar Saarbrücken, door M. M. Couvée. Van den schrijver.

Voorschrift op het vervoer van troepen langs spoorwegen. Van het Ministerie van Oorlog.

Verslag van de Tentoonstelling te Parijs. 1867. Van het Fransche Centraal Comité.

Verbond (het) der 19de eeuw, door F. PIEKEMA. Van den schrijver.

Vortrag von Dr. H. NIESE. Van den schrijver.

Verslag van den toestand der gemeente 's Hage. 1869—1870. Van de stedelijke Regering.

Violations de la Convention de Genève par les Français. Van het Internationale Comité.

Ziekenverplegers (noodzakelijkheid der uitbreiding van het getal), door Dr. VAN DOMMELEN. Aangekocht.

Zes weken in Frankrijk, in dienst van 't Roode Kruis, door Dr. H. G. TER HAAR. Aangekocht.

VERBETERINGEN.

Blz. 178, regel 14 staat: *f* 85.33, lees: *f* 85.83.
» 200, » 30 » D. M. E., » D. M. C.
» 201, » 4 bij te voegen: Geleiders van goederen:
de heer VAN HARLINGEN en
Mevr. SICKESZ, naar Bentheim.
» 202, » 14 staat: in ter, lees; inter.
» 204, » 19 » voor, » van.
» 207, » 9 » dat, » die.
» 220, » 8 » *f* 180.35, » *f* 180.35½.
» 221, » 15 » *f* 1753, » *f* 17.53.
» 255, kol. 1 » dozijn, » dozen.

KAART VAN NEDERLAND
AANWIJZENDE DE PLAATSEN,
WAAR COMITÉ'S VAN DE
NEDERLANDSCHE VEREENIGING
VAN HET
ROODE KRUIS
ZIJN OPGERIGT.
Z E E
NOORD
ZUIDER ZEE
BELGIË
PRUISSEN
HANNOVER
Holwert
Metslawier
Dokkum
Rensumageest
Franeker
LEEUWARDEN
Harlingen
GRONINGEN
Akkrum
Joure
ASSEN
Smilde
den Helder
Steenwijk
Hoogeveen
Meppel
Coevorden
Hoorn
Alkmaar
Schermer
Ryp
Purmerend
Westzaan
Zaandam
Kampen
Zwolle
Hattem
Elburg
Heerde
Raalte
HAARLEM
AMSTERDAM
Weesp
Harderwijk
Rijssen
Almelo
Hengelo
Holten
Delden
Lisse
Hillegom
Haarl. meer
Sassenheim
Nijkerk
Apeldoorn
Deventer
Gorssel
Voorst
Leiden
Amersfoort
Barneveld
Zutphen
Lochem
Borculo
Brummen
Ruurlo
'S GRAVENHAGE
Voorburg
Boskoop
Woerden
Reeuwijk
UTRECHT
Zeist
Ede
Dieren
Groenlo
Doesborgh
Doetinchem
Winterswijk
'S Gravesande
Delft
Bergschenhoek
Gouda
Hillegersberg
Haastrecht
Schoonhoven
Vianen
Wijk bij Duurstede
Renkum
Oosterbeek
ARNHEM
De Lier
Schiebroek
Overschie
Schiedam
ROTTERDAM
Bergambacht
Wageningen
Zevenaar
Brielle
Rozenburg
Vlaardingen
Delfshaven
Katendrecht
Leerdam
Tiel
Elst
'sHeerenberg
Dinxperlo
Gendringen
Heenvliet
Alblasserdam
Giessendamwoerkerk
Hardinxveld
Gorinchem
Heerewaarden
Nymegen
Hellevoetsluis
Mr. Jansdam
Puttershoek
Dordrecht
Woudrichem
Zalt Bommel
Renesse
Haamstede
Noordwelle
Dirksland
Moerdijk
Raamsdonk
Meeuwen
Heusden
Uden
Waalwijk
'S HERTOGENBOSCH
Zierikzee
Willemstad
Oosterhout
Breda
Tilburg
MIDDELBURG
Bergen op Zoom
Eindhoven
Vlissingen
Bladel
Heeze
Venlo
Hulst
Weert
ANTWERPEN
Roermond
Heerlen
MAASTRICHT

Met blokletters zijn plaatsen waar Nederlandsche ambulances gevestigd waren.